

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA
KİŞİLİK HAKLARININ KORUNMASI**

HAZIRLAYAN

BEGÜM BECER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. KUDRET GÜVEN

ANKARA - 2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 08/09/2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: Begüm Becer

Öğrencinin Numarası: 21710344

Anabilim Dalı: Özel Hukuk Anabilim Dalı

Programı: Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Kudret Güven

Tez Başlığı: Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişilik Haklarının Korunması

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 127 sayfalık kısmına ilişkin, 08/09/2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16'dır. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 08/09/2021

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:

Prof. Dr. Kudret Güven

.....

TEŞEKKÜR

Değerli yardımları ve katkılarıyla çalışmanın oluşturulması ve tamamlanmasında yardımcı ve yol gösterici olan tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Kudret Güven'e teşekkür ederim.

ÖZET

İnsan sosyal bir varlık olması nedeniyle gerek fiziksel gerek duygusal varlığını sürdürebilmesi için diğer insanlara ihtiyaç duyar. Bu ihtiyaç insanları topluluk halinde yaşamaya yönlendirmiştir. Sürekli etkileşim içinde olan insanlar, topluluktaki diğer insanlarla ilişkilerinin özelliklerine göre paylaşım içinde olurlar. “Diğer” insanları merak etme ve onlar hakkındaki bilgileri öğrenme isteği insan var olduğundan beri var olan bir duygudur. Bu merak sonucunda yapılan paylaşımlarla bilgiler değiş tokuş edilir. Bilgilerin çoğu bir insanla ilişkilendirilebilen bilgilerdir. Bir başka deyişle, bu bilgileri elde eden kişi bilginin ait olduğu kişiyi tespit edebilmektedir. Günümüzde belirli ya da belirlenebilen bir kişi ile aralarında ilişki kurulabilen bu bilgiler “*kişisel veri*” olarak adlandırılmaktadır.

Özellikle bilişim teknolojilerinin gelişmesiyle internetin daha çok kullanıcıya ulaşması, kullanım alanı ve amacının genişlemesi ve değişmesi ile insanlar arasındaki bilgi paylaşımı farklı ve karmaşık boyutlara ulaşmıştır. İnsanlar önceleri kendi aralarında konuştukları, sadece birkaç kişi arasında yayılabilen bilginin yayılma hızını, yöntemini ve bilginin ulaştığı kişileri kontrol edemez hale gelmiştir. Bu durum sadece insanlar arasındaki ilişkiler bağlamında değil, insan ve kurumlar hatta devlet arasındaki ilişkide de ortaya çıkmıştır. Devletlerin çeşitli nedenlerle kişilerin bilgilerini toplamaya başlaması, bilgilerin korunması ve yayılma hızının kontrol edilememesi kaygısını oluşturmuştur. Bu durum kişisel verilerin korunması ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Kişisel verilerin korunması, verinin korunması değil, veri ile ilişkilendirilebilen insanın kişiliğinin korunmasıdır. Kişisel verilerin korunması kişinin verisi üzerindeki hakimiyetini geri kazanmasını ve verisinin geleceğini belirleyebilmesini sağlayarak bireysel özerkliğin korunmasına hizmet eder. Bu kapsamda kişilik değerleri ve kişisel verilerin korunması arasında yakın bir ilişki vardır. Kişisel verilerin korunması kişiliğin korunmasının bir parçasını oluşturmaktadır. Kişisel verilerin uygun olmayan şekilde kullanılması kişilik haklarına hukuk dışı müdahaledir.

Genel hükümler kapsamında korunan kişilik hakkı ve değerlerine, teknolojik gelişmelerle birlikte yapılan müdahalenin çeşitlenmesi ve çoğalması nedeniyle teknolojik gelişmelerle uyumlu, güncel ve daha etkin bir koruma sağlanabilmesi adına özel bir kanuna ihtiyaç duyulmuştur.

Çalışmamızda kişilik hakkı ve kişisel veriler arasındaki ilişki incelenmiş, kişiliğin ve kişisel verilerin Türk Hukuku'nda Anayasa, Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu hükümleri kapsamında korunması konusu ele alınmıştır. Daha sonra kişilik hakkının korunmasının bir parçasını oluşturan kişisel verilerin korunması hakkının etkin bir şekilde sağlanabilmesi adına kabul edilen özel kanun olan 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamındaki koruma ayrıntılı biçimde incelenmiştir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun kişiliğin korunmasında alternatif bir yol olmadığı, günümüz koşullarına uyum sağlayabilen özel hükümler içeren, özel hayatın gizliliği konusunu öne çıkaran, etkin bir koruma sağlaması nedeniyle genel hükümleri desteklediği ve bu bağlamda genel hükümlerle tesis edilen korumaya ek koruma sağladığı görüşü desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Kişilik Hakkı, Kişilik Değerleri, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Açık Rıza

ABSTRACT

Persons need others due to their social nature in order to survive both physically and mentally. This kind of need leads the humankind to live in communities. People that are connected with each other all the time, probably share some information regarding their type of relationship. Wondering “the others” and wanting to know about them are basic emotions that are vital since the existence of humankind. As a result of this emotions, people exchange different kinds of information through this interaction. Many of this information relate to an identified or identifiable living individual. In other words, a person who has this kind of information is able to identify the data owner. This kind of information, which can be related to an identified or identifiable living individual, is determined as “personal data” in today's world.

Especially, as a result of technological developments, increase in internet usage, extension and change of its utilization area and purpose, information exchange processes between people have changed and become varied. In these circumstances, people cannot control circulation of information, which people can achieve this information and the speed of data transmission as they did before. This kind of matter is not only related with data exchange between people, but also valid for people's relationship with corporations and even countries. Countries' collecting some personal data for different executive purposes causes some concerns on data protection. As a consequence of that, a need for personal data protection shows up.

The purpose of data protection is not only about providing the confidentiality of data itself, but to protect the individual by securing its personality rights. Data protection provides self determination by giving chance the data owner to undertake the control of its own data, determine the future of them and to state in what extent the shared information can be used by third parties. Within this scope, it is clear that there is a relation between personal data protection and personality rights. Personal data protection has a major role in securing personality rights. Inappropriate collection and misuse of personal data generally cause an unlawful act which is probably ends with an infringement of personality rights.

As it is mentioned above, in consequence of technological developments attacks from third parties to personal values and personality rights, which have already been protected in

the means of general terms, increase and become varied. Therefore, an up-to-date and efficient law which is also in compliance with technological changes, is needed.

In this study, the relation between personality rights and personal data protection concepts is viewed. Protection of these two concepts provided due to Turkish Legislation is also evaluated, considering the Constitution of the Republic of Turkey, Turkish Civil Law and Turkish Law of Obligations. In Addition, the Law on the Protection of Personal Data No. 6698, which is the very first and comprehensive law regarding personal data protection concept, is analysed within details by means of procurement of personality rights

To conclude, it is stated that The Law on the Protection of Personal Data provides an additional protection to the general terms rather than ensuring an alternative protection method. It is important for being the specific first code in this field and providing compliance with technological changes and increasing the confidentiality of data exchanged.

Key Words: Personal Data, Personality Right, Personality Values, The Law on the Protection of Personal Data, Direct Consent

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİSEL VERİ

1.1. KİŞİLİK VE KİŞİLİK HAKKI TANIMI	11
1.1.1. Kişilik Hakkının İçeriği	12
1.1.1.1. Kişinin Ehliyeti	13
1.1.1.2. Kişinin Kişisel Durumu	13
1.1.1.3. Kişinin Maddi Varlığı	13
1.1.1.4. Kişinin Manevi Varlığı	14
1.1.1.5. Kişinin Ekonomik Varlığı	14
1.1.2. Kişilik Hakkının Kapsamı	15
1.1.3. Kişilik Hakkının Özellikleri	15
1.1.3.1. Kişilik Hakkının Mutlak Hak Olması	17
1.1.3.2. Kişilik Hakkının Kişiyeye Sıkı Sıkıya Bağlı Bir Hak Olması	18
1.1.4. Kişilik Hakkının Kamusal Haklardan ve Fikri Haklardan Farkı	19
1.1.4.1. Kişilik Hakkının Kamusal Haklardan Farkı	19
1.1.4.2. Kişilik Hakkının Fikri Haklardan Farkı	19
1.2. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI.....	20
1.2.1. Kişisel Veri ve Kişisel Verilerin Korunması Hakkı	20
1.2.2. Kişisel Verilerin Korunması İhtiyacı	21
1.2.3. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Tarihçesi	22
1.2.4. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Uluslararası ve Ulusal Normatif Temelleri	24
1.2.4.1. Uluslararası Düzenlemeler	24
1.2.4.1.1. OECD	24

1.2.4.1.2 Birleşmiş Milletler	25
a. BM Evrensel İnsan Hakları Bildirisi	25
b. BM Milletler Bireysel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi ...	26
c. BM Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler	26
1.2.4.1.3 Avrupa Konseyi	27
a. 108 Sayılı Sözleşme ve 108+ Değişikliği	27
b. AK Siber Suç Sözleşmesi	29
c. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	30
1.2.4.1.4. APEC	33
1.2.4.1.5. ECOWAS	33
1.2.4.1.6. Avrupa Birliği	33
a. 95/46/AT Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi	33
b. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı	35
c. Adli ve Kolluk Teşkilatında Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin 2016/680 Sayılı Direktif	35
d. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2002/58/AT Sayılı Elektronik Haberleşme Sektöründe Özel Alanın Korunması ve Kişisel Bilgilerin İşlenmesi Direktifi	37
e. 2006/24/AT Sayılı İletişim Trafik Verilerinin Saklanması Yönergesi	37
f. 45/2001 ve 2018/1725 Sayılı Avrupa Birliği Kurumları Veri Koruma Tüzükleri.....	37
g. 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü	38
1.2.4.2. Ulusal Düzenlemeler	40
1.2.4.3. Kişilik Hakkı ve Kişisel Veriler Arasındaki İlişki	41

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

2.1. ANAYASA KAPSAMINDA KİŞİLİK HAKI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	48
2.1.1. Anayasa Koruması Bağlamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Veri	50
2.1.1.1. Anayasa Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Veri	51
2.1.1.1.1. Anayasa Madde 20 Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği	52
2.1.1.1.2. Anayasa Madde 21 Kapsamında Konut Dokunulmazlığı	54
2.1.1.1.3. Anayasa Madde 22 Kapsamında Haberleşme Özgürlüğü	55

2.1.1.2. Anayasa Kapsamında Din ve Vicdan Özgürlüğü ve Kişisel Veri ..	56
2.1.1.3. Anayasa Kapsamında Düşünce ve Kanaat ve Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğü ve Kişisel Veri	58
2.1.1.4. Anayasa Kapsamında Bilim ve Sanat Özgürlüğü ve Kişisel Veri ..	61
2.2. TÜRK MEDENİ KANUNU VE BORÇLAR KANUNU KAPSAMINDA KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI	64
2.2.1. Türk Medeni Kanunu Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması	65
2.2.2. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması	69

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRME

3.1. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİSEL VERİ	71
3.2. KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA İLGİLİ KAVRAMLAR	72
3.2.1. Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Amacı	72
3.2.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Kapsamı	74
3.2.2.1. Verinin Ait Olduğu Kişi Kavramı Bakımından Kapsamı	74
3.2.2.2. Konu Kavramı Bakımından Kapsamı	77
3.2.2.3. Zaman Kavramı Bakımından Kapsamı	79
3.2.3. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Veri	80
3.2.4. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Kayıt Sistemi	84
3.2.5. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında İlgili Kişinin Açık Rızası	86
3.2.6. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Anonim Hale Getirme	89
3.2.7. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi, Veri İşleyen, Veri Sorumlusu Ve İlgili Diğer Tanımlar ...	92
3.3. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENMESİ KAPSAMINDA BENİMSENEN İLKELER	95
3.3.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma	95
3.3.2. Doğru ve Gerekliğinde Güncel Olma	97
3.3.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar için İşlenme	99
3.3.4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı Ve Ölçülü Olma	101
3.3.5. İlgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme	102

3.4. KİŞİSEL VERİLERİN İŞLENME ŞARTLARI VE SİLİNMESİ, YOK EDİLMESİ VEYA ANONİM HALE GETİRİLMESİ	103
3.4.1. KVKK Madde 5 Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi	104
3.4.2. KVKK Madde 6 Kapsamında Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi	108
3.4.3. Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi Veya Anonim Hale Getirilmesi	110
3.5. KİŞİSEL VERİLERİN AKTARILMASI	112
3.5.1. KVKK Madde 8 Kapsamında Kişisel Verilerin Aktarılması	112
3.5.2. KVKK Madde 9 Kapsamında Kişisel Verilerin Yurtdışına Aktarılması	113
3.6 KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KAPSAMINDA İLGİLİ KİŞİLERİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	114
3.6.1. Veri Sorumlusunun Aydınlatma Yükümlülüğü	115
3.6.2. İlgili Kişinin Hakları	115
3.6.3. Veri Sorumlusunun Aydınlatma Yükümlülüğü Dışındaki Diğer Yükümlülükleri	117
3.7. DENETİM VE YAPTIRIM SİSTEMİ	118
3.7.1. Denetim Sistemi	119
3.7.2. Yaptırım Sistemi	121
SONUÇ	124
KAYNAKÇA	128

KISALTMALAR

108 Sayılı Sözleşme	108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme
AB	Avrupa Birliği
ABAD	Avrupa Birliği Adalet Divanı
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AK	Avrupa Konseyi
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation (Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü)
AT	Avrupa Topluluğu
AYM	Anayasa Mahkemesi
AYMK	Anayasa Mahkemesi Kararı
Bkz./bkz.	Bakınız
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
ECOWAS	Economic Community of West African States (Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu)
E.	Esas Sayısı
E.T	Erişim Tarihi
GVKT	2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü
K.	Karar Sayısı
K.T.	Karar Tarihi
KVKK	6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu
m.	Madde
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı)
S.	Sayı
s.	Sayfa

108+ Değişikliği	Kişisel Verilerin İşlenmesine İlişkin Bireylerin Korunmasına İlişkin Sözleşmede Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol
TBK	6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu
TCK	5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
TDK	Türk Dil Kurumu
TMK	4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu
VERBİS	Veri Sorumluları Sicili
vd.	Ve devamı

GİRİŞ

Hukuki, siyasi, sosyal ve teknik boyutları başta olmak üzere birçok katmana sahip olan ve disiplinler arası etkileşimden beslenen kişisel verilerin korunması konusu özellikle son dönemlerde yaygın şekilde incelenmektedir¹. Kişisel veriler kavramı sanıldığı kadar aksine yeni dönemde keşfedilmiş bir kavram değildir, ancak onun bu yeni dönem “popülaritesinde” günümüz dünyasında meydana gelen teknolojik gelişmelerin etkisinin yadsınamayacağını söylemek kanımızca isabetli olacaktır. Türkiye’de gündeme gelişinin yeni sayılabileceği kavramın, özellikle Avrupa devletlerinde yarım asrı aşkın bir süredir ele alınmasının bir sonucu olarak, kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında uluslararası ve bölgesel olmak üzere birçok düzenleme yapılmıştır².

Kişilerin isimleri, adresleri, telefon numaraları, yaşam biçimleri, beğenileri, tercihleri gibi örneklerini çoğaltabileceğimiz kavramlar kişilerin verilerini oluşturur. Bu veriler kişiyi olduğu kişi yapar, başka bir deyişle “diğerleri”nden ayırır. Kişi, kendisine ait olan, “ben”liğine³ ilişkin veriler üzerindeki hakimiyetini ve denetimini sağlayamaz ise kendisi olamaz ve bireysel özerkliğini koruyamaz⁴. Bu açıdan bakıldığında kişisel verilerin korunmasının kişinin maddi ve manevi var oluşunun, başka bir deyişle “kişiliği”nin korunması ve devamı ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Bilişim devrimi ile dijitalleşme, yapay zeka, genetik mühendisliği, nesnelerin interneti gibi kavramlar günlük konuşmalarımızda yer etmeye başlamış, “biz”e ilişkin verileri sürekli toplayan ve bu verileri başka birçok farklı amaçlarla kullanabilen akıllı telefonlar ve bilgisayarlar hayatımızın vazgeçilmezi haline gelmiştir⁵. Sosyal etkileşim sitelerindeki “like”lamalarımız, beğeni butonuna basmasak bile parmağımızın ucuyla yaptığımız basit bir kaydırma hareketiyle görüntüler üzerinde gezinmemiz, hangi görüntüye, ne kadar süre ile, kaç kere baktığımız bile bu kapsamda “biz” e ilişkin verileri oluşturmaktadır. Bazen bu veriler farkında olarak ya da olmayarak bizim tarafımızdan bile bir yerlere gönderilebilmektedir. Google’da aynı şey arandığında, iki kişinin önüne çıkan sonuçlar farklı olacaktır, çünkü Google kişinin profiline göre farklı sonuçlar sunmakta, Facebook

¹ Elif KÜZECİ, Kişisel Verilerin Korunması, 4. Baskı, Onikilevha, İstanbul-2020, s. 1 (kişisel).

² Küzeci, (kişisel), s. 1; Oğulcan ÖZKAN, Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara - 2020, s. 32.

³ “ben”lik benzetmesi Küzeci’nin “biz” tanımından esinlenilmiştir.

⁴ Küzeci, (kişisel), s. 1.

⁵ Mesut Serdar ÇEKİN, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Onikilevha, İstanbul-2020, s. 1 (Avrupa).

tarafından kullanılan algoritma, arkadaşlar listesinde kullanıcının dünya görüşüne uygun olan bildirimleri göndermeyi amaçlamakta, internette gezinen başka bir kullanıcı “*profilinden*” kaynaklanan veriler doğrultusunda farklı reklamlar görmektedir, hatta veriler kişilerin politik seçimlerini yönlendirmek⁶ amacıyla bile kullanılabilir. Bu ve bunun gibi birçok teknolojik aracın gelişmesi, kullanımının artması ve araçlarla etkileşim halinde olan insanların sayısının artması, kişisel veri olarak tanımlanabilecek birçok bilginin içinde bulunduğu bilgi yığınlarının dolaşımının kolaylaşmasına ve hızlanmasına sebebiyet vermektedir. Bu yaygınlaşma beraberinde kişilerin mahremiyetleri, özel hayatları, kişilikleri ve diğer temel hak ve özgürlüklerine yapılabilecek saldırıların yolunu açmaktadır⁷. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, teknolojik gelişmelerin olumlu ve olumsuz yönleri bulunmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde, kişinin kişilik haklarına yapılabilecek saldırılardan duyduğu çekince ve verilerinin üçüncü kişiler tarafından ele geçirilebileceği kaygısı ile teknolojinin sunduğu “*nimetlerden*” yararlanmamasını ya da bu gelişmelerden yarar sağlamak isteyen kişinin, kişilik haklarından feragat etmesini beklemek hakkaniyetli ve gerçekçi bir tavır olmayacaktır⁸. Bu kapsamda teknolojik gelişmeler ile sunulan olanaklar ile kişilerin bireysel özerkliği ve kişilik hakları kapsamındaki değerlerinin korunması yönündeki dengenin sağlanması gerekmektedir. Kişisel verilerin korunması hukukunun önemi burada ortaya çıkmaktadır. Kişisel verilerin korunmasının amacı, verilerin paylaşımını engellemek değil, kişinin kişilik hakkı başta olmak üzere diğer tüm temel hak ve özgürlüklerinin korunarak kişisel verilere ilişkin paylaşım süreçlerinin sürdürülmesini sağlamaktır. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması, ilgili süreçlerde kişinin kişisel verisi üzerindeki denetimini kaybetmemesini sağlamaktadır⁹. Kişisel verilerin korunması hakkının

⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz: Facebook and Cambridge Analytica: What You Need to Know as Fallout Widens, <https://www.nytimes.com/2018/03/19/technology/facebook-cambridge-analytica-explained.html> (E.T: 02.05.2021).

⁷ Çekin, (Avrupa), s 2.

⁸ Elif KÜZECİ, Kişisel Verilerin Korunması, (Yayınlanmış Doktora Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, Ankara, s. 3-4, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2010-Ki%cc5%9fisel%20verilerin%20korunmas%cc4%b1.pdf> (E.T: 19.11.2020) (doktora).

⁹ Küzeci, (kişisel), s. 3-4; İlke GÜRSEL, İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, İzmir, s. 37, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2016-%C4%B0%C5%9F%C3%A7inin%20Ki%C5%9Fisel%20Verilerinin%20Korunmas%C4%B1%20Hakk%C4%B1.pdf> (E.T: 27.02.2021); Küzeci, (doktora), s. 3-4; A. Eda MANAV, İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 2, 2015, s. 98, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_2_3.pdf (E.T: 13.03.2021).

tesisi ile ulaşılmak istenen, kişisel verilere yapılan hukuka aykırı saldırıların önüne geçmek ve kötü amaçlı kullanımları engellemektir¹⁰.

Kişilerin verileri üzerindeki “*hakimiyeti*” ve “*denetleme yetkisi*”nin nasıl sağlandığının anlaşılabilmesi için koruma kapsamını ve hak ile sağlanan menfaati doğru tanımlamak gerekmektedir. Kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında veriler, sadece bir veri (*data*) olarak değerlendirilmemektedir. Koruma ile verilerin kendisinin değil, verinin bir parçası olduğu kişiliğin korunması hedeflenmektedir. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkının tanımlanması ve fonksiyonunun belirlenmesi önem arz etmektedir. İlk bakışta hak ile korunan değerin verinin kendisi olduğu düşünülse de asıl amaç, verinin sahibi olan kişinin değerlerinin korunarak kendisinin korunmasıdır¹¹. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması kavramının bilgi gúvenlięi kavramından ayrıldığı görúlmektedir, ancak kişilik haklarının ve kişisel özgürlüklerin korunması, kişisel verilerin bilgi gúvenlięine ilişkin önlemler bağlamında korunması ile başlamaktadır¹².

Kişisel verilerin korunması konusunun yeni bir konu olmadığı, ancak teknolojik gelişmelerle birlikte bilginin yayılmasının kolaylaşması ve dolaşım hızının artması sonucu kişilik haklarına karşı gerçekleştirilen hukuk dışı müdahalelerin şekil değiştirdiği, müdahale yol ve yöntemlerinin farklılaştığı, çeşitlendiği ve sayılarının arttığı belirtilmişti. Bu gelişmeler sonucunda kişisel verilerin her zamankinden daha çok korunmaya muhtaç hale gelmesi ve bu yöndeki kaygıların artmasıyla eşdeğerde ve eşzamanda konuyla ilgili çalışmalar da artmıřtır¹³. Örneğin, internet kafelerde olduğu gibi kişilere belirli bir ücret karşılığı internet bağlantı sistemleri sağlanması durumunda kişinin ücret ödmeden bilişim sistemini hukuka aykırı bir şekilde kullanması, bilişim sisteminin gúvenlięini ihlal etmesinin yanında, sistemin asıl kullanıcısinın belirlenen ücreti alamaması nedeniyle maddi veya “*kişisel verilerine izinsiz ulaşılması*” nedeniyle manevi haklarına zarar verdiği şeklinde

¹⁰ Gürsel, s. 37.

¹¹ Gürsel, s. 37.

¹² Türkay HENKOğLU, Kişisel Verileriniz Ne kadar Gúvende? Bilgi Gúvenlięi Kapsamında Bir Değerlendirme, Türk Arşivciler Derneği Arşiv Dúnyası Dergisi, S. 17/18, 2017, s. 50, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/394268> (E.T: 13.03.2021).

¹³ Mesut Serdar ÇEKİN, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun ‘un Big Data (Büyük Veri) Ve İrade Serbestisi Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakúltesi Mecmuası, C. LXXIV, S. 2, 2016, s. 629-630-631, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/291147> (E.T: 13.03.2021) (Big Data); Yeşim ÇELİK, Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 32, 2017, s. 387, 393, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/dergi-makale/2017%20Ekim-%20KVK%20ve%20Unutulma%20Hakk%C4%B1.pdf> (E.T: 13.03.2021) (özel).

değerlendirilmektedir¹⁴. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması konusunun internet, sanal ortamlar, sosyal ağlar gibi terimlerle birlikte anıldığı ve bilişim teknolojileriyle sıkı ilişkide olduğunu söylemek kaçınılmazdır, ancak verilerin korunması bu teknik açıklamalar, bazı istatistiki değerlendirmeler ve sayısal hesaplamalardan çok daha fazlasıdır. Daha önce belirtildiği üzere, kişisel verilerin korunması hukukunda veri, sadece bir bilgi yığını olarak değerlendirilmez. Bu kapsamda sadece verinin güvenliği değil, veri sahibinin haklarının korunması hedeflenmektedir¹⁵.

Bir görüşe göre dil, sosyal bir varlık olan insanın dedikodu yapma aracı olarak ortaya çıkmış ve gelişmiştir. İlk çağlarda küçük gruplar arasında bile değişen ilişkilerden haberdar olunması için edinilmesi ve depolanması gereken bilgi miktarı oldukça fazladır¹⁶.

Günümüzde, bu paylaşım şekil değiştirmiş, miktarlar artmıştır. Öyle ki saniyede ortalama 9,366 tweet atılmakta, 1,054 Instagram fotoğrafı yüklenmekte, 88,416 Youtube videosu görüntülenmektedir¹⁷, ancak bu paylaşımların sayısından çok içerikleri konu kapsamında önem arz etmektedir. Kişi profilinde “bir” verisini paylaşmaktadır, ancak bu veri diğer başka verilerle birlikte değerlendirildiğinde, bir başka deyişle otomatik veya otomatik olmayan sistemlerle işlendiğinde bu “bir” paylaşımın öngörülemeyen birçok uzantısı ve sonuçları olabilmektedir. Verilerin korunmasının ve kişinin verileri üzerindeki “denetimi”ni kaybetmemesinin önemi burada bir kere daha ortaya çıkmaktadır. Verinin kendisinin ya da veriyi tanımlayan sayıların ötesinde bir koruma ile kişisel verilerin korunmasıyla verilerin ait olduğu, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması amaçlanmaktadır¹⁸.

Teknolojik gelişmelerin kişisel verilerin korunması konusunun gündeme gelmesindeki öneminin yanı sıra, kişilerin birlikte yaşamaları ve sürekli etkileşim halinde olmaları

¹⁴ Yavuz ERDOĞAN, Bilişim Sistemine Girme Ve Kalma Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, Özel S.,2010, s. 1398-1399-1400, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756750> (E.T: 21.03.2021).

¹⁵ Gürsel, s.37.

¹⁶ Yuval Noah HARARI, Hayvanlardan Tanrılara- Sapiens- İnsan Türünün Kısa Bir Tarihi, çev. Ertuğrul Genç, 35. Baskı, Kolektif Kitap, İstanbul-2017. Harari, yapıtında paylaşılan bilgi miktarını “(50 kişilik grupta, 1. 225 farklı birebir ilişki vardır, ve bundan çok fazla sayıda karmaşık kombinasyon da bulunur)” şeklinde açıklamaktadır. Bkz: s. 36.

¹⁷ “<https://www.internetlivestats.com/one-second/>” (E. T: 28.02.2021); Mesut HALICIOĞLU, Türk Hukukunda Veri Sorumlusu Kavramı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, Ankara, s. 1, <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/7606/2019-2020%20Mesut%20Hal%20B1c%20B1o%20C4%9Flu%20%28N.15229690%29%20Y%C3%BCksek%20Lisans%20Tezi.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (E.T: 01.05.2021).

¹⁸ Gürsel, s.37.

nedeniyle sahip oldukları “*merak duygusu*” ve “*diğerleri*”ni “*bilme isteği*” eski çağlardan beri var olan ve veri paylaşımını etkileyen diğer olgulardandır. Bu noktada teknolojik yöntemlerle elde edilmeyen, el ile işletilen verilerin de korunmaya gereksinim duyduğunu belirtmekte yarar vardır.

Bu kapsamda günümüzde kişiler arasındaki ilişkilerin karmaşıklaşması ile verilerin kişiler arasındaki merak sonucu elde edilmesi ve konuşulması olguları birkaç adım öteye taşınarak kişilerin verilerinin farklı gruplarca toplanıp farklı amaçlara hizmet etmesi sonucunu doğurmuştur¹⁹. Kişisel veriyi toplayan ve işleyen belli başlı üç grup olduğundan bahsedilebilir. Bunlar, yönetici vasfındaki özel teşebbüsler ile devletler, çeşitli gruplar ve “*diğer*” kişiler ve kişi topluluklarıdır²⁰. Kişilerin “*diğer*” kişilerin verilerine ulaşması ve bunları kullanmaları, kişisel verilerin korunması bağlamında kişilik hakkının korunması boyutunu oluşturmaktadır. Bu kapsamdaki müdahaleler daha çok kişiler arasındaki ilişkiyi düzenleyen medeni hukuk ve borçlar hukuku sınırları içinde değerlendirilmekte, söz konusu müdahalelerin suç oluşturması durumunda ceza hukukuna başvurulmaktadır. Çeşitli gruplar ve özel teşebbüsler denildiğinde ise akla özel sektör, şirketler, bankalar gelmektedir ki kişiler ve bu gruplar arasında kurulan ilişkiler ticaret, bankacılık ve sigortacılık hukuku kapsamında ele alınmaktadır. Devlet ise en büyük yönetici vasfıyla suçların önlenmesi, terörle mücadele edilmesi ve vatandaşların refahını arttırmak hedefiyle faaliyetlerde bulunmak amacıyla kişisel verileri toplamakta ve işlemektedir. Bu ilişki ise kişilik hakkı ve diğer temel hak ve özgürlükler bağlamında değerlendirildiğinde başta anayasa hukuku olmak üzere somut olayın özelliğine göre farklı disiplinler kapsamında ele alınabilmektedir²¹. Devletin bu yönetici vasfıyla çeşitli amaçlar için topladığı ve işlediği kişisel verileri, toplanma amacı dışında ya da toplanma amacını aşarak kişinin aleyhine kullanması konusu birçok edebi eserin konusunu da oluşturmaktadır. Kişisel verilerin uygun olmayan kullanımı ile sürekli bir gözetim toplumu oluşturulması ve insanların profillerinin çıkarılarak tek tip insan oluşturma amacı, Huxley’in “*Cesur Yeni Dünyası*”na ya da “*Büyük birader bizi izliyor*” çok bilinen sloganıyla Orwell’in “*1984*”üne konu olurken, Kafka’nın “*Dava*”sında ise kişisel veri olan adı bile tam bilinmeyen baş karakter, belki de veri depolarından elde edilen birtakım bilgiler sonucunda, hiç bilmediği bir suçtan yargılanmaktadır²².

¹⁹ Küzeci, (kişisel), s.2.

²⁰ Küzeci, (kişisel), s. 19; Küzeci, (doktora), s. 6; Özkan, s. 78 vd.

²¹ Küzeci, (doktora), s. 6.

²² Aldous HUXLEY, *Cesur Yeni Dünya*, çev. Ümit Tosun, 10. Baskı, İthaki, İstanbul-2014; Franz KAFKA, *Dava*, çev. Ahmet Cemal, 32. Baskı, Can Yayınları, İstanbul-2017; George ORWELL, *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, çev. Celal Üster, 45. Baskı, Can Yayınları, İstanbul-2014.

Kişisel verilerin korunmasının medeni hukuk ve anayasa hukuku bağlamında değerlendirilmesi noktasında kişisel verilerin korunması konusunun, kişilik hakkı ile olan yakın ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Kişilik hakkı, pek tabi kişisel verilerin korunması hakkına nazaran görece kökleri daha eskilere dayanan ve daha kapsamlı bir haktır. Kişilik hakkı ve kişisel verilerle olan ilişkisi çalışmanın daha sonraki bölümlerinde incelenecektir. Bu nedenle bu bölümde, kişilik hakkının tanımına ve kişisel verilerin korunması ile olan ilişkisine kısaca değinilmesinin uygun olacağını düşünmekteyiz. Bu kapsamda kişiyi olduğu kişi yapan, maddi, manevi ve ekonomik değerlerinin tümü kişiliğini oluşturmaktadır. Kişisel veriler, bu değerlerle ilgili bilgileri içermektedir. Kişisel verilerin hukuka uygun olmayan şekilde kullanımı, veri sahibi kişinin kişilik hakkına bir saldırı niteliği taşımaktadır²³.

Kişilik hakkı, kişinin kişiliğini oluşturan değerleri üzerinde sahip olduğu haktır²⁴. Bu açıdan bakıldığında söz konusu hakkın, kişinin kişisel verilerinin üzerindeki “denetim kurma”, “hakimiyet sağlama” ve “verilerin geleceğini belirleme” hakları²⁵ ile benzerlik gösterdiği görülmektedir. Kişilik hakkı daha eski bir kavram olması ve diğer temel hak ve özgürlüklere kaynaklık etmesi açısından daha kapsamlı ve köklü bir kavramdır. Kişilik hakkı temel hak ve özgürlükler bağlamında anayasal bir hak olarak korunmaktadır. Hakkın korunması konusu, herhangi bir yöntem belirlenerek sınırlandırılmaz.

Kişilik hakkı, 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu ve 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda genel hükümler kapsamında düzenlenmektedir²⁶. Bu durum hakkın sağlanması ve korunmasına yönelik genel kapsamda düzenlemelerin yapıldığı anlamına gelmektedir. Bu nitelikleri kişilik hakkını kişisel verilerin korunması hakkına nazaran sınırsız ve daha kapsayıcı yapmaktadır, ancak bu genel ve kapsayıcı olma özelliği kişilik hakkına bir belirsizlik de getirmektedir. Bu belirsizlik hali çoğu zaman geniş yorumlamalara ve uzak çağrışımlara imkan tanınması sonucu, hakkın kapsamını ve hak ile korunan menfaati genişletmesi açısından olumlu etki yaratırken bazen bu durum hakkın tesisi, kullanımı, korunması ve bu kapsamdaki menfaatin sağlanması konularında zafiyete yol açabilmektedir.

²³ Gürsel, s. 37; Mehmet Oğuz VURALOĞLU, Kişisel Verilerin İşlenmesi Suretiyle Kişilik Hakkı İhlâlinde Kazancın Devri Talebi, Journal of Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2018, s. 181-182, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 08.06.2020); Manav, s. 98.

²⁴ Jale G. AKİPEK/ Turgut AKINTÜRK/ Derya ATEŞ KARAMAN, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, Ankara-2011, s. 339 vd.; Sinan Sami AKKURT, Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, 2017, s. 345-346. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/387044> (E.T: 21.02.2021) (sosyal).

²⁵ Küzeci, (kişisel), s. 75 vd. ve s. 104.

²⁶ Akkurt, (sosyal), s. 343-344.

Bunun yanında günümüzde teknolojik gelişmelerle birlikte kişilik hakkının ihlal edilebileceği yeni yöntem ve mecralar ortaya çıkmaktadır. Bu teknolojik yeni yöntemlerle, sanal ortamlar ve sosyal medya aracılığıyla daha çok hak ihlali meydana gelmektedir²⁷. Günümüzde sosyal medya kullanılarak kişilik hakkının ihlal edilmesinin, geleneksel medya kullanılarak ihlal edilmesinden daha yaygın olduğu görülmektedir²⁸. Bu açıdan değerlendirildiğinde konu kapsamında sadece TMK ve TBK gibi genel kanunlar ile öngörülen yaptırımların yeterli olmadığı fark edilmiştir²⁹. Konunun kapsama ilişkin özel düzenlemeler içeren bir kanun ile, denetim organı ve kurullarını da içine alan bir süreç kapsamında yönetilmesi ve şekillendirilmesi, şüphesiz hakkın sağlanması açısından yararlı olacaktır. Hukuka aykırı müdahaleler kapsamında yeni yöntemler bulunması ve tehlikelerin ortaya çıkması, bunlara karşılık yeni koruma yöntemlerinin belirlenmesi ve düzenlemelerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu düzenlemeler etkin, hızlı, teknik, hukuka aykırı müdahalelere çabuk tepki veren ve mümkün olduğunca sonuç odaklı düzenlemelerin yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Gelişen ve değişen teknoloji çağında veriler hızlı ve kolay bir şekilde paylaşılmaktadır. Bu durum verilerin korunmasının önemini arttırmaktadır³⁰. Söz konusu verilerin hukuka uygun olmayan şekilde kullanılmasının önüne geçebilmek adına bunlara ilişkin müdahalelerin de hızlı ve kolay bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu da verilerin korunmasına ilişkin olarak çabuk tepki verebilen, teknik ve dinamik bir sistemin varlığını zorunlu kılmaktadır³¹.

Veri koruma hukukunda verinin tanımının net bir şekilde yapılması; hangi verinin, nasıl işlendiğinde veri koruma hukuku kapsamında değerlendirileceği; verinin nasıl, ne kapsamda, ne kadar süre ile hangi faaliyetlerde kullanılabileceği ve yok edilmesinde nasıl bir yol izleneceğinin belirlenmesi suretiyle koruma yöntemlerinin özelleştirilmesi, hakkın kapsamını daraltmak olarak yorumlanabilse de kavramı ve koruma yöntemini belirlemesi ve netleştirmesi açısından hak ile korunan menfaatin sağlanmasına katkı sağlamıştır. KVKK tarafından öngörülen veri koruma süreci, teknolojik gelişmeler bağlamında hakkın korunması açısından yarar sağlamaktadır ki kişisel verilerin korunmasının bilişim hukuku ile anılmasının en temel nedeni budur, ancak bahsedildiği üzere veri koruma ile sağlanmak

²⁷ Akkurt, (sosyal), s. 330; Özkan, s. 1.

²⁸ Akkurt, (sosyal) s. 355-356.

²⁹ Doğan KILINÇ, Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 3, 2012, s. 1132, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1690/18020.pdf> (E.T: 02.06.2020).

³⁰ Manav, s. 98.

³¹ Henkoğlu, s. 47-48; Kılınç, s. 1132.

istenen koruma ve korunmak istenen menfaat bundan çok daha derindir ve temel hak ve özgürlükler bağlamında insan haklarının korunmasına hizmet eder ki, bu kapsamda kişisel verilerin korunması kişilik hakkının korunmasıyla örtüşmektedir³².

Kişilik değerlerini oluşturan verilerin tanımını yapan, sınırlarını çizen, bu bağlamda verilerin kullanımı ile kişilik hakkı ihlallerine sebebiyet verebilecek müdahaleleri tanımlayan ve bunları önleyici düzenlemeler getiren özel bir kanunun varlığının önemi daha önce vurgulanmıştı. Genel hükümler hakkın uygulanmasına yasal dayanak sağlamaktadır, ancak kişisel verilerin korunması konusunun kendine özgü özellikleri nedeniyle sadece bu hükümlerle sağlanan koruma, etkin ve güncel olamayabilir³³. Bu özelliklere sahip bir kanun, genel hükümlere “*etkin bir işlevsellik katması*” açısından da yararlı olacaktır³⁴. Bu kapsamda 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, dağınık halde bulunan konu kapsamındaki düzenlemeleri bir araya getirmesi, veri tanımını sınırlandırması ve koruma koşullarını tanımlaması yönünden oldukça önemlidir. Kişisel verilerin özellikle bilişim teknolojileriyle olan ilişkisi kapsamında verilerin korunmasında kişilik hakkının korunmasına nazaran daha teknik ve belirgin yöntemleri ele alması açısından da farklılık göstermektedir. KVKK, bunun yanında hukuka aykırı müdahalenin oluşmasının engellenmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını öngören düzenlemeler içermesi ve verilerin işlenmesi ile ilgili sürecin başından itibaren işleme faaliyetlerinin hukuka uygun şekilde sürdürülmesini hedeflemesi açısından önem arz etmektedir. Bu kapsamda KVKK, sorunu ortadan kaldırmak yerine, sorun çıkmasını engellemeyi amaçlayan düzenlemeler içermektedir. KVKK’nin bu kapsamdaki olumsuz bir yani ise veri tanımını sınırlandırması nedeniyle bu tanıma uymayan, ancak korunmaya gereksinim duyan birtakım verilerin kanun kapsamında değerlendirilemiyor oluşudur. Bu tür verilerin korunması kapsamında, belirtildiği üzere genel hükümler uygulanır³⁵.

Bu açıdan bakıldığında KVKK’nin amacı kişilik hakkı değerlerini netleştirmek değildir. Bu kapsamda KVKK ne TMK ne de TBK ile öngörülen düzenlemelere alternatif bir hukuki koruma yoludur. KVKK, özellikle teknolojik gelişmeler sonucunda kişilik değerlerine yapılan hukuk dışı müdahaleleri engellemek amacıyla oluşturulan, genel hükümler ile öngörülen koruma yollarına ilave bir koruma yoludur. Bu kapsamda KVKK ile

³² Akkurt, (sosyal), s. 361; Gürsel, s. 37.

³³ Kılınç, s. 1132.

³⁴ Kılınç, s. 1132.

³⁵ Henkoğlu, s. 46-47-48; Kılınç, s. 1132; Habip OĞUZ, Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 0, S. 3, 2013, s. 21, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/155549> (E.T: 09.10.2020).

kişilik hakkı değerleri doğrudan genişletilmiş olmasa da bu değerleri koruma yöntemleri genişletilmiştir. KVKK, sadece kişinin “*özel alanı*” olarak değerlendirilebilecek alanda yer alan kişilik değerlerini düzenlememektedir. Kişinin “*kamuya açık alan*”lardaki değerlerini de koruma altına almaktadır. Bu açıdan bakıldığında KVKK ile öngörülen korumanın Anayasa kapsamında düzenlenen “*özel hayatın gizliliği*” kavramından daha geniş yorumlanması gerekmektedir. Bu değerler kişiye özel değerlerdir, ancak bu değerlerin korunması ortak bir yarar sağlamaktadır. Bir başka deyişle, söz konusu değerlerin korunması sadece veri sahibi kişinin menfaatine değildir, çünkü bu veriler mutlak anlamda sır sayılan değerlerdir ve herkes için sır olarak düşünülmelidir. Bu değerlerin kamusal alanlarda da gözetilmesi, veri sahibi kişinin özgürlüğünün de ötesinde kamusal bir özgürlük alanı ve algısı yaratmaktadır. Kişilerin bireysel özgürlükleri kolektif bir algı yaratmakta, bu durum düşünce ve ifade özgürlüğü gibi Anayasa kapsamında düzenlenen birçok temel insan hak ve özgürlüğünü desteklemektedir. Bu uygulamalar ve düzenlemeler ile kişilerin her hareketinin izlendiği ve duygu ve düşüncelerinin aynılaştırıldığı, bireysel özerkliğin yok edilmeye çalışıldığı gözetim toplumunun önüne geçilmek amaçlanmaktadır³⁶.

Bu açıdan değerlendirildiğinde, koruma talep edilebilmesi için kişilik hakkının ihlal edilmesi ya da tehlikesinin bulunması yeterli iken, kişisel verisi hukuka aykırı müdahaleye uğrayan kişinin veri koruma hukuku kapsamında bir yaptırıma başvurabilmesi için tutulan verinin özelliği gereği KVKK kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği önem arz etmektedir³⁷. Bu durum, kanımızca kanunun teknolojik gelişmelerden beslenmesi sonucu daha teknik³⁸ ve sınırları belirli yöntemler belirlemesinden kaynaklanmaktadır. Bu noktada aynı amaca hizmet eden iki hakka ait hükümlerden hangisinin, ne zaman, hangi şartlarda kullanılacağına belirlenmesi önem arz etmektedir. Bu durumda birbirini destekleyen ve besleyen bu iki hakkın diğer hak alanlarıyla olan ilişkisinin değerlendirilmesi³⁹ ve ona göre hareket edilmesi kanımızca isabetli olacaktır.

³⁶ Murat Volkan DÜLGER, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, Yaşar Hukuk Dergisi, C. 1, S. 2, 2019, s. 73-74, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335152> (E.T: 27.10.2020); Tevfik Sönmez KÜÇÜK, Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Çerçevesinde Kamuya Açık Alanların Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Video Kamera Aracılığı ile Önleyici Amaçla İzlenmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi, C. 15, S. 1, 2018, s. 69-70, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 08.06.2020); Küzeci, (doktora), s. 44-45.

³⁷ Oğuz, s. 21.

³⁸ Henkoğlu, 46-48.

³⁹ Küzeci, (doktora), s. 99 ve s. 103-104.

Bu açıklamalar doğrultusunda KVKK kapsamında kişilik hakkının korunması konusu, giriş ve sonuç bölümü dışında üç ana bölüm altında incelenmiştir. Giriş bölümünde kişisel verilerin korunması ihtiyacının ortaya çıkışı ve günümüzde bu ihtiyacın artmasının nedenleri incelenmiş, kişilik değerleri bağlamında KVKK ile sağlanan koruma ile genel hükümler ile sağlanan koruma karşılaştırılmış, genel olarak KVKK'nin kişisel veri ve kişilik değerlerini ele alış biçiminden bahsedilmiştir. İlk bölümde kişilik, kişilik hakkı ve kişisel veri tanımlarına yer verilmiş, kişisel verilerin korunması kavramına olan ihtiyaç, hakkın doğumu ve kısa tarihi açıklanmıştır. Daha sonra kişilik değerlerinin kişisel verilerle olan ilişkisi incelenmiştir. İkinci bölümde başta Anayasa olmak üzere Anayasa, TMK ve TBK kapsamında kişisel verilerin ele alınış biçimi açıklanmış, kişiliğin genel hükümler kapsamında korunması konusu değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise KVKK ayrıntılı bir şekilde incelenerek, özellikle kanunun konusu ve çıkarılma amacı kapsamında kişilik değerlerinin korunmasına katkısı, ilgili kanun maddeleri bağlamında değerlendirilmiştir. Nihayet sonuç bölümünde, kişilik değerlerinin KVKK kapsamında korunması konusu değerlendirilmiş, çalışmanın genelinde savunulduğu üzere KVKK ile kişilik değerlerine alternatif bir koruma sağlanmadığı, genel hükümler çerçevesinde koruma altına alınan kişiliğe, teknolojik gelişmelerle uyumlu ve etkin olan ilave bir koruma getirildiği tezi desteklenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİSEL VERİ

1.1. Kişilik ve Kişilik Hakkı Tanımı

Kişi, maddi ve manevi bütünlüğünü oluşturan değerlerin bileşimidir. Kişinin sahip olduğu ya da içinde bulunduğu bu maddi ve manevi durumlar kişilik kavramını ortaya çıkarır. Buna göre, kişinin sadece var olması nedeniyle sahip olduğu ya da içinde bulunduğu durumlar, kişinin kişiliğini oluştururken, kişinin bu durumlarla ilgili ya da durumlar karşısında sahip olduğu haklar da kişilik haklarını oluşturur⁴⁰.

Kişilik ve kişilik hakkı, kişilerin sadece bu özellikleri nedeniyle sahip oldukları değerlerdir. Bu nedenledir ki, gerçek kişilerin olduğu kadar, maddi ve manevi bütünlük ve varlığa sahip olan tüzel kişilerin de kişilikleri ve buna bağlı sahip oldukları kişilik hakları bulunmaktadır⁴¹. Gerçek kişiler ve tüzel kişilerin sahip oldukları maddi ve manevi varlıklarının ve özelliklerinin farklı olması sebebiyle, pek tabiidir ki gerçek kişilerin kişilikleri ve buna bağlı kişilik hakları ile tüzel kişiliklerin kişilikleri ve buna bağlı kişilik hakları, birçok bakımdan farklılık göstermektedir. Bu farklılıkların en temeli olarak kişiliğin ve kişilik haklarının kazanılması ve kaybedilmesi durumları örnek gösterilebilir. Gerçek kişiler kişiliklerini doğumla kazanır, ölümle kaybederken, tüzel kişiler sahip oldukları özellikler ve türlerine göre belirlenen kuruluş şartlarının gerçekleştirilmesiyle kişiliklerini ve kişilik haklarını kazanır, aynı şekilde uygun koşullar sağlandığında ya da sağlanmadığında hukukten öngörülen varlıklarının sona ermesiyle kişiliklerini ve buna bağlı haklarını kaybederler⁴².

Kişilik hakkı kavramı pozitif hukuk kurallarıyla ayrıntılı bir şekilde tanımlanmamıştır. Kişilik hakkının tanımının yapılması ve hukuk sistemlerinde nasıl ele alınması gerektiği konusunda başlıca iki yöntem benimsenmektedir. Bunlardan ilki, kişilik hakkının, kapsadığı kişisel değerlerin teker teker belirlenmesi yoluyla düzenlenmesi iken, diğer yöntem ise

⁴⁰ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 339-340; Tamer BUDAK, Türk Vergi Hukukunda Kişiliğin Sona Ermesi ve Sonuçları (Gerçek Kişiler), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul-2011, s. 9-10, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/giris-9786055373382> (E.T: 11.08.2021).

⁴¹ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 339; İhsan ERDOĞAN/ A. Dilşad KESKİN, Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku), Genişletilmiş 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara-2020, s. 274-275; Aydın ZEVKLİLER/ Şeref ERTAŞ/ Ayşe HAVUTÇU/ M. Beşir ACABEY/ Damla GÜRPINAR, Yeni Medeni Kanuna Göre-Medeni Hukuk-(Temel Bilgiler), 10. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara-2018, s. 140.

⁴² Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s.339-340.

hakkın kapsamı ile ilgili genel bir çerçeve çizilmesi ve hak kapsamına girebilecek değerlerin doktrin ve içtihat yorumlarıyla oluşturulmasıdır. İlk yöntem daha özel ve detaylı bir yol çizerken ikinci yöntem düzenleme için genel bir çerçeve oluşturması ve sınır belirlemesi bağlamında daha kapsamlıdır. Alman Hukuku'ndan farklı olarak, İsviçre ve Türk Hukuku medeni kanunlarında kanun koyucu kişilik hakkını düzenlerken ikinci yöntemi benimsemektedir. Bu bağlamda İsviçre ve Türk Hukuku'nda kişilik hakkı genel hatlarıyla tanımlanmakta ve düzenlemelerle ilgili yorumlar kural olarak doktrin tarafından benimsenen düşünceler çerçevesinde ya da mahkeme içtihatları doğrultusunda yapılmaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda düzenlemelerin kazuistik bir yöntem benimsenerek oluşturulmaması ve detaylandırılmaması, kişilik haklarını oluşturan kişisel değerlerin günün koşullarına göre ve özellikle teknolojik gelişmeler sonucunda farklılaşması ve kapsamının genişletilmesi karşısında, düzenlemelere uygulanabilirlik ve koşullara göre yorumlanabilme imkanı tanımaktadır. Bu açıdan bakıldığında uygulamanın isabetli olduğu görülmektedir. Doktrinde kişilik hakkının belirlenmesi ile ilgili tartışmalı olan bir başka husus ise kişilik hakkı kavramının tekil ya da çoğul olarak değerlendirilmesidir. Buna göre, bir görüş kişilik hakkı kavramının farklı kişilik değerlerinden ileri geldiğini kabul eder ve bu değerlerin her birinin ayrı bir kişilik hakkı oluşturduğunu, bu nedenle kişilik hakkının aslında tekil bir kavram olduğunu savunurken, diğer görüşe göre ise kişilik hakkı, ayrı kişisel değerlerden oluşması nedeniyle kişilik hakları olarak çoğul bir şekilde ifade edilebilmektedir⁴³.

1.1.1. Kişilik Hakkının İçeriği

Kişiliği oluşturan değerleri kişinin hak ve fiil ehliyeti, kişinin kişisel durumu, kişinin mal varlığı, kişinin manevi varlığı ve kişinin ekonomik varlığı olarak beş ana başlıkta toplamak mümkündür⁴⁴. Söz konusu bu unsurlar kişinin var olmasından dolayı kendiliğinden doğan ve sahip olduğu unsurlardır. Kişiliğin unsurları ve doğal olarak kişilik; doğal ve kendiliğinden olan ve kişilerin kendi varlıklarının ayrılmaz bir bütünüdür⁴⁵.

⁴³ Kemal Atasoy, Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 271-272, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333494> (E.T: 04.06.2020).

⁴⁴ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 340; Erdoğan/ Keskin, s. 280.

⁴⁵ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 339.

1.1.1.1. Kişinin Ehliyeti

Kişi, haklara ve borçlara sahip olur. Bu kapsamda, kişiliğin içine hak ehliyeti girmektedir. Aynı zamanda hak süjesi olan kişi, çoğu zaman kendi fiilleri ve işlemleriyle bu haklara ve alacaklara sahip olmaktadır. Bir başka deyişle kişi, kendini alacaklı ya da borçlu kılma ehliyetine sahip olmaktadır ki buna kişinin fiil ehliyeti denilmektedir. Fiil ehliyeti, hak ehliyetinde olduğu gibi kişiliğin kapsamı içindedir⁴⁶. Bu bağlamda TMK m. 8 hükmüne göre, her insanın hak ehliyeti vardır. Madde 9 ve devamındaki hükümlerde ise bir kişinin kendi fiil ve işlemleriyle sorumlu tutulabilmesi için fiil ehliyetinin bulunması gerektiği ve bunun şartları düzenlenmektedir. Türk Hukuku'nda TMK m. 23 kapsamında getirilen genel ilke, kişinin herhangi bir hukuki fiili ya da işlemi ile kişiliğini oluşturan bu hak ve fiil ehliyetinden, bu kapsamda temel hak ve özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği ve bunları sınırlandıramayacağıdır⁴⁷.

1.1.1.2. Kişinin Kişisel Durumu

Kişinin kişisel durumları, kişinin hukuk tarafından tanınan aile ve toplum içinde sahip olduğu özelliklerini belirten durumlarıdır. Kişinin kişisel durumlarına, kadın ya da erkek, evli ya da bekar, ergin ya da küçük olması örnek gösterilebilmektedir⁴⁸.

1.1.1.3. Kişinin Maddi Varlığı

Kişinin maddi varlığı, doğuştan gelen ve kendiliğinden olan, manevi varlığı dışındaki tüm varlığı olarak tanımlanabilmektedir. Kişinin varoluşuyla ve maddi varlığıyla ilgili, cismani özelliklerini belirleyen, vücut bütünlüğü, hayatı gibi olgular maddi varlığını oluşturmaktadır⁴⁹. 2709 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası kişiye maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı tanımaktadır. Bu bağlamda kişinin maddi varlığını koruması ve geliştirmesi anayasal güvence altındadır. Bu güvence kapsamında kişiye, yaşadığı ortam içinde insan onuruna yaraşır şekilde varlığını sürdürme ve geliştirme olanağı sağlanmaktadır⁵⁰. Bu açıdan bakıldığında kişinin maddi varlığının gelişiminin desteklenmesi, kişiliğinin korunması ve gelişmesine katkı sağlayacaktır.

⁴⁶ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 233; Mustafa ÜNLÜTEPE, Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2021, s.78; Zevkliler ve diğerleri, s. 82-83.

⁴⁷ Atasoy, s. 273.

⁴⁸ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 340.

⁴⁹ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 340; Erdoğan/ Keskin, s. 281; Zevkliler ve diğerleri, s. 96-97.

⁵⁰ Ahmet MUMCU/ Elif KÜZECİ, İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri (Kavramlar, Evrensel ve Ulusal Gelişimleri, Bugünkü Durumları), 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara-2012, s. 127.

Kişinin maddi varlığı genellikle, yaşamını devam ettirebilmesi için sahip olması gereken temel ihtiyaçlarından ileri gelmektedir⁵¹.

1.1.1.4. Kişinin Manevi Varlığı

Kişinin manevi varlığına, adı, resmi, sesi, din ve vicdan özgürlüğü başta olmak üzere diğer özgürlükleri, şeref ve haysiyeti, toplum içindeki durumu, saygınlığı, özel hayatına ilişkin sır çevresi ve fikir faaliyetleri örnek olarak gösterilebilir. Özellikle TMK ve Anayasa tarafından kişinin maddi varlığı korunduğu gibi manevi varlığı da korunmaktadır. Kişinin manevi varlığı, manevi özelliklerinden kaynaklanmaktadır⁵².

Kişi manevi varlığını, kendi istediği doğrultusunda seçeceği meslekle ilgili eğitim görmek, bilim ve sanat konusunda kendini geliştirmek, ruhsal ihtiyaçlarını karşılamak gibi çeşitli yollarla geliştirme hakkına sahiptir⁵³.

1.1.1.5. Kişinin Ekonomik Varlığı

Kişinin ekonomik varlığı ise ekonomik durumu ile ilgili faaliyetleri kapsamında oluşturduğu bütünlük olarak tanımlanabilir. Kişinin ticari faaliyetlere katılabilme serbestliği, ticari unvan ve itibarı, meslek sırları bu kapsamda kişinin ekonomik varlığı olarak değerlendirilmektedir⁵⁴. Kişinin insan onuruna yaraşır bir ortamda hayatını devam ettirebilmesi, kişiye maddi olarak varlığını sürdürebilme ve maddi varlığını ileriye götürebilme hakkının tanınması ile yakından ilişkilidir⁵⁵.

Yukarıda yapılan bu ayrımlar birleşerek kişinin bütün varlığını, dolayısıyla kişiliğini oluşturmaktadır. Hukuk düzeni bu kişiliği üçüncü kişilerden, devletten ya da kişinin kendisinden gelebilecek saldırılara karşı koruyan düzenlemeler yaparken, kişilerin bu koruma bağlamında, kişilik haklarına yapılan saldırılar karşısında koruma talep edebilmelerine de imkan tanımaktadır⁵⁶.

⁵¹ Ali Tarık GÜMÜŞ, Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı, Eğitim Kitabevi, 2010, s. 2, <https://books.google.com.tr/> (E.T: 19.11.2020); Ali Tarık GÜMÜŞ, Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Ve Geliştirme Hakkı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 2, 2005, s. 136, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262632> (E.T: 19.11.2020).

⁵² Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 340; Akkurt, (sosyal), s. 346; Zevkliler ve diğerleri, s. 98-100.

⁵³ Mumcu/ Küzeci, s. 128.

⁵⁴ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 341; Erdoğan/ Keskin, s. 288-289; Zevkliler ve diğerleri, s. 102.

⁵⁵ Mumcu/ Küzeci, s. 127.

⁵⁶ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 341; Zevkliler ve diğerleri, s. 102-103.

1.1.2. Kişilik Hakkının Kapsamı

Kişilik hakkının tanımını yapmak ve sınırlarını belirlemek diğer hak türlerine nazaran görece daha zordur. Bu durum, kişilik olgusunun çok geniş bir kavram olmasından ileri gelmektedir⁵⁷. Bu nedenle kişilik hakkı üzerine birçok farklı tanım yapılmıştır. Bunlardan biri, kişilik hakkını, “*kişinin toplumda yer edinebilmesi, maddi ve manevi varlığını koruyabilmesi ve geliştirebilmesi, saygınlığını kazanabilmesi ve devam ettirebilmesine ilişkin tüm değerleri üzerinde sahip olduğu haklar*” şeklinde tanımlamaktadır⁵⁸. Söz konusu tanımın, kişilik hakkının unsurlarını içermesi ve hak ile korunan değerleri belirtmesi yönünden isabetli olduğunu düşünmekteyiz.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde, genel bir kişilik hakkı tanımının belirlenmesi zor olmasına rağmen, başta Alman Hukuku olmak üzere İsviçre ve Türk Hukuku’nda gerek doktrinde gerek mevzuatta genel bir kişilik hakkı kavramına yer veren bu görüşe göre, kişilik hakkı sahibine, kişisel varlığından yararlanarak kişiliğini istediği şekilde geliştirme imkanı verir⁵⁹.

Türk Hukuku’nda her kişinin kişisel varlığının korunmasını talep etme hakkı özellikle TMK ve Anayasa ile güvence altına alınmıştır⁶⁰.

1.1.3. Kişilik Hakkının Özellikleri

Kişilik haklarını oluşturan kişilik değerlerinin önemli bir kısmı, insan hakları ile ortak payda altında birleşmektedir. İnsan hakları, tarihsel gelişim süreçleri içinde sahip oldukları özellikler ve korudukları menfaatlerin kapsamaları göz önünde bulundurularak farklı gruplara ayrılmıştır. Buna göre, birinci kuşak haklar, klasik haklardan olup yaşama ve özgürlük hakkı, hukuk önünde eşit olma hakkı, işkence yasağı, seyahat özgürlüğü, vatandaşlık hakkı, evlenme ve ailenin korunması hakkı, ifade özgürlüğü, mülkiyet hakkı gibi bireyi korumaya yönelik olan haklardır⁶¹. Kişi özgürlükleri ise negatif statü hakları kapsamındadır⁶². Bu

⁵⁷ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 343.

⁵⁸ Cihan Avcı BRAUN, Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2018, s. 15, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 08.06.2020).

⁵⁹ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 342; Erdoğan/ Keskin, s. 279.

⁶⁰ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 342; Zevkliler ve diğerleri, s. 103.

⁶¹ Muhamed Sabır FIRAT, Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2015, s. 105, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/701593> (E.T: 21.03.2021).

⁶² Kılınç, s. 1098.

kapsamdaki haklar kişilerin menfaatlerini devlete, topluma ve üçüncü kişilere karşı korur⁶³. Doktrinde Anayasa ile koruma altına alınan kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkının hukuki niteliği negatif statü hakkı olarak değerlendirilmekle birlikte devletin, vatandaşlarının verilerini koruması bağlamında edindiği sorumluluğun kapsamının sadece olumsuz davranışlardan kaçınma olarak belirlenmesi yoruma açıktır. Söz konusu hak kavramını sadece bu açıdan ele almak hakkın tesisi bakımından yeterli güvenceyi sağlamayacaktır. Devletin bu negatif yükümlülüğünün yanı sıra hakkın kullanımı ile ilgili ilkeleri kabul etmesi bağlamında birçok pozitif yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu kapsamda devletin pozitif yükümlülüklerine örnek olarak hakkın sağlanması kapsamındaki ilke ve düzenlemeleri kabul etmesi gösterilebilir⁶⁴. Burada devlet, kişisel verileri hukuka uygun olmayan şekilde toplamak, saklamak ve işlemekten kaçınma ödevinin yanı sıra, ilgili ilke ve düzenlemeleri kabul etme noktasında kendisinden beklenen edimleri gerçekleştirerek hakkın kullanımını sağlamaktadır. Bu durum, kişisel verilerin korunması hakkının aynı zamanda bir pozitif statü hakkı kapsamında değerlendirilebileceğini göstermektedir⁶⁵. Çalışmanın devamında kişisel veriler ve kişisel verilerin korunması hakkında daha kapsamlı açıklamalar yapılacağından bu bölümde sadece hakkın özelliği konusuna kısaca değinilmiştir.

Bu açıdan bakıldığında kişisel verilerin korunmasıyla doğrudan ilintili olan özel hayatın gizliliği konusunda aynı prensip geçerli olacaktır. Devletin yükümlülüğünü ve sorumluluğunu tam olarak yerine getirebilmesi için söz konusu hakları tanınması yetmez. Aynı zamanda devlet bu hakların sürdürülebilmesi amacıyla gerek devlet kurumları gerekse özel kişiler tarafından söz konusu hakka saygı gösterilmesini sağlamak durumundadır⁶⁶.

İkinci kuşak haklar, ekonomik, sosyal ve kültürel haklar olarak adlandırılan sosyal güvenlik hakkı, çalışma hakkı, dinlenme hakkı, eğitim hakkı, grev ve toplu sözleşme hakkı, sağlık, beslenme ve konut hakkı gibi ekonomik, sosyal ve kültürel hayatı düzenleyen ve kişilerin bu kapsamdaki menfaatlerini koruyan haklardır. Bu hakların ortaya çıkması sanayi

⁶³ Fırat, s. 105.

⁶⁴ Küçük, s. 64-65.

⁶⁵ Sezen KAMA IŞIK, Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış, (Yayınlanmış Doktora Tezi), T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, İstanbul, s. 24, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2019-Avrupa%20veri%20koruma%20hukukuna%20anayasal%20bir%20bak%C4%B1%C5%9F.pdf> (E.T: 14.10.2020); Küçük, s. 64-65.

⁶⁶ Yeşim ÇELİK, Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 32, 2017, s. 394, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981639> (E.T: 28.04.2021) (gizlilik).

devrimine dayanır. Sanayi devrimi ile ekonomik, sosyal ve kültürel yapıda meydana gelen değişiklikler sebebiyle sosyal sınıflar arasında oluşan büyük farklılıklar ve eşitsizlikler nedeniyle ortaya çıkan çatışmalar, bu hakların ortaya çıkmasında büyük rol oynar⁶⁷. Sosyal ve ekonomik haklar ise kişilere negatif statü haklarının sağladığı özgürlüklerin yanı sıra devletten aktif bir hareket ve olumlu bir davranış bekledikleri, devletin hakkın kullanımını ile ilgili hizmet ve yardımda bulunmasını talep etme hakkı sağlayan pozitif haklardır. Devlet bu kapsamda vatandaşlarına sadece birtakım hak ve özgürlükleri tanımayacak bunun yanı sıra bu hak ve özgürlüklerin kullanılabilmesi için yukarıda belirtildiği üzere gerekli hizmeti ve yardımı sağlayacaktır⁶⁸.

Nihayet üçüncü ve son kuşak haklar ise, dayanışma hakları olarak adlandırılmaktadır. Bu hakların mahiyeti diğer kuşak haklarına göre daha farklıdır. Bu hakların uygulanabilmesi için devletin veya hukuk düzeninin müdahalesi yeterli olmayıp toplumun parçası olan her kişinin bu hakların uygulanması noktasında paydaşlık ilişkisi içinde olduğu görülmektedir. Bu haklara örnek olarak barış hakkı, çevre hakkı ve gelişme hakkı gösterilebilir. Bu bağlamda kişilik hakkı, birinci kuşak haklar kapsamında incelenebilir⁶⁹. Üçüncü kuşak hakların çıkış noktası çoğunlukla bilimde ve teknolojiye meydana gelen gelişmelerdir⁷⁰.

Bu noktada kişilik hakkının devredilemez ve vazgeçilemez olmasının yanında, mutlak hak olması ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hak olması olmak üzere iki temel özelliğinin bulunduğunu belirtmek yararlı olacaktır⁷¹.

1.1.3.1. Kişilik Hakkının Mutlak Hak Olması

Hak, hukuken korunur. Hak sahibi kişi, hakkın kendisine tanıdığı yetkileri kullanıp kullanmamakta özgürdür. Hak sahibinin söz konusu bu yetkileri kullanabilmesi için harekete geçmesi gerekmektedir⁷².

Kişilik hakkı, hak süjesi olan, hakkın koruduğu menfaatlere sahip kişinin, bu hakkı diğer tüm kişilere karşı öne sürebilmesi bakımından mutlak bir haktır. Kişilik hakkı, hak sahibine bu hakkı devlete, topluma ve diğer üçüncü kişilere olmak üzere herkese karşı öne sürme yetkisi vermektedir. Kişilik hakkı, hak süjesine bu yetkiyi vermesinin yanında diğer

⁶⁷ Fırat, s. 105; Mumcu/ Küzeci, s. 207-208.

⁶⁸ Şeref GÖZÜBÜYÜK, Anayasa Hukuku- Anayasa Metni ve 11. Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 19. Bası, Turhankitabevi, Ankara-2013, s. 391; Kılınç, s. 1098.

⁶⁹ Fırat, s. 105.

⁷⁰ Kılınç, s. 1098.

⁷¹ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347; Zevkliler ve diğerleri, s. 42.

⁷² Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 163; Erdoğan/ Keskin, s. 133; Zevkliler ve diğerleri, s. 40-41.

tüm kişilere hak süjesinin bu hakkına saygı duyma yükümlülüğü de yüklemektedir⁷³. Bu kapsamda kişilik hakkının koruma alanında bulunan kişisel değerler de herkese karşı ileri sürülebilmektedir⁷⁴.

1.1.3.2. Kişilik Hakkının Kişiyi Sıkı Sıkıya Bağlı Bir Hak Olması

Kişilik hakkı, kişinin maddi, manevi, ekonomik varlığı ve özel hayatının korunması ile ilgili hak ve değerler bütününden oluşur. Bu nedenledir ki, manevi değerlerin yanı sıra kişinin ekonomik varlığı ile ilgili olan ticari faaliyetlere katılabilme serbestliği, ticari unvan ve itibarı, meslek sırları gibi durum ve özellikleri⁷⁵ de kişilik hakkı kapsamına girmektedir. Kişilik hakkı, doğrudan kişinin kendisi ile ilgili olması nedeniyle sadece kişi tarafından ileri sürülebilir ve hakkın ihlal edilmesi durumunda kişinin sadece kendisi bu ihlale karşı bir koruma talep edebilir. Bu bakımdan kişilik hakkı kişiye bağlı, tekeli (*inhisari*)⁷⁶ bir haktır ve kişinin ölümünden sonra dahi mirasçıları tarafından öne sürülemez. Bir görüşe göre, her ne kadar bu duruma bir istisna olarak ölenin şerefi ve haysiyetine, sır çevresine ve hatta cesedine yöneltilen saldırıları bertaraf edilmesini isteme hakkı, bir başka deyişle ölenin anısına saygı gösterilmesini talep etme hakkı, kişinin mirasçılarına tanınan “*özel nitelikli bir kişisel hak*” olarak tanımlansa da, bu hakkın, bir istisna olarak adlandırılmasından ziyade ölenin kişiliğini korumaya yarayan özel nitelikli bir hak olarak değerlendirilmesi kanımızca daha uygun olacaktır⁷⁷.

Kişiyi sıkı sıkıya bağlı bir hak olan kişilik hakkı ölümle sona erer. Ölen kişinin bedeni canlı olmadığından kişilik hakkından söz edilemez, ancak konunun hassasiyeti gereği ölen kişinin bedeni bir mal ya da eşya olarak da nitelendirilemez. Bu durumda mirasçılar ölen kişinin hatırasına saygı duyulmasını bekleme hakkına sahiplerdir. Bu hak mirasçılara tanınan bir hak olması nedeniyle kişilik hakkı olarak değerlendirilemez⁷⁸.

⁷³ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347; Akkurt, (sosyal), s. 345; Erdoğan/ Keskin, s.276.

⁷⁴ Zevkliler ve diğerleri, s. 95.

⁷⁵ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 341; Erdoğan/ Keskin, s. 288-289.

⁷⁶ Zevkliler ve diğerleri, s. 95.

⁷⁷ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347; Yasime HOŞNUT, Uluslararası Düzenlemelerde ve Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması, Yeni Medya, S. 6, 2019, s. 39, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1302068> (E.T: 03.07.2020); Nafiye YÜCEDAĞ, Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 2, 2017, s. 766-767, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/470647> (E.T: 11.10.2020).

⁷⁸ Akkurt, (sosyal), s. 345; Ümit Naci GÜNDOĞMUŞ, Bilirkişilik Uygulamalarında “Tıbbi Gizlilik İlkesi”, Adli Tıp Bülteni, C. 6, S. 2, 2001, s. 88-89, http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_44577/TBLM-6-87-En.pdf (E.T: 08.03.2020).

1.1.4. Kişilik Hakkının Kamusal Haklardan ve Fikri Haklardan Farkı

1.1.4.1. Kişilik Hakkının Kamusal Haklardan Farkı

Kişilik hakkının özellikleri bakımından kamusal haklardan ve fikri haklardan farkına değinilmesinin konunun mahiyetinin anlaşılması açısından yararlı olacağını düşünmekteyiz. Kamusal haklar, kişilere Anayasa tarafından tanınır ve kişilerin haklarını devlete karşı korur. Kişilik hakkı, temel hak ve özgürlükler kapsamında ve Anayasa ile koruma altına alınmış olsa da bir kamusal hak olarak değerlendirilmez. Bunun en temel nedeni kişilik hakkının kişilerin haklarını diğer üçüncü kişilere karşı korumasıdır⁷⁹. Kamu özgürlükleri, kişilerin devlet ve toplum hayatında insan onuruna yaraşır şekilde yaşamlarını devam ettirebilmelerini, siyasi hayata, ekonomik varlıklarına ilişkin süreçler ve sanatsal etkinlikler kapsamında birçok olaya katılabilmeleri ve bunlardan yararlanmak suretiyle kendilerini geliştirebilmelerini sağlamaktadır⁸⁰. Bu kapsamda her ne kadar kişilik hakkı bir kamusal hak olmasa da söz konusu özgürlüklerin kişilik hakkını destekleyici yönü bulunmaktadır.

1.1.4.2. Kişilik Hakkının Fikri Haklardan Farklı

Kişinin maddi ve manevi yönünü geliştirmesi için kişiliğiyle doğrudan ilişkili olan haklar ve özgürlükler kişisel hak ve özgürlüklerini oluşturmaktadır⁸¹. Bu kapsamda fikri hakların kamusal haklarda olduğu gibi kişilerin maddi ve manevi yönünü geliştirmede katkı sağladığını belirtmek yanlış olmayacaktır.

Fikri haklar, kişilerin fikri çalışmaları neticesinde ortaya çıkan ürünleri ile ilgili sahip oldukları haklardandır. Kişilerin fikri çalışmaları sonucunda ortaya koydukları bu ürünlere eser denilecek olursa, kişilerin eserleri üzerinde sahip oldukları hakları iki ana başlık altında incelenebilir. Kişinin eserinin sergilenip sergilenmeyeceği, paylaşılıp paylaşılmayacağını belirleme hakkı bulunurken, bu işlemlerin nerede ve nasıl yapılacağını belirleme hakkı da kişinin eseri üzerinde sahip olduğu fikri mülkiyet hakkının içerisinde yer almaktadır. Aynı şekilde kişinin eseri üzerinde sahip olduğu fikri mülkiyet hakkı, bir malvarlığı hakkıdır ve kişiye malvarlığını geliştirmesi konusunda elverişli haklar sağlar. Bunlara maddi haklar adı verilir. Maddi hakların yanı sıra kişinin manevi hakları da vardır ki bunun başında eser sahibinin eseri üzerinde kullanma hakkına sahip olduğu isim hakkı gelmektedir, ancak kişilik değerlerinden olan isim ile bir eser üzerinde fikri haklar uyarınca eser sahibinin sahip olduğu

⁷⁹ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347-348.

⁸⁰ Mumcu/ Küzeci, s. 131.

⁸¹ Mumcu/ Küzeci, s. 206.

isim kullanma hakkı birbirinden farklıdır. Bu durumu desteklemek amacıyla, söz konusu hakların kullanımı kapsamında hak sahibinin ölümü ile mirasçılara tanınan haklar bağlamında farklı sonuçların doğması gösterilebilir. Kişinin eseri üzerinde sahip olduğu fikri haklar, ölüm ile mirasçılar tarafından kullanabiliyorken kişilik hakkı yukarıda belirtildiği üzere sadece ölünün hatırasına saygı duyulmasını isteme hakkı kapsamında sınırlı bir kullanıma sahiptir. Daha açıklayıcı bir deyişle, bu hak “*kişilik hakkının özel nitelikli bir görünümünü*”⁸² oluşturmaktadır. Bunun nedeni kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı bir hak olmasıdır⁸³.

1.2. Kişisel Verilerin Korunması

1.2.1. Kişisel Veri ve Kişisel Verilerin Korunması Hakkı

Kişisel veri kavramı KVKK’de tanımlanmış olup, kimliği belirli ya da belirlenebilir kişiye ilişkin tüm bilgileri kapsamaktadır. Bu tanımdan yola çıkıldığında, kişisel veriyi kişisel olmayan veriden ayıran iki temel özellik olduğu görülmektedir. Bunlar, verinin gerçek bir kişiye ait olması ve bu verinin kişiyi belirli ya da belirlenebilir kılmasıdır⁸⁴. Kişiyi ilişkin her türlü bilgi kişisel veri tanımının kapsamındadır. Bu bilgi objektif ya da sübjektif olabileceği gibi, bilgilerin kişisel veri sayılabilmesi için doğru ya da kanıtlanmış olması da gerekmez⁸⁵.

Ulusal ve uluslararası birçok düzenlemede kişisel verilerin korunması kavramının kullanılması tercih edilse de aslında verilerin korunması kapsamındaki asıl menfaat, verilerin kendisinin korunması değil, veri sahibinin korunmasıdır. 6698 Sayılı KVKK tarafından korunması amaçlanan asıl menfaat benzer şekilde, veri sahibi kişinin başta özel hayatının gizliliği ve mahrem alanının sağlanması temelinde diğer temel hak ve özgürlüklerinin korunmasıdır. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması kendi başına bir amaç değil, temel insan hak ve özgürlüklerin sağlanmasına hizmet eden bir araç konumundadır⁸⁶. Bu açıdan bakıldığında, kişisel verilerin korunmasının verilerin

⁸² Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347; Akkurt, (sosyal), s. 345; Gündoğmuş, s. 88-89; Hoşnut, s. 39; Yücedağ, s. 766-767.

⁸³ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347-348; Erdoğan/ Keskin, s. 276-278.

⁸⁴ Küzeci, (kişisel), s. 10; Ölülere ait kişisel veriler bu kanun kapsamında görülmez. Bkz: Hayrunnisa ÖZDEMİR, Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara, 2009, s. 125.

⁸⁵ Kama Işık, s. 60.

⁸⁶ Çekin, (Avrupa), s. 23; Gürsel, s. 37.

toplanması, işlenmesi ve muhafaza edilmesi olmak üzere tüm veri işleme süreçleri bağlamında, kişinin verisi üzerindeki denetim hakkını yeniden tesis etmeyi amaçladığı söylenebilir. Korunan menfaatin bir sonucu olarak bu noktada, kişisel verilerin korunması ve veri güvenliği arasındaki fark ortaya çıkmaktadır. Veri güvenliğinde doğrudan verilerin korunması amaçlanmaktadır, ancak güvenliği sağlanan verilerin veri sahibi kişilerle bağdaştırıldığı ölçüde veri güvenliği, verilerin korunmasına da hizmet etmektedir⁸⁷.

1.2.2. Kişisel Verilerin Korunması İhtiyacı

Kişisel veri ve veriye duyulan merak kavramları yeni keşfedilen kavramlar değildir. Kişisel veri olarak nitelendirilmiş olmasa da kişilere ilişkin bilgilerin ve diğer kişiler tarafından bu bilgilere duyulan merakın, insanların toplu halde yaşamaya başladıkları dönemlere kadar dayandığını söylemek yanlış olmaz. Tarih boyunca kişilerin sahip olduğu bilgiler, diğer kişileri cezbetmiştir ve diğer kişilerde bu bilgileri edinme isteği doğurmuştur. “Diğerleri”, eşler, akrabalar, arkadaşlar gibi sosyal çevreden, işverenler, dernekler gibi çeşitli topluluklardan ya da modern öncesi ya da modern çağın yöneticilerinden oluşabilmektedir. Bu merak ve bilme isteği çeşitli nedenlere dayanmaktadır. Merak ve bilme isteğinin konumuz kapsamındaki önemi, nedenlerinden öte bu duyguların tatmin edilmesi yönündeki eylemlerin, çoğu zaman merak edilen ve bilinmek istenen kişinin temel hak ve özgürlüklerine müdahaleler oluşturmada ve bu müdahaleler karşında kişinin kişiliği ve özel alanının korunmasında ortaya çıkmaktadır⁸⁸.

Kişisel veri ve verileri öğrenme isteği yeni olmasa da verilerin bir kavram olarak ortaya konması ve korunması 1960’larda tartışılmaya başlanmış, 1970’lerde ise hukuk düzeninin konusu olma yolunda ilerlemiştir. Bu ilerleyişte teknolojik gelişmelerin etkisi yadsınamaz. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler sonucunda saklanan verinin niteliğinde değişimler meydana gelmekte⁸⁹ ve kişilerin kişisel verileri diğer kişilerin üzerinde söz ve kontrol sahibi olabileceği işlemlere konu olmaktadır. Bu paylaşım bazen veri sahibi kişi tarafından kendi isteği doğrultusunda yapılabiliyorken bazı durumlarda ise sonuçlarının pek de farkında olmadan, çoğu zaman başka bir işini yürütmek amacıyla kişi “zorunda bırakılarak” bu paylaşımları gerçekleştirmektedir. Bilgi teknolojilerindeki bu değişimlerin olumlu ve olumsuz birçok sonucu ortaya çıkmaktadır. Kişisel verilerin hızla yayılması ve

⁸⁷ Henkoğlu, s. 50; Küzeci, (kişisel), s. 14-15.

⁸⁸ Küzeci, (kişisel), s. 19.

⁸⁹ Henkoğlu, s. 48.

toplanmasıyla yapay zeka teknolojilerine dayanak sağlanırken bir yandan kişilerin sürekli kontrol altına alınması, izlenmesi ve gözetim toplumunun oluşmasına sebebiyet verilmektedir. Bu olumsuz sonuçların mümkün olduğunca önüne geçilebilmesi adına kişisel verilerin korunması ve bu amaçla çeşitli hukuki düzenlemelerin yapılması ihtiyacı doğmuştur. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması hukukunun meydana gelmesindeki üç temel etken, çeşitli topluluklar tarafından kişisel verilerin elde edilmesine duyulan ihtiyaç, teknolojik gelişmelerin özellikle olumsuz etkilerinden kaçınma, gözetim toplumunun oluşması sonucunda sürekli izlenme hissinin getirdiği kaygı olarak sıralanabilir⁹⁰.

1.2.3. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Tarihçesi

1960'lardan itibaren verilerin otomatik işlenmesini sağlayan teknolojik gelişmeler ile birlikte özellikle devlet kurumları kişilerin kişisel verilerinin tutulduğu veri depolama alanları oluşturmaya başlamıştır⁹¹. Bunun sonucu olarak kişilerin verileri üzerindeki hakimiyetinin yeniden tesis edilmesi ve bu verilerin kullanılması yoluyla kişilerin kişilik haklarına yapılacak müdahalelerin önlenmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler yapma yoluna gidilmiştir. Bu düzenlemeler bir görüşe göre birinci kuşak veri koruma yasaları olarak adlandırılmış ve bu depolama düşüncesine tepki olarak oluşturulmuştur⁹².

Söz konusu düzenlemelerin ilki, Almanya'nın Hessen Eyaleti'ne ait 7 Ekim 1970 tarihli Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'dur. Bu düzenlemeyi, yine Almanya'daki ilk federal düzenleme olan 28 Ocak 1977 tarihli Federal Veri Koruma Kanunu, Fransa'daki 6 Ocak 1978 tarihli Veri İşleme ve Hürriyetler Kanunu, Avusturya'daki 18 Ekim 1978 tarihli Federal Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, İsviçre'deki 19 Haziran 1992 tarihli Federal Veri Koruma Kanunu ve İngiltere'deki 1998 tarihli Veri Koruma Kanunu izlemiştir⁹³.

Eş zamanlı olarak Avrupa kadar olmasa da Amerika'da da kişisel verilerin korunmasına yönelik birtakım gelişmeler olmuştur. Amerika Kıta Hukuku'na bakıldığında, 1970 yılında ABD kongresinin Adil Kredi Raporlama Yasasını kabul ettiği görülür. Yasa, kişilere kendilerine ait kredi raporlamalarını görme ve yanlış bilgileri çıkartma hakkı tanınması açısından kişisel verilerin korunması bağlamında önem teşkil etmektedir. Daha

⁹⁰ Dülger, s.72-73; Küzeci, (kişisel), s. 19-20.

⁹¹ Çekin, (Avrupa), s. 5.

⁹² Küzeci, (kişisel), s. 117.

⁹³ Çekin, (Avrupa), s. 5-6; Bahri ÖZTÜRK/ Elif ALTINOK ÇALIŞKAN/ Serkan SEYHAN, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2021, s. 42-43.

sonra dönemin Sağlık, Eğitim ve Sosyal Yardım Bakanı tarafından bilgisayarların özel hayatın gizliliği hakkı üzerindeki etkilerinin araştırılması amacıyla bir komisyon oluşturulmuştur. Komisyon tarafından 1973 yılında Kongre'ye sunulan rapor ABD'den Avrupa'ya ses getirmiştir⁹⁴.

Kişisel verilerin korunması hukuku alanındaki içtihatlarla bakıldığında öne çıkan kararlardan biri Alman Federal Anayasa Mahkemesi'nin 15 Aralık 1983 tarihli “*Nüfus Sayımı Kararı*” dır. Karar, kişisel nitelikli veri kavramına yer vermesi ve rıza konusunu ele alması açısından kişisel verilerin korunması hukukunun gelişmesinde büyük etkiye sahip olup kişisel verilerin korunması konusundaki ilk AB Yönergesi'ni etkilemesi açısından önemlidir. Uluslararası düzeydeki düzenlemeler değerlendirildiğinde Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı tarafından 23 Eylül 1980 tarihli “*Kişisel Alanın ve Sınır Aşan Kişisel Bilgi Trafiğinin Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler*” öne çıkmaktadır. Avrupa Birliği düzeyindeki ilk düzenleme ise Türkiye tarafından 28 Ocak 1981 tarihinde imzalanan, Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan ve 1 Ekim 1985 tarihinde yürürlüğe giren “*Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi*” dir⁹⁵.

Türkiye’de ise konu kapsamındaki düzenlemelerin tarihinin çok eskiye dayanmadığını belirtmekle birlikte 5982 Sayılı Kanun’un 2. maddesi ile Anayasa’nın 20. maddesine eklenen 3. fıkranın önem taşıdığı söylenebilir. Ayrıca 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda kişisel verilerin hukuka uygun olmayan şekilde kaydedilmesi, verilmesi ya da elde edilmesi ve konu kapsamındaki saklama sürelerine uyulmamasına ilişkin düzenlemelere rastlanmaktadır, ancak KVKK’ye kadar konu ile ilgili kapsayıcı bir düzenleme mevcut değildir⁹⁶. Bu kapsamda KVKK’ye kadar, kişisel verilerin korunması kapsamında bütüncül ve kapsayıcı bir yasanın olmayışına ilişkin eksiklik Birleşmiş Milletler ve OECD Rehber İlkeleri’ne uygun bir düzenlemenin yapılmadığını da göstermektedir⁹⁷.

⁹⁴ Küzeci, (kişisel), s. 119-120.

⁹⁵ Çekin, (Avrupa), s. 6-8.

⁹⁶ Çekin, (Avrupa), s. 8-9; Dilara TEKİNOĞLU, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından Mobil Uygulamalarda Konum Gizliliği, On İki Levha Yayıncılık, 2021, s. 27-28, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/b-hukuki-duzenlemeler-978-625-7334-84-6> (E.T: 14.08.2021).

⁹⁷ Küzeci, (kişisel), s. 339; Öztürk/ Çalışkan/ Seyhan, s. 40-41.

1.2.4. Kişisel Verilerin Korunması Hakkının Uluslararası ve Ulusal Normatif Temelleri

Kişisel verilerin tarihinin eskilere dayandığı daha önce belirtilmişti. Kişilerin bir arada yaşamaları sonucu birbirlerine duydukları merak ve birbirleri hakkında bir şeyler öğrenme isteğinin tetiklediği veri toplama süreci teknolojik gelişmelerle birlikte farklı boyutlara taşınmıştır⁹⁸. Kişisel verilerin elde edilmesi ve kaydedilmesinin temel hak ve özgürlükler üzerindeki olası olumsuz etkisi birtakım kaygılara sebebiyet vermiştir. Bunun sonucu olarak hakkın tarihsel gelişiminde bahsedildiği üzere başta Avrupa Kıtası'nda olmak üzere dünyanın çeşitli yerlerinde kişilerin verileri kullanılarak kişilik haklarına yapılabilecek saldırıların önüne geçmek amacıyla birçok düzenleme yapılmıştır⁹⁹. Bu bölümde hakkın dayandığı normatif temeller başlıca uluslararası ve ulusal düzenlemeler bağlamında incelenecektir.

1.2.4.1. Uluslararası Düzenlemeler

1.2.4.1.1. OECD

Kişisel verilerin korunması hakkının uluslararası düzeydeki ilk incelemesi ve düzenlemesi OECD Konseyi'nin 23 Eylül 1980 tarihli tavsiye kararı¹⁰⁰ ile yapılmıştır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı adından anlaşılacağı üzere ekonomik temellerde kurulmuş bir oluşumdur. Bu kapsamda örgütün temel hedefleri arasında ekonomik büyümeyi desteklemek, finansal açıdan dengeyi sağlamak, diğer devletlerin finansal gelişimine katkı sağlamak ve yaşam standartlarını yükseltmek sayılabilir. Bu kapsamda örgüt tarafından 1980 yılında “*Özel Yaşamın Gizliliğinin ve Sınır Ötesi Kişisel Veri Dolaşımının Korunmasına İlişkin Rehber İlkeler*”in kabul edilmesi kişisel verilerin korunmasının ekonomik boyutunun önemini göstermektedir. Söz konusu bu ilkeler hukuki açıdan tavsiye kararı özelliğinde olup ilkelerin üye ülkeler açısından herhangi bir bağlayıcılığı yoktur. Örgüt tarafından belirlenen ilkeler kişisel verilerin korunması kapsamında asgari düzeyde uyulması gereken kuralları ortaya koymaktadır¹⁰¹. Yumuşak

⁹⁸ Küzeci, (kişisel), s.19.

⁹⁹ Küzeci, (kişisel), s.117.

¹⁰⁰ OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data, <https://www.oecd.org/digital/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm> (E.T: 30.04.2021).

¹⁰¹ Küzeci, (kişisel), s.129-130; Özkan, s.37; Sevgi ERARSLAN TÜRKMEN, Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, On İki Levha Yayıncılık, 2019, s.26-27, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/3-genel-nitelikli-kisisel-veriler-978-605-7820-64-8/1> (E.T: 11.08.2021).

hukuk kuralı olarak değerlendirilen bu ilkeler doğrudan bağlayıcı olmamakla birlikte, ülkeler tarafından kabul edilmesi durumunda temel başvuru kaynağı olarak kullanılabilir¹⁰².

OECD Rehber İlkeleri, veri toplamanın sınırlı olması, verilerin belirli bir niteliği karşılaması, amacın belirliliği, kullanımın sınırlı olması, veri güvenliği, açıklık, bireyin katılımı ve hesap verilebilirlik ilkelerinden oluşmaktadır. Söz konusu rehber ilkeler konu kapsamındaki ilk uluslararası düzenleme olması, oluşturulması sürecine Asya, Avrupa, Kuzey Amerika gibi kıta temsilcilerinin katkıda bulunması, bağlayıcı olmamasına rağmen birçok ulusal ve uluslararası metnin içeriğinin oluşturulması ve kabul edilmesinde etkili olması açısından kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında önem teşkil etmektedir¹⁰³. Bunun yanında ilkelerin oluşturulma tarihi nedeniyle günümüz teknolojik gerekliliklerinin gerisinde kalması ve OECD'nin ekonomik kalkınmayı hedefleyen bir oluşum olması sebebiyle başlıca düzenlenme amacının ekonomik alanda gelişimi sağlaması ve bu anlamda kişisel verilerin korunmasının tüm boyutlarıyla ele alınmaması rehber ilkelerin eksik yönleri olarak değerlendirilebilir¹⁰⁴.

1.2.4.1.2. Birleşmiş Milletler

a. BM Evrensel İnsan Hakları Bildirisi

Birleşmiş Milletler'e üye devletlerin aralarındaki ilişkiyi düzenleyen temel ilkeleri içeren BM Şartı'nda oluşumun temel amaçlarından birinin insan hakları ve özgürlüklerine saygı gösterilmesinin geliştirilmesi ve desteklenmesi olduğu belirtilmiştir. 1948 yılında kabul edilen BM Evrensel İnsan Hakları Bildirisi, etkinliğini ve güncelliğini sürdürerek günümüzde insan hakları alanındaki en önemli uluslararası belgeler arasında sayılmaktadır. Söz konusu bildiri madde 12 hükmünde özel hayatın gizliliği hakkı, aile yaşamı, konut dokunulmazlığı, haberleşme özgürlüğü ve insan onuru kavramları ekseninde düzenlenmiştir. Madde hükmüne göre, herkes özel ve aile hayatına, bu kapsamda konutuna, haberleşme faaliyetlerine ya da onuruna yönelik hukuk dışı müdahaleler karşısında hukuken korunmaktadır¹⁰⁵. Bildiride kişisel verilerin korunması kavramının ayrıca ele alınmadığı, özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirildiği görülmektedir¹⁰⁶.

¹⁰² Dülger, s. 74; Öztürk/ Çalışkan/ Seyhan, s. 45.

¹⁰³ Küzeci, (kişisel), s. 130-132.

¹⁰⁴ Dülger, s.74.

¹⁰⁵ Gözübüyük, s. 304-305; Küzeci, (kişisel), s.133-134; Mumcu/ Küzeci, s. 97-99.

¹⁰⁶ Dülger, s. 75.

b. BM Milletler Bireysel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen ve kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında hükümler içeren bir başka düzenleme ise Birleşmiş Milletler Bireysel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi'dir. Sözleşme m. 17'de İnsan Hakları Bildirisi m. 12'ye benzer bir düzenlemeye gidilmiştir, ancak sözleşmenin kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin en önemli özelliği hakkın, sözleşmede düzenlenen özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında değerlendirildiğinin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi tarafından açıkça kabul edilmiş olmasıdır¹⁰⁷. Ayrıca Komite 16. Genel Yorumu'nda mahremiyet hakkını incelemiş, kamu otoriteleri, özel kişi veya kurumlar tarafından bilgisayarlar, buna benzer birtakım cihazlar veya veri bankalarında kişisel veri toplanması ve kaydedilmesinin hukuki düzenlemelere konu olması gerektiğini belirtmiştir¹⁰⁸. 16. Genel Yorum'da kişisel verilerin korunması kapsamında birçok ilkeye yer verilse de bazı ilkelerin göz ardı edildiği görülmektedir. Söz konusu düzenlemede kişisel verilerin belirli bir amaç ile sınırlandırılması ilkesi benimsenmiş ise de işlemin aynı zamanda dürüstlük kuralı çevresinde uygulanacağı belirtilmemiştir. Aynı şekilde yorum kapsamında hassas kişisel verileri diğer kişisel verilerden ayrı tutan bir düzenleme getirilmemiştir. Bu durum diğer uluslararası ve ulusal düzenlemeler tarafından hassas verilere sağlanan özel korumanın bu düzenleme kapsamında tesis edilememesine neden olmuştur¹⁰⁹.

c. BM Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler

Kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında BM tarafından oluşturulan bir diğer düzenleme ise Birleşmiş Milletler Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeler'dir. Bu düzenlemeyi diğerlerinden ayıran en önemli özellik, kişisel veri kavramına düzenlemenin adında yer verilmesidir. Diğer düzenlemeler kapsamında BM, kişisel verilerin korunması hakkını özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında değerlendirirken bu ilkeler kapsamında konu ile ilgili doğrudan bir düzenleme yapmıştır. Bu düzenlemenin yapılmasında gelişen teknoloji ve bilgisayar kullanımının yaygınlaşması ile kişisel verilerin daha kolay ve hızlı bir şekilde toplanması ve dolanımının sağlanması etkili olmuştur¹¹⁰.

¹⁰⁷ Küzeci, (kişisel), s.133-135; Mumcu/ Küzeci, s. 99.

¹⁰⁸ Dülger, s.75; Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi, m. 17, https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktarafli-soz/bm/bm_05.pdf (E.T: 08.09.2021).

¹⁰⁹ Küzeci, (kişisel), s. 135-136.

¹¹⁰ Dülger, s. 75.

Rehber ilkeler üye ülkeleri kişisel verilerin korunması kapsamında düzenlemeler yapmaya teşvik ederken hükümet içi ve dışı uluslararası kuruluşların kişisel verileri toplama ve işleme süreçlerinde belirlenen temel ilkelere uymalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Bunun yanında BM kendi personelinin kişisel verilerini ve personelinin erişebileceği kişisel verileri koruyan düzenlemeler de yapmıştır. Uluslararası hukuk siteminde uygulanmak üzere oluşturulan bu ilkeler, yasal ve dürüst yollarla toplama ve işleme ilkesi, verilerin doğruluğu ilkesi, amacın belirliliği ilkesi, ilgili kişinin erişimi ilkesi, ayrımcılık yapmama ilkesi, veri güvenliği ilkesi, denetim ve yaptırım, verilerin sınır ötesi akışı olarak sıralanabilir. Bu ilkeler özellikle kamu ve özel sektörde bilgisayar aracılığıyla toplanan ve kaydedilen, gerçek kişilere ait veri dosyaları kapsamında uygulanmaktadır, ancak istenildiği takdirde otomatik olmayan yöntemlerle işlenen dosyalar ve tüzel kişilere ait veriler kapsamında da uygulanabilmektedir¹¹¹.

1.2.4.1.3. Avrupa Konseyi

a. 108 Sayılı Sözleşme ve 108+ Değişikliği

Kişisel verilerin korunması kapsamında yaptığı düzenlemeler ile kişisel verilerin korunması hukukunun gelişimine katkı sağlayan bir diğer uluslararası kuruluş Avrupa Konseyi'dir. AK'nin en temel amaçlarından biri insan haklarının korunması ve geliştirilmesidir. Konsey tarafından kişisel verilerin korunması kapsamında özellikle 1973 ve 1974 yıllarından itibaren yürütülen çalışmalar hız kazanmış, otomatik veri depolama alanlarıyla ilgili hem özel hem de kamu sektörünü ilgilendiren iki önemli karar alınmıştır, ancak bir süre sonra konu ile ilgili etkin ve geçerli bir düzenleme yapılabilmesi için bağlayıcı nitelikte bir belge oluşturulması gerekliliği anlaşılmıştır. Bu ihtiyaç üzerine AK tarafından 108 Sayılı Sözleşme kabul edilmiştir¹¹². Bu sözleşme Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü ile de uyumludur. Bu sözleşme kapsamında kişiye ait görüntü, fotoğraf, parmak izi, ev adresi, yaş, doğum tarihi, fiziki özellikler gibi bazı veriler kişisel veri olarak değerlendirilmiştir¹¹³.

Bu sözleşme, konu kapsamındaki bağlayıcı niteliğe sahip ilk uluslararası sözleşme olması ve hem özel sektör hem de kamuda gerçekleştirilen işleme faaliyetleri için uygulanması açısından büyük öneme sahiptir. Bu kapsamındaki veri işleme faaliyetlerine

¹¹¹ Küzeci, (kişisel), s. 136-137.

¹¹² Küzeci, (kişisel), s. 138-139; Özkan, s. 39-40.

¹¹³ General Data Protection Regulation (GDPR), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> (E.T: 29.04.2021).

yargı ve emniyet teşkilatı tarafından toplanan ve kaydedilen veriler de dahildir. Sözleşme hükümleri ile kişilerin kişisel verilerinin işlenmesi sonucunda doğabilecek zarardan korunmasının yanı sıra sınırlar arası veri akışının düzenlenmesi amaçlanmaktadır¹¹⁴.

Sözleşmenin giriş bölümünde¹¹⁵ AK'nin amacının hukukun üstünlüğü ve insan hakları ve özgürlükleri gözetilerek üyeler arasındaki iş birliğinin sağlanması, otomatik işleme tabi olan kişisel verilerin sınırlar arasındaki dolaşımının artması ile başta özel hayatın gizliliği olmak üzere diğer insan hak ve özgürlüklerinin sağlanması kapsamındaki güvencenin artırılması olduğu belirtilmiştir. Ayrıca üye devletlerin sınırlara bakılmaksızın haberleşme özgürlüğü kapsamındaki birtakım yükümlülükleri olduğu ve özel hayatın gizliliği ile verilerin halklar arasında serbestçe dolaşımı arasındaki dengenin sağlanması gerekliliği kabul edilmiştir. Sözleşmenin bir diğer ayırt edici özelliği ise özel veri kategorilerine açıkça yer vermesidir. Bu kapsamda m. 6 hükmüne göre, iç hukukta uygun güvence sağlanmadığı sürece kişilerin etnik kökeni, siyasi düşünceleri, dini veya diğer inançlarına, sağlık ve cinsel hayatlarına ve ceza mahkumiyetlerine ilişkin verileri, otomatik işleme tabii tutulamaz¹¹⁶.

Sözleşme kapsamındaki bir başka önemli konu ise sözleşmenin kişilere kendileri ile ilgili toplanan ve kaydedilen verileri öğrenme, gerektiğinde bunları düzeltme, veriler iç hukuk düzenlemeleri kapsamında uygun olmayan şekilde işlenmiş ise bunları sildirtme hakkı tanınmasıdır. Bu düzenlemenin verilerinin üzerindeki hakimiyeti sağlaması açısından kişilerin kendi verilerinin geleceğini belirleyebilme hakkı ile örtüştüğü görülmektedir¹¹⁷.

Sözleşmenin kabul edildiği 1981 yılından itibaren bilişim teknolojisinde meydana gelen ve özellikle 2011 yılından itibaren ivme kazanan değişim ve gelişimler, sözleşmenin güncellenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu kapsamda yeniliklere uyum sağlamak, dijital alanda kişisel verilerin korunmasının sağlanması ile gizliliğin pekiştirilmesi ve bu yöndeki takip mekanizmalarının güçlendirilmesi amacıyla AK Bakanlar Komitesi tarafından 18

¹¹⁴ Onur BASKIN, Türk Hukuku Bakımından Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2021, s. 33-34; Dülger, s. 76.

¹¹⁵ Dülger, s. 76-78; Ayrıntılı bilgi için bakınız: 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme - Giriş ve Genel Hükümler, <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabiTutulmasiKarsisindaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf> (E.T: 17.04.2021).

¹¹⁶ Dülger, s. 76-78; Ayrıntılı bilgi için bakınız: 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme, m.6, <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabiTutulmasiKarsisindaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf> (E.T: 17.04.2021).

¹¹⁷ Dülger, s. 77; Kama Işık, s. 53.

Mayıs 2018 tarihinde yenilenmiş hükümleri içeren protokolü kabul edilmiştir. 108 Sayılı Sözleşmede Değişiklik Yapılmasına Dair Protokol (108+ Değişikliği), asıl sözleşmenin temel kurallarını vurgulamasının yanı sıra, veri işleyen kişilerin sorumluluklarını arttırarak hesap verilebilirliği sağlaması ve bu yönde veri sahibi kişilere yeni haklar tanınması açısından önemlidir¹¹⁸.

AK oluşturduğu sözleşmeler ve kaleme aldığı diğer metinlerle kişisel verilerin korunması hukukuna önemli katkılarda bulunmuştur. Bu kapsamda 1996 Tarihli İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi örneklerden biri olarak gösterilebilir¹¹⁹. Biyoetik, tıp, sağlık, hizmetleri, genetik, biyoloji, araştırma gibi alanlarda ahlak felsefesinin temel kurallarını inceler. Biyoloji ve tıp bilimlerinin uygulanma alanlarında biyoetiğin temel ilkelerinin benimsenmesi ve uygulanması kişisel verilerin korunması hukuku açısından büyük önem taşımaktadır. Teknolojik gelişmelerle birlikte bilimsel araştırmaların hız kazanması biyoetik alanında bazı temel kuralların belirlenmesini zorunlu kılmıştır¹²⁰. Biyotıp Sözleşmesi gelişen teknoloji ile insan haklarına ve insan onuruna yapılabilecek saldırıları önlemeyi amaçlaması ve bu kapsamda kişisel verilerin korunmasına ilişkin hükümler içermesi açısından önemlidir. Bunun yanında diğer uluslararası düzenlemeler ile özel koruma altına alınan hassas verileri içeren bir alanla ilgili olması nedeniyle yeterli olmadığı konusunda eleştirilmiştir¹²¹.

b. AK Siber Suç Sözleşmesi

Kişisel verilerin korunması kapsamında AK tarafından oluşturulan bir diğer sözleşme AK Siber Suç Sözleşmesi'dir. Sözleşme ile toplumun siber suçlara karşı korunması yönünde iş birliği yapılması ve ortak bir cezai politikanın oluşturulması hedeflenmiştir. Sözleşme kişisel verilerin işlenmesi ve özellikle taraf devletlerle paylaşılması konusunda hüküm ve koşullar içermektedir. Bunun yanında sözleşme, oluşturulmasında gözetilen asıl amaç olan kişisel verilerin korunması konusunda zayıf kaldığı yönünde eleştiriler almıştır¹²².

¹¹⁸ Dülger, s. 77-78; Küzeci, (kişisel), s. 149;

¹¹⁹ Küzeci, (kişisel), s. 140-141.

¹²⁰ Tuğrul KATOĞLU, Türk Hukukunun Bir parçası Olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S. 1, 2006, s. 158, http://repository.bilkent.edu.tr/bitstream/handle/11693/49138/Turk_Hukukunun_Bir_Parcasi_Olarak_Avrupa_Konseyi_Insan_Haklari_ve_Biyotip_Sozlesmesi.pdf?sequence=1 (E.T: 18.02.2021).

¹²¹ Küzeci, (kişisel), s. 141; Canan İMANÇLI, Kişisel Sağlık verilerinin Korun(a)mamasından Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul-2020, s. 23-25, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/e-insan-haklari-ve-biyotip-sozlesmesi-978-625-7953-80-1/1/sayfa-23> (E.T: 08.09.2021).

¹²² Küzeci, (kişisel), s. 141-142.

Bu bağlamda sözleşmelerin etkinliğinin kişisel verilerin korunmasını sağlama düzeyleri ve bu amaçla oluşturdukları hükümlerin işlevselliği ile ölçüldüğü söylenebilir. Sözleşme hükümlerindeki “*orantılılık*”, bir başka deyişle “*amaçla sınır olma ilkesi*”nin sağlanması ve verilerin toplanma amacı dışında kullanılmaması ya da konu ile ilgisi olmayan üçüncü kişilerin haklarının korunması konuları bu kapsamda önem taşımaktadır¹²³.

Veri sahibi kişilerin hak kavramı ve çerçevesini bilmesi her hakkın kullanılmasında olduğu gibi kişisel verilerin korunması hakkı kapsamında da büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda farkındalığın artırılması ve hakkın kullanımının yaygınlaştırılması amacıyla 108 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Sözleşmesi’nin imzaya açıldığı gün olan 28 Ocak, Veri Koruma Günü olarak ilan edilmiştir¹²⁴. Bu uygulamanın normatif değerlerin teoride kalmayıp hayata geçirilmesi ve bu değerlerin uygulanması ve benimsenmesi yönünden önemli olduğunu düşünmekteyiz.

c. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında AK bünyesinde oluşturulan ve önemli bir uluslararası kaynak olan diğer düzenleme ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’dir. AIHS kapsamında kişisel veriler, “*Özel ve Aile Hayatına Saygı Hakkı*” başlığı altındaki m. 8 hükümlerine göre, özel hayatın gizliliği kapsamında korunmaktadır. Sözleşmede kişisel verilerin korunması hakkı bağımsız bir hak olarak tanımlanmamaktadır. Söz konusu madde özel hayat, aile hayatı, konut ve haberleşme olmak üzere kişinin verileriyle doğrudan ilişkisi olan ve mahremiyet içeren dört alanı koruma altına almaktadır¹²⁵. Madde kapsamında herkesin özel hayatına ve bu kapsamda aile hayatına, konutuna ve haberleşme faaliyetlerine saygı gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, devletin gözetim faaliyetlerini kişinin özel hayatına yapılan bir müdahale olarak değerlendirmiştir. Madde 8 hükmü ile korunan menfaatin devlete karşı ileri sürülebileceği kararlar doğrultusunda desteklenmekle birlikte, hak mutlak ve dokunulmaz bir hak değildir. Nitekim m. 8/2’de hakka müdahalenin meşru sayılabileceği durumlar belirtilmektedir¹²⁶. Madde 8/2 hükmü kapsamındaki istisnai durumlar sınırlı sayım yöntemi ile belirlenmiş olup şunlardan oluşmaktadır: ulusal güvenlik, kamu güvenliği, dirlik

¹²³ Küzeci, (kişisel), s. 142; Öztürk ve diğerleri, s. 54.

¹²⁴ Küzeci, (kişisel), s. 142-143.

¹²⁵ Küzeci, (kişisel), s. 151-152; Özkan, s. 35-36; Öztürk/ Çalışkan /Seyhan, s. 44.

¹²⁶ Dülger, s. 78.

ve düzenin korunması, ülkenin ekonomik refahı, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın, ahlakın veya başkalarının hakkının korunması¹²⁷.

AIHS'nin özel ve aile hayatının gizliliği ve buna bağlı olarak kişisel verilerin korunmasına ilişkin öngördüğü hükümlerin yorumlanması ve uygulanması açısından Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları önem teşkil etmektedir. Mahkeme, kişisel verilerin korunması hakkını özellikle 1980'lerin ortasından itibaren sözleşmenin sağladığı güvenceler arasında değerlendirmiştir. Bu doğrultuda mahkeme tarafından “*bireysel özerklik*” ve “*verilerin geleceğini belirleme*” temel ilkelerinin benimsendiği ve ilkelerin sözleşme m. 8 ile korunmak istenen menfaatin yorumlanmasında sıklıkla kullanıldığı görülmektedir¹²⁸.

AIHM, konu ile ilgili olarak kendisine yapılan başvuruları üç aşamada incelemektedir. Bu aşamalar, (i) Başvuruya konu somut olayın sözleşme m.8/1’de belirtilen kavramların birine dahil edilebilirliğinin incelenmesi, (ii) Somut olayın m. 8/1 hükmü dahilinde incelenebilmesi durumunda yapılan işlemin ya da uygulanan önlemin bu hüküm kapsamında korunmak istenen hakka bir saldırı oluşturup oluşturmadığının incelenmesi, (iii) Somut olaydaki işlemin ya da önlemin m. 8/1 hükmü kapsamındaki hakka bir saldırı oluşturduğuna karar verilmesi durumunda, saldırı teşkil eden işlemin ya da önlemin sözleşme m. 8/2 hükmü kapsamında meşru sayılıp sayılamayacağının değerlendirilmesidir¹²⁹.

Kişisel verilerin korunmasının AIHS hükümleri uyarınca özel ve aile hayatının gizliliği kavramları bağlamında değerlendirilmesi, özel hayatın tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır, ancak kavramın tanımını yapmak ve sınırlarını belirlemek oldukça zor olmakla birlikte somut olaylara göre değişiklik göstermektedir¹³⁰. Çoğu zaman özel hayat ile mahremiyet kavramları birbirlerinin yerine kullanılabilmektedir¹³¹. Bu bağlamda özel hayatın gizliliğinin, kişinin sadece belirli bir alanda gerçekleştirdiği faaliyetleri kapsamında

¹²⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, m. 8, https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf (E.T: 17.04.2021).

¹²⁸ Küzeci, (kişisel), s. 153; Bkz: European Convention on Human Rights, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (E.T: 01.05.2021).

¹²⁹ Küzeci, (kişisel), s. 156.

¹³⁰ Küzeci, (kişisel), s. 156; Seda ARSLAN DURMUŞ, İşçinin Özel Yaşamının İş İlişkisine Etkisi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 42, 2020, s. 138, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1209630> (E.T: 21.03.2021).

¹³¹ Ayşegül KARACA DEDEOĞLU, Uluslararası Sağlık Turizminde Hastanın Özel Hayatının Gizliliği ve Mahremiyetinin Korunması Hakkı, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 10, S. 17, 2019, s. 1881, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/639400> (E.T: 20.02.2021).

değil, sosyal ve kamuya açık alanlardaki faaliyetleri kapsamında da değerlendirilmesi daha uygun olacaktır¹³². Mahkemenin de kararlarında özel hayatı, kişinin özel alanı dışında üçüncü kişilerle ilişki kurduğu alanları ve bu alanlarda yürüttüğü faaliyetleri kapsayacak şekilde yorumladığı görülmektedir. Mahkeme bu yorumu ile hakkın kullanımı kapsamındaki kamusal alan ve özel alan ayrımının önüne geçmektedir. Bu kapsamda kişinin ev telefonunun dinlenmesi gibi iş telefonunun dinlenmesi, benzer şekilde kamuya açık bir alanda görüntüsünün alınması da madde kapsamında korunan hakkın ihlali anlamına gelmektedir. Mahkeme bu konudaki ilk kararını, Almanya'ya karşı yapılan bir başvuru olan “*Klass ve Diğerleri*” davasında vermiştir¹³³. Mahkeme, özel hayatın gizliliği hakkının pasif bir hak olmadığı ve korunması kapsamında devletin aktif rol oynadığı ve devlete bu anlamda yükümlülükler yüklendiği yönünde kararlar vermiştir¹³⁴. Bu bağlamda genel anlamdaki pozitif yükümlülük, sözleşmenin etkili bir şekilde uygulanması ve sözleşme ile güvence altına alınan haklara etkin bir işlevsellik kazandırılmasıdır. Devletin takdir yetkisi kapsamında normatif düzenlemeler getirmesi, etkili soruşturma yürütmesi, hakkın etkin kullanılması bağlamında gerekli önlemleri alması ve düzenlemeler yapması, cezai ya da hukuki yaptırımların etkili şekilde uygulanması, etkili hak arama mekanizmaları oluşturmaları ve işletmesi, devletin pozitif yükümlülüğü unsurlarına örnek gösterilebilir¹³⁵. Mahremiyet ve özel hayat kavramlarının sadece kişinin özel alanıyla ilişkilendirilmemesi gerektiği görüşünü destekleyen Anayasa Mahkemesi kararları da bulunmaktadır. Anayasa Mahkemesi 17 Eylül 2020 tarihli kararında çalışanın, çalıştığı kurum tarafından sağlanan e-posta hesabının incelenmesi sonucu iş sözleşmesinin feshedilmesinin Anayasa m. 20 kapsamında kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkını ve Anayasa m. 22 kapsamında düzenlenen haberleşme özgürlüğünü ihlal ettiğine karar vermiştir¹³⁶.

AİHS'nin kişisel verilerin korunması kapsamında önemli bir düzenleme olduğu açıktır, ancak diğer uluslararası düzenlemelerin çoğu için de söylendiği üzere oluşturulduğu dönem açısından bugünkü koşullar ve teknolojik gelişmelerin gerisinde kalabileceği, sözleşmenin AİHM tarafından her ne kadar geniş yorumlansa da konuyu özel alan açısından

¹³² Arslan Durmuş, s. 138-139.

¹³³ Küzeci, (kişisel), s. 156-157-158; bkz: Case of Klass and Others v. Germany, Application No: 5029/71, 06.09.1978, [https://hudoc.echr.coe.int/rus/{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus/{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}) (E.T: 01.05.2021).

¹³⁴ Dölger, s. 78.

¹³⁵ Ayşe ÖZKAN DUVAN, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 2. Maddesi Çerçevesinde Yaşam Hakkının Korunmasında Devletin Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 24, S. 2, 2018, s. 668, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/607581> (E.T: 21.02.2021).

¹³⁶ E.Ü Başvurusu, Başvuru No: 2016/13010, K.T. 17/9/2020; aynı kapsamda bkz: Başvuru No: 2018/31036, K.T. 12/1/2021.

değerlendirmesi, kişisel verilerin korunması konusunda uygulama alanını sınırlı tutmaktadır¹³⁷.

1.2.4.1.4. APEC

Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü, 1989 yılında bölgedeki ekonomik gelişme, iş birliği ve ticaret faaliyetlerini desteklemek amacıyla kurulmuştur. Bu kapsamda kişisel verilerin korunmasına ilişkin asgari ilkeleri belirlemek ve üye devletlerin konu kapsamındaki düzenlemeleri arasındaki uyumu sağlamak amacıyla 2004 yılında bir çerçeve belge düzenlemiştir. APEC Özel Yaşamın Gizliliği Çerçeve Belgesi olarak anılan bu belge ile üye devletler AB tarafından belirlenen ölçütlerden bağımsız olarak kendi yaklaşımlarını belirlemeye çalışmakla birlikte, oluşturulan ilkelerde OECD Rehber İlkeleri'nin etkisi görülmektedir. Söz konusu dokuz temel ilke, zararın önlenmesi ilkesi, bildirim, toplamının sınırlandırılması, kişisel verinin kullanımı, seçim, kişisel verinin tamlığı, güvenlik önlemleri, erişim ve düzeltme ve hesap verilebilirliktir¹³⁸.

1.2.4.1.5. ECOWAS

Afrika kıtasında kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin en önemli gelişmenin Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu tarafından gerçekleştirildiği söylenebilir. ECOWAS kurucu anlaşmaya ek olarak 2010 yılında ECOWAS'ta Kişisel Verilerin Korunması Ek Yasası'nı kabul etmiştir. Bu kapsamda her üye devlette kişisel verilerin korunmasına dair yasal düzenlemelerin yapılması öngörülmüş ve veri koruma otoritesinin kurulması amaçlanmıştır. Düzenleme Afrika Kıtası kapsamında oluşturulması açısından büyük önem taşısa da düzenlemenin AB veri koruma standartlarının gerisinde kalması ve bağlayıcılığının olmaması olumsuz yönleri olarak belirtilebilir¹³⁹.

1.2.4.1.6. Avrupa Birliği

a. 95/46/AT Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi

Avrupa Birliği bünyesinde oluşturulan kişisel verilerin korunmasına ilişkin en önemli belgelerden biri 24 Ekim 1995 tarihli ve 95/46/AT Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi'dir. Söz konusu Yönerge, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün kabul edilmesi ile yürürlükten kalkmış olsa da GVKT ve KVKK başta olmak üzere kişisel verilerin

¹³⁷ Küzeci, (kişisel), s. 153-155.

¹³⁸ Küzeci, (kişisel), s. 165-170.

¹³⁹ Küzeci, (kişisel), s. 172.

korunması kapsamında birçok ulusal ve uluslararası düzenlemeye yön vermesi açısından önemini korumaktadır. Yönerge'nin kabul edilmesinden önce gerek AK bünyesinde gerekse AB bünyesinde konuya ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmış da olsa teknoloji, uluslararası ticaret ve bilgi paylaşımı alanlarındaki gelişmeler sonucunda kişisel verilerin korunmasına yönelik ihtiyacın artması nedeniyle güncel ve daha etkin bir düzenlemeye gereksinim duyulmuştur. Yönerge'nin oluşturulmasındaki bir diğer amaç, farklı ulusal düzenlemelerin tek bir iç pazar oluşmasını engellenmesinin önüne geçmek, ulusal düzenlemeler arasında asgari uyumu sağlamak ve kişisel verilerin serbest dolaşımını desteklemektir¹⁴⁰.

Yönerge, genel olarak 108 No'lu Sözleşme ve ulusal hukuklarda yer alan düzenlemeler ile benzer hükümler içermekte ve hükümleri detaylandırmaktadır. Yönerge kapsamında benimsenen temel ilkeler, *“meşruluk ve adillik; kişisel verilerin açık, belirli ve meşru amaçlar için toplanması; şeffaflık, orantılılık; güvenlik ve veri işlemenin denetime tabi olması”*dır¹⁴¹. Yönerge'nin bu kapsamdaki kilit özelliği zorlayıcı olması ve önleyici bir koruma sağlamayı hedeflemesidir¹⁴².

Yönerge'nin 2. maddesi veri işleme sürecinde kişisel verilerin korunması bakımından kişilerin eşit olması gerektiğini, sürecin kişiye hizmet etmesi, kişinin temel hak ve özgürlüklerini koruması ve kişiliğinin gelişimine katkı sağlamasını vurgulaması açısından önemlidir. Buna göre madde hükmünde işleme faaliyetlerinin etnik köken ya da yaşanan çevre nedeniyle herhangi bir ayrımcılık yapılmadan kişilerin yararına kullanılması ve gelişimine katkı sağlaması gerektiği açıklanmaktadır¹⁴³.

Yönerge üye devletler tarafından doğrudan uygulanmaz. Yönergenin uygulanabilmesi için üye devletlerin hukuk sistemleri tarafından tanınması ve sisteme aktarılması gerekmektedir. Söz konusu bu aktarım gerçekleştirilirken üye devletlere takdir yetkisinin tanınması hükümlerin devletler tarafından farklı yorumlanması ve uygulanmasına sebebiyet vermiş, bu durum ise yönergenin asıl amacı olan ortak paydada bir uyum sağlanmasını güçleştirmiştir¹⁴⁴.

¹⁴⁰ Dülger, s. 79; Emine HİZARCI, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara-2020, s. 44-45; Küzeci, (kişisel), s. 183-184.

¹⁴¹ Dülger, s. 79.

¹⁴² Küzeci, (kişisel), s. 187.

¹⁴³ Ayrıntılı bilgi için bakınız: 95/46/AT Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi, m. 2, <https://kisiselveri.com/9546ec-turkce> (E.T: 18.04.2021).

¹⁴⁴ Dülger, s. 79; Hizarcı, s. 48-49.

b. Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı

İkinci Dünya Savaşı sonrası Avrupa’da birliğin sağlanması ve ülkeler arası iş birliği ve dayanışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla Avrupa Ekonomik Topluluğu, sınırların kalktığı bir ortak pazar ve ortak para sistemini hayata geçirmeye başlamıştır. 7 Aralık 2000 tarihinde Nice Zirvesi’nde Avrupa Parlamentosu, Konsey ve Komisyon başkanları tarafından imzalanarak kabul edilen ve 1 Aralık 2009 tarihli Lizbon Anlaşması’nın kabulü ile bağlayıcı hale gelen¹⁴⁵ AB Temel Haklar Şartı, AB’nin bu hedefi doğrultusunda önemli bir adımdır¹⁴⁶.

AB Temel Şartı m. 8/1’e göre, herkesin verisinin korunmasını talep etme hakkı vardır. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise bu kişisel veriler, adaletin tesis edileceği biçimde, belirlenen amaçlar kapsamında, veri sahibinin rızasına ya da rıza dışında hukuken geçerli olabilecek meşru bir nedene dayanarak tutulmalıdır. Maddenin devamında bu kurallara uyulmasının bağımsız bir denetim organı tarafından denetleneceği belirtilmektedir¹⁴⁷. Madde hükmü kapsamında kişisel verilerin işlenmesine ilişkin günümüzde kabul edilen temel ilkelere kaynaklık teşkil edecek şekilde belirli amaçlar için adil bir şekilde kullanılması ve veri işleme sürecinin kişinin rızasına ya da başka bir meşru amaca dayandırılması gerekliliği vurgulanmaktadır.

AB Temel Haklar Şartı’nda kişisel veriler diğer düzenlemelerden farklı olarak ayrı ve bağımsız bir hak olarak ele alınmaktadır. Bu açıdan bakıldığında hakkın, temel insan hak ve özgürlükleri kapsamında değerlendirildiği ve özel hayatın gizliliği hakkından ayrı tutulduğu görölmektedir¹⁴⁸.

c. Adli ve Kolluk Teşkilatında Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin 2016/680 Sayılı Direktif

96/46/AT Sayılı Yönerge’de kişisel verilerin korunması konusunda adli ve kolluk teşkilatının faaliyetleri kapsamında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu kapsamda kişilerin kişisel verilerinin korunması ve diğer birtakım meşru menfaatler arasındaki dengenin sağlanabilmesi için farklı bir düzenlemenin oluşturulması gereksinimi doğmuştur.

¹⁴⁵ Dölger, s. 79; Özkan, s. 46.

¹⁴⁶ Yüksel METİN, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Faköltesi Dergisi, C. 57, S. 4, s. 36, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36201> (E.T: 21.02.2021).

¹⁴⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, m. 8, https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf (E.T: 18.04.2021).

¹⁴⁸ Dölger, s. 79-80; Özkan, s. 46.

Bu kapsamda AB tarafından yapılan ilk yasal düzenleme AB Konseyi'nin polis ve cezai konularda adli iş birliğine ilişkin yayımladığı 2008/977/JHA sayılı Çerçeve Kararı'dır. Bu kararın kolluk teşkilatı bakımından ulusal düzeydeki veri işleme faaliyetlerini dışarıda bırakması ise bu konuyu kapsayacak yeni bir düzenleme yapılmasını zorunlu kılmıştır¹⁴⁹.

Bu amaçla Adli Kolluk Teşkilatında Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin 2016/680 Sayılı Direktif, 8 Nisan 2016 tarihinde kabul edilmiş, direktifin üye devletlerin hukuk sistemlerine uyumluluğu sağlamak adına Mayıs, 2018 tarihinde yürürlüğe girmesi kararlaştırılmıştır. Kolluk faaliyetleri ve adli iş birliği kapsamında kişisel verilerin işlenmesinin diğer alanlardaki işleme faaliyetlerinden farklı olması nedeniyle düzenleme direktif şeklinde ele alınmış ve üye ülkelere ulusal hukukları kapsamında takdir yetkisi tanınmıştır. Adli ve kolluk teşkilatları kapsamında yürütülen faaliyetlerin bu özellikleri nedeniyle kişilerin bireysel özerkliğini ve kişi haklarını ön planda tutan diğer düzenlemelerin aksine direktifte kişilerin verilere erişebilme hakkı sınırlandırılmış, ilgilinin rızasının alınmasının temel şart olarak öngörülmesi gibi bazı ilkeler kapsama alınmamış, faaliyetlerin özelliğine göre bazı istisnalar öngörülmüştür¹⁵⁰.

Polis ve ceza yargılamasında rol alan yetkililer suçun önlenmesi, soruşturulması, tespiti ve kovuşturulması veya cezai süreçlerin yürütülmesi kapsamında kişisel verileri işlerken bu hükümlere uymak durumundadır. Bu kapsamda genel olarak Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'ndeki ilke ve tanımlamalara dayanan direktif, ceza yargılamasına konu olan kişilerin kişisel verilerinin korunmasını sağlaması ve bu kişilerin menfaatleri ile adli ve kolluk teşkilatları tarafından yürütülen süreçler kapsamında korunması amaçlanan menfaatler arasındaki dengeyi oluşturması açısından öneme sahiptir¹⁵¹.

¹⁴⁹ Dülger, s. 80.

¹⁵⁰ Baran KIZILIRMAK, Kişisel Verilerin İşlenmesinde Adli ve Önleyici Amaçla Öngörülen İstisnaların Ulusal ve Uluslararası Hukuka Göre Değerlendirilmesi, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S.2,2019,s.241, <http://academicrepository.khas.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12469/3223/Ki%C5%9Fisel%20Verilerin%20%C4%B0%C5%9Flenmesinde%20Adli%20ve.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (E.T: 21.02.2021); Protecting personal data when being used by police and criminal justice authorities (from 2018), Summaries of European Union Legislation, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A310401_3 (E.T: 07.09.2021).

¹⁵¹ Dülger, s. 80-81; Kızılırmak, s. 242.

d. Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2002/58/AT Sayılı Elektronik Haberleşme Sektöründe Özel Alanın Korunması ve Kişisel Bilgilerin İşlenmesi Direktifi

12 Temmuz 2012 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konseyinin 2002/58/AT Sayılı Elektronik Haberleşme Sektöründe Özel Alanın Korunması ve Kişisel Bilgilerin İşlenmesi Direktifi, kişisel verilerin telefon, dijital televizyon, mobil ağlar ve diğer telekomünikasyon sistemleri ve iletişim hizmetleri alanındaki güvenliğinin sağlanması, bu yöndeki veri ihlallerinin bildirimi ve bu iletişimlerin gizliliğinin korunmasına ilişkin hükümler içermektedir¹⁵².

Direktif'te sıklıkla 95/46/AT sayılı AB Veri Koruma Yönergesi'ne atıf yapılmakta olup direktif ile özel olarak düzenlenmeyen konularda AB Veri Koruma Yönergesi'nin uygulanacağı belirtilmektedir¹⁵³. Bu kapsamda düzenlemenin söz konusu yönergeye ek bir direktif olduğunu söylemek yanlış olmaz¹⁵⁴.

e. 2006/24/AT Sayılı İletişim Trafik Verilerinin Saklanması Yönergesi

İletişim trafik verilerinin saklanması, kişisel verilerin korunması kapsamında özellikli bir konudur. Özellikle son yıllarda gündeme sıklıkla gelen “özgürlük” ve “güvenlik” kavramları arasındaki çekişmenin düzenlenmesi ve kavramlar arasında dengenin sağlanması açısından konunun değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır¹⁵⁵.

15 Mart 2006 tarihli 2006/24/AT sayılı İletişim Trafik Verilerinin Saklanması Yönergesi bu bağlamda, iletişim trafik bilgileri ve yer bilgilerine ilişkin konuları düzenlemektedir. Yönerge kapsamında iletişim hizmetlerini kullanan kişilerin iletişim içeriği dışındaki verilerinin yalnızca ciddi suç şüphesi halinde saklanabileceği öngörülmektedir¹⁵⁶.

f. 45/2001 ve 2018/1725 Sayılı Avrupa Birliği Kurumları Veri Koruma Tüzükleri

95/46/AT sayılı Yönerge sadece üye devletler tarafından yürütülen veri işleme faaliyetleri kapsamında uygulanabileceği için AB kurum ve organlarının kendi yürüttükleri veri işleme faaliyetleri kapsamında uymaları gereken kuralların ayrıca düzenlenmesine

¹⁵² Dülger, s.81; Küzeci, (kişisel), s. 211; Avrupa Veri Koruma Hukuku El Kitabı, s. 41, <https://kpveri.com/wp-content/uploads/2017/07/avrupaVeriKorumaHukukuElKitabi.pdf> (E.T: 06.09.2021).

¹⁵³ Küzeci, (kişisel), s. 213.

¹⁵⁴ Dülger, s. 81.

¹⁵⁵ Avrupa Veri Koruma Hukuku El Kitabı, s.117-119; Küzeci, (kişisel), s. 216.

¹⁵⁶ Dülger, s. 81.

ihtiyaç duyulmuştur. Bu gereksinimi karşılamak adına 45/2001 sayılı Avrupa Birliği Kurumları Veri Koruma Tüzüğü kabul edilmiştir. AB veri koruma rejiminin genel ilkelerini benimseyen tüzük kapsamındaki hükümlerin uygulanmasının takibi amacıyla bağımsız bir denetim makamı olan Avrupa Veri Koruma Denetçisi makamı oluşturulmuştur. Çalışmanın ilerleyen bölümünde incelenecek 2016/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün kabulü ile 45/2002 sayılı Tüzük yerini 2018/1725 sayılı Tüzük'e bırakmıştır. Bu Tüzük'te büyük ölçüde Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün ilkeleri benimsenmiş olup söz konusu iki Tüzük kapsamında AB veri koruma reformuna önemli katkı sağlandığı ve AB veri işleme hukukuna ilişkin modern ve bütünleyici bir yapı oluşturulmaya başlandığı söylenebilir¹⁵⁷.

g. 2016/679 Sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü

95/46/AT sayılı AB Veri Koruma Yönergesi teknolojinin yaşamın doğal bir parçası haline geldiği, teknolojik gelişmeler sonucunda veri işleme süreçlerinin değiştiği ve karmaşık bir hal aldığı, verilerin hızlı ve kolay dolaşımı karşısında ortaya çıkabilecek tehlikelerin farkına varıldığı 2000'li yıllarda istenen korumayı sağlayamamıştır. Bunun yanında yönergenin düzenlenmesindeki asıl amaç olan üye devletlerin veri koruma hakları arasındaki yeknesaklığı sağlama girişiminin başarısız olduğu görülmüştür¹⁵⁸. AB Veri Koruma Hukuku'na yön veren başlıca düzenleme olan AB Veri Koruma Yönergesi'nin ve diğer düzenlemelerin bu kapsamda teknolojik gelişmeler sonucunda yetersiz kalması üzerine 2016/679 sayılı Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü oluşturulmuştur¹⁵⁹.

AB hukuk sisteminde tüzükler üye devletlerin hukuklarına doğrudan etki ederler¹⁶⁰. AB hukuk sisteminde çalışmanın daha önceki bölümlerinde bahsedildiği üzere, tüzükler, yönergeler (direktifler), kararlar olmak üzere ikincil mevzuat olarak değerlendirilen metin çeşitleri bulunmaktadır. Bu düzenlemeler AB Bakanlar Konseyi ve AB Komisyonu tarafından oluşturulur ve düzenlemelerin ortak özelliği bağlayıcı olmalarıdır, ancak üye devletlerin hukuklarına etki etme biçimleri açısından farklılık gösterirler. Bu kapsamda, tüzükler tüm yönleriyle bağlayıcı ve üye devlet hukuklarına doğrudan etki yaparken yönergeler kapsamındaki uygulama farklıdır. Üye devletler belirlenen süreler içinde yönergelerle düzenlenen konulara ilişkin, yönergeler kapsamında öngörülen temel ilke ve

¹⁵⁷ Dülger, s. 81-82.

¹⁵⁸ Baskin, s. 38; Küzeci, (kişisel), s. 221.

¹⁵⁹ Avrupa Veri Koruma Hukuku El Kitabı, s. 107; Dülger, s. 83.

¹⁶⁰ Küzeci, (kişisel), s. 222.

amaçlara uygun düzenlemeleri kendi iç hukuklarında gerçekleştirirler¹⁶¹. Bu durumda üye devletlerin takdir yetkisinin olduğunu söylemek kanımızca yanlış olmayacaktır.

Bu açıdan bakıldığında AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'nün sadece tüzük olması nedeniyle diğer düzenlemelerden ayrıldığı ve üye devletlerin hukuklarına doğrudan doğruya etki yapması nedeniyle 95/46/AT sayılı AB Veri Koruma Yönergesi ile amaçlanan yeknesaklığı sağladığı söylenebilir. Düzenlemenin tüzük niteliğinde yapılmasının asıl nedeni söz konusu AB Veri Koruma Yönergesi'nin niteliğinden ötürü üye devletlerin uygulamalarında yıllar içinde önemli derecede farklılıkların meydana gelmesidir. Tüzüğün doğrudan uygulanma özelliği ile bu farklılıkların kapatılması ve tek bir kurallar manzumesinin kabul edilerek bürokratik işlemlerden tasarruf edilmesi hedeflenmiştir. Bu açıdan bakıldığında, bütünleyici bir sistemin kurulması şirketler hukukunda da birtakım sonuçlar doğurmuştur. Düzenlemenin bu özelliği, farklı ülke hukuklarına tabii şirketlerin faaliyet süreçlerini tek bir hukuk düzenine göre şekillendirmelerini sağlamıştır. Bu kurallardan AB menşeli şirketlerin yanında bu şirketler ile iş yapacak farklı menşeli şirketlerin iş süreçlerinin etkilenmesi verilerin korunması açısından önem arz etmektedir¹⁶².

Tüzük ile getirilen bir diğer yenilik ise “*tasarımda gizlilik*” ve “*varsayılan gizlilik*” uygulamalarına yer vermesidir. Buna göre verilerin korunmasını sağlayan güvenceler, ürün ve hizmetlere ilişkin süreçlerin en başında değerlendirilmeli ve söz konusu süreçler bu ilkeler göz önünde bulundurularak şekillendirilmelidir. Tüzük, “*rıza*”nın koşullarının açık bir şekilde düzenlenmesinin kötüye kullanımların önüne geçeceğini belirtmesi ve KVKK kapsamında da kabul edilen ve kişisel verilerin korunması hukukunun en temel ilkelerden olan “*açık rıza*” kurumuna yer vermesi açısından önemlidir. Günümüz kişisel verileri koruma hukukuna yön veren, kısaca veri sahibi kişinin internette yer alan kişisel verilerinin arama sonuçlarında kendi adı ile bağlantısının koparılması talep etme hakkı olan “*unutulma hakkı*”¹⁶³, “*veri taşınabilirliği ilkesi*” ve “*veri sızıntılarına karşı bilgilendirme yükümlülüğü*” hususları işbu tüzük kapsamında güçlendirilen önemli hususlardandır. Tüm bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde GVKT'nin kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında yenilikçi yaklaşımlar ürettiği ve konuya yönelik olarak AB üye devletleri

¹⁶¹ Mehmet Nuri TAPAN, Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları Ve Ulusal Hukuka Etkileri Avrupa Adalet Divanı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 3, 1998, s. 993 vd., <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m1998-19983-879> (E.T: 22.02.2021); Dülger, s. 84.

¹⁶² Küzeci, (kişisel), s. 223-224; EU (European Union): GDPR (General Data Protection Regulation) enforcement, <https://www.dataguidance.com/opinion/eu-gdpr-enforcement> (E.T: 07.09.2021).

¹⁶³ Can YAVUZ, İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması-Unutulma Hakkı, 2. Baskı, Seçkin, Ankara-2018, s. 45.

açısından bütünleyici ve birleştirici olduğu, bunların yanı sıra AB'yi aşarak diğer devlet hukuklarını da etkilediği görülmektedir¹⁶⁴.

1.2.4.2. Ulusal Düzenlemeler

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin ulusal düzenlemeler anayasa hukuku, özel hukuk ve ceza hukuku bağlamında incelenebilir. Kişisel verilerin korunması özel hukuk genel hükümleri kapsamında TMK ve TBK'deki konuya ilişkin düzenlemeler bağlamında korunmaktadır. Kişisel verilerin konuya ilişkin özel hükümler içeren KVKK kapsamında korunması ise genel hükümler kapsamında korunan kişilik hakkının bir parçasını oluşturmaktadır¹⁶⁵. Kişilik hakkının ve kişisel verilerin Anayasa, TMK ve TBK bağlamında korunması çalışmanın sonraki bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenecektir. Bu kapsamda bu bölümde yalnızca TCK'nin kişisel verilerin korunması konusundaki düzenlemeleri değerlendirilecektir.

TCK “özel hayatı” ve “hayatın gizli alanını” koruyan düzenlemeler içermektedir¹⁶⁶. Kanunun dokuzuncu bölümünde “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” başlığı altında kişisel verilerin korunması kapsamındaki bazı eylemler suç olarak değerlendirilmektedir. KVKK'de TCK'nin konuya ilişkin hükümlerine atıfta bulunularak iki kanun arasında doğrudan ilişki kurulmuştur¹⁶⁷. KVKK'nin işaret etiği TCK ilgili hükümlerindeki suç tipinin oluşup oluşmadığının tespitinde KVKK'de açıklanan hukuka uygunluk sebepleri önem taşımaktadır¹⁶⁸.

TCK'de kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında doğrudan suç teşkil eden eylemler, “kişisel verilerin kaydedilmesi”, “verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme”, “verileri yok etmeme” olarak sıralanmaktadır. Bunun yanında m. 137 kapsamında kişisel verilerin kaydedilmesi ve verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme suçlarının nitelikli halleri belirtilmektedir¹⁶⁹. Belirtilen doğrudan ilgili maddelerin yanında TCK'nin bazı hükümleri kişisel verilerin korunması bağlamında sonuçlar doğurabilmektedir. Bu kapsamda “özel hayatın gizliliğinin ihlali”, “haberleşmenin gizliliğinin ihlali”, “kişiler arası konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması” ve kanunda

¹⁶⁴ Küzeci, (kişisel), s. 225-226; Özkan, s. 47-49.

¹⁶⁵ Çekin, (Avrupa), s. 14-16; Küzeci, (kişisel), s. 447.

¹⁶⁶ Zeki HAFIZOĞULLARI/ Muharrem ÖZEN, Özel Hayat ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2009, s. 19, <http://www.ankarabarsu.org.tr/site/ankarabarsu/tekmakale/2009-4/1.pdf> (E.T: 17.04.2021).

¹⁶⁷ Küzeci, (kişisel), s. 477-479; Özkan, s. 64-65.

¹⁶⁸ Çekin, (Avrupa), s. 225.

¹⁶⁹ Küzeci, (kişisel), s. 487; Tekinoğlu, s. 28.

düzenlenen sırrın açıklanmasına ilişkin diğer suçlar da ceza hukukunda kişisel verilerin korunmasının bir görünümünü oluşturmaktadır¹⁷⁰.

TCK’de söz konusu suçların takibi m. 139 kapsamında düzenlenmektedir. Bu kapsamda bazı suçlar re’sen, bazıları ise şikayet üzerine kovuşturulan suçlardır. Kanun ayrıca, suça karışan tüzel kişiler için güvenlik tedbirleri uygulanmasını öngörmektedir¹⁷¹.

Özetle, TCK’de konu kapsamında tanımlanan beş eylem de kişisel verilerin işlenmesi faaliyetlerine yöneliktir, ancak KVKK’de açıklandığı üzere veri işleme faaliyeti, “*veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü eylemi*” kapsamaktadır. Bu nedenle bazı veri işleme faaliyetleri kanuna aykırı olarak gerçekleşse bile TCK kapsamında tanımlanmadığından ve ceza hukukundaki “*kıyas yasağı*” ve “*suç ve cezaların kanuniliği*” ilkeleri nedeniyle bu bağlamda suç sayılamayacaktır¹⁷².

1.2.4.3. Kişilik Hakkı ve Kişisel Veriler Arasındaki İlişki

Çalışmanın konusunun önemli bir bölümünü oluşturan kişisel verilerin, kişilik hakkı ile ilişkisinin açıklanmasının, iki konu arasındaki birbirini destekleyen yanların anlaşılması ve çalışmanın ilerleyen bölümlerinde yer verilecek farklı kapsamları arasındaki bağın kurulması açısından yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Kişilik hakkı ihlali çeşitli şekillerde oluşabilir. Bunlardan biri, kişisel verilerin KVKK hükümlerine aykırı olarak işlenmesi sonucu yapılan kişilik hakkı ihlalleridir¹⁷³. Yaygın görüş kişisel verilerin hukuka uygun olmayan şekilde işlendiği her durumun eş zamanlı olarak bir kişilik hakkı ihlali doğurmasıdır, ancak bazı veri kategorileri kapsamında istisnalara rastlanabilir. Söz konusu bu kategorideki verilerin hukuka aykırı işlenmesi aynı zamanda kişilik hakkı ihlali oluşturmaz. Verilerin hukuka uygun işlenmesi durumunda ise bu bağlamda bir kişilik hakkı ihlalden bahsedilmez¹⁷⁴.

Kişilerin nüfus ve adres bilgileri kişisel veri kapsamındadır¹⁷⁵. Bu açıdan bakıldığında kişisel verilerin korunması hukukunun gelişmesinde önem teşkil eden ve hakkın anayasal düzende korunmasını amaçlayan¹⁷⁶ ilk kararlardan olan, Federal Alman Anayasa

¹⁷⁰ Küzeci, (kişisel), s. 488-489.

¹⁷¹ Zeki HAFIZOĞULLARI/Muharrem ÖZEN, Türk Ceza Kanunu-Özel Hükümler-Kişilere Karşı Suçlar, 3. Baskı, U S-A Yayıncılık, Ankara-2013, s. 263.

¹⁷² Küzeci, (kişisel), s. 444.

¹⁷³ Vuraloğlu, s. 181.

¹⁷⁴ Vuraloğlu, s. 184-185.

¹⁷⁵ Manav, s. 98-99.

¹⁷⁶ Kama Işık, s.199.

Mahkemesi'nin “*nüfus sayımı*” konulu kararının kişilik hakkı ve kişisel veri ilişkisini açıklayan önemli noktalar içermesi açısından vurgulanması gerektiğini düşünmekteyiz. Söz konusu kararda kişisel verilerin korunması genel kişilik hakkı kapsamında değerlendirilmiştir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin düzenlemeler, aralarındaki yakın ilişki nedeniyle özel hukuk bağlamında kişiliğin korunmasının bir bölümünü oluşturmaktadır¹⁷⁷.

Söz konusu kararda kişinin kendisi ile ilgili bilgilerini içeren verileri, kişisel nitelikli veri olarak adlandırılmıştır. Karara göre¹⁷⁸, kişi bu veriler üzerinde söz sahibi olup kişinin kişisel nitelikli verilerinin geleceğini belirleme hakkı¹⁷⁹ bulunmaktadır. Kararda, kişinin kişisel nitelikli verileri üzerindeki “*verilerin geleceğini belirleme hakkı*”nın, kişinin “*maddi ve manevi varlığını geliştirmesi hakkı*”ndan ve yaşamını insan onuruna ve haysiyetine yakışır şekilde sürdürmesini sağlayan genel anlamdaki “*kişilik hakkı*”ndan kaynaklandığı belirtilmektedir¹⁸⁰. “*Bilgilerin geleceğini belirleme hakkı*” kişinin verileriyle ilişkisinin kopmamasını sağlamakta, kişiye kişisel verilerinin kimlerle, nasıl, ne amaçla paylaşıldığını takip etme hakkı tanımaktadır¹⁸¹. Veri işleme süreçlerinde kişiler ile verilerinin arasındaki bağın koparılmaması, kişinin özgürlük alanını korumasını ve birey olarak varlığını sürdürmesini sağlayan özgürlükçü demokrasinin temelidir. Bu aynı zamanda kişinin diğer temel hak ve özgürlüklerinin korunması açısından da önem taşır¹⁸². Bu kapsamda karar, kişisel verilerin korunması hakkını, kişiliğin serbestçe korunması hakkı ile ilişki içinde bulunan, ancak ondan bağımsız bir hak olarak anayasal temelde ele almıştır¹⁸³.

Nüfus sayımları kapsamında kişisel verilerin işlenmesi ile ilgili başka bir husus, KVKK kapsamındaki “*açık rıza*” kurumu ile ilişkilendirilebilir. Nüfus sayımları sırasında kişilerden bazı soruları cevaplamaları beklenmektedir. Bu cevaplar ise pek tabii kişilerin kişisel verilerini içermektedir. Nüfus sayımları kapsamında verilerin kişilerin rızası aranmaksızın toplanması ve işlenmesi, sürecin kanuna dayandığı gerekçesi ile hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir, ancak sürecin hukuka uygunluğu kapsamında sorulan

¹⁷⁷ Küzeci, (kişisel), s. 447.

¹⁷⁸ Kararın tamamı için bkz: BVerfGE 65,1 – Volkszählung-Bundesverfassungsgericht-Urteil-15.Dezember 1983, https://www.datenschutz.rlp.de/fileadmin/lfdi/Dokumente/Gerichtsurteile_und_-_beschluesse/bverfge_65_1_-_volkszaehlung.pdf (E.T: 01.05.2021).

¹⁷⁹ Gürsel, s.37; Kama Işık, s. 200.

¹⁸⁰ Kılınç, s. 1098-1099.

¹⁸¹ Elif KÜZECİ, Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması, Bilişim Dergisi, 2011, s. 144, <http://www.bilisimdergisi.org.tr/s128/pdf/142-149.pdf> (E.T: 02.06.2020) (anayasal).

¹⁸² Kama Işık, s. 198-199.

¹⁸³ Kama Işık, s.199-200.

soruların mahiyeti önem arz etmektedir. Zorunlu olarak cevaplanması gereken soruların devamında kişinin açık rızasının alınmasını gerektiren soruların sorulması, kişinin soru mahiyetini doğru değerlendirememesi sonucunu doğurabilir ve veri sahibi kişi kendini bu sorulara cevap vermek durumunda hissedebilir¹⁸⁴. Bu durumda açık rızası alınmamış kişinin kişisel verileri üzerindeki hakimiyeti ve verisi ile olan ilişkisi kesilmektedir. Hukuka uygun şekilde elde edilmeyen bu verilerin kullanımı aynı zamanda kişinin kişilik hakkının ihlal edilmesine yol açmaktadır¹⁸⁵.

Aynı şekilde, İsviçre Federal Mahkemesi verdiği bir karar kapsamında devlet tarafından kişilik haklarına yapılabilecek müdahalelerin önüne geçmek amacıyla, kişilik hakkının anayasal düzende temel insan hakkı olması nedeniyle yazılı olmayan şekilde korunmasının yanı sıra kişilerin kişisel nitelikli verileri üzerinde sahip olduğu hakkın, hukuk düzeni içerisinde ayrıca korunması gerektiğini vurgulamaktadır¹⁸⁶. İsviçre Mahkemesi'nin bu kararı kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması arasındaki yakın ilişkiyi göstermektedir. Bunun yanında “*Nüfus Sayımı*” kararında olduğu gibi, hakkı anayasal temele dayandırması, ancak hukuk düzeni içinde hakkın özel olarak korunması gerektiğini de vurgulaması önem arz etmektedir.

Kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması kavramlarına temel insan hakkı ve özgürlüğü olmaları sebebiyle demokratik anayasaların¹⁸⁷ çoğunda doğrudan ya da dolaylı şekilde yer verilmektedir. Bunun yanında teknolojik gelişmeler ve çağın getirdikleri sonucunda özellikle kişisel verilerin korunmasının zorlaşmasıyla kişilik haklarına yapılan saldırıların kolaylaşması ve çoğalması¹⁸⁸ bu iki kavramın farklı hukuk disiplinleri tarafından değerlendirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç sonucunda kişilik hakkı özelinde kişisel verilerin korunmasının farklı disiplinlerde değerlendirilmiştir. Kişilik hakkı, kişisel veri ve özel hayatın gizliliği kavramları temel insan hakkı olarak demokratik anayasalarda tanınmaktadır, ancak burada önemli olan husus sadece gizliliğin sağlanması değildir. Bu düzenlemeler ile insan onuru kavramıyla yakından ilişkisi olan “*bireysel özerkliğin*” korunması önem arz eder. Sürekli izleniyor olma hissi bile kişiliğin gelişimini engeller. Birçok demokratik devlet bu durumun önüne geçebilmek amacıyla anayasalarında kişisel

¹⁸⁴ Baskın, s. 117; Kama Işık, 200.

¹⁸⁵ Hizarcı, s. 34-36; Kılınç, s. 1098.

¹⁸⁶ Kılınç, s. 1098-1099.

¹⁸⁷ Kama Işık, s. 198-199.

¹⁸⁸ Serap Helvacı, Kişilik Hakkı İhlalinden Doğan Vekâletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.23, S. 1, 2017, s. 266, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/331979> (E.T: 20.03.2021).

verilerin korunmasına ilişkin düzenlemelere yer vermektedir¹⁸⁹. Sürekli izlenme hissi, Bentham'ın hapishanesinde olduğu gibi ne zaman izlendiğini bilmeyen kişinin sürekli istenilen şekilde davranması sonucunu doğurmaktadır. “Acaba izleniyor muyum?” düşüncesi günümüzde bu hapishaneleri gerçek hale getirmiştir.¹⁹⁰ Bu hissin kişinin gelişimini engellediği yaklaşımının, İsviçre Federal Mahkemesi'nin yaklaşımıyla örtüştüğü görülmektedir. Kişilerin sürekli izlenmesi ile elde edilen veriler, kişisel verilerdir. Bu verilerin bir şekilde kullanılması ya da kullanılma ihtimalinin olmasının kişilerin kişiliklerini geliştirmelerini engellediği¹⁹¹ belirtilerek kişilik ve kişisel veri arasında bir ilişki tesis edilmiştir. Bu kapsamda, Anayasa ve TMK tarafından düzenlenen kişilik ve kişiliğe bağlı hakların, kişiliğin bir unsuru olan kişinin manevi varlığı kapsamındaki adı, soyadı, resmi, sesi, şeref ve onuru, özel hayatı ve kişinin bazı hassas verilerinin¹⁹² konuya yönelik düzenlenmiş özel bir kanun olan KVKK ile ayrıca koruma altına alınması kişiliğin korunmasına alternatif yollar ekleyerek destek sağlamaktadır¹⁹³.

Kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması kavramlarının benzeştiği bir diğer nokta ikisinin de kaynağını “*insan onuru*” kavramından almasıdır. İnsan onuru, kişilik gibi tanımı yapılması zor bir kavramdır. Bu nedenle kavramın kabul görmüş genel geçer bir tanımı bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesi belli bir topluma özgülemek yerine evrensel açıdan ele aldığı insan onuru kavramını, insanların sadece insan olması nedeniyle sahip oldukları ve gördükleri değer olarak açıklamaktadır. Bu değerden aşağı şekilde görülen ve kendisine bu şekilde davranılan insan, insan olma özelliğinden uzaklaşmaktadır¹⁹⁴.

Bu açıdan bakıldığında kavramı dini, felsefi ve tarihi açıdan çok yönlü bir kavram olarak değerlendirmek kanımızca yanlış olmayacaktır. Genel olarak insan onuru, akıl ve vicdan sahibi insanın bir öz değeri ve kendi yaşamını belirleyebilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Kişisel verilerin korunması kavramının temelinde, kişilik hakkının korunmasında olduğu gibi insan onuru ve kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı

¹⁸⁹ Küzeci, (anayasal), s.143.

¹⁹⁰ Bert-Jaap KOOPS/ Ronald LEENES, ‘Code’ and the Slow Erosion of Privacy, Michigan Telecommunications and Technology Law Review, C.12.S.1,2005,s.117-118, <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1114&context=mttlr> (E.T: 07.09.2021); Bentham'ın hapishanesi (Panoptikon)'ne ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz.: “<https://tr.wikipedia.org/wiki/Panoptikon>” (E.T: 07.09.2021).

¹⁹¹ Küzeci, (kişisel), s. 19-20.

¹⁹² Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 340; Akkurt, (sosyal) s. 346.

¹⁹³ Kılınç, s. 1116.

¹⁹⁴ Kama Işık, s. 209; AYMK E. 1963/132, K. 1966/29, K. T. 28.06.1966, <https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1966-29-nrm.pdf> (E.T:01.05.2021).

bulunmaktadır¹⁹⁵. Kişisel verilerin korunması ile verinin kendisinin değil, veri sahibi kişinin kişilik değerlerinin korunması amaçlanmaktadır. Verilerin güvenliğinin ve gizliliğinin sağlanması, verilerin uygun olmayan kullanımından doğacak kişilik hakkı müdahalelerinin önüne geçilmesi açısından önemlidir¹⁹⁶.

Kişilik haklarının konusu bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla, kişinin hayatı, vücut bütünlüğü, maddi ve manevi varlığı, adı, sağlık bilgileri, resmi, görüntüsü, sırları, sesi, onur ve haysiyeti, özel hayatı, inanışları, sosyal hayattaki konumu, medeni durumu, duygusal ve cinsel hayatı gibi kişiye ilişkin özelliklerden oluşmaktadır ve kişilik hakkı mutlak haktır¹⁹⁷. Kişilik hakkını oluşturan bu özelliklerin kişinin kişisel verilerini içerdiği görülmektedir. Söz konusu bu değerler, verilerin işlenmesi ile bağlantılı kişisel değerlerdir. Bu durum kişilik ve kişisel veri arasındaki yakın ilişkiyi desteklemektedir¹⁹⁸.

Kişisel veri tanımı KVKK’de, *“Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi”*, kişisel verilerin işlenmesi kurumu ise *“Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlem”* olarak tanımlanmaktadır.

Bu açıdan bakıldığında, kişisel verilerin uygunsuz işlenmesi durumunda kişisel verisi uygunsuz işlenen kişinin kişilik hakkına müdahale söz konusu olacaktır. Bu bağlamda, kişisel verilerin KVKK kapsamında uygunsuz işlendiği her durumda büyük bir çoğunlukla kişilik hakkı ihlaline rastlanacağı daha önce belirtilmişti. Bu kapsamda KVKK’de tanımlanan ve kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi sonucunu doğuran, *“Nüfus Sayımı”* örneğinde de yer verilen *“açık rıza”* kurumu kişilik hakkının mutlak bir hak olması ile ilişkilendirilebilmektedir¹⁹⁹.

KVKK m. 3/1/a hükmünde kanun koyucu açık rızayı, *“Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza”* olarak tanımlamaktadır. Türk Hukuku’nda kişilik hakkı sahibinin kişisel verisinin kullanılması ve işlenmesi ile ilgili

¹⁹⁵ Kama Işık, s. 209-210.

¹⁹⁶ Gürsel, s. 37; Henkoğlu, s. 50.

¹⁹⁷ Akipek/Akıntürk/Karaman, s. 233-234; Avcı Braun, s. 14-15; Küzeci, (kişisel), s. 446-447; Vuraloğlu, s. 184.

¹⁹⁸ Atasoy, s. 275 vd.

¹⁹⁹ Atasoy, s. 285-286; Çekin, (Big Data), s. 635; Vuraloğlu, s. 184-185.

vereceği rıza, hukuka uygunluk nedenidir. Söz konusu rızanın, ancak kişinin kendisi tarafından verilebilmesi kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı ve mutlak bir hak oluşundan ileri gelmektedir. Bu kapsamda veri işleme adı altında yürütülen faaliyetlere, verilerin saklanması, imhasına ve paylaşılmasına rıza gösterme hakkı veri sahibi kişiye tanınan bir haktır. Veri sahibinin rıza gösterme hakkının bu bağlamda, kişilik hakkının kişiye sıkı sıkıya bağlı ve devredilemez bir hak olma özelliği ile örtüştüğü anlaşılmaktadır²⁰⁰.

Bu doğrultuda başka bir görüşe göre, Anayasa m. 20 ile koruma altına alınan ve temel hak ve özgürlükler mertebesine yükseltelen kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, niteliği itibarıyla kişilik hakkının bir alt kategorisi olarak kabul edilmektedir. Hakkın tesisi ile korunmak istenen kişinin kişiliğidir. Bu kapsamda kendine ait verilerin nerede, nasıl ve ne amaçla toplanacağı, kullanılacağı ve saklanacağı bilgisine sahip olmayan kişinin verilerini kullanma yönündeki hareket serbestisi sınırlandırılmış hatta engellenmiş olacaktır ki bu durumda kişinin kişilik hakkının ihlali söz konusu olacaktır²⁰¹. Kişisel verilerin korunmasını, kişilik hakkının bir alt tezahürü olarak değerlendiren bu görüş ile iki kavram arasındaki yakın ilişki açıklanmış olmaktadır.

Bir diğer görüşe göre, kişilik hakkının alt kategorisi olan kişisel verilerin korunması hakkı, yakın zamana kadar özel hayatın gizliliği, özel ve aile hayatına saygı, konut dokunulmazlığı ve serbest iradenin korunması hakları gibi Anayasa tarafından korunan temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım iki kavram arasındaki ilişkiyi bir kere daha yansıtmış bulunmaktadır²⁰². Kişisel verilerin korunması özel ve aile hayatının gizliliği temel hak ve özgürlüğüne dayanır. Özel hayatın gizliliğinin ve aile hayatına saygının sağlanması kişiliğin korunmasını sağlar²⁰³. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması kavramı, kişilik hakkı, özel hayatın gizliliği, aile hayatına saygı, konut dokunulmazlığı, haberleşme özgürlüğü gibi “*bireysel özerkliğe*” hizmet eden birçok temel hak ve özgürlükle iç içe geçmiş durumdadır²⁰⁴.

Verilerin korunması ile verilerin ilişkide bulunduğu gerçek kişilerin korunması sağlanır. Burada haktan yararlanan veri sahibi gerçek kişilerken hak ile sağlanan yarar, kişilik değerlerinin korunmasıdır. Koruma, verilerin işlenmesi sonucu oluşabilecek zarara karşı kişilerin korunmasıdır. Kişisel verilerin korunmasının asıl amacı, bilginin serbestçe

²⁰⁰ Atasoy, s. 285-286.

²⁰¹ Çekin, (Avrupa), s. 14-15.

²⁰² Çekin, (Avrupa), s. 24; Dülger, s. 73.

²⁰³ Manav, s. 99.

²⁰⁴ Gürsel, s. 37-38; Akkurt, (sosyal) s. 330.

dolaşımını engellemeden veri sahibi kişilerin kişilik değerlerinin korunmasını saęlamaktır²⁰⁵.

²⁰⁵ Manav, s. 98-99.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRK HUKUKUNDA KİŞİLİK HAKKI VE KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI

2.1. Anayasa Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması

Her insan sadece varlığı nedeniyle kişilik hakkına sahiptir. Bu kişilik hakkı sahibine, kişisel varlığını koruma, ondan özgürce yararlanma ve kişisel varlığının sağladığı gücü dilediği şekilde geliştirme yetkisini vermektedir²⁰⁶.

Kişilik hakkı kavramı, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi ile ilgili olduğundan, birçok temel insan hak ve özgürlüğünün çıkış noktasını oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki, kişilik hakkı ve kişinin maddi ve manevi varlığını koruması ve geliştirmesi kavramları Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yerini bulmaktadır²⁰⁷.

Kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması hakkı, başta özel hayatın gizliliği olmak üzere, konut dokunulmazlığı, haberleşme özgürlüğü, bilgi edinme hakkı, basın özgürlüğü, din, vicdan ve inanç özgürlüğü gibi diğer anayasal haklarla ilişki içindedir. Bu ilişki kimi zaman hak alanlarının birbirini desteklemesi şeklinde ortaya çıktığı gibi kimi zaman hak alanlarının kesişmesi ya da çatışması şeklinde mümkün olmaktadır²⁰⁸.

Anayasa'nın kişilik hakkı üzerindeki bu korumasının, kişisel verilerin korunması hakkının temel hak ve özgürlükler içinde değerlendirilmesine katkı sağladığını söylemek kanımızca yanlış olmayacaktır. Kişisel verilerin korunmasının temel amacı kişilik değerlerinin hukuk dışı müdahalelere karşı korunması ve kişiliğin serbestçe geliştirilmesine olanak sağlanmasıdır²⁰⁹. Bu kapsamda kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması kavramlarının iç içe geçtiği ve birbirlerini tamamladıkları görülmektedir²¹⁰. Bu düşünceden

²⁰⁶ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 342.

²⁰⁷ Gümüş, (anayasa), s. 51.

²⁰⁸ Berrak YILMAZ, Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, Ankara, s.55,

<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/6960/10246041.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (E.T: 14.06.2020).

²⁰⁹ Gürsel, s. 37.

²¹⁰ Yılmaz, s. v-vi.

hareketle Anayasa'nın başta “*Temel Haklar ve Ödevler*” başlığı altında bulunan birçok maddesinin, kişilik haklarıyla ilişkilendirilebileceği söylenebilmektedir.

Kişisel verilerin korunması kavramının temel hak ve özgürlüklerden olan, özellikle özel hayatın gizliliği kavramı ile yakın ilişkisi²¹¹ nedeniyle Anayasa'daki birçok maddenin kişilik hakkının ve kişisel verilerin korunmasına hizmet ettiği görülmektedir. 12/09/2010 Tarihli ve 5982 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un m. 2 hükmü ile Anayasa'nın Özel Hayatın Gizliliği başlıklı m. 20 hükmüne ilgili fıkranın eklenmesi ile kişisel verilerin korunması kavramına Anayasa'da açıkça yer verilmiştir. Buna göre, herkesin verilerinin korunmasını talep etme hakkı bulunmaktadır. Hakkın kapsamına aynı zamanda veri sahibi kişilerin bilgilendirilmesi, verilere erişebilmesi, verilerin düzeltilmesini ya da silinmesini isteyebilmesi ve toplanan verilerin hangi amaçlarla kullanıldığını kontrol edebilmesi yetkileri de girmektedir. Kişisel verilerin işlenebilmesi için veri sahibinin açık rızasının bulunması veya verinin işlenebileceğine dair kanunda öngörülen bir durumun varlığı gerekmektedir. Bu hususlar ancak kanunlarla düzenlenebilir. Bu madde ile kişisel verilerin korunması hakkı anayasal temelde koruma altına alınmıştır²¹².

Anayasa'da öngörülen bu düzenleme ile kişisel verilerin korunması hakkının kapsamı genel olarak açıklanmakta, kişisel verilerin işlenmesi konusunda önemli bir kavram olan açık rıza kurumuna yer verilmekte ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin ayrıntılı usul ve esasların, ancak kanunla düzenlenebileceği belirtilmektedir²¹³. Kişisel verilere ilişkin düzenlemelerin sadece kanunlar arayıcılığıyla yapılabilmesi, hakkın korunması açısından büyük öneme sahiptir.

Kişisel verilerin işlenmesi sürecinde herkesin temel hak ve özgürlüklerinin muhafaza edilmesini isteme hakkı vardır. Bu kapsamda, kişisel verilerin korunmasının doğrudan anayasal kaynakları olan Anayasa m. 20 kapsamındaki özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunmasını isteme hakkının yanı sıra, kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirme hakkı ve diğer temel haklar da kişisel verilerle ilişkileri ölçüsünde kişisel verilerin korunmasını sağlarlar. Anayasal bu koruma, kişilerin veri işleme faaliyetlerinin öznesi haline gelmesini önleyerek, kişinin özel hayatının bütün yönlerinin kamusal iktidar

²¹¹ Gürsel, s. 37-38.

²¹² Atasoy, s. 278-279; Kılınç, s. 1132.

²¹³ Kılınç, s. 1132.

tarafından bilindiği, bireysel özerkliğini kaybetmiş bir insan profili halini almasının önüne geçmektedir²¹⁴.

Bu kapsamda, Anayasa’da bulunan, doğrudan ya da dolaylı yollarla kişilik hakkının ve kişisel verilerin korunmasına katkı sağlayan maddeler, m. 12, 17, 20, 21, 22, 24, 25, 26 ve 27 olarak sayılabilir²¹⁵. Bu doğrultuda, çalışmanın bu bölümünde kişilik hakkı ve kişisel verilerin Anayasal düzende tanınması ve koruma altına alınması, Anayasa’daki ilgili maddeler bağlamında incelenecektir.

2.1.1. Anayasa Koruması Bağlamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Veri

Anayasa m. 12 hükmünde, “*Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.*” denilerek kişilik kavramına yer verilmiştir. Maddede belirtilen “*kışiliğine bağılı*” ifadesi ile kişinin sadece var olmasından ileri gelen bir hak olan kişilik hakkının²¹⁶ düzenlendiğı açıkça belli edilmektedir. Maddenin devamında hakkın devredilmez ve vazgeçilmez temel hak ve hürriyet olduğundan bahsedilerek kişilik hakkının özellikleri sayılmaktadır.

Anayasa’nın “*Kişinin Dokunulmazlığı, Maddi ve Manevi Varlığı*” başlığını taşıyan m. 17 hükmü, kişinin maddi ve manevi varlığından oluşan kişilik haklarını koruma amacı taşımaktadır. Buna göre kanun koyucu, herkesin yaşama ve maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının olduğunu belirterek, varlığını sürdürme hakkının yanı sıra, kişiye insan onuruna yaraşır şekilde yaşamını devam ettirebilme, kişiliğini sürdürebilme ve geliştirme imkanı tanımaktadır²¹⁷. Bu kapsamda Anayasa kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirmesi için uygun ortamı sağlamayı, devletin görevleri arasında sayarak “*özgürleştirme*” anlayışını benimsemiştir²¹⁸. Madde 17’nin devamında kişinin zorunlu haller dışında vücut bütünlüğüne rızası alınmadan dokunulamayacağı, kişinin işkence gibi yöntemlerle maddi varlığına ve beden ve ruh bütünlüğüne zarar verilemeyeceğı düzenlenmektedir. Kişinin maddi ve manevi varlığına, beden ve ruh bütünlüğüne zarar verebilecek davranışlar sayılarak, davranışların gerçekleştirilmesi halinde kişinin kişilik haklarına zarar verebilecek ve kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunu doğurabilecek eylem

²¹⁴ Kılınç, s. 1131’den Oğuz ŞİMŞEK, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınları, İstanbul-2008, s. 2001.

²¹⁵ Kılınç, s. 1131.

²¹⁶ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 339 vd.; Erdoğan/ Keskin, s. 274-275.

²¹⁷ Kama Işık, s. 207.

²¹⁸ Gözübüyük, s. 170.

ve durumlar somutlaştırılmıştır. Maddenin son bölümünde ise gerçekleşmesi durumunda maddi açıdan kişiliğe zarar verilmiş olursa da bazı hukuki nedenlerle ihlal durumunu ortadan kaldıran istisnai haller, örneğin kişinin işlediği bir suç nedeniyle hüküm giymesi ve bunun sonucunda kişiye ceza verilmesi, meşru müdafaa gibi haller sayılmaktadır.

Anayasa'nın m. 17 kapsamında düzenlenen kişinin maddi ve manevi varlığını koruması ve geliştirmesi hakkı diğer temel hak ve özgürlüklere kaynaklık etmesi açısından önem taşımakta olup diğer haklar kişiliğin serbestçe geliştirilmesi hakkının sonucudur²¹⁹.

2.1.1.1. Anayasa Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği ve Kişisel Veri

Özel hayatın gizliliği kavramı, kişilik hakkının unsurlarından birini oluşturmaktadır. Kişilik hakkı denildiğinde kişinin hak ve fiil ehliyetinin yanında, kişinin hayatını sürdürebilmesi, sağlığını koruması, insan onuruna yaraşır şekilde, şeref ve haysiyetine uygun olarak yaşayabilmesi, kişinin vücut bütünlüğü ve ismine ilişkin hakları akla gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında kişilik hakkının, Anayasa, TMK ve KVKK hükümlerinde olduğu gibi özel hukuk ve kamu hukuku kapsamındaki farklı disiplinler tarafından incelendiği görülmektedir²²⁰.

Anayasa ile koruma altına alınan özel hayatın gizliliği kavramı, kişilik haklarının korunması, geliştirilmesi ve dolayısıyla kişisel verilerin korunması kavramlarıyla ilişki içindedir. Öyle ki bu yakın ilişki Anglo-Amerikan hukuk sisteminde iki kavramın birbirleri yerine kullanılmasına bile sebep olmuştur²²¹. Kıta Avrupası hukuk sisteminin aksine, ABD, Yeni Zelanda, Kanada ve Avustralya gibi Anglo-Amerikan hukuk sisteminin geçerli olduğu ülkelerde kişisel verilerin korunması kapsamında yapılan düzenlemeler özel hayatın gizliliği kavramı içinde yer almaktadır²²².

Buna göre kişinin özel hayatı, kişinin kişilik hakkından ileri gelmekte ve kişisel verilerini kapsamaktadır. Öyle ki, özel hayatın anayasa ve ilgili mevzuat çerçevesinde korunamaması sonucunda kişinin kişisel verileri açığa çıkacak, kişilik hakkı ihlal edildiği gibi, KVKK ile koruma altına alınan diğer hakları da ihlal edilmiş olacaktır. Kişinin mesajlarının kamuoyuna duyurulması ile TMK hükümleri kapsamında koruma altında olan kişilik hakkı ihlal edildiği gibi konuşmanın içeriğinde yer verilen bazı kişisel bilgilerin örneğin, kişinin yaşı, fiziksel özellikleri, dini, inancı, anne kızlık soyadı, istihdam durumu

²¹⁹ Gümüş, (manevi varlık), s. 153.

²²⁰ Kılınç, s. 1101.

²²¹ Küzeci, (doktora), s. 16; Özkan, s. 65-66.

²²² Küzeci, (doktora), s. 79.

ve aile hayatı ile ilgili bilgilerin²²³, açığa çıkması ile KVKK kapsamında korunması amaçlanan kişisel veriler, uygun olmayan bir şekilde açığa çıkmış bulunacak ve bu durum şüphesiz ki kişi menfaatlerine zarar vermiş olacaktır²²⁴.

Anayasa’da “*Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması*” kavramı, “*Özel Hayatın Gizliliği*”, “*Konut Dokunulmazlığı*” ve “*Haberleşme Hürriyeti*” olmak üzere üç ana başlık altında sınıflandırılmaktadır.

Kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği hakkı arasında yakın ilişki olduğu ve her iki hakkın birbirini beslediği açıktır. Özellikle teknolojik gelişmeler ile birlikte kişisel verilerin uygunsuz kullanımı sonucunda kişilik değerlerine yapılan müdahalelerin artmasının bir sonucu olarak²²⁵ kişisel veri kavramı ve verilerin korunması hakkı ön plana çıkmış, söz konusu kavramların önemi gittikçe artmıştır. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması hakkı, özel hayatın gizliliği ilkelerinden büyük ölçüde beslenmesinin yanında bu kavramdan ayrılmaya ve farklı alanlara evrilmeye başlamıştır²²⁶.

Bu açıdan bakıldığında özel hayatın gizliliği kapsamındaki anayasal hakkın tanımının, gelişiminin açıklanması ve kişilik hakkı ve kişisel veri kavramları bağlamında değerlendirilmesinin uygun olduğunu düşünmekteyiz.

2.1.1.1.1. Anayasa Madde 20 Kapsamında Özel Hayatın Gizliliği

TDK, özel hayat kavramını, “*Kişinin kendine özgü yaşayışı, yaşama tarzı, kendisini ilgilendiren tutum ve davranışı, öz yaşam, özel yaşam*” olarak tanımlamaktadır²²⁷. Özel hayatın gizliliği ve korunması beraberinde birçok farklı kavram ve tanımlı getirmektedir. “*Kişinin sadece kendisi için saklı tuttuğu ve başkalarının bilgisinden uzak kalmasını istediği yaşam görünüşleri*”, “*Kişilerin gizli hayat alanlarında yapmış oldukları faaliyetlerin başkaları tarafından bilinmemesini istedikleri taraflar*”, “*Başkalarının, bireyin özel yaşamını onun koyduğu ölçüler içerisinde algılayabilmesi*” gibi tanımlar bunların yalnızca birkaçını oluşturmaktadır. Bu tanımlar değerlendirildiğinde kişilerin hayat alanlarının, kişinin kamusal hayatı, kişinin mesleki hayatı, kişinin aile hayatı ve nihayet kişinin özel

²²³ Kılınç, s. 1091; Küzeci, (doktora), s. 108-109.

²²⁴ Akkurt, (sosyal), s. 361-364.

²²⁵ Helvacı, s. 266.

²²⁶ Yılmaz, s. 56.

²²⁷ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 17.10.2020).

hayatı olarak sınıflandırılabilirdiği görülmektedir²²⁸. Özel hayat alanının belirlenmesindeki zorluklar, hakkın kapsamında birçok farklı konunun değerlendirilmesine yol açmaktadır. Konut dokunulmazlığı, geçerli bir hukuki sebebe dayandırılmadan gerçekleştirilen aramalar, sürekli izlemeler, haberleşme özgürlüğüne yapılan hukuk dışı müdahaleler, doğum kontrolü, gebeliğin isteğe bağlı sona erdirilmesi, kılık kıyafetlere ilişkin seçimler ve cinsel yönelim gibi kişilik değerleriyle ilişkili birçok konu özel hayatın gizliliği hakkı ile korunan menfaatler arasındadır²²⁹.

İnsan sosyal bir varlık olması nedeniyle başkaları ile sürekli bir etkileşim ve ilişki içindedir. İnsanlar kurdukları bu ilişkiler düzeni içinde birbirleriyle birtakım bilgilerini paylaşma ihtiyacı hisseder. Paylaşılan bilginin türü, miktarı, paylaşılma biçimi kurdukları ilişkilerin özelliklerine ve sınırlarına göre değişiklik göstermektedir. Bazı olaylarda ise kişi kendisine ait bilgileri yakın çevresi ile paylaşmayı tercih edebilir ya da kendisi dışındaki herkesten saklamak ister. Özel ve aile hayatına saygı ve özel hayatın gizliliği kavramlarının önemi bu noktada ortaya çıkar²³⁰.

Özel hayatın gizliliği temel insan haklarının en önemlilerinden olup birçok diğer hakka kaynaklık etmektedir. Korumayı amaçladığı değerler bakımından kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği ve korunması ile yakın ilişkilidir²³¹. Nitekim, özel hayatın korunması hakkı, “özgür karar verme”, “bireysel özerklik” ve “kişisel verilerin korunması” gibi kavramları kapsar²³². Özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması hakkının ortak amacı özel hayata ve kişisel verilere ilişkin kişilik değerlerinin korunarak, kişinin korunmasıdır²³³. Bu kapsamda kişilik hakkının bağımsız görünümünden kabul edilen özel hayatı ifade eden mahremiyet hakkı da özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması ile doğrudan ilişkilidir. Mahremiyet tanımının yapılması özel hayat kavramında olduğu gibi zor olmakla birlikte, mahremiyet hakkı kişinin yaşadığı olayları ya da düşüncelerini istediği kişilerle istediği kadar paylaşma hakkının olması olarak açıklanabilir²³⁴. Samuel D. Warren ve Louis D. Brandeis, 1890 yılında özel hayatın gizliliği ve mahremiyet hakkını “yalnız

²²⁸ Ali KORKMAZ, İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği Ve Korunması. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 16, S. 1, 2014, s. 100, <http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/Mayis2014/14m.pdf> (E.T: 17.10.2020).

²²⁹ Küzeci, (doktora), s. 80-81.

²³⁰ Akkurt, (sosyal) s. 352; Ali Korkmaz, s.101.

²³¹ Kılınç, s. 1095.

²³² Küzeci, (doktora) s. 80-81.

²³³ Gürsel, s. 37; Manav, s. 98.

²³⁴ Yılmaz, s. 37-38.

birakılma hakkı” ile ilişkilendirerek haklar arasındaki ilişkiyi ortaya koymuştur²³⁵. Bunun yanında Warren ve Brandeis, koşulların değişimi ile birlikte hukuki yaklaşımlarda meydana gelen değişim ve gelişim sonucunda “*sahiplik*” kavramının fiziksel ve maddi boyutu aştığını, kişinin duyguları, düşünceleri ve eserleri üzerindeki manevi “*sahiplik*” hakkı olarak şekil değiştirdiğini vurgulamış, bu hak ile özel hayatın gizliliği hakkı arasında bir bağ kurmuştur. Bu hakların hukuken korunması ihtiyacı nedeniyle çeşitli düzenlemeler yapılması gerektiğini belirterek mahkemelerin bu yönde kararlar alıp almadığı konusunu eleştirmiştir. Bu kapsamda gazetelerde kişinin portrelerinin yayımlanması kişinin gizliliğini ihlal etmekte ve bu durum kişiye fiziksel bir acıdan daha çok zarar verebilmektedir.²³⁶

Kişilerin özel hayatlarına yapılabilecek hukuk dışı müdahalelerin önüne geçilmesi amacıyla Anayasa m. 20’de özel hayatın gizliliği ve kişisel verilerin korunması haklarına yer verilmiştir. Bu düzenleme ile özel hayatın gizliliğinin yanında kişisel verilerin korunması hakkı da anayasal bir temele dayandırıldığı belirtilmiştir²³⁷. Kişisel verilerin korunması, ilk olarak özel hayatın gizliliği hakkı kapsamında değerlendirilse de zamanla kendine özgü kurallara ihtiyaç duyması nedeniyle hakkın kapsamından ayrılmış ve bağımsız bir hak halini almıştır²³⁸.

2.1.1.1.2. Anayasa Madde 21 Kapsamında Konut Dokunulmazlığı

Anayasa m. 21 hükmüne göre, “*Kimsenin konutuna dokunulamaz.*” Madde değerlendirildiğinde konut dokunulmazlığı hakkı ile özel hayatın gizliliğinin mekânsal açıdan korunduğu ve kişilerin özel hayat alanının çoğunluğunu oluşturan konutlarına dışarıdan gelebilecek hukuka aykırı müdahalelerin engellenmesinin amaçlandığı görülmektedir. Bu kapsamda kişilerin konutlarına hukuka aykırı eylemlerle müdahale edilmesi ile elde edilebilecek kişisel verilerin toplanması ve işlenmesinin önüne geçilmek istenmektedir²³⁹.

²³⁵ Küzeci, (doktora), s. 80-81; Yılmaz, s. 37-38.

²³⁶ Samuel D. WARREN/ Louis D. BRANDEIS, “The Right to Privacy”, Harvard Law Review, C. 4, S. 5, 1890 https://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html (E.T: 07.09.2021).

²³⁷ Atasoy, s. 278-279.; Kılınç, s. 1132.

²³⁸ Yılmaz, s. v-vi.

²³⁹ Yılmaz, s. 61-62.

Kişinin konutunun korunması ile özel hayatını dilediği şekilde yaşaması sağlanmakta ve bu sırada kişisel verilerinin hukuka uygun olmayan şekilde toplanma ve işlenmesi kaygısını taşıması engellenmektedir²⁴⁰.

2.1.1.1.3. Anayasa Madde 22 Kapsamında Haberleşme Özgürlüğü

Demokratik toplumlarda kişilerin serbestçe haberleşmesi kişilik hakkının temel bir unsuru olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda demokratik hukuk devleti olmanın bir gereği olarak kişiliğinin korunması ve geliştirilmesi amacıyla haberleşme özgürlüğü anayasal bir hak olarak tanınmaktadır²⁴¹.

Anayasa m. 22 kapsamında “*Haberleşme Özgürlüğü*” başlığı altında toplanan düzenlemeler çerçevesinde, özel hayatın korunmasına yönelik en büyük etmenlerden biri olan haberleşme özgürlüğü ve gizliliğinin korunması amaçlanmaktadır. Haberleşme özgürlüğü normatif temelini özel hayatın gizliliği hakkından almaktadır²⁴². Bu düzenleme ile haberleşmenin gizliliğinin esas olduğu vurgulanarak, haberleşme özgürlüğünün anayasal temelde güvence altına alınması sağlanmaktadır.

Haberleşme özgürlüğü, kişilerin telefon, mektup, elektronik posta gibi çeşitli iletişim kanallarıyla gerçekleştirilen her türlü iletişiminin gizliliğini ve güvenilirliğini sağlamaktadır²⁴³. Teknolojik gelişmeler nedeniyle haberleşme özgürlüğünün ve güvenilirliğinin sağlanması kişisel verilerin korunması açısından önem taşımaya başlamıştır. Öyle ki, anayasal çerçevede sağlanan bu hak, haberleşmenin içeriğini üçüncü kişi müdahalelerinden koruma ve haberin muhatabını belirleme özgürlüğünü destekleyerek kişisel verilerin korunmasını sağlamaktadır. Haberleşmenin gizliliği kapsamında sadece içerik değil, özel iletişime ilişkin verilerin toplanması da özel haberleşmenin gizliliği kapsamında değerlendirilmektedir. Bu kapsamda, iki kişi arasında geçen mesajlaşmanın içeriğinin yanı sıra kişilerin kimlerle, hangi sıklıkla, ne kadar süreyle konuştuğu bilgileri de haberleşme gizliliğine ve dolayısıyla kişisel verinin korunması kapsamına alınabilmektedir. Ziyaret edilen internet siteleri, elektronik postalar ve aramalar belirli bir kişiyle ilişkilendirilebildikleri kapsamda kişisel veri oluşturmaktadır²⁴⁴.

²⁴⁰ Küzeci, (doktora), s. 80-81.

²⁴¹ Handan YOKUŞ SEVÜK, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, s. 159, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213966> (E.T: 15.11.2020).

²⁴² Gözübüyük, s. 383; Küzeci, (doktora), s. 107; Öztürk ve diğerleri, s. 48.

²⁴³ Küzeci, (doktora), s. 107; Mumcu/ Küzeci, s. 236.

²⁴⁴ Küzeci, (doktora), s. 108-109.

Anayasal koruma kapsamına alınan gizlilik ve güvenilirlik, haberleşmenin yapılmış olması ve haberleşmenin içeriği kavramları ile ilgilidir. Haberleşmenin içeriğinin, kişiler arasındaki konuşmanın veya yazışmanın neler olduğunun, haberleşme kapsamında aktarılan verilerin öğrenilmesi özel hayatın gizliliğinin, haberleşme özgürlüğünün ve dolayısıyla kişisel verilerin korunması hakkının²⁴⁵ ihlalini oluşturmaktadır. Bilgi ve belgenin içeriği bilinmese bile bazı bilgi ve belgelerin aktarıldığı konusunda bilgi sahibi olunması ya da kişiler arasında çeşitli yollarla iletişim kurulduğunun bilinmesi aynı kapsamda değerlendirilmektedir²⁴⁶.

Haberleşme özgürlüğü ile, konut dokunulmazlığında olduğu gibi kişilere kişiliğini serbestçe geliştirme hakkı sağlanarak, kişilerin özel hayatlarını diledikleri gibi şekillendirebileceği özel ve özerk bir alan yaratılmaktadır²⁴⁷.

Haberleşmenin gizliliği amaçlanarak haberleşme ile kişilerin aktardığı kişisel verilerin gizliliği, aktarılması ve paylaşılma yöntemlerinin korunması sağlanmaktadır²⁴⁸. Haberleşmenin gizliliğine getirilebilecek istisnaların sınırları aynı madde kapsamında düzenlenmektedir. Bu kapsamda belirtilen istisnalar dışında haberleşme özgürlüğünün mutlak koruma altında olması, haberleşmenin gizliliği ve güvenirliliği bağlamında kişisel verilerin korunmasına ilişkin anayasal temelin güçlü olduğunu göstermektedir²⁴⁹.

2.1.1.2. Anayasa Kapsamında Din ve Vicdan Özgürlüğü ve Kişisel Veri

Düşünce, din ve vicdan özgürlüğü birçok insan için özel ve kişisel olarak değerlendirilebilecek temel haklardandır. Her üç kavram da kişinin içsel yaşamının en özel alanına aittir. Düşünce ve vicdan kavramlarının soyut, şekilsiz olmaları ve öznel nitelikleri nedeniyle pozitif hukuk kuralları ile düzenlenmeleri ve kontrol edilmeleri oldukça zordur. Bu kapsamda normatif olarak kutsal kitaplarla düzenlenmiş bulunan kurallara sahip din kavramına ilişkin düşünceleri açığa vurmak ve kontrol edebilmek görece daha kolaydır. Bu noktada kişilerin düşünce, vicdani kanaati ve dini inanışları nedeniyle kınanamaması, herhangi bir ayrımcılığa uğramaması ve suçlanamaması²⁵⁰ söz konusu özgürlüğün gerek

²⁴⁵ Manav, s. 98.

²⁴⁶ Cansu Büşra ÖLMEZ, Türk Hukukunda Haberleşme Özgürlüğüne Müdahalenin Ölçüsü, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 2015, s. 152, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262867> (E.T: 18.10.2020).

²⁴⁷ Sevik, s. 161.

²⁴⁸ Kılınç, s. 1100; Ali Korkmaz, s. 101; Manav, s. 98.

²⁴⁹ Küzeci, (doktora) s. 290.

²⁵⁰ Kılınç, s.1091 ve s. 1131; Sabahattin NAL, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 57, S.4, 2002, s. 66, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36202> (E.T: 15.11.2020).

devletin gerek ise diğer üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korunması yolundan geçmektedir. Bu bağlamda Anayasa m. 24 kapsamında tesis edilen hak olumsuz statü haklarından²⁵¹.

Madde kapsamında iki temel özgürlüğün ele alındığı görülmektedir. Bunlardan ilki din özgürlüğü, diğeri ise vicdan özgürlüğüdür. İki özgürlük de manevi özgürlük kapsamında değerlendirilir ve çoğu zaman birbirleriyle karıştırılmaktadır. Vicdan özgürlüğünün alanı, din özgürlüğüne göre daha kapsamlıdır. Vicdan özgürlüğünün kapsadığı hak alanında dini inanış ve inançlar dışında başka özgürlükler ve din dışı fikirlere inanma özgürlüğü de bulunmaktadır. Bu açıdan bakıldığında din hürriyeti vicdan hürriyetinin bir parçasıdır²⁵².

Madde 24 hükmü kapsamındaki din ve vicdan hürriyeti kişinin manevi varlığını ve bütünlüğünü koruma altına alması nedeniyle önemli bir niteliğe sahiptir. Bu açıdan bakıldığında, kişinin manevi bütünlüğünün parçası olan dini inanışları ve inançları kişinin kişisel verisi kapsamında rahatlıkla değerlendirilmektedir ki aynı zamanda kişisel veri olan bu verilerin anayasal haklar çerçevesinde koruma altına alınmış olması anayasa hukukunda kişisel verilerin korunması konusuna önemli ve açık bir örnek teşkil etmektedir²⁵³.

Bu bağlamda m. 24'e göre, *“Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olup kimse ibadet etmeye, dini törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, bu düşünce ve inançları nedeniyle kınanamaz ve suçlanamaz.”* Kanımızca kişilerin ibadet etmeye ya da inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaması gibi ibadet etmeleri veya düşünce ve inançlarını açıklamaları nedeniyle ayrımcılığa ya da farklı muameleye uğramaması da ilgili maddenin sağladığı güvence altındadır. Maddenin devamında kimsenin diğer kimselerin dini duygu ve inançlarını istismar etmek suretiyle kötüye kullanamayacağı belirtilmektedir²⁵⁴.

Anayasanın din ve vicdan özgürlüğü ile ilgili bu maddesi kişisel verilerin korunması kapsamında büyük önem taşımaktadır. Din ve vicdan özgürlüğünün konusunu oluşturan dini inançlar ve düşünceler birçok ulusal ve uluslararası düzenlemede hassas veri kapsamında değerlendirilmiş ve diğer verilere nazaran daha kapsamlı bir koruma²⁵⁵ altına alınmıştır. Bu

²⁵¹ Nal, s.66.

²⁵² Murtaza KORLAELÇİ, Prof. Dr. Necati Öner'in Hürriyet Anlayışı, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 40, S. 1, 1999, s. 58, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/743/9479.pdf> (E.T: 15.11.2020).

²⁵³ Kılınç, s. 1091, s. 1101; Ali Korkmaz, s. 102.

²⁵⁴ Manav, s. 119.

²⁵⁵ Atasoy, 277-278.

kapsamda kişinin dini inançlarına ilişkin verileri hassas veri olması nedeniyle mutlak olarak korunan en özel hayat alanında bulunmaktadır²⁵⁶.

Anayasa dini eğitimin sınırlarını belirleyerek inanç ve kanaat özgürlüğüne, öğrenme şeklinde dahi olsa müdahale edilemeyeceğini belirtmektedir. Bu kapsamda amaç, eğitim faaliyetleri adı altında kişilere belirli düşüncelerin aşılmasının²⁵⁷ engellenmesidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde din ve vicdan özgürlüğü ve kişisel verilerin korunması hakkı birbirini destekleyen haklardır²⁵⁸.

2.1.1.3. Anayasa Kapsamında Düşünce ve Kanaat ve Düşünceyi Açıklama ve Yayma Özgürlüğü ve Kişisel Veri

Montesquieu özgürlüğün birçok farklı anlam taşıyabileceğini, “*Hiçbir kelime yok ki, özgürlük kelimesi kadar kendisine değişik anlamlar verilmiş ve düşüncelere çeşitli şekillerde yansımış olsun*”, diyerek açıklamaktadır. Hobbes’a göre ise özgürlüğün tanımı, “*hareketin önünde hiçbir dışsal engelin bulunmamasıdır,*” demek kanımızca yanlış olmaz²⁵⁹.

Düşünce, TDK’de farklı biçimlerde tanımlanmaktadır. Bunlardan birine göre düşünce, “*öznenin dışında, kendiliğinden var olan*”dır. Bir başka tanımına göre, “*niyet ya da tasarı*”dır. Felsefe biliminde düşünce, “*ilke*” bir başka deyişle “*yönetici sav*” olarak adlandırılırken günlük hayatımızda tasa, kaygı, sıkıntı gibi mecazi anlamlarda kullanılabilmektedir. TDK’nin düşüncenin baskılarla sınırlandırılmaması, şeklindeki düşünce özgürlüğü tanımının Hobbes’un yukarıda belirtilen özgürlüğün dışsal engellerle ilişkilendirmesi anlayışı ile paralellik gösterdiği görülmektedir²⁶⁰.

Anayasa’nın “*Düşünce ve Kanaat Hürriyeti*” başlığını taşıyan m. 25 ve “*Düşünceyi Açıklama ve Yayma Hürriyeti*” başlığını taşıyan m. 26 hükümleri, koruma altına aldıkları hakkın konusunun benzer olması nedeniyle bazı uluslararası düzenlemelerde aynı kapsamda değerlendirilmektedir. Örneğin, bu haklar AIHS m. 10 kapsamında düşünce özgürlüğü çatısı altında toplanmıştır.²⁶¹ Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde düşünce özgürlüğünün

²⁵⁶ Kama Işık, s. 215; Ali Korkmaz, s. 100.

²⁵⁷ Nal, s. 86.

²⁵⁸ Gümüş, (manevi varlık), s. 157; Kılınç, s. 1101; Küzeci, (doktora), s. 114.

²⁵⁹ Erhan ÖRSELLİ, Ulusal Program ve Türkiye’de Düşünce Özgürlüğü, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 9, S. 17, 2009, s. 221-222, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/289250> (E.T: 24.10.2020).

²⁶⁰ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 17.10.2020).

²⁶¹ Kama Işık, s. 215.

Anayasa m. 25 ve 26 bağlamında incelenmesi ile ilgili yapılacak açıklamaların zaman zaman birlikte zaman zaman ayrı olarak değerlendirilmesinin yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Anayasa m. 25 hükmü kapsamında, “*Herkes düşünce ve kanaat hürriyetine sahiptir.*” Bu kapsamda kimse dini inançları bağlamında olduğu gibi, manevi varlığını oluşturan düşünce ve kanaatleri nedeniyle de suçlanamaz, yargılanamaz, ayrımcılığa uğrayamaz ve bunları değiştirmeye zorlanamaz²⁶². Yapılan bu düzenleme ile KVVK kapsamında kişisel veri sayılan, kişinin düşünce ve kanaatlerine ilişkin veriler anayasal koruma altına alınmaktadır. Düşünce ve kanaat özgürlüğünün konusu içsel yaşamın²⁶³ ve zihnin ürünü olan fikirlerdir. Kişilerin internet hareketlerinin izlenmesi ile ilgi alanları hakkında bilgi edinilmesi, kişilerin profillerinin çıkarılması suretiyle yönlendirilmesi, kişisel veriler kullanılarak özel hayatın ihlali, düşünce özgürlüğüne müdahale ve kişilik değerlerine saldırı niteliğindedir. Bu kapsamda düşünce ve kanaat özgürlüğünün kişisel verilerin korunması ile doğrudan ilişkisi olduğu görülmektedir²⁶⁴.

Anayasa m. 15/2’de belirtildiği üzere savaş, seferberlik, sıkı yönetim ve olağanüstü hallerde dahi hiç kimse dini inançlarını, düşünce ve kanaatini açıklamak durumunda bırakılamaz. Bu açıdan bakıldığında düşünce ve kanaat özgürlüğünün madde kapsamında mutlak bir biçimde koruma altına alındığı görülmektedir²⁶⁵.

Anayasa’nın “*Düşünceyi Açıklama ve Yayma*” başlıklı m. 26 hükmüne göre, “*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet Resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar.*” Madde ile kişiye düşüncelerini özgürce açıklayabilme imkanı tanınırken, bu hakka dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı kişinin kişilik değerlerinin korunması hedeflenmektedir. Bu bağlamda, kişi düşüncesini serbestçe ifade edebilme²⁶⁶, düşüncesini açıklayacağı muhatabı belirleyebilme ve düşüncenin içeriğini oluşturabilme hakkına sahip olacaktır. Bu da kişisel verilerin korunması hukukunda veri sahibi kişinin verilerinin geleceğini belirleme hakkı²⁶⁷ ile örtüşmektedir. Bu açıdan bakıldığında düşünceyi açıklama özgürlüğünün negatif yönü, bir başka deyişle kişinin düşünce ve kanaatini serbestçe açıklayabilmesi, ancak bunun için zorlanamaması ve

²⁶² Kılınç, s. 1091; Nal, s. 68; Örselli, s. 224.

²⁶³ Korlaelçi, s. 65; Nal, s. 66, s. 88.

²⁶⁴ Kama Işık, s. 216; Kılınç, s. 1091.

²⁶⁵ Kama Işık, s. 215-216.

²⁶⁶ Gözübüyük, s. 384-385; Korlaelçi, s. 65.

²⁶⁷ Kama Işık, s. 53.

bunlardan ötürü suçlanamaması²⁶⁸ ve düşünce özgürlüğünün kişinin maddi ve manevi varlığının güvencesi olması²⁶⁹ kişisel verilerin korunması hukuku ile ilişkilidir. Hakkın bu kapsamı düşünce özgürlüğünün negatif boyutunu oluşturmaktadır. Bu kapsamda devlet otoritesi de kişiyi düşüncelerini açıklamaya veya bunları paylaşmaya zorlayamaz. Kişinin gizli tutmak istediği bu verilerin korunması, doğrudan kişisel verilerin korunması hukuku ile ilgilidir²⁷⁰. Devlet, kişiler üzerinde tek tek ya da toplu olarak kişilerin düşünceleri ve vicdani kararlarına ilişkin baskı uygulayamaz, kişilerin fikirlerini yönlendiremez ve kişileri bu yönde etkilemeye çalışamaz²⁷¹.

Düşünce özgürlüğü, özellikle m. 26 kapsamında ifade özgürlüğünü de kapsamaktadır. Madde hükmünde çeşitli yöntemler ve araçlar kullanmak suretiyle kişilerin düşüncelerini diledikleri gibi açıklama ve yayma, bir başka deyişle kendilerini ve düşüncelerini ifade etme hakkı tanınmaktadır. Bu kapsamda düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğünün varlığı halinde var olabilir²⁷². Bu bağlamda ifade özgürlüğü birçok hakkı kapsamakta ve diğer özgürlüklerin elde edilmesi ve hakların sağlanması, korunması ve devam ettirilmesinde büyük rol oynamaktadır²⁷³.

Kişinin duygu ve düşünceleri, manevi varlığı ve değerlerine ilişkin olması bağlamında kişiliğin korunması ve geliştirilmesi hakkı ile yakından ilgilidir. Kişinin bu duygu ve düşüncelerini yansıttığı eserleri de düşünce özgürlüğü kapsamında değerlendirilir. Eser sahibinin eserin üzerinde kullanma hakkına sahip olduğu isim hakkı ile kişilik değerlerinden olan ve KVKK kapsamında korunan isim birbirlerinden farklıdır²⁷⁴.

Madde 26'nın devamında diğer maddelerin genelinde yapıldığı üzere maddenin amacı ve kapsamı açıklandıktan sonra kuralın işletilemeyeceği ayrık durumlar açıklanmaktadır. Düşüncenin yayılması ve açıklanması ile ilgili yöntemlerin daha ayrıntılı bir şekilde kanunla düzenlenmesini öngörerek daha önceki maddeler için de benzer yorumlar yapıldığı üzere Anayasa, kişiye düşünce ve kanaat özgürlüğü ve bu düşünce ve kanaatleri açıklama ve yayma hakkı tanırken, bu hakkın sınırlarının, yayma ve açıklama yönteminin şekil ve

²⁶⁸ Örselli, s. 225.

²⁶⁹ Gözübüyük, s. 384-385; Örselli, s. 226; Öztürk ve diğerleri, s. 48.

²⁷⁰ Kama Işık, s. 215-216.

²⁷¹ Sulhi DÖNMEZER, Din, Vicdan ve Kanaat Özgürlüğü, Erdem, C. 15, S. 42, 2005, s. 4, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/683097> (E.T: 04.06.2020).

²⁷² Korlaelçi, s. 65.

²⁷³ Sümeyye ULUSOY, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İfade Özgürlüğü, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 2, S. 2, 2019, s. 123, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/925266> (E.T: 15.11.2020).

²⁷⁴ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 347-348; Erdoğan/ Keskin, s. 309.

şartlarının kanunla düzenleneceğini öngörerek, konunun önemini vurgulamış olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde TMK ve KVKK'nın ilgili maddelerinin bu kapsamda oluşturulduğu yargısına ulaşılabilmektedir.

2.1.1.4. Anayasa Kapsamında Bilim ve Sanat Özgürlüğü ve Kişisel Veri

Bilim ve sanat özgürlüğü temel hakkı, hukuki niteliği bağlamında bireysel nitelikte bir subjektif temel haktır²⁷⁵. Bilim, TDK kapsamında en geniş anlamıyla “*gerçeklikten yararlanarak sonuç çıkarmaya çalışan düzenli bilgi*” olarak tanımlanmaktadır. Bilim aynı zamanda “*bir bilgi edinme ve yöntemli araştırma süreci*”dir²⁷⁶. Bilimin genel geçer bir tanımının yapılabilmesi mümkünken düşünsel ve soyut kavramlardan oluşan, manevi bir niteliğe sahip olması sanatı tanımlamakta zorlanmamıza neden olmaktadır²⁷⁷. Öyledir ki birçok sanatçı tarafından bile sanat, tam olarak tariflenememiştir.

Picasso bu durumu “*Benden sanatın ne olduğunu söylememi bekliyorsunuz. Bunu bilseydim kendime saklardım*” diyerek açıklamıştır. Bu kapsamda, “*şüpheden sanat yararlanır*” ifadesi sanat kavramının soyutluğu ve göreceliğini vurgulamaktadır²⁷⁸. Bu yaklaşımlar birlikte ele alındığında, sanatın bilimin aksine soyut kavramlar üzerinde ilerlemesinin bir sonucu olarak tek ve belirli bir tanımının yapılamayacağı, bu yöndeki çabanın sanatın varlığıyla ters düşeceği düşüncesindeyiz.

Anayasa m. 27'ye göre, “*Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkına sahiptir.*” Bu kapsamda Anayasa m. 27, m. 26'da genel bir şekilde ifade edilen düşünce ve kanaat kavramlarını bilim ve sanat kavramlarıyla özelleştirerek aktarması açısından daha özel bir düzenleme olarak ele alınabilir. Madde 27 “*Bilim ve Sanat Hürriyeti*” başlığı kapsamında kişinin manevi bütünlüğü ve bilim ve sanat ürünleri üzerindeki fikri mülkiyet hakları ile ilişkilendirildiğinde ekonomik varlığıyla açıklanabilecek, kişiliğini ve düşüncelerini aktardığı bilim ve sanat ürünlerini koruma altına almak amacı taşımaktadır²⁷⁹. Sanat özgürlüğünün konusu sadece

²⁷⁵ Esra ATALAY, Sanat Özgürlüğü Temel Hakkının Kapsamı ve Diğer Temel Hak ve Özgürlüklerle İlişkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2004, s. 4, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/754308> (E.T: 24.10.2020).

²⁷⁶ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 17.10.2020).

²⁷⁷ Atalay, s. 2; Gözübüyük, s. 385.

²⁷⁸ Atalay, s. 2.

²⁷⁹ Atalay, s. 4-5; Gözübüyük, s. 385.

resim, heykel, edebiyat, müzik, film gibi klasik alanlar değil manevi ve düşünsel nitelikte olan her türlü yapının ortaya çıkması ile de ilgilidir²⁸⁰.

Bu anlamda, maddenin devamında yukarıda bahsedilen ilgili diğer maddelerde öngörülen genel bakış açısından uzaklaşarak, ayrıksı durumlardan bahsedilmek yerine farklı bir istisnai durum da sayılabilecek şekilde bu hakkın, Anayasanın değiştirilemez ilk üç maddesinde değişiklik yapılması amacıyla kullanılamayacağı belirtilmektedir. Böylece Anayasa koruması altında bulunan ve kişinin kişilik hakkının korunmasına hizmet eden bilim ve sanat hürriyetinin sınırları Anayasa'nın ilk üç maddesi çerçevesinde çizilmektedir. Bu kapsamda, yürütülen bilim ve sanat faaliyetlerinin bilim yapma veya sanat üretme amacı dışında kullanılmasının engellenmesi amaçlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında 27/2 hükmünün Anayasa'nın özünü muhafaza ettiği ve madde hükmü ile koruma altına alınan temel hakkın koruma sınırını çizdiği görülmektedir²⁸¹.

Madde 27/2'nin yayma hakkının sınırlarını belirlediği belirtilmişti. Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu tarafından eklenen bu madde, bilim ve sanat hürriyetini geniş kapsamda sınırlamakta olup bu hürriyeti kullanan kişinin bilim ve sanatın öz niteliği olan objektifliğe uyması gerekliliğini vurgulamaktadır²⁸². Madde 27/3 ile hakkın kullanımına özel bir sınırlama getirilmiştir²⁸³. Sanat özgürlüğünün daha genel anlamdaki sınırını ise başkalarının hakları, özellikle kişilerin onuru ve kişiliğinin korunması oluşturmaktadır²⁸⁴. Bu açıdan bakıldığında, özel hayatın gizliliği, din, vicdan, düşünce ve kanaat özgürlüğü ve düşünceyi yayma özgürlüklerinde olduğu gibi bilim ve sanat özgürlüğünün de kişisel verilerin korunması hukuku ekseninde destekleyici ya da karşıt bulunduğu durumlar ortaya çıkabilmektedir. Bu kapsamda her iki hak birbirlerinin sınırlarını çizebilmektedir²⁸⁵. Bu açıdan değerlendirildiğinde, bilimsel araştırmalar gerçekleştirilirken kişisel verilerin korunmasına ilişkin prensipler ve etik kurallar göz ardı edilmemelidir²⁸⁶.

Almanya Federal Anayasa Mahkemesi'ne göre, özgür bir sanat yaşamını desteklemek, bu yaşam tarzını korumak ve özendirmek modern devletin görevleri arasındadır. Federal Mahkeme'ye göre özgür bilimsel faaliyetleri korumak ve desteklemek "kültür devleti"nin

²⁸⁰ Zafer GÖREN, Sanat ve Bilim Özgürlüğü, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 19, Prof. Dr. Sabri Orman Özel Sayısı, 2020, s.451, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1190715> (E.T: 24.10.2020).

²⁸¹ Gören, s. 451; Gözübüyük, s. 385.

²⁸² Gören, s. 450.

²⁸³ Gören, s. 450; Mumcu/ Küzeci, s. 250-251.

²⁸⁴ Gören, s. 451; Kama Işık, s. 232.

²⁸⁵ Küzeci, (doktora), s. 80 vd.; Öztürk ve diğerleri, s. 48.

²⁸⁶ Küzeci, (doktora), s. 111.

görevlerindendir²⁸⁷. Bu kapsamda Anayasa ile Almanya Federal Anayasa Mahkemesi görüşü örtüşmektedir. Anayasa m. 64 ayrıca bu yaklaşımı destekleyen başka bir hükme daha yer vermektedir. “*Sanatın ve Sanatçının Korunması*” başlığını taşıyan maddeye göre sanat faaliyetlerini, sanat eserlerini ve sanatçıyı korumak ve desteklemek sosyal devletin görevleri arasındadır. Sanat özgürlüğünün koruma alanı sanatsal faaliyetin kendisini, bir başka deyişle sanat eserini kapsadığı gibi eserin reklamının yapılması suretiyle sanatın yayılmasını sağlamayı da kapsamaktadır²⁸⁸. Anayasa m. 27 ve 64 hükümleri, yalnızca bilim insanlarını ve sanatçıları korumakla kalmayıp aynı zamanda bilim ve sanatın gelişmesine katkıda bulunarak şüphesiz toplum yararına hizmet etmiş olmaktadır²⁸⁹. Devlet bu görevlerini yerine getirirken bilim ve sanat faaliyetlerinin objektiflik ve hoşgörü ilkesini uygulamaktadır²⁹⁰.

Bilimsel araştırmalar kapsamında birçok kişisel veri toplanmakta ve kullanılmaktadır. Bunların bazıları anonimleştirilmek suretiyle kişisel verilerin korunması hukukunun kapsamından çıkmış da olsalar çoğu araştırmada araştırmanın layıkıyla yapılabilmesi için bu verilerin belirli ya da belirlenebilir gerçek kişilerle ilintili olarak tutulması gerekebilmektedir. Bilimsel araştırma yapılırken kişisel verilerin korunması konusu, araştırma için bilgi toplanması ve saklanması safhasında olabileceği gibi araştırma sonuçlarının açıklanmasında da kendini gösterebilmektedir. Bu durum bilimsel araştırma özgürlüğü ve kişisel verilerin korunması arasında bir dengenin kurulmasını gerektirmektedir. Özellikle tıbbi araştırmalar için toplanan ve işlenen hassas veriler, mahiyetleri gereği daha katı kurallar çerçevesinde korunmalıdır. Araştırma kapsamında toplanan ve işlenen verilerin kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin ilkeler kapsamında korunması, araştırmacının doğru bir şekilde yapılabilmesine de dolaylı yoldan katkı sağlamaktadır. Verilerinin hukuka uygun şekilde işlenip işlenmediğine ilişkin kaygı taşımayan kişiler araştırmaya katılmakta gönüllü olacaktır. Şüphesiz bu durum araştırmaya katılım sağlanması, araştırmacının doğru, güvenilir ve başarılı bir şekilde yürütülebilmesini sağlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında diğer haklar ekseninde olduğu gibi bu iki hakkın da birbirlerini desteklediği ya da birbirlerinin sınırlarını çizdiği alanlar olduğu görülmektedir²⁹¹.

²⁸⁷ Küzeci, (doktora), s. 110.

²⁸⁸ Gören, s. 450-451, Küzeci, (doktora), s. 110-111.

²⁸⁹ Küzeci, (kişisel), s. 110; Mumcu/ Küzeci, s. 240.

²⁹⁰ Gören, s. 451.

²⁹¹ Küzeci, (kişisel), s. 111-112.

2.2 Türk Medeni Kanunu ve Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması

Kişilik hakkının en başta bir insan hakkı olması sebebiyle Anayasa'nın başta m. 12 ve 17 hükümleri olmak üzere ilgili birçok maddesi kapsamında koruma altına alındığı çalışmanın daha önceki bölümünde ayrıntılı olarak açıklanmıştı²⁹². Aynı şekilde m. 20 hükmüne ek maddenin eklenmesiyle kişisel veri kavramına Anayasa'da açıkça yer verildiği de belirtilmişti²⁹³.

Kişilik hakkının gerek kamu gerekse özel hukuk kapsamında koruma altına alınan bir hak olduğunu söylemek kanımızca yanlış olmayacaktır. Bu bağlamda, Anayasa hükümlerine ek olarak 4721 Sayılı TMK m. 23, 24 ve 25 ile 6098 Sayılı TBK m. 58 kişilik hakkının korunması kapsamında özel hukukta düzenlenmiş genel hükümleri oluşturmaktadır²⁹⁴.

Çalışmanın konusu ile ilgili düzenlemeler yapan TMK ve TBK gibi genel kanunların yanı sıra 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu da kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması ile ilgili hükümler içermektedir. Bu çalışmanın ilgili bölümünde ayrıca değerlendirilecek KVKK ise kanunun lafzından da anlaşılacağı üzere özellikle kişisel verilerin ve bu kapsamda kişilik hakkının korunmasına özgülünen bir kanundur.

Bu kapsamda 4982 Sayılı Bilgi Edinme Kanunu 4'üncü maddesinde kişinin kendisiyle ilgili toplanan bilgilerinin kendisine açıklanmasını talep etme hakkı sağlaması açısından kişilik hakkı ve kişisel verilerin korunması kapsamında bir düzenleme yapmaktadır, ancak bu düzenlemenin bilgi verme yükümlülüğünün kapsamı dışında tutulan bilgi türlerinin fazla olması sebebiyle sınırlı bir koruma sağladığını belirtmekte yarar bulunmaktadır²⁹⁵. Bilgi Edinme Kanunu'nun kişisel verilerin korunması kapsamındaki yararı bilgi edinmeyi sağlaması dışında bilgi talep etme hakkını sınırladığı hükümlerle de kendini göstermektedir. Bu bağlamda kanun m. 21 hükmü ile özel nitelikli bazı kişisel verilerin kanun kapsamı dışında tutularak korunması sağlanmıştır²⁹⁶.

Çalışmanın bu bölümde kişilik hakkının ve kişisel verilerin korunması konusu TMK ve TBK'de yer alan ilgili hükümler kapsamında değerlendirilecektir.

²⁹² Atasoy, s. 2016, s. 272-273.

²⁹³ Kılınç, s. 1131-1132.

²⁹⁴ Atasoy, s. 272; Baskın, s. 40-41.

²⁹⁵ Atasoy, s. 272-273.

²⁹⁶ Yüksel HIZ/ Zekeriya YILMAZ, Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2004, s. 55.

2.2.1. Türk Medeni Kanunu Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması

TMK m. 23, 24 ve 25 hükümleri, kişilik hakkının korunmasına ilişkin düzenlemeler içermektedir²⁹⁷. Söz konusu bu maddelere ek olarak m. 26 önemli bir kişilik değeri ve aynı zamanda kişisel veri olan kişinin adı üzerindeki hakkını düzenlemekte, m. 28 ve devamındaki hükümler kapsamında ise kişiliğin başlangıcı ve sonu ele alınmaktadır. Madde 23, 24 ve 25 kişilik hakkını doğrudan korumaya yönelik çerçeve hükümlerdir²⁹⁸.

TMK’de kişilik hakkının korunması konusu kişinin girdiği hukuki işlemler ve hukuka aykırı fiiller sonucu oluşabilecek saldırılar kapsamında olmak üzere iki farklı şekilde ele alınmaktadır. Bu bağlamda, “*Vazgeçme ve Aşırı Sınırlamaya Karşı*” başlığını taşıyan m. 23 kişinin kendi rızası ile gerçekleştirdiği hukuki işlemler sonucu oluşabilecek hak ihlallerini konu ederken, “*Saldırıya Karşı*” başlığını taşıyan m. 24 hukuka aykırı fiillerin gerçekleştirilmesi sonucunda oluşabilecek hak ihlallerine karşı kişiyi koruma altına almayı hedeflemektedir²⁹⁹.

Madde 23’e göre, “*Kimse, hak ve fiil ehliyetlerinden kısmen de olsa vazgeçemez.*” Madde hükmü incelendiğinde kişilik hakkının, herkese tanınan, devir ya da temlik edilmez ve vazgeçilmez bir hak olma özelliği taşıdığı görülmektedir³⁰⁰.

TMK m. 23 kapsamında kişilik hakkı, doktrinde daha önce yaygın olan bir görüşe göre, dışarıdan herhangi bir müdahale olup olmadığına bakılmaksızın kişi, kendisinin gerçekleştirdiği eylem ve işlemlere karşı koruma altına alınmaktadır³⁰¹. Bu kapsamda söz konusu maddede kimsenin kendi özgürlüklerinden vazgeçemeyeceği veya bunları hukuka ya da ahlaka aykırı bir şekilde sınırlandıramayacağı vurgulanmış, maddenin devamında KVKK kapsamında özel nitelikli kişisel veri olarak değerlendirilen sağlık verileriyle ilgili özel bir düzenlemeye yer verilmiştir. Kanun koyucunun madde içerisinde sağlık verilerine özgü ayrı bir düzenleme yapmasının nedeninin sağlık verilerinin özellikleri gereği diğer verilere nazaran daha özel olmasından ve bu tür hassas verilerin gizliliğinin sağlanmasının öneminden kaynaklandığını düşünmekteyiz³⁰².

²⁹⁷ Fırat, s. 108; Kılınç, s. 1132; Öztürk ve diğerleri, s. 48.

²⁹⁸ Fırat, s. 110.

²⁹⁹ Atasoy, s. 273; Kılınç, s. 1132.

³⁰⁰ Atasoy, s. 273; Fırat, s. 108.

³⁰¹ Atasoy, s. 273; Baskın, s. 93; Erdoğan/ Keskin, s. 290-291.

³⁰² Küzeci, (kişisel), s. 403-406.

TMK m. 24 kapsamında hukuka aykırı bir şekilde kişilik hakkına müdahale edilen kişinin müdahaleye karşı korunma talep edebileceği düzenlenmektedir³⁰³. Madde hükmünde, “*hukuka aykırı olarak kişilik haklarına saldırılan kimse, hakimden saldırıda bulunanlara karşı korunmasını isteyebilir*” denilerek, saldırı ifadesi ile dışarıdan kaynaklanan, üçüncü kişiler ya da devlet tarafından gelebilecek müdahalelere işaret edilmektedir. Maddenin devamında her müdahalelin bu kapsamda değerlendirilemeyeceği, müdahalenin madde kapsamına alınabilmesi için hukuka aykırı olması gerektiği belirtilmektedir. Bu görüş, davranış ya da eylemi hukuka uygun hale getirebilecek sebeplerin sayılmasıyla desteklenmektedir. Bu sebepler, maddede yer verildiği üzere, kişinin rızası, daha üstün nitelikte özel ya da kamusal yarar ya da kanunun verdiği yetkinin kullanılması olarak sayılmaktadır³⁰⁴. Bu açıdan bakıldığında maddenin başta kişilik hakkının zarar görmesini düzenleyen TBK m. 58 olmak üzere, daha sonra ayrıntılı şekilde inceleneceği üzere TBK m. 49 ve devamındaki maddeleri kapsamındaki haksız fiili düzenleyen hükümleriyle paralellik gösterdiği görülmektedir³⁰⁵. Bu durumda kişilik hakkının ihlal edilmesi sonucunda zarara uğrayan kişi TBK m. 58 kapsamında manevi tazminat davası açabilecektir³⁰⁶. Benzer şekilde idarenin bir eylemi ya da işleminden kaynaklanan hizmet kusuru nedeniyle kişisel verilerin uygunsuz kullanılması ve kişilik değerlerine müdahale edilmesi sonucunda idarenin sorumluluğu da bulunmaktadır³⁰⁷.

Daha önceleri doktrinde hakim olduğu belirtilen görüşe göre m. 23, kişilik hakkını içeriden gelen hukuka aykırı fiil ve davranışlara karşı korurken, m. 24 dışarıdan gelen hukuka aykırı fiil ve davranışlara karşı korumaktaydı. Bu görüş daha sonraları yerini her iki maddenin de kişinin kişilik haklarını dışarıdan gelen hukuka aykırı müdahalelere karşı koruduğu görüşüne bırakmıştır³⁰⁸. Buradaki fark müdahalenin iç veya dıştan gelmesi ile ilgili değil, belirtildiği üzere kişinin kendi rızası ile girdiği hukuki işlemler ya da hukuka aykırı fiillerden kaynaklanmasıyla ilgilidir³⁰⁹.

³⁰³ Fırat, s. 111.

³⁰⁴ Atasoy, s. 273-278.

³⁰⁵ Fikret EREN, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış-Borçlar Hukuku-Genel Hükümler, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, 2012, Ankara, s. 535-536.

³⁰⁶ Atasoy, s. 274

³⁰⁷ Abdullah Ömeroğlu, Kişilik Haklarının Alkaya-Türkiye Davası Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Göre İncelenmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 15, 2020, s. 334, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1167647> (E.T: 26.03.2021).

³⁰⁸ Atasoy, s. 273; Erdoğan/ Keskin, s. 292-293.

³⁰⁹ Atasoy, s. 273-274.

“*Davalar*” başlığı altında yer verilen m. 25 hükmünde ise madde 23 veya 24 kapsamında kişilik hakkı ihlal edilen kişinin başvurabileceği üç farklı dava yolu öngörülmektedir. Bunlar madde başlığı altında, saldırı tehlikesinin önlenmesinin, sürmekte olan saldırıya son verilmesinin, sona ermiş olsa bile etkileri devam eden saldırının hukuka aykırı olduğunun tespitinin talep edilmesi hakları olarak sıralanmaktadır³¹⁰.

Bu düzenleme ile dikkat çeken husus, saldırı tehlikesinin olması durumunda dahi kişiye tehlikenin önlenmesini talep etme hakkı tanınmış olmasıdır³¹¹. Kişilik hakkının ihlal edilmesi ile ilgili ciddi, gerçekleşebilir ve yakın bir tehdidin var olması durumunda kişi, mahkemeden saldırı tehlikesinin önlenmesini talep edebilir³¹². Söz konusu madde kişilik hakkını sadece saldırıdan ve saldırı sonucu oluşabilecek zarardan korumamakta, bunun yanında kişiye gerçekleşmesini beklemeden, saldırı ihtimalinin var olması durumunda dahi tehlikenin önlenmesini talep etme hakkı vermektedir³¹³. Kişilik hakkına olası saldırılar, özellikle sosyal medyada kişisel verilerin uygun olmayan şekilde saklanması ve daha sonra paylaşılması durumlarında görülmektedir. Sosyal medyada verilerinin izinsiz paylaşılması sonucu kişilik hakları ihlal edilen kişi, TMK kapsamında söz konusu saldırının durdurulmasını, kişisel verilerinin veri depolarında saklanması durumunda ise ciddi, gerçekleşmesi mümkün ve yakın bir tehdidin varlığını öne sürerek saldırı tehlikesinin önlenmesini talep edebilmektedir³¹⁴.

Dava haklarının yanı sıra madde 25 hükmü ile kişilik hakkı saldırıya uğrayan kişiye düzeltme veya kararın üçüncü kişilere duyurulmasını talep hakkı da tanınmaktadır³¹⁵. Bu açıdan bakıldığında ilgili maddelerin kişilik hakkına saldırıda bulunan ve bunun sonucunda üçüncü kişiler nezdinde uygun ya da gerçek olmayan bir duruma düşen kişinin itibarını geri kazanabilmesi açısından önemli olduğunu düşünmekteyiz.

Kişilik hakkının ihlal edilmesine ilişkin ciddi, gerçekleşebilir ve yakın tehdit sosyal medyanın yanı sıra veri depolaması faaliyetleri kapsamında oluşabilmektedir. Kamuya açık alanların kamu tüzel kişileri tarafından video kamera aracılığıyla önleyici amaçlı izlenmesi hak ihlallerine yol açabilmektedir. Bu kapsamda yapılan görüntülemelerin, kişilik hakkı ihlali olarak değerlendirilmemesi için kanun ile yapılan bir düzenleme sonucunda

³¹⁰ Atasoy, s. 273-274; Fırat, s. 111.

³¹¹ Hoşnut, s. 39.

³¹² Atasoy, s. 274; Erdoğan/ Keskin, s. 298-300.

³¹³ Atasoy, s. 273-274.

³¹⁴ Atasoy, s. 274; Baskın, s. 41.

³¹⁵ Atasoy, s. 273-274; Erdoğan/ Keskin, s. 306-308.

gerçekleşmesi gerekmektedir. Bu durum Anayasa m. 13'te belirtilen kişinin temel hakları ve özgürlüklerinin, ancak kanun ile kısıtlanabileceği kuralı ile örtüşmektedir³¹⁶. Benzer şekilde, AİHM'nin hak ve özgürlüklere ilişkin yapılan müdahalenin kanuna dayandığının ileri sürülebilmesini, işlem veya eylemin dayandırıldığı kanunun ulaşılabilir ve öngörülebilir olması koşuluna bağlaması bu kuralı desteklemektedir³¹⁷. Bu kapsamda izleme amacı belli olmalı, “*belki bir gün lazım olur*”³¹⁸ yaklaşımı ile veri depoları oluşturulmamalıdır³¹⁹.

TMK kapsamında kişilik hakkı saldırıya uğrayan ve saldırı sonucunda zarara uğrayan kişi maddi ve manevi tazminat davası açabilmektedir. Bunun yanında kişi saldırı dolayısıyla elde edilmiş haksız kazancın vekaletsiz iş görme hükümleri uyarınca kendisine verilmesini de talep edebilmektedir³²⁰. TBK'nin konu ile ilgili olan m. 526 hükmüne göre vekaleti olmadan başkası adına iş gören kimse söz konusu işi, iş sahibinin yararına ve var sayılan iradesine uygun olarak ifa etmekle yükümlüdür³²¹. Bu kapsamda TMK m. 25'e göre kişilik hakkı hukuka aykırı bir şekilde saldırıya uğrayan kişi, bu saldırı sonucunda elde edilen kazançları vekaletsiz iş görme hükümleri kapsamında talep edebilmektedir³²².

Madde 25 kapsamındaki vekaletsiz iş görme ile ilgili doktrinde, 3444 Sayılı Kanun yürürlüğe girmeden önce, kazancın devri talebinin TBK m. 530 hükmünde düzenlenen vekaletsiz iş görme hükümlerine göre değerlendirilmesi konusunda tartışmalar bulunmaktaydı. Mülga TMK m. 24/a ile bu tartışmalara son verilmiştir. 4721 Sayılı TMK m. 25 hükmünde yer verilen kişilik hakkının korunması kapsamındaki vekaletsiz iş görme kurumunda vekaletsiz iş gören, yaptığı işi iş sahibinin, bu durumda kişilik hakkı ihlal edilen kişinin yararına değil, kendine yarar sağlama amacıyla gerçekleştirdiği için bu bağlamdaki iş görme, gerçek olmayan vekaletsiz iş görme kapsamında değerlendirilmektedir³²³. Gerçek olmayan vekaletsiz iş görmede, işi başkası adına gerçekleştiren kişi, bir başka deyişle işgören, başkasına ait bir işi, iş sahibinin yararı için değil, kendi yararını gözeterek gerçekleştirmektedir³²⁴.

³¹⁶ Küçük, s. 71; Mumcu/ Küzeci, s. 240-242.

³¹⁷ Küçük, s. 71.

³¹⁸ Küçük, s. 71; Küzeci, (doktora), s. 125, s. 269 ve s. 396; Öztürk ve diğerleri, s. 54.

³¹⁹ Küçük, s. 71.

³²⁰ Atasoy, s. 274; Eren, s. 853; Fırat, s. 111; Helvacı, s. 265.

³²¹ H. Kübra ERCOŞKUN ŞENOL, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görmenin Sistemik Açısından Borçlar Kanunundaki Yeri ve 2020 İsviçre Borçlar Kanunu Tasarısı 'ndaki Durum, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXII, S. 4, 2018, s. 37, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/685806> (E.T: 21.03.2021); Helvacı, s. 267.

³²² Eren, s. 853; Helvacı, s. 265 vd.

³²³ Vuraloğlu, s. 187.

³²⁴ Fikret Eren, s. 852.

2.2.2. Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Verilerin Korunması

TMK m. 23 incelendiği üzere, kimsenin hak ve fiil ehliyetinden ve özgürlüklerinden feragat edemeyeceğini ve söz konusu özgürlüklerini hukuka veya ahlaka aykırı bir şekilde sınırlandıramayacağını açıkça belirtmektedir.

TBK m. 27'ye göre, kanunlar kapsamında belirtilen emredici hükümlere, kamu düzenine, ahlaka, kişilik hakkına aykırılık teşkil eden ya da konusu itibariyle gerçekleştirilmesi mümkün olmayan sözleşmeler kesin bir şekilde hükümsüzdür.

Söz konusu iki madde birlikte değerlendirildiğinde TMK m. 23 hükmü kapsamındaki kişilik hakkı ihlalinin, kişinin kendi rızası ile gerçekleştirmiş olduğu hukuki işlemlerin sonucunda ortaya çıkması durumunda, TBK m. 27 kapsamında kişilik haklarına aykırı olan sözleşme hüküm ifade etmeyecektir. TBK m. 27'de belirtilen hukuki işlemlere, kişilik haklarını sınırlayıcı nitelikte olan, karşı tarafa hakkaniyete aykırı ve aşırı yararlanma sağlayan haklar ve özgürlükler tanıyan sözleşmeler örnek olarak gösterilebilmektedir³²⁵. Tarafların yapmış oldukları sözleşmelerde, borçlandıkları edim ve karşı edim arasında orantısızlık bulunabilir, ancak her orantısızlığı aşırı yararlanma olarak değerlendirmek doğru olmayacaktır. Bu noktada söz konusu orantısızlık TBK m. 28. kapsamında değerlendirilmelidir. Aşırı yararlanma, bir başka deyişle gabinden bahsedilebilmesi için somut olayda edimler arasındaki aşırı orantısızlık, taraflardan birinin diğerinin zayıf durumundan yararlanması amacıyla ortaya çıkmalıdır³²⁶.

Kişilik hakkı ihlali, hukuka aykırı fiillerden olan haksız fiil³²⁷ sonucunda da ortaya çıkabilmektedir³²⁸. Bir fiilin haksız fiil olarak nitelendirilebilmesi için bir insan davranışı olması, sonucunda zarar doğması, fiil ile sonuç arasında uygun illiyet bağının kurulabiliyor olması, kusurun bulunması gerekmektedir³²⁹.

³²⁵ Atasoy, s. 274; Pelin ÇAVDAR, İsviçre Borçlar Kanunu 2020 Tasarısı'nda Aşırı Yararlanma ve İrade Sakatlığı Hükümlerinin Düzenlenişi ve Türk Borçlar Kanunu ile Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 1, 2019, s. 440, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/746816> (E.T: 20.03.2021).

³²⁶ İhsan ERDOĞAN, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara-2019, s. 87-88; Eren, s. 417.

³²⁷ Eren, s. 160

³²⁸ Atasoy, s. 274.

³²⁹ İhsan Erdoğan, s. 234-235; Eren, s. 516 vd.

Haksız fiil kurumu, kişilik hakkı ihlali kapsamında ele alındığında somut olayda kişilik hakkını ihlal eden bir müdahaleden bahsedilebilmesi için, söz konusu hukuka aykırı müdahale sonucunda bir zarar doğması, bu zarar ile kişilik hakkına yapılan müdahale arasında uygun illiyet bağının bulunması, kişilik hakkına müdahalede bulunulan kişi ile bu müdahale sonucunda zarar gören kişinin aynı kişi olması, başka bir deyişle “*yansıma zararın*” olmaması³³⁰, haksız fiili nedeniyle kişilik hakkına zarar veren kişinin kusuru bulunması ya da kişi kusurunun aranmadığı bir durumda bu zarara sebep olması ve müdahaleyi hukuka uygun hale getirecek suç işlenmesini önleme, zaruret hali gibi, istisnai bir durumun olmaması³³¹ gerekmektedir. Özellikle günümüz koşullarında sosyal medyanın kullanım alanının ve sosyal medyayı kullanan kişi sayısının artmasıyla bu tür haksız fiiller nedeniyle kişilik haklarına yapılan müdahaleler sonucunda kişilik hakkı sahibi manevi zarara uğrayabilmektedir. Bu kapsamda TBK m. 58 hükmü, TMK m. 25’te olduğu gibi kişilik hakkı manevi zarara uğrayan kişinin, manevi tazminat davası açabileceğini hükme bağlamaktadır³³².

Söz konusu TBK maddesinde kanun koyucu, “*Kişilik hakkının zedelenmesinden zarar gören, uğradığı manevi zarara karşılık manevi tazminat adı altında bir miktar para ödenmesini isteyebilir.*” diyerek hukuka aykırı müdahale sonucu manevi zarara uğrayan, kişilik hakkı ihlal edilmiş kişinin manevi tazminat davası açma hakkı bulunduğunu açıkça belirtmektedir. Maddenin devamında hakimin zararın bu yönde karşılanmasına, zararın başka şekillerde giderilmesine karar verebileceği ya da belirlediği diğer şekillerle birlikte tazminata hükmedebileceği belirtilmektedir. Bu kapsamda kişilik hakkı ihlaline sebep olan saldırıya ilişkin kınama kararı verilebilmekte ve kararın yayımlanmasına hükmedilebilmektedir³³³. Kanımızca, bu düzenlemeyle, TMK m. 25’teki düzenleme ile paralel olarak, kanun koyucu tarafından kişilik hakkı ihlal edilen kişinin toplum nezdindeki itibarının düzeltilmesi amaçlanmaktadır. Kişinin, bu hakkının yanında hakimden, uğradığı zararın en aza indirilmesi amacıyla başka taleplerde bulunabileceği madde hükmünde ayrıca belirtilmektedir³³⁴.

³³⁰ Çağlar ÖZEL, Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S. 4, s. 83-84, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629233> (E.T: 20.03.2021).

³³¹ Eren, s. 569 vd.

³³² Atasoy, s. 275; Eren, s. 535; Fırat, s. 113; Özel, s. 82.

³³³ Atasoy, s. 275; Baskın, s. 136; İhsan Erdoğan, s. 140-141; Eren, s. 535 vd.

³³⁴ Atasoy, s. 274-275.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI KANUNU KAPSAMINDA DEĞERLENDİRME

3.1 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişilik Hakkı ve Kişisel Veri

Kişilik hakkının ve kişisel verilerin, kişilik değerlerinin korunmasının bir insan hakkı olması nedeniyle öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve daha sonra TMK ve TBK'deki genel hükümler kapsamında korunduğu çalışmanın ilgili bölümlerinde açıklanmıştır. Bilgi teknolojilerindeki gelişmeler ve kişisel verilerinin korunması konusunun kendine özgü niteliği nedeniyle genel hükümlerle tam korumanın sağlanması mümkün olmamıştır³³⁵. Bu durum konuya ilişkin özel düzenlemeler içeren KVKK'nin oluşturulması ile sonuçlanmıştır. Çalışmanın bu bölümde KVKK kapsamında kişiliğin korunması konusu değerlendirilecektir.

Kişilerin diğer kişiler hakkındaki bilgilere merak duymasının, hatta bu bilgilere sahip olma konusundaki ihtiyaçlarının kişilerin bir arada yaşamaya başladıkları en eski tarihlere kadar uzandığı söylenebilir. İnsanların bu ihtiyaçlarının kaynağının gerek doğadan gerekse diğer insanlardan gelecek tehlike ve risklere karşı kendilerini ve toplumu korumak istemelerinden, diğer kişilerin davranışlarını kontrol edip uygunsuz olanların tespitinin sağlanması ve gerekli yaptırımların uygulanması amacından veya toplumun ilerleyişini ölçme isteğinden ileri geldiği düşünülebilir³³⁶.

Tarihsel süreç ve bilgi teknolojilerindeki gelişmelerle gittikçe önem kazanan, gelişen ve değişen kişisel veriler dışarıdan gelebilecek tehdit ve ihlallere daha açık hale gelmiştir. Toplanan ve saklanan verilerin niteliğinin değişmesi verilerin korunması ihtiyacını gündeme getirmiş, bu kapsamda daha etkin, konuya özel ve modern bir düzenlemeye gereksinim duyulmuştur³³⁷. Meydana gelen bu ihtiyaç ise Türk mevzuatında dağınık halde bulunan düzenlemeleri bir araya toplayan ve konu ile ilgili daha açıklayıcı ve detaylı hükümlere yer

³³⁵ Kılınç, s. 1132.

³³⁶ İbrahim KORKMAZ, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 124, 2016, s. 82, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1571> (E.T: 19.11.2020).

³³⁷ Dülger, s. 72-73; Henkoğlu, s. 46 vd.; Kılınç, s. 1132.

veren, teknolojik gelişmelere uyum sağlayabilecek ve çağın gereksinimlerine cevap verebilecek özel bir kanunun kabul edilmesi sonucunu doğurmuştur³³⁸.

Bu açıdan bakıldığında, kişisel verilere özel bir koruma sağlayan KVKK, bütünüyle olması, konu hakkındaki eksikliği gidermesi, daha etkin koruma sağlaması ve kişisel verilerin korunması hukukuna ilişkin temel ilkeleri belirlemesi açısından önem arz etmektedir. Kişisel verilerin korunması kapsamında özel bir kanunun bulunması kişisel değerlerin korunmasının her şeyden önce insan haklarından kaynaklanması nedeniyle bir ihtiyaç olduğu kadar gerekliliktir³³⁹. Bu düşünceye paralel olarak İsviçre Federal Mahkemesi verdiği bir karar kapsamında devlet tarafından kişilik haklarına yapılabilecek müdahalelerin önüne geçmek amacıyla, kişilik hakkının anayasal düzende temel insan hakkı olması nedeniyle yazılı olmayan şekilde korunmasının yanı sıra bireyin kişisel nitelikli verileri üzerinde sahip olduğu hakkın hukuk düzeni içerisinde ayrıca korunması gerektiğini vurgulamaktadır³⁴⁰.

108 Sayılı Sözleşme, 28 Ocak 1981 yılında imzalanmasına karşın kişisel verilerin korunması kavramının Türk mevzuatında etkin bir şekilde yer almasını söz konusu sözleşmenin 6669 sayılı Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'un 30 Ocak 2016 tarihinde kabul edilmesi sonucu sözleşmenin onaylanması ve söz konusu kanunun 18 Şubat 2016 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle sağlanmıştır³⁴¹.

3.2 Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında İlgili Kavramlar

3.2.1 Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Amacı

KVKK hükümleri ile güdülen amacın, verilerin işleme süreçlerinde özel hayatın gizliliği ve diğer temel hak ve özgürlüklerin korunması ve bu kapsamda veri işleyen kişilerin uyması gereken kurallar ve yükümlülüklerin belirlenmesi olduğu m. 1 hükmünde açıklanmaktadır. Kanun ve gerekçe değerlendirildiğinde kişisel verilerin korunmasının temel insan hak ve özgürlüklerinden ve Anayasa'dan kaynaklandığı, bu nedenle kanunla

³³⁸ Akkurt, (sosyal) s. 27; Ali Korkmaz, s. 100; Küçük, s. 54.

³³⁹ İbrahim Korkmaz, s. 84-85; Yılmaz, s. 38-39.

³⁴⁰ Kılınç, s. 1098-1099, s. 2012.

³⁴¹ İbrahim Korkmaz, s. 83.

ulaşılmak istenen asıl amacın anayasal bir hak zeminine yerleştirildiği anlařılmaktadır³⁴². Madde hükmünde “*başta özel hayatın gizliliği*” ifadesi kullanılarak kişisel verilerin korunmasını isteme hakkı, özel hayatın gizliliği prensibi ile özdeşleştirilmekte, aynı zamanda “*başta*” ifadesi kullanılarak kanunun temelini oluşturan hakkın kapsamının bu temelde genişletilebileceği vurgulanmaktadır. Buna göre kişisel verilerin korunması, özel hayatın gizliliği gibi diğer başka insan hak ve özgürlüğü kaynaklı yaklaşımlarla ilişki i indedir³⁴³. Nitekim Anayasa m. 20/3’te, özel hayatın gizliliği kapsamına alınan kişisel verilerin korunması hakkı ve hakkın kapsamı ayrıca açıklanmaktadır. Buna göre, herkes kişisel verisinin korunmasını, düzeltilmesini, silinmesini isteme ve toplanma amacı doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını kontrol etme, konu hakkında bilgi isteme ve verilerine erişme hakkına sahiptir³⁴⁴. Maddenin devamında kişisel verilerin ancak kanunla belirlenen haller veya veri sahibi kişinin açık rızası ile işlenebileceği belirtilerek “*açık rıza*” ilkesine yer verilmiştir. Ayrıca ilgili esas ve usullerin sadece kanun ile düzenlenebileceği belirtilmektedir³⁴⁵.

Kanunun diğer bir amacı ise, maddenin devamında belirtildiği üzere söz konusu kişisel verileri işleyen gerçek ve tüzel kişilerin yükümlülüklerini ve sorumluluklarını belirlemektir³⁴⁶.

Gerekçede teknolojik gelişmeler nedeniyle korunması daha güçleşen ve önem kazanan mahremiyet hakkı ve bilgi güvenliği hakkının korunmasının KVKK kapsamında değerlendirilmesi gerektiğinden bahsedilmektedir³⁴⁷.

Maddenin oluşturulmasında 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi’nin ve Avrupa Birliği Kişisel Verilerin Korunmasına Yönetmelik Taslağı’nın etkisinin bulunduğu g r lmektedir³⁴⁸.

³⁴² Kılınç, s. 1092; İbrahim Korkmaz, s. 87-88;  zt rk ve diğerleri, s. 18.

³⁴³ Hizarcı, s. 133; Kılınç, s. 1099.

³⁴⁴ Kılınç, s. 1131-1132; Küzeci, (doktora), s. 77-78, s. 123 ve s. 234.

³⁴⁵ Kılınç, s. 1132;  zkan, s. 65-66.

³⁴⁶ İbrahim Korkmaz, s. 87-88; Hilal Tuğba  ks zoğlu, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Silinmesi ve Düzeltilmesi, Bilişim Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, 2019, s. 188, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/952233> (E.T: 26.10.2020).

³⁴⁷ İbrahim Korkmaz, s. 87-88.

³⁴⁸ İbrahim Korkmaz, s. 87-88.

3.2.2. Kişisel Verilerin Korunması Kanununun Kapsamı

KVKK'nin kapsamı m. 2'de şu şekilde açıklanmaktadır: *“Bu Kanun hükümleri, kişisel verileri işlenen gerçek kişiler ile bu verileri tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin bir parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla işleyen gerçek ve tüzel kişiler hakkında uygulanır.”*

Kanunun kapsam başlıklı m. 2 hükmü ve gerekçe birlikte değerlendirildiğinde, KVKK kapsamının kişisel verileri işlenen ilgili kişiler ile söz konusu bu verileri işleyen özel ve tüzel kişiler arasındaki ilişkiyi düzenlediği açıkça görülmektedir. Bu bağlamda kanun koyucunun kişisel verileri işlenen *“gerçek kişiler”* ifadesini kullanması, KVKK kapsamında tüzel kişilerin veri sahibi olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği sorunu ortaya çıkarmaktadır. Konu ile ilgili olarak uluslararası düzenlemelerde ve doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır³⁴⁹. Bununla birlikte kanun koyucunun veri işleyen özel ya da tüzel kişiler ifadesini kullanarak, veri işleyen kişiler arasında bir ayrım yapmadığı görülmektedir. Aynı şekilde, veri işleyen kurum ve kuruluşlar için kamu ya da özel sektör kurum ya da kuruluşu ayırımına gidilmediği de anlaşılmaktadır. Bu noktada kanunda belirtilen usul ve esasların her iki sektör için de geçerli olduğu söylenebilir. Bu bağlamda, kişisel verilerin tamamen otomatik ya da kısmen otomatik olan ya da olmayan herhangi bir veri kayıt sistemine ait olması yeterli görülmektedir. Veri kayıt sistemi daha önce açıkladığı üzere kanunun ilgili maddesinde belirtildiği gibi, kişisel verilere ulaşımı sağlayacak şekilde belirli ölçütler kapsamında yapılandırılmalıdır. Bu kapsam ve tanıma uymayan kişisel veriler, kişisel veri olma özelliklerini kaybetmemekle beraber bu verilerle ilgili hukuka aykırı eylemler, KVKK kapsamında değil, genel hükümler kapsamında değerlendirilecektir³⁵⁰.

3.2.2.1. Verinin Ait Olduğu Kişi Kavramı Bakımından Kapsamı

Kanunda kişisel verinin tanımının, *“Kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi”* olarak yapılması, kanun kapsamında sadece gerçek kişilere ait verilere yer verilmesi, tüzel kişilere ait verilerin bu kapsamda kişisel veri olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği ve kanunun öngördüğü usul ve esasların bu veriler için uygulanıp uygulanamayacağı sorunu ortaya çıkarmaktadır. Kişisel verilerin korunması bağlamında *“kişi”* kavramının sınırlarının çizilmesine ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerde farklı

³⁴⁹ İbrahim Korkmaz, s. 89; Küzeci, (kişisel), s. 136-137.

³⁵⁰ Çekin, (Avrupa), s. 27-28; İbrahim Korkmaz, s. 88; Oğuz, s. 21.

yaklaşımlar bulunmaktadır. Bir görüşe göre sadece gerçek kişilere ait veriler kişisel veri tanımına dahil olup bu korumadan yararlanma hakkına sahipken diğer bir görüş ise tüzel kişilere ait kişisel verilerin aynı kapsamda değerlendirilebileceğini savunmaktadır³⁵¹.

Daha önce açıklandığı üzere, her ne kadar çoğunlukla KVKK kapsamındaki kişisel verilerin gerçek kişilere ait olduğu görüşü kabul edilmiş olsa da AYM'nin bir kararı bu kapsamda tartışmalara sebep olmuştur. AYM 4 Aralık 2014 tarihli söz konusu kararında ve kararın gerekçesinde bir tüzel kişiyi, kişisel verilerin korunmasını talep etme hakkı kapsamında hakkın öznesi olarak kabul etmiştir. AYM konu ile ilgili görüşünde Anayasa'nın ilgili maddesinde ve gerekçesinde kişisel verilerin gerçek ya da tüzel kişilere ait olup olmadığı konusunda herhangi bir düzenleme yapılmadığını belirtmiştir. Madde kapsamında “herkes” kelimesinin kullanılması ile tüzel kişilere ait verilerin de m. 20 ile sağlanan korumadan yararlanabileceğini ifade etmiştir. Bu kapsamda AYM, tüzel kişiyi hakkın öznesi kabul ederek tüzel kişinin fiziki ya da elektronik adresini kişisel veri kapsamında değerlendirmiş ve verinin tüzel kişinin rızası alınmadan kaydedilmesi ve üçüncü kişilerle paylaşılmasını, kişisel verilerin korunması hukuku kapsamında bir hak ihlali kabul etmiştir³⁵².

Kişisel verilerin ait olduğu kişi bağlamındaki kişi kavramının açıklanmasına ilişkin uluslararası düzenlemelerde yer verilen tanımların incelenmesinin konuya olan yaklaşımların değerlendirilmesi açısından uygun olacağını düşünmekteyiz. Bu bağlamda AB Temel Haklar Şartı'nın “*Kişisel Verilerin Korunması*” kenar başlıklı m. 8. hükmüne göre “herkes” verisinin korunmasını talep etme, verilerine erişme ve bunlarla ilgili yanlışlıkları düzelttirme hakkına sahiptir. Söz konusu bu maddenin özellikle 1. ve 2. fıkraları değerlendirildiğinde, herkesin kişisel verilerinin korunmasını talep etme hakkına ve aynı şekilde herkesin kendisine ilişkin toplanan verilere erişme ve bu verileri düzelttirme hakkına sahip olduğu açıkça belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında “herkes” ifadesinin sadece özel kişileri mi kapsadığı, başka bir deyişle bu ifadenin kapsamına tüzel kişilerin de girip girmediği net olarak söylenememektedir. Bu noktada kişisel verilerin korunması hukukunun temel kaynağı olan 95/46/AT Sayılı Yönerge dikkate alınmalıdır³⁵³.

³⁵¹ Çekin, (Avrupa), s. 26-26; İbrahim Korkmaz, s.89; Küzeci, (kişisel), s. 361 vd.

³⁵² AYMK E. 2013/84, K. 2014/183, K. T. 04.12.2014; Kama Işık, s. 226.

³⁵³ Küzeci, (doktora), s.174.

Yönergenin³⁵⁴ Başlangıç Bölümü m. 2 hükmü, veri işleme süreçlerinin kişilere hizmet etmesini gerektiğini ve bu kapsamda herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılamayacağını belirtmektedir. Veri işleme süreçlerinde temel hak ve özgürlükler korunarak kişilerin gelişimine katkı sağlanmalıdır. Maddede gerçek kişilerin milliyeti ve ikametgahına gönderme yapıldığı görülmekte, bu nedenle yönerge kapsamında kişisel verilerin gerçek kişilere ait verilerden oluştuğu yaklaşımının isabetli olduğu düşünülmektedir³⁵⁵. Bu kapsamda kişisel verilerin korunmasına ilişkin koruma alanı öncelikle gerçek kişilere sağlanmaktadır³⁵⁶.

Yönergenin konuya ilişkin bir diğer maddesi olan, kişisel veri tanımının yapıldığı Genel Hükümler bölümü m. 2/a incelendiğinde kişisel verilerin korunması kapsamındaki korumanın öncelikle gerçek kişiler için uygulanacağı açıkça söylenebilir. Madde 2/a’da, *“kişisel veri fiziksel, fizyolojik, zihinsel, ekonomik, kültürel veya sosyal kimliğine özel bir veya daha fazla faktöre veya bir kimlik numarasına atıf başta olmak üzere doğrudan veya dolaylı olarak tespit edilebilen bir tespit edilebilir kişi; tespit edilmiş veya tespit edilebilir gerçek kişiye (“veri öznesi”) ilişkin herhangi bir bilgiyi kastedecektir.”* denilerek veri öznesi kişinin gerçek kişi olabileceği vurgulanmaktadır³⁵⁷.

Aynı şekilde OECD Rehber İlkeleri ve 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi’nde sadece gerçek kişilere ait kişisel verilerin koruma kapsamına alındığı, tüzel kişilerin bu anlamda kapsam dışı bırakıldığı görülmektedir. Bu düzenlemelerin aksine 2002/58/AT sayılı Elektronik Haberleşme Yönergesi’nin Başlangıç bölümü m. 12 hükmünde, elektronik haberleşme sektöründe tüzel kişilere ait verilerin de kişisel verilere ait koruma kapsamında koruma altına alınabileceği belirtilmiştir³⁵⁸.

İsviçre Veri Koruma Kanunu bahsedilen diğer birçok düzenlemenin aksine m. 3/b hükmünde ilgili kişinin, kişisel verisi işlenen gerçek ya da tüzel kişi olabileceğini belirtmektedir. Kişisel verilerin korunması hukuku bağlamında kişi kavramı değerlendirilirken özel ve tüzel kişi ayrımının yanı sıra kişinin yaşı nedeniyle de bazı ayrımlara gidilebilmektedir. Kişilik kavramı kapsamında KVKK’de kişinin yaşıyla ilgili herhangi bir özel düzenleme yapılmamakla birlikte Avrupa Birliği Veri Korumasına İlişkin

³⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bakınız: “<https://kisiselveri.com/9546ec-turkce>” (E.T: 18.04.2021).

³⁵⁵ Küzeci, (kişisel), 361 vd.

³⁵⁶ Hizarcı, s. 133-134; Küzeci, (doktora), s. 175.

³⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bakınız: 95/46/AT Sayılı Yönerge, m. 2, “<https://kisiselveri.com/9546ec-turkce>” (E.T: 18.04.2021).

³⁵⁸ İbrahim Korkmaz, s. 90.

Tüzük'te küçüklerin kişisel verilerinin işlenmesi konusunda detaylı düzenlemeler yapılmıştır. Tüzük m. 8/1 hükmüne göre 16 yaşından küçüğün kişisel verilerinin işlenebilmesi için velisi ya da vasisinin rızası gerekmektedir. Tüzük hükümleriyle küçüğün kişisel verilerinin işlenmesinin ayrıca düzenlenmesi küçüklerin korunmaya daha çok ihtiyaç duymalarından ileri gelmektedir. Bu bağlamda küçüklerin kişisel verilerinin işlenmesine ilişkin konular küçüğün kişilik hakkı kapsamında değerlendirilip TMK'nin ilgili maddeleri göz önünde bulundurularak çözüme kavuşturulmalıdır³⁵⁹.

Ulusal ve uluslararası düzenlemeler birlikte değerlendirildiğinde koruma kapsamının çoğunlukla gerçek kişilere ait veriler için tanındığı görülmekle birlikte olayın özelliğine veya tüzel kişiye ait bile olsa bir verinin belirli ya da belirlenebilir bir gerçek kişi ile ilişkilendirilebilecek şekilde kullanılması durumunda tüzel kişiye ait verinin de aynı kapsamda koruma altına alınacağı düşünülmektedir³⁶⁰. Bu noktada önemli olan husus kaynağını insan onuru, özel hayatın gizliliği, mahremiyet ve birey özerkliğinden alan kişisel verilerin korunması hakkının³⁶¹ somut olaylar kapsamında tüzel kişilere yansıtılması durumunda olsa dahi söz konusu verinin gerçek kişiyle ilişkilendirilmesidir³⁶².

Bunun yanında söz konusu verilerin kime karşı korunduğu konusu da kanunun kişi bakımından kapsamında değerlendirilebilir. Kişisel verilerin kamusal organlar karşısında korunmasında asıl muhatap devlet olup özel sektör kurum ve kuruluşları da bu kapsamda kişisel verilerin korunmasına ilişkin kurallara tabiidir³⁶³.

3.2.2.2. Konu Kavramı Bakımından Kapsamı

Kanun kapsamının özellikle konu bakımından ele alınmasında m. 3/1/d ve 3/1/e'de yer verilen "*kişisel veri*" ve "*kişisel verilerin işlenmesi*" tanımlarının önemi büyüktür. Buna göre, en geniş tanımıyla kanun, kimliği belirli ya da belirlenebilir kişilere ait her türlü veri kapsamında uygulanacaktır, ancak bu verilerin KVKK kapsamındaki korumaya tabii tutulabilmeleri için başka bazı şartların da oluşması gerekmektedir. Veri kayıt sistemi ile ilgili bölümde bahsedildiği üzere bir verinin bu kapsamda değerlendirilebilmesi için belirli kriterler aracılığıyla yapılandırılmış bir sisteme kayıtlı bulunması gerekmektedir³⁶⁴.

³⁵⁹ Yücedağ, s. 766-767.

³⁶⁰ İbrahim Korkmaz, s. 90-91.

³⁶¹ Kama Işık, s. 36, s. 38 ve 199-200; Küzeci, (doktora), s. 413; Yılmaz, s. 37 vd.

³⁶² Kama Işık, s. 227.

³⁶³ İbrahim Korkmaz, s. 91.

³⁶⁴ Çekin, (Avrupa), s. 27-28; İbrahim Korkmaz, s. 88; Oğuz, s. 21; Yücedağ, s. 767.

Kanun kapsamında kişisel verilerin “*genel nitelikli kişisel veriler*” ve “*özel nitelikli kişiler veriler*” olmak üzere ikiye ayrıldığı görülmektedir. Buna göre özel nitelikli kişisel veriler, ilgili kişi ile yakından ilişkili olmaları ve mahiyetleri gereği toplanma amaçları dışında kullanılmaları veya veri sahibinin açık rızası alınmadan üçüncü kişilerle paylaşılmaları durumunda kişilerin bu özellikleri sebebiyle etiketlenmesi ve kişiler hakkında ayrımcılık yapılması gibi olumsuz sonuçların doğmasına sebebiyet verebileceğinden bu veriler, KVKK kapsamında ayrıca tanımlanmaktadır³⁶⁵. Bu kapsamda genetik veriler, parmak izi ve görüntü kayıtları kişileri belirlenebilir kıldıkları ölçüde kişisel veri sayılmaktadır³⁶⁶.

1981 yılında düzenlenen Avrupa Konseyi Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Bireylerin Korunması Sözleşmesi ile ilk defa özel nitelikli kişisel veriler, genel nitelikli kişisel verilerden farklı koruma usulleri kapsamında değerlendirilmiştir. Bu ayrıcalıklı düzenlemeye ihtiyaç duyulmasında söz konusu verilerin kişinin kişilik hakları ve temel hak ve özgürlükleri ile doğrudan ilişkide bulunması etkili olmuştur. Bu açıdan bakıldığında kişinin ırkı, etnik kökeni, dini ve felsefi inancı, kendisine ya da ailesine ilişkin kalıtsal bilgileri içermesi nedeniyle genetik bilgileri, sağlık bilgileri, biyometrik verileri, cinsel yaşamı ve eğilimi gibi diğer bazı verilere göre daha “*hassas nitelik*”teki bilgiler, KVKK kapsamında özel nitelikli kişisel veri olarak tanımlanır ve daha yüksek korumayı öngören bilgi grubunda değerlendirilir³⁶⁷.

Özel nitelikli bu kişisel verilerin diğer verilere oranla daha “*hassas*” sayılmaları bu verilerin işlenmesinde daha katı kuralların getirilmesine neden olmaktadır³⁶⁸. Özel nitelikli kişisel verilerin paylaşılmasının mahiyetleri gereği ilgili kişilere daha ciddi zararlar verebileceği düşüncesiyle bu tür bazı ek korumalar öngörülmesine ilişkin yaklaşımı kabul etmeyen bir görüş de mevcuttur. Federal Almanya Anayasa Mahkemesi 1983 yılında vermiş olduğu *Nüfus Kararı*’nda kişisel verilerin aralarında “*önemliler*” ve “*daha az önemliler*” şeklinde bir ayırım yapılmasının doğru olmayacağını, kişisel verilerin tamamının önemli olduğunu savunmaktadır. Bu kapsamda tek başına çok bir önemi yokmuş gibi görünen bir

³⁶⁵ Elif KÜZECİ, Genetik Ayrımcılık Yasağı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2018, s. 97, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 20.03.2021) (genetik).

³⁶⁶ Kama Işık, s. 221-222; Yücedağ, s. 767; AYMK E. 2013/122, K. 2014/74, K.T. 9.04.2014.

³⁶⁷ Kama Işık, s. 61; Küzeci, (doktora), s. 249; Mahsa SHABANI/ Pascal BORRY, Rules for processing genetic data for research purposes in view of the new EU General Data Protection Regulation, European Journal of Human Genetics, S. 26, 2018, <https://www.nature.com/articles/s41431-017-0045-7> (E.T: 07.09.2021).

³⁶⁸ İbrahim Korkmaz, s. 112; Küzeci, (doktora), s. 249.

bilgi, başka bilgilerle birleştirilmesi ya da otomatik işleme sistemleri ile işlenmesi sonucunda oldukça kritik ve hassas bir veri halini alabilir³⁶⁹.

Bazı bilgiler, başka herhangi bir ek bilgiye ihtiyaç duyulmadan, belirli ya da belirlenebilir bir kişi ile ilişkilendirilebilirken, bazı bilgilerin gerçek kişiyi belirlenebilir kılma özelliğini kazanabilmesi için diğer bilgiler ile kombinasyonuna gereksinim duyulabilir. Bu açıdan bakıldığında kişinin belirlenebilir kılınması, bilginin kişisel veri kapsamına alınıp alınmayacağına belirleyici etmendir³⁷⁰.

Kişisel veri ile verinin gerçek kişiyi belirlenebilir kılma özelliği arasındaki ilişki kanunun konu bakımından kapsamında incelenmelidir. Kişisel verinin KVKK kapsamında değerlendirilebilmesi için veri sorumlusunun kişiyi belirlenebilir kılan tüm verileri elinde bulundurması gerekmez. Veri sorumlusunun elinde bulunan bir veri, tek başına kişiyi tanımlamak için yeterli olmamasına rağmen diğer başka bilgilerle birleştirildiğinde kişinin kimliğini ortaya koyabilir. Bu durumda kişiyi belirlenebilir kılma özelliğinin “*objektif ölçüt*” kapsamında değerlendirilmesi ve geniş yorumlanması gerektiğini düşünmekteyiz. “*Objektif ölçüt*”e ilişkin temel nokta kişinin kimliğini belirleyen ek verilere ulaşılmasının hukuken yasaklanmamış olması, zaman, masraf ve emek bakımından aşırı zorlayıcı olmamasıdır. Nitekim ABAD da verdiği bir kararında Alman Hukuku’nda benimsenen yaygın görüşün aksine bu görüşü savunmaktadır. Alman Hukuku çoğunlukla “*görece ölçüt*” görüşünü benimsemektedir³⁷¹.

3.2.2.3. Zaman Kavramı Bakımından Kapsamı

KVKK 7 Nisan 2016 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmak suretiyle yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten sonra işlenecek verilerin bu kanunun belirlediği usul ve esaslar kapsamında işlenmesi gerekirken kanunun yayımı tarihinden önce işlenmiş veriler de bu tarihten itibaren iki yıl içinde kanuna uygun hale getirilmelidir³⁷². Bu açıdan değerlendirildiğinde kanunun yürürlük tarihinden önce işlenen veriler için de uygulanacağını ve bu nedenle bu anlamda geriye yürüdüğünü söylemek kanımızca yanlış olmayacaktır.

³⁶⁹ Küzeci, (doktora), s. 252.

³⁷⁰ Kama Işık, s. 60-61.

³⁷¹ Yücedağ, s. 767-768.

³⁷² Yücedağ, s. 770.

3.2.3. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Veri

KVKK kapsamında kişisel veri, “*kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi*” olarak tanımlanmaktadır³⁷³. Kişinin şahsına ait bilgiler dışında, kişinin kimliğini belirleyebilecek ailesi ile ilgili bilgilerini de bu kapsamda kişisel veri olarak değerlendirmek kanımızca isabetli olacaktır. Buna göre, doktrinde kişisel veri tanımı kanunda yer verilen tanım genişletilerek, kişinin diğer kişilerden farkını tanımlayan, şahsi, ailevi veya mesleki durumu ve konumu ile ilgili her türlü bilgi olarak yapılabilmektedir. “*Belirli ya da belirlenebilen bir kişiye ait olma*” ifadesi oldukça geniş bir kavramı işaret etmektedir. Bu geniş kapsamlı tanımın sınırları içine veri sahibi kişiyle ilgili olan cismani, ekonomik, maddi, maddi olmayan veya manevi her türlü kavram alınabilir³⁷⁴.

Bu kavramlar şüphesiz aynı zamanda veri sahibi kişinin kişiliğinin bir parçasını oluşturan kavramlardır³⁷⁵. Bu açıdan bakıldığında, kişilerin diğer kişilerden ayırt edilebilmesini sağlayan, kimliklerini belirlenebilir kılan adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi bilgilerinin yanı sıra kişinin ailevi, mesleki, sosyal ve ekonomik durumları ile ilgili bilgileri de kişisel veri kavramı altında toplanabilmektedir³⁷⁶. Bu yaklaşım, kişinin kişisel durumunun yanında maddi, manevi ve ekonomik varlığının kişilik hakkının unsurlarını oluşturmasıyla paralellik göstermektedir. Söz konusu unsurlar kişilik hakkının konusunu oluşturduğu gibi kişisel verileri de içermektedir³⁷⁷.

Bu açıklamalar birlikte değerlendirildiğinde KVKK kapsamında kişisel verinin kişilik değerlerine ilişkin olduğu, belirli ya da belirlenebilir bir kişiyle bağlantılı olduğu ve kanun kapsamında öngörülen yöntemlerle işlenmesi durumunda KVKK ile sağlanan korumadan yararlanabileceği söylenebilir. Kişisel veriler KVKK kapsamında gizlilik unsuru taşıyan verilerdir. Gizlilik unsuru çalışmanın ilgili bölümlerinde inceleneceği üzere verilerin anonim hale getirilmesi durumunda olduğu gibi bazı özel durumlarda kaldırılabilir. Bu durumda KVKK kapsamında veri koruma yükümlülüğü de ortadan kalkacaktır³⁷⁸.

³⁷³ Çelik, (özel), s. 392; İbrahim Korkmaz, s. 90 vd.; Yücedağ, s. 766.

³⁷⁴ Sinan Sami AKKURT, Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020, s. 21, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1187007> (E.T: 13.10.2020) (veri kavramı); Dülger, s. 87; Manav, s. 97-98.

³⁷⁵ Gürsel, s. 37; Manav, s. 98.

³⁷⁶ İbrahim Korkmaz, s. 92.

³⁷⁷ Akipek/ Akıntürk/ Karaman, s. 340; Akkurt, (sosyal), s. 330; Vuraloğlu, s. 181.

³⁷⁸ İbrahim Korkmaz, s. 96-97; Rahmi Can ÖMÜR, Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve Hastanelerin Sorumluluğu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, 2018, s. 176, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 27.03.2021).

Gerekçeye göre, kişinin belirli veya belirlenebilir olması adı, soyadı, adresi, doğum tarihi ve doğum yeri, fiziksel, sosyal, mesleki ve kültürel durumu gibi kişiye ait somut bilgileri içeren durumları kapsadığı gibi kimlik numarası, sigorta numarası ve aracının plaka kaydı gibi kişiyi herhangi bir kayıtla ilişkilendirebilecek bilgi ve durumları da içermektedir. Bu açıdan bakıldığında kişinin pasaport numarası, ses veya görüntü kaydı, özgeçmişi, parmak izi ve genetik bilgileri gibi veriler dolaylı da olsa kişiyi tanımlayabilen ya da kişiyi tanımlanabilir kılan veriler sınıfına girdiği için kişisel veri kapsamında değerlendirilmektedir³⁷⁹. Bu kapsamda kişisel verilerin de kendi içinde bir ayrıma tabii tutulduğu, kanun incelendiğinde açıkça görülecektir. KVKK m. 6 hükmünde kişinin özel nitelikli kişisel verilerine yer verilmektedir³⁸⁰.

Özel nitelikli kişisel veriler mahiyetleri gereği daha hassas, özel olmaları ve olumsuz şekilde kullanıldığında ayrımcılığa yol açabilecek bilgilerden oluşmaları sebebiyle konuyla ilgili birçok uluslararası düzenlemede olduğu gibi³⁸¹ kanun koyucu tarafından diğer kişisel verilerden ayrılmış olup farklı düzenlemelere tabii tutulmaktadır. Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere, bu verilerin üçüncü kişiler tarafından öğrenilmesi ve kullanılması ayrımcılığa zemin hazırlayabilmekte ve bu durum kişiyi diğer kişisel verilerinin kullanılması durumunda yaşayacağı mağduriyetten daha fazla etkileyebilmektedir³⁸². Bu durumun önüne geçilebilmesi amacıyla özel nitelikli kişisel verilerin işleme şartları kanunda ayrıca düzenlenmiştir³⁸³. Bu açıdan bakıldığında, özel nitelikli kişisel verilerin kanunda ayrıca tanımlanması ve işleme şartlarının ayrıca belirlenmesi “ölçülülük ilkesi” ile bağdaşmaktadır. Özel nitelikli kişisel veriler kişilik hakkının özüyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle bu verilerin üçüncü kişilerce toplanıp depolanması ve işlenmesi kişilik hakkının özüne yapılan müdahaleler olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda kişilik hakkına yapılacak müdahaleler için özel şartlar getirilmekte, başka bir deyişle özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi şartları ayrıca düzenlenerek bu verilerin kullanılması ile kişilik hakkına yapılan müdahalenin meşru dayanağının şartları özelleştirilmekte ve ağırlaştırılmaktadır³⁸⁴.

Bu açıdan bakıldığında, din, etnik köken gibi hassas verileri içeren ve mahiyeti gereği üçüncü kişiler tarafından elde edilmesi ve kullanılması ayrımcılığa sebep olabilecek

³⁷⁹ Çelik, (özel), s. 392; İbrahim Korkmaz, s. 93-94; Küçük, s. 52-53.

³⁸⁰ Akkurt, (veri kavramı), s. 21; Yücedağ, s. 768.

³⁸¹ Dülger, s. 120; İbrahim Korkmaz, s. 106, s.112-116 ve s. 130-132; Küzeci, (doktora), s. 249.

³⁸² Akkurt, (veri kavramı), s. 27; İbrahim Korkmaz, s. 113; Küzeci, (doktora), s. 252; Ömür, s. 135-136, s. 140 ve s. 143.

³⁸³ İbrahim Korkmaz, s. 117-118; Ömür, s. 156-157; Yücedağ, 768.

³⁸⁴ Akkurt, (veri kavramı), s. 27; Çekin, (Big Data), s. 635.

veriler³⁸⁵ kişilerin rızaları olmadığı sürece kayıt altına alınmaması gereken verilerdir. Kişinin sendika üyeliği, sağlık bilgileri ile ilgili verileri ise din ve etnik kökende olduğu kadar hassas olarak değerlendirilmemekle ve bazı durumlarda kayıt altına alınabilecek bilgiler olarak görülmekle birlikte diğer verilerle karşılaştırıldığında daha üstün koruma gerektiren verilerdir³⁸⁶.

Kanunun etkisinde kaldığı birçok ulusal ve uluslararası metinde farklı kişisel veri tanımlarına yer verilmektedir. Kişisel verilerin korunması konusunda kabul edilen ilk uluslararası düzenleme olan “Kişisel Verilerin Sınır Aşan Trafiği ve Verilerin Korumasına İlişkin Rehber İlkeleri” kapsamında kişisel veri, “*belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ilişkin tüm bilgiler*” olarak tanımlanırken, konu ile ilgili bağlayıcı özelliği bulunan ilk uluslararası belge olan “Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi”nde ise kişisel veri tanımına “*kimliği belirtilen veya belirtilebilen gerçek kişiye ait tüm bilgiler*” olarak yer verilmektedir. “Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Bu Tür Verilerin Serbest Dolaşımına Dair Bireylerin Korunması Hakkındaki Avrupa Birliği Konseyi ve Avrupa Parlamentosu Yönergesi” kişisel veriyi tanımlamakta olup ilgili maddede “*belirlenebilir kişi*” tanımı ayrıca yapılmaktadır³⁸⁷.

95/46/AT Sayılı Direktif m. 29 kapsamında kurulan Çalışma Grubu kişisel veri kavramının içeriğini belirlemek amacıyla 20 Haziran 2007 tarihinde açıkladığı 4/2007 Sayılı Görüşü’nde kavramın içeriğini mümkün olduğunca geniş yorumlayarak, bilginin bu kapsamda değerlendirilebilmesi için belirli ya da belirlenebilir bir kişi ile ilişkilendirilebilmesinin yeterli olduğunu savunmuştur. Bu açıdan bakıldığında kişi ile ilgili her türlü objektif ya da sübjektif bilgi, belirli ya da belirlenebilir bir kişiyle ilişkilendirilebilmesi şartıyla kişisel veri kapsamında değerlendirilecektir. Üstelik bu anlamda bilginin doğruluğu ya da yanlışlığının bir önemi bulunmamaktadır³⁸⁸.

Kişiliğin TDK’deki tanımına bakıldığında, “*Bir kimseye özgü belirgin özellik, manevi ve ruhsal niteliklerinin bütünü*” ifadesine yer verildiği görülmektedir. Aynı şekilde TDK “*kişisel*” kelimesini “*Kişi ile ilgili, kişiye ilişkin*” olarak tanımlamakta, “*veri*” kelimesinin tanımlarından biri olarak “*Bilgi, data*” ifadelerine yer vermektedir³⁸⁹. Tanımlar incelendiğinden bir verinin kişisel veri sayılabilmesi için bir kişiye ait olması ve o kişinin

³⁸⁵ Avcı Braun, s. 30; İbrahim Korkmaz, s.111.

³⁸⁶ Avcı Braun, s. 30; Küzeci, Kişisel, (doktora), s. 402-403; Ömür, s. 136.

³⁸⁷ İbrahim Korkmaz, s. 93-94.

³⁸⁸ Kama Işık, s. 60.

³⁸⁹ Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, “<https://sozluk.gov.tr/>” (E.T: 17.10.2020).

belirli ya da belirlenebilir olması şartı bulunmaktadır. Bu veriler kişi ile ilgilidir ve kişiyi belirlenebilir kılar. Bilgiyi edinen üçüncü bir kişi bu bilgileri doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kullanarak bilgileri gerçek bir kişiyle ilişkilendirebilir ve kişiyi tanımlayabilir³⁹⁰. Söz konusu verinin kişiyi belirleyen ya da belirlenebilir kılan bir bilgi olmasının kişisel veriyi anonim verilerden ayıran en temel özellik olduğunu belirtmek isabetli olacaktır, ancak bu bağlamda önemli olan anonim hala getirilmiş verinin kişi ile herhangi bir şekilde ilişkilendirilebilir olmamasıdır³⁹¹.

Bu kapsamda kişisel veri ile kişisel olmayan verinin ayrılmasında iki temel ölçüt bulunur. Bir verinin kişisel veri sayılabilmesi için ilk ölçüt bir kişiye ait olması, ikinci ölçüt ise verinin ait olduğu kişinin belirli ya da belirlenebilir bir kişi olmasıdır³⁹². Bu noktada kişiyi belirleyen en temel verinin ad ve soyadı bilgileri olduğu düşünülebilir, ancak kişiye ait ad ve soyadı ayrı ayrı hatta birlikte kullanıldığında bile çok yaygın olabilir ve bu durumda sadece bu veriler kullanılarak kişinin belirlenmesi mümkün olmayabilir. Bu durumun tersi olarak kişinin en temel kişisel verisi olarak değerlendirilebilecek adı ve soyadı bilgilerinin bilinmemesine rağmen kişinin statüsü, mesleği itibarıyla sahip olduğu unvanı gibi bilgilerin bilinmesi kişiyi doğrudan ya da dolaylı olarak tanımlayabilmektedir. Adı ve soyadı bilinmese dahi kişinin çalıştığı yer ve görevinin ya da unvanın bilinmesi o kişiyi belirgin kılacağından bu bilgiler kişisel bir veri oluşturur. Belirli bir hastanenin başhekimisi ya da belirli bir okulun belirli bir şubesinin sınıf öğretmeni bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Başhekim veya sınıf öğretmeni bu şekilde tanımlandığında ad ve soyadları bilinmemesine rağmen kişiler belirlenmiş olmaktadır. Bu açıklamalar bir bütün olarak değerlendirildiğinde, bir bilginin kişisel veri olarak değerlendirilebilmesinin somut olaylara göre değişiklik arz edebileceğini ve her olayın kendi özelliğine göre yorumlanmasının kişisel veri tanımının doğru kavranabilmesi açısından gerekli olduğunu düşünmekteyiz³⁹³.

Bu kapsamda belirtmek gerekir ki, kişisel veri tanımı içerisinde belirtilen verinin tanımı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Bu bağlamda, verinin sadece bilgisayar verisi olarak düşünülmesi, bilgisayar dışındaki elektronik ortamda üretilen ya da saklanan verilerin ya da elektronik ortam dışında üretilen ya da saklanan verilerin, çalışmanın bütününde açıklama amacı taşıdığımız ve özellikle Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında kişisel veriye tanınan koruma alanının küçülmesine neden olabilmektedir. Veri tanımını

³⁹⁰ İbrahim Korkmaz, s. 94-95; Yücedağ, s. 767-768.

³⁹¹ Baskın, s. 31-32; Kama Işık, s. 172; Küzeci, (doktora), s. 60.

³⁹² Hizarcı, s. 134; Küzeci, (doktora), s. 10-11.

³⁹³ Kama Işık, s. 221-222; Küzeci, (doktora), s. 11.

bilgisayar ya da diğer başka elektronik ortamlarla özdeşleştirmek ve onları bunlar üzerinden değerlendirmek, aslında kanun kapsamında korunmak istenen birçok verinin koruma kapsamının dışına çıkmasına neden olur ki³⁹⁴, bu durum şüphesiz KVKK ve diğer ilgili mevzuatla ulaşılmak istenen amaca aykırılık teşkil etmektedir. Bu açıdan bakıldığında kişisel verinin kullanıldığı ya da saklandığı formatın verinin kişisel olma niteliğine herhangi bir etkisi olmamalı³⁹⁵, veri tanımı, bilgisayar ve diğer elektronik ortamları ya da elektronik olmayan ortamları içine alacak şekilde mümkün olduğunca geniş kapsamda düşünülmelidir. Bu bağlamda farklı tanımların bulunması nedeniyle bazı verilerin kanunun amacına uymayacak şekilde koruma dışında bırakılmamasına dikkat etmek gerekir. Bunun yanında işlenmemiş başka bir deyişle anlamlı olmayan doneler de bu kapsamda veri olarak değerlendirilmemelidir. Bu bağlamda veri insanlara anlamlı gelecek şekilde işlenmiş olmalıdır. Veri anlamla birleştiği noktada bilgi halini almakta ve bilgi, *“anlamlı bir biçime sokularak, kullanıcıya güncel ve olası kararların alınmasında yardımcı olan veri”* olarak tanımlanmaktadır³⁹⁶. Bu noktada veri ve bilgi kavramları arasındaki bu yakın ilişki nedeniyle günlük hayatta sıklıkla birbirleri yerine kullanılabilen bu iki kavramın çalışmamızda da zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılabildiği ve anlamların birbirlerine geçebildiğini belirtmek yararlı olacaktır³⁹⁷.

3.2.4. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Veri Kayıt Sistemi

KVKK kapsamında veri kayıt sistemi, kanun m. 3/h hükmünde tanımlanmaktadır³⁹⁸. Kanun kapsamında bir veri kayıt sisteminin varlığından söz edilebilmesi için veriler, bir bilgi yığını şeklinde tutulmamalı, sistematik, belirli amaç ve kriterler doğrultusunda oluşturulan bir sistemin bulunması gerekmektedir³⁹⁹. Kişisel veriler kayıt sistemine belirli kriterler kapsamında kaydedilmelidir. Bu kriter kişilerin bilgilerinin ad, soyadı ya da diğer başka kimlik bilgilerine göre sınıflandırılıp kaydedilebileceği şekilde belirlenebileceği gibi, kişilerin mesleklerine ya da kredi borcu ödemelerine göre yapılan bir sınıflandırma sonucunda elde edilen kayıtlar da bu kapsamda veri kayıt sistemine işlenen veri olma özelliğine sahiptir. Bu şekilde belirli bir kritere göre sınıflandırılmamış bilgiler kişisel veri

³⁹⁴ Kama Işık, s. 59.

³⁹⁵ Manav, s. 98.

³⁹⁶ Kama Işık, s. 59; Küzeci, (doktora), s. 11-12'den Faruk ÇUBUKÇU, Bilgisayar Terimleri Sözlüğü, V Yayınları, Ankara-1987, s. 24.

³⁹⁷ Baskın, s. 30-31; Küzeci, (doktora), s. 12-14.

³⁹⁸ İbrahim Korkmaz, s.88; Vuraloğlu, s. 184.

³⁹⁹ İbrahim Korkmaz, s. 97-98; Öztürk ve diğerleri, s. 39.

olmalarına rağmen KVKK kapsamında uygun bir kayıt sistemine kaydedilmemeleri nedeniyle, KVKK'nin sağladığı korumadan yararlanamazlar. Bu açıdan bakıldığında belirli ölçütler doğrultusunda oluşturulmamış kayıt sistemleri KVKK kapsamında veri kayıt sistemi olarak değerlendirilemeyecektir⁴⁰⁰. Bu unsur uygulamada verilerin korunması anlamında sorunlar yaratabilir. Veriler belirli bir kritere göre saklanmayabilir, ancak daha sonra işlenebilir⁴⁰¹.

Kanun m. 2'de verilerin KVKK kapsamında korunabilmesi için tamamen ya da kısmen otomatik olan yollarla ya da bir veri kayıt sisteminin parçası olması durumunda otomatik olmayan yollarla işlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Veri kayıt sistemi tanımı, kişisel veri ve kişisel verilerin işlenmesi tanımları ile birlikte değerlendirildiğinde verilerin tamamen ya da kısmen otomatik ya da fiziki ortamlarda tutulabileceği ve işlenebileceği anlaşılmaktadır. Gerekçe, bu yaklaşımı söz konusu sistemlerin elektronik ya da fiziki ortamda oluşturulabileceğini belirterek desteklemektedir⁴⁰². Verilerin ilgili maddelerde belirtildiği şekilde oluşturulması ve bu özellikleri taşıyan bir kayıt sisteminin parçası olması kanunla sağlanan korumadan yararlanabilmesi açısından önem teşkil etmektedir.

KVKK'de yapılan düzenlemenin 95/46/AT sayılı Avrupa Birliği Yönergesi'ndeki düzenlemeye paralel olduğu görülmektedir. Yönerge m. 3, kanunun uygulama alanının belirlendiği maddedir. Kişisel veriler yönerge kapsamında elektronik ya da fiziksel ortamda işlenebilmekte ve kaydedilebilmektedir. Veriler elektronik ortamda tutulabileceği gibi bir dosya içerisinde organize edilmiş şekilde saklanabilmektedir. Burada önemli olan verilerin belirli bir kriter ve amaca göre organize edilmiş olmasıdır ki bu durum verilere ulaşmakta ve verileri ayrıştırmakta kolaylık sağlamaktadır⁴⁰³. Yönergede veri kayıt sistemi ifadesi yerine “*kişisel veri dosyalama kayıt sistemi*” ifadesi tercih edilmiştir. Bu kapsamda kişisel veri dosyalama kayıt sistemi, “*belirli bir ölçüde göre ulaşılabilen şekilde yapılandırılmış bilgi kümeleri*” olarak tanımlanmıştır. Söz konusu yönergenin uygulanabilmesi için veri kümesinin belirli bir kritere göre sınıflandırılmış olması gerekmektedir. Veri dosyalama

⁴⁰⁰ Burçak ÜNSAL/Kaan ÖZDEMİR, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu(KVKK) ve Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) Kapsamında Veri Kayıt Sistemi, İstanbul Barosu Dergisi, C.93, S.3, 2019, s. 254, <https://www.doganturan.av.tr/wp-content/uploads/2019/08/Cilt-94-Say%C4%B1-2019.pdf> (E.T: 03.07.2020).

⁴⁰¹ Oğuz, s. 21.

⁴⁰² İbrahim Korkmaz, s. 98.

⁴⁰³ İbrahim Korkmaz, s. 91-92.

sistemi merkezi olabilir ya da olmayabilir veya bu kapsamda işlevsel ya da coğrafi temelli sınıflandırmalara gidilebilir⁴⁰⁴.

3.2.5. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında İlgili Kişinin Açık Rızası

Açık rıza KVKK m. 3'te, “*Belirli bir konuya ilişkin, bilgilendirilmeye dayanan ve özgür iradeyle açıklanan rıza*” olarak tanımlanmaktadır⁴⁰⁵. Söz konusu tanıma göre KVKK kapsamında hukuka uygunluk sebebi olarak rıza yeterli görülmemekte ve daha fazla koruma sağlayan açık rıza öngörülmekte⁴⁰⁶, açık rızanın unsurları ise belirli bir konuya ilişkin olması, açık rıza verilmesinin bilgilendirilmeye dayalı olması ve rıza veren kişi tarafından, kişinin özgür iradesi ile açıkça verilmesi olarak sıralanmaktadır. Gerekçede belirtildiği üzere KVKK kapsamındaki açık rıza tanımının oluşturulmasında 95/46/AT Sayılı Direktif'in etkisi olduğu görülmektedir. Buna göre bir rızanın KVKK kapsamında açık rıza olarak adlandırılabilmesi için ilgili kişinin kendisi ile ilgili belirli bir konuda, sadece o konu ile sınırlı olması koşuluyla veri işlenmesine, konuyla ilgili yeterli derecede bilgi sahibi olarak, özgür iradesiyle ve kararsızlığa neden olmayacak derecede açık bir şekilde rıza göstermesi gerekmektedir⁴⁰⁷. AB Temel Haklar Şartı'nda da ilgili kişinin açık rızasının veri toplama, işleme ve aktarma gibi faaliyetleri meşru kılan unsurlardan biri olduğuna değinilmektedir⁴⁰⁸.

KVKK m. 5 ve m. 6'da kişisel verilerin işlenme şartı olarak ilgili kişinin açık rızasının bulunması gerektiği açıkça öngörülmektedir. Madde 5, tüm kişisel verilerin bu kapsamda olduğunu belirtirken, kanun koyucu özel nitelikli kişisel verilerin mahiyetleri gereği taşıdığı önem nedeniyle işlenmelerinin kişinin açık rızasının alınması şartına bağlı olduğunu bir kere daha vurgulamayı tercih etmiştir. Aynı şekilde m. 8'de belirtildiği üzere kişisel verilerin aktarılması da ilgili kişinin açık rızasının bulunmasına bağlanmaktadır. Bu kapsamda uygulamada sıkça rastlandığı üzere kişinin genel, herhangi bir konuya ilişkin olmayan, geniş çaplı veya örtülü rızası, kanun kapsamında açık rıza olarak değerlendirilmemektedir. “*Açık*

⁴⁰⁴ İbrahim Korkmaz, s. 98; Murat UYGUN, Avrupa Birliği'nin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, Ankara, s. 50, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2010-Avrupa%20Birli%C4%9Finin%2095-46%20Say%C4%B1%C4%B1%20Veri%20Koruma%20Y%C3%B6nergesi%20%C4%B1%C5%9F%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1.pdf> (E.T: 11.10.2020).

⁴⁰⁵ İbrahim Korkmaz, s. 95-96; Özkan, s. 96-98.

⁴⁰⁶ Yücedağ, s. 773-774.

⁴⁰⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz: 95/46/AT Sayılı Direktif/Yönerge; Çekin, (Big Data), s. 636-637; İbrahim Korkmaz, s. 96; Yücedağ, s. 773-774.

⁴⁰⁸ İbrahim Korkmaz, s. 96.

rızanın belirli bir konuya dayandırılması ilkesi”nin, “*verilerin işlenmesinin toplanma amacıyla sınırlı olması ilkesi*” ile özdeşleştiği görülmektedir⁴⁰⁹. Bu bağlamda rıza gösterilmesinin, kişinin özgür iradesini sakatlayacak şekilde, ilgili işlemin gerçekleştirilmesi için bir şart olarak koşulması kanımızca iradeyi etkileyen ve uygulamada sıklıkla rastlanan yanlışlara örnek olarak gösterilebilir. İrade serbestisi kapsamında “*özellikle bir hizmetin ya da ürünün satın alınmasını, kişinin onayına bağımlı kılan hükümler sorun teşkil etmektedir*”⁴¹⁰. Bu şekilde alınan rızanın KVKK kapsamında açık rıza olarak değerlendirilemeyeceğini düşünmekteyiz.

KVKK’de özel ya da genel nitelikli kişisel veri ayrımı yapılmadan her türlü verinin işleme ve aktarılma koşulu olarak ilgili kişinin açık rızasının alınmasının öngörüldüğü, ancak özel nitelikli kişisel verilerin hassas olması ve ayrımcılığa yol açabilecek önemde bilgiler içermesi nedeniyle söz konusu verilerin işlenmesinin koşullarının ayrıca vurgulandığı⁴¹¹ daha önce açıklanmıştı. Bu kapsamda hassas nitelikteki bu verilerin işlenmesinde meşruiyetin sağlanabilmesi için kişinin açık rızasının gerekli olduğu⁴¹², açık rızanın bu bağlamda daha büyük önem kazandığı söylenebilir. Bu veriler kişinin kendisi ile yakından ilişkilidir⁴¹³ ve diğer verilerde olduğu gibi kişi, bu verilerin işlenmesi ve aktarılması⁴¹⁴ için kendi özgür iradesi ile açık rıza göstermelidir. Bu durum, kişinin kabule ilişkin özgür iradesini gösteren müspet bir davranışın varlığını gerektirmektedir. Bu kapsamda örtülü rıza göstermek ya da kişinin işlemi kabul etmediğini belirtmemesi olumlu bir rıza beyanı olarak kabul edilemez. Kişinin rızasını gösterip göstermemesi karşıdaki kişinin yorumuna ya da kabulüne bırakılamaz. Kanun ve gerekçesinde “*kişinin tereddüte yer vermeyecek şekilde açıkça rıza göstermesi*”, ifadesi kullanılarak bu durum açıkça belirtilmektedir⁴¹⁵. Kişinin gösterdiği rıza, açık ve kesin olmalıdır, öyle ki karşıdaki kişi rızanın gösterilip gösterilmediği hakkında herhangi bir ikileme düşmediği gibi üçüncü bir kişinin de bu durumla ilgili herhangi bir varsayıma ya da kabule gitmesine gerek kalmamalıdır⁴¹⁶. Kişinin hareketsizliği nedeniyle rıza gösterdiği sonucuna varılmamalıdır⁴¹⁷.

⁴⁰⁹ Çekin, (Big Data), s. 637; İbrahim Korkmaz, s. 102; Yücedağ, s. 774.

⁴¹⁰ Çekin, (Big Data), s. 636-637; İbrahim Korkmaz, s. 107; Yücedağ, s. 74.

⁴¹¹ Akkurt, (veri kavramı), s. 27; İbrahim Korkmaz, s. 113.

⁴¹² Atasoy, s. 284; Kama Işık, s. 251-252; Yücedağ, s. 771-772.

⁴¹³ İbrahim Korkmaz, s. 112; Küzeci, (doktora), s. 99.

⁴¹⁴ Çekin, (Big Data), s. 636.

⁴¹⁵ Atasoy, s. 295.; İbrahim Korkmaz, s. 106-109; Küzeci, (doktora), s. 259-260; Yücedağ, s. 774.

⁴¹⁶ Atasoy, s. 290-291; Avcı Braun, s. 19-20.

⁴¹⁷ Küzeci, (doktora), s.258-259.

Bu bağlamda pazarlama amacıyla bazı hizmet ve ürünlerin satışında rıza gösterilmesinin satışın gerçekleştirilmesi için ön koşul olarak sunulması⁴¹⁸ doğru olmamasına rağmen, bu duruma uygulamada sıklıkla rastlanıldığı belirtilmişti. Bunun yanında pazarlama amacıyla kişinin rızası alınmadan ve kişinin rıza gösterdiği yönünde müspet bir davranışı bulunmadan bilgilerinin işlenmesinin meşrulaştırıldığı görülmektedir, ancak bu durumun özel nitelikli kişisel veriler için uygulanması mümkün değildir. Pazarlama amacıyla dahi olsa özel nitelikli kişisel verileri içeren bir satış sözleşmesi durumunda, örneğin tıbbi ürünler satan bir internet sitesindeki satış sözleşmesi kapsamında, kişinin rızasının geçerli olabilmesi için müspet bir davranışta bulunarak rızasını açıkça belli etmiş olması gerekmektedir. Kişinin bu yöndeki rızasının geçerli olabilmesi için özgür iradesini katılma yönünde kullandığını gösteren aktif bir davranış ya da harekette bulunması önem taşımaktadır. Bu kapsamda kişinin iradesini olumsuz yönde göstermemesi nedeniyle kişinin olumlu yönde bir irade gösterdiği çıkarımında bulunulması yanlıştır⁴¹⁹. Özellikle özel nitelikli kişisel veriler kapsamında yürütülen işleme faaliyetlerinin veri işleyen açısından getirdiği bu ve benzeri yüklerin, veri işleyen otoritelerin söz konusu verilerin toplanması ve işlenmesinin gerekliliğini sorgulamasını sağlaması açısından yararlı olabileceği düşünülmektedir⁴²⁰.

Kişinin doğrudan kendisi ve kişiliğine ilişkin bilgilerinin geleceğini belirleyebilmesi, verilerin doğruluğunu, kullanılış amacını ve şeklini denetleyebilmesi, gerektiğinde bilgi edinebilmesi ve uygun olmayan bilgilerin düzenlenmesini talep edebilmesi, veri işleme sürecine katılmasına ve sürecin hukuka uygun şekilde ilerlemesine katkıda bulunurken sürecin meşruiyetini de sağlamaktadır⁴²¹. İlgili kişi, verilerinin geleceğini belirleyebilmesi kapsamında gerektiğinde düzenleme ve düzeltmelerin yapılmasını isteyebilir. İlgili kişinin bu hakkını kullanabilmesi verilerinin neden ve ne amaçla toplandığı ve kullanılacağı hakkında bilgilendirilmesi ile mümkün olacaktır⁴²². Kişinin bu kapsamdaki bilgi edinme hakkı da açık rıza kurumu ile yakından ilişkilidir.

108 Sayılı Sözleşme, OECD Rehber İlkeleri'nde olduğu gibi kişisel verilerin korunması ve bu bağlamda işlenmesi kapsamında bazı ilkeler öngörmüştür. “İlgili kişinin bilgi alma, verilere ulaşma ve gerektiğinde onları düzeltme hakkı” bu ilkelerden birini

⁴¹⁸ Atasoy, s. 293; Çekin, (Big Data), s. 636-637.

⁴¹⁹ Atasoy, s. 288-290; Küzeci, (doktora), s. 260.

⁴²⁰ Küzeci, (doktora), s. 261.

⁴²¹ İbrahim Korkmaz, s. 96 ve s. 131; Küzeci, (anayasal), s. 144; Küzeci, (doktora), 260-261.

⁴²² Kama Işık, s. 313-314; Küzeci, (doktora), s. 405-406.

oluşturmaktadır⁴²³. AİHM, özel yaşam hakkı bağlamında kişilerin verilerinin geleceğini belirleyebilme hakkı olduğunu kabul etmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde kişisel dosyalara erişim, kamuya açık dosyalardan kişisel verilerin silinmesi, transseksüellerden resmi cinsel verilerinin düzeltilmesine ilişkin talepler AİHS m. 8 hükmü kapsamında değerlendirilebilir⁴²⁴. Bu açıdan bakıldığında ilgili kişinin bilgi alma hakkı, “*açık rızanın bilgilendirilmeye dayanması ilkesi*” ile de örtüşmektedir. Bilgi edinme hakkı, verilerin toplanması aşamasından beri uygulanması gereken, işleme faaliyetlerinin her basamağına yayılan bir haktır.

3.2.6. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Anonim Hale Getirme

Kişisel verilerin anonim hale getirilmesi KVKK m. 3’te tanımlanmaktadır. Tanım ve anonim kelimesinin sözlük anlamı birlikte değerlendirildiğinde kişisel verilerin, ayırt edici özelliklerinden olan, bir başka deyişle bir veriyi kişisel veri yapan en önemli özellik olan, kimliği belirli veya belirlenebilir bir gerçek kişiye ait olma ya da bu özellikleri taşıyan gerçek kişi ile ilişkilendirilebilme özelliğini⁴²⁵, anonimleştirme ile kaybettiği görülmektedir⁴²⁶. Burada önemli olan bir başka konu ise bilginin, anonim hale getirildikten sonra kendi başına herhangi bir belirli ya da belirlenebilir kişiye ait olmamasının yanında başka verilerle eşleştirilmek veya birlikte kullanılmak suretiyle herhangi bir gerçek kişiyi belirleyebilme kabiliyetini de kaybetmiş olmasıdır⁴²⁷. Veri anonim hale getirildikten sonra elde kalan bilgiler üzerinden bir izleme yapıp başka verilerle birleştirildiğinde ve desteklendiğinde verinin ait olduğu kişinin bulunması durumunda şüphesiz ki verinin KVKK kapsamına uygun şekilde anonim hale getirildiğinden ve bu durumda kişisel veri olma özelliğini kaybettiğinden bahsedilemez⁴²⁸. 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi Başlangıç Bölümü m. 26. hükmünde de anonim verilerin kişisel veri olmadığı belirtilmiştir⁴²⁹.

Kişisel verilerin korunması, düşüncüyü açıklama özgürlüğü ve özel yaşamın gizliliği hakkı ile yakından ilgilidir. Anonimlik hakkı düşüncüyü açıklama özgürlüğü ve özel yaşamın gizliliği kavramları bağlamında ele alınabilir. Söz konusu hak, kişisel verilerin korunma

⁴²³ Kama Işık, s. 74-75 ve 93; Küzeci, (doktora), s. 235, s. 360-361 ve s. 405.

⁴²⁴ Bkz: European Convention on Human Rights; Kama Işık, s. 93.

⁴²⁵ Akkurt, (veri kavramı), s. 21; Kılınç, s. 1148.

⁴²⁶ Küzeci, (doktora), s. 223.

⁴²⁷ Kama Işık, s. 172;

⁴²⁸ İbrahim Korkmaz, s. 96-97; Küzeci, (doktora), s. 223; Yılmaz, s. 204.

⁴²⁹ İbrahim Korkmaz, s. 97; Ayrıntılı bilgi için bakınız: “<https://kisiselveri.com/9546ec-turkce>” (E.T: 18.04.2021).

ihtiyacında olduğu gibi⁴³⁰ teknolojik gelişmeler doğrultusunda özellikle internetin yaygın kullanımıyla kişilerin kimliklerini belli etmeden anonim bir şekilde duygu ve düşüncelerini ifade etmeleriyle ortaya çıkmaktadır⁴³¹.

Buna göre anonim olmanın, tam anonimlik ve takma isimlilik olmak üzere iki çeşidi bulunmaktadır. Tam anonimlik, adından da anlaşılacağı üzere veri sahibi ilgili kişinin kimliğinin belirlenemeyeceğı, ilgili kişiye tam anonimlik sağlayan bir tür anonimliktir. Daha çok takma isimlilik olarak anılan ikinci tür anonimlikte ise ilgili kişinin gerçek kimliğiyle ilişkilendirilmesinin önüne geçilmesine rağmen kişinin aynı takma ismi kullanarak ortaya koyduğu duygu, düşünce ve veriler sanal da olsa ayrı bir kişilik oluşturabilmektedir⁴³².

Gerçek ya da belirlenebilir bir kişiyle ilişki kurulmasını sağlamaları açısından veriler üç grupta incelenebilir. Bu bağlamda yukarıda bahsedilen anonim verilerin yanı sıra veriler, takma ad kullanılarak oluşturulan veriler ve şifreli veriler olarak ayrıştırılabilmektedir. Takma ad kullanılan veriler, genellikle istatistiksel veriler elde etmek amacıyla birçok kişiye ait birçok verinin, verilerin gerçek sahipleri ile ilişkilendirilerek değil de ilgili kişilere takma ad verilerek oluşturulması durumlarında söz konusudur. Bu noktada birçok kişiye ait verinin toplanması gerekmektedir, ancak kişilerin açıklanmaması amacıyla kişilere başka adlar atfedilmektedir. Diğer grup olan şifreli veriler ise ilgili kişilerin isimlerinin paylaşılması ya da bu kişilere başka isimler verilmesi dışında her kişiye ayrı bir kod verilerek oluşturulmaktadır. Genellikle bu kod numaraları ayrı bir yerde saklandığında kod numarasına ulaşan herhangi bir üçüncü kişi aslında şifreli veri şeklinde paylaşılan verilerin kime ait olduğunu anlayabilmektedir. Bu durum takma adların kime ait olduğunu öğrenen kişi için de geçerli olmaktadır. Böyle durumlarda veri ile kişi arasında bulunan bağın kopmaması⁴³³ söz konusudur. Bu durumda KVKK'de ve gerekçesinde belirtildiğı üzere, kanunda takma adlı veri veya şifreli veri tanımına yer verilmemesinin yanında takma ad kullanılarak oluşturulan veri ve şifreli veriler ait oldukları gerçek kişi ile bir şekilde ilişkilendirilebileceğı için, başka bir deyişle anonim hale getirmede olduğu gibi veri ile ait olduğu kişi arasındaki ilişik kesilemediğı için söz konusu veriler KVKK kapsamında kişisel veridir ve ilgili mevzuat çerçevesinde koruma altındadır⁴³⁴.

⁴³⁰ Küzeci, (doktora), s. 100-101.

⁴³¹ Küzeci, (doktora), s. 100-101; Stefano TADDEI/ Bastianina CONTENNA, Privacy, trust and control: Which relationships with online self-disclosure?, Computers in Human Behavior, S. 29, 2013, s. 821, <https://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/74907.pdf> (E.T: 07.09.2021).

⁴³² Kama Işık, s. 165; Küzeci, (doktora), s. 100-101.

⁴³³ Hizarcı, s. 135; Küzeci, (doktora), s. 223; Özkan, s. 122.

⁴³⁴ Kama Işık, s. 176; İbrahim Korkmaz, s. 97; Küzeci, (doktora), s. 223, s. 266-267.

Her anonimleştirme faaliyetinin KVKK kapsamına uygun olduğu söylemez. Netflix'in üyelerin bilgilerini “*anonim hale getirerek*” internete sunması sonucunda bazı üyelerin kimliğinin tespit edilmesi kanun kapsamına uygun olmayan anonim hale getirmenin bir örneğini oluşturmaktadır. Somut olayda anonim hale getirmenin asıl amacı olan kişilerin kimliklerinin tespit edilememesi olgusu sağlanamamıştır⁴³⁵.

Anonimleştirme şüphesiz kişisel verilerin korunması kapsamında önemli bir araçtır. Modern dünyada devlet ve diğer bazı otoriteler bilimsel çalışmalarda kullanmak, istatistiksel veriler elde etmek gibi çeşitli amaçlarla kişilerin verilerine ihtiyaç duyabilmektedir, ancak bu verilerin kime ait olduğunun başka bir deyişle verilerin gerçek kişilerle özdeşleştirilmesinin çalışmaların amacı açısından çoğu zaman bir yararı bulunmamakta, aksine böyle bir durumda verisi elde edilen kişilerin kişilik haklarına saldırı ihtimali ortaya çıkabilmektedir. Bu yöntem ile anonim hale getirme faaliyeti sonucunda verilerin toplanması ve amaca uygun olarak kullanılması sağlanırken kişilerin kişilik hakları saldırılara karşı koruma altına alınmış olmaktadır⁴³⁶.

Anonimlik hakkı internetin yaygın kullanımıyla kişilere gerçek kimliklerini saklama imkanı sağlamıştır. Gerçek kimlikleri belli olmayan bu kişiler internet ortamında düşüncelerini özgürce açıklayabilme imkanı bulmuş, bu durumda düşünceyi açıklama özgürlüğü ve özel hayatın gizliliği hakkını beslemiştir. Anonimleştirmenin bu olumlu sonucunun yanında birtakım olumsuz sonuçları da olmuştur. Anonimleştirme adı altında sanal kişilik oluşturulması kişilik haklarına yapılan saldırıların önünü açabilmektedir. Özellikle internet ortamında gerçek kişiliklerinin belli olmaması ve duygu ve düşüncelerini rahatlıkla açıklayabilme imkanı kişilere, diğer kişilerin kişilik haklarına saldırıda bulunma cesaretini verebilmektedir⁴³⁷. Kanımızca bu bağlamda kişilerin düşüncelerini özgürce açıklayabilmesi, ancak bu haklarını kullanırken diğer kişilerin kişilik haklarına saygı göstermesi dengenin kurulması açısından önemlidir⁴³⁸.

Anonim hale getirme terimine KVKK'nin “*Çeşitli Hükümler*”inde “*İstisnalar*” başlıklı m. 28/b hükmünde de yer verilmektedir. Söz konusu hüküm istisnai durumlara bir örnek teşkil eder. Resmi istatistikleri düzenleme görevi bilindiği üzere Türkiye İstatistik Kurumu'na aittir. Kurumun temel kanunu niteliğindeki 5429 sayılı Türkiye İstatistik

⁴³⁵ Çekin, (Big Data), s. 635-636.

⁴³⁶ Kama Işık, s. 235; İbrahim Korkmaz, s. 102; Küzeci, (doktora), s. 101-102; Özkan, s. 126.

⁴³⁷ Küzeci, (doktora), s. 101-102.

⁴³⁸ Kama Işık, s. 215-216.

Kanunu birkaç defa AYM'ye götürülmüştür. Ayrıca maddede “gibi” ifadesinin kullanılması sayılan muaf tutulma durumlarının arttırılabileceği kanaatini getirmektedir. Bu belirsizlik durumu ise maddenin geniş yorumlanması sebebiyle birtakım olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir⁴³⁹.

3.2.7. Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi, Veri İşleyen, Veri Sorumlusu ve İlgili Diğer Tanımlar

Kişisel verilerin işlenmesi kavramı, KVKK m. 3/1/e hükmünde tanımlanmaktadır. Söz konusu madde ve maddenin gerekçesi birlikte değerlendirildiğinde kapsamın oldukça geniş tutulduğu, birçok faaliyetin verinin işlenmesi olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu durum gerekçenin ilgili maddesinde verilerin işlenmesinin, “*verilerin ilk defa elde edilmesinden başlayarak veriler üzerinde gerçekleştirilen tüm işlem türleri*” olarak tanımlanması şeklinde açıklanmaktadır.

Madde 3'te işlemlerin tahdidi olarak sayılması yerine “*tüm işlemler*” ifadesinin kullanılması, kanunun kapsamını belirleyen m. 2 hükmünde olduğu üzere maddelere “*teknoloji nötr (teknoloji geçirmez)*” bir özellik kazandırmaktadır. Maddenin bu şekilde düzenlenmesi madde kapsamındaki korumanın doğrudan ilişki içinde olduğu, hızla gelişen ve değişen teknolojik gelişmelere ayak uydurması açısından büyük öneme sahiptir⁴⁴⁰.

OECD Rehber İlkeleri kapsamında üye ülkelerin kişisel verileri işleme sürecinde uyması gereken temel prensipler, “*toplamanın sınırlandırılması ilkesi, veri kalitesi ilkesi, amacın belirli olması ilkesi, kullanımın sınırlı olması ilkesi, güvenlik önlemleri ilkesi, açıklık ilkesi, bireysel katılım ilkesi, hesap verilebilirlik ilkesi*” olarak sıralanmaktadır⁴⁴¹.

Bir verinin KVKK kapsamında işlenmesi faaliyeti belirli yöntemler kullanılarak gerçekleştirilir. Bir başka deyişle, verinin kişisel veri olarak değerlendirilebilmesi için gereken kayıt ve buna benzer diğer yöntemler için daha önce yapmış olduğumuz açıklamalar, verinin işlenmesi için de geçerlidir. Buna göre veri tamamen ya da kısmen otomatik olan bir veri kayıt sistemine bağlı ya da otomatik olmamakla birlikte belirli bir yöntem belirlenerek ve sınıflandırma yapılarak oluşturulan bir sistemin parçası olarak elde edilmeli ve kaydedilmelidir⁴⁴². Kanun işleme faaliyetlerine örnek olarak verilerin elde

⁴³⁹ Kama Işık, s. 235.

⁴⁴⁰ Hizarcı, s. 134-135; Kama Işık, s. 223-224.

⁴⁴¹ Baskın, s. 32-33; Kama Işık, s. 68.

⁴⁴² Çekin, (Avrupa), s. 27-28; İbrahim Korkmaz, s. 88; Oğuz, s. 21.

edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hale getirilmesi, sınıflandırılması veya kullanılmasının engellenmesi gibi işlemleri sıralamaktadır. Veri işleme faaliyeti, işleme faaliyetleri ve işlenen bilginin kişisel veri olma özelliğini taşıması olmak üzere iki aşamada değerlendirilmelidir. Bunun yanında veri işlemenin KVKK kapsamında gerçekleştirilebilmesi için şüphesiz ortada bir kişisel veri bulunmalıdır. İşte bu noktada verinin herhangi bir bilgi olmaması ve otomatik ya da otomatik olmayan bir kayıt sistemi ile ilişkilendirilmesi önem arz etmektedir⁴⁴³.

İşleme süreci bilgisayarla, tamamen otomatik, kısmen otomatik ya da daha önce açıklandığı üzere belirli koşulları sağlaması durumunda el ile kayıt altına alınma suretiyle gerçekleştirilen süreçlerin tümünü kapsamaktadır. Bu derece geniş bir alana sahip olan bu, kimi zaman karmaşık kimi zaman daha basit düzeydeki işlem ve süreçler bütünü içerisinde birçok kişi ve kurum rol almaktadır⁴⁴⁴.

KVKK ve kişisel verilerin işlenmesi prosedürleri düşünüldüğünde başlıca dört kişi grubundan bahsedilmektedir. Bu kişi grupları, ilgili kişi, veri işleyen, veri sorumlusu ve veri kullanıcısı olarak sınıflandırılabilir⁴⁴⁵. Verilerin işleme faaliyetini gerçekleştiren ya da bu faaliyetten etkilenen gerçek ve tüzel kişiler bulunmaktadır. Korumanın konusu olan kişi aynı zamanda verinin sahibi olan kişi, genellikle “*ilgili kişi*” ya da “*veri öznesi*” olarak adlandırılmaktadır⁴⁴⁶.

Verisi işlenen kişi KVKK kapsamında ilgili kişi olarak adlandırılırken, GVKT ve Avrupa Veri Koruma Denetçisi Veri Koruma Sözlüğü’nde veri öznesi tanımına yer verilmiştir. Söz konusu Veri Koruma Sözlüğü’nde veri öznesi, “*kişisel verileri toplanan, tutulan ve işlenen kişi*”dir⁴⁴⁷.

Kişisel verilerin işlenmesi süreçlerinde rol oynayan ikinci kişi grubu olan veri işleyen ise KVKK m. 3/1/ğ hükmünde, “*Veri sorumlusunun verdiği yetkiye dayanarak onun adına kişisel verileri işleyen gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlanmaktadır⁴⁴⁸. Bu noktada daha

⁴⁴³ İbrahim Korkmaz, s. 98; Özkan, s. 70.

⁴⁴⁴ İbrahim Korkmaz, s. 95.

⁴⁴⁵ Hizarcı, s. 33-34; Küzeci, (doktora), s. 18.

⁴⁴⁶ Küzeci, (doktora), s. 17; Yılmaz, s. 8.

⁴⁴⁷ Kama Işık, s. 62-63;

⁴⁴⁸ İbrahim Korkmaz, s. 98; Kama Işık, s. 229.

iyi anlaşılabilmesi adına veri sorumlusunun tanımı yapıldıktan sonra, veri sorumlusu ve veri işleyen gruplarının birlikte değerlendirilmesinin daha uygun olacağını düşünmekteyiz.

KVKK m. 3/1/1 kapsamında veri sorumlusu, “*Kişisel verilerin işleme amaçlarını ve vasıtalarını belirleyen, veri kayıt sisteminin kurulmasından ve yönetilmesinden sorumlu olan gerçek veya tüzel kişi*”dir. Madde ve gerekçe birlikte değerlendirildiğinde veri sorumlularının gerçek kişilerden oluşabileceği gibi kamu kurumları, şirketler, dernek ve vakıflar gibi tüzel kişilerin de veri sorumlusu sıfatıyla kişisel verilerin kayıt altına alınması ve yönetilmesinden sorumlu olabilecekleri anlaşılmaktadır⁴⁴⁹. 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi⁴⁵⁰ kapsamında ise veri sorumlusu ulusal hukuk kapsamında kaydedilecek kişisel verilere, bunların kaydedilme amaçlarına ve bunlara uygulanacak işlemlere karar veren gerçek ve tüzel kişiler olarak tanımlanmaktadır. Aynı şekilde 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi’nde⁴⁵¹ yer verilen açıklamada veri işleyen, veri sorumlusu ve veri işlemcisi olarak ikiye ayrılmıştır. Buna göre veri sorumlusu ne veri koruma memuru ne de veri işlemcisi ile aynı kişidir. Veri işlemcisi, veri sorumlusunun talimatı üzerine, onun sorumluluğu kapsamında veriyi işleyendir ki KVKK kapsamında bu kişi ayrıca veri işleyen olarak halihazırda tanımlanmaktadır⁴⁵².

Veri denetleyicisi, bir başka deyişle veri sorumlusu, veri işlenmesi faaliyetlerinin hukuka uygun ve KVKK kapsamındaki ilkeler doğrultusunda yürütülmesinden, verilerin üçüncü kişilere karşı korunmasından ve ilgili kişinin haklarına saygı gösterilmesinden sorumludur. Veri işleyen ise veri sorumlusunun talimatlarıyla bağlıdır ve onun adına hareket eder. Bir üniversitenin güvenliğinin sağlanması amacıyla üniversiteye giriş ve çıkışları kontrol eden güvenlik görevlileri veri işleyen iken, üniversite bu bağlamda veri sorumlusudur. Görevliler üniversite adına verileri toplayıp işlemektedir⁴⁵³.

KVKK m. 3’te yer verilen başkan, kurul ve kurum tanımlarına da kısaca değinmekte yarar olduğunu düşünmekteyiz. Buna göre KVKK kapsamında başkan, “*Kişisel Verileri Koruma Kurulu Başkanını*”, kurul, “*Kişisel Verileri Koruma Kurulunu*” ve son olarak kurum, “*Kişisel Verileri Koruma Kurumu*”nu belirtmektedir.

⁴⁴⁹ Hizarcı, s. 33; İbrahim Korkmaz, s. 98.

⁴⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız:

“<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabiTutuImasiKarsisindaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf>” (E.T: 18.04.2021).

⁴⁵¹ Ayrıntılı bilgi için bakınız: “<https://kisiselveri.com/9546ec-turkce>” (E.T: 18.04.2021).

⁴⁵² Hizarcı, s. 33-34; İbrahim Korkmaz, s. 99.

⁴⁵³ Kama Işık, s. 63; İbrahim Korkmaz, s. 134; Öztürk ve diğerleri, s. 35-36.

3.3. Kişisel Verilerin İşlenmesi Kapsamında Benimsenen İlkeler

Kişisel verilerle ilgili faaliyetlerin insan onuruna ve değerlerine uygun olarak gerçekleştirilmesi amacıyla birtakım ortak ilkeler belirlenmiştir. Söz konusu ilkeler birbirlerine kaynaklık edebildikleri gibi birbirlerinin tamamlayıcısı rolünü de üstlenebilirler. Bu açıdan bakıldığında kişisel verilerin söz konusu ilkelere uygun olmayan şekilde işlenmesi, verilerin hukuka uygun olmayan şekilde kötü niyetle işlendiğinin ve kötüye kullanıldığının bir göstergesidir⁴⁵⁴.

Bu noktada kişisel verilerin korunması kavramının amacının verilerin işlenmesini yasaklamak ya da engellemek olmadığını vurgulamanın yararlı olacağını düşünmekteyiz. Bu açıdan bakıldığında kişisel verilerin korunması ile kişisel verilerin “*orantısız*” ve “*hukuk dışı*” işlenmesinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Kişisel verilerin haksız şekilde toplanması, saklanması ve üçüncü kişilerle paylaşılmasının engellenmesi veri sahibi kişinin mahremiyetinin korunması ve dolayısıyla özel hayatının gizliliğinin sağlanması ile doğrudan ilişkilidir⁴⁵⁵. Verilerin söz konusu ilkeler gözetilerek işlenmesinin kişinin verilerinin “*orantısız*” ve “*haksız*” şekilde işlenmesi yoluyla kişilik haklarına yapılacak haksız müdahaleleri önleyici nitelikte olduğunu düşünmekteyiz.

Verilerin işlenmesine ilişkin benimsenen ilkeler KVKK m. 4’te sıralanmaktadır. Madde 4/1 hükmü, kişisel verilerin ancak kanun hükümleri ile işlenebileceğini vurgulamaktadır. KVKK kapsamında verilerin işlenmesine ilişkin ilkeler, “*hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun olma*”, “*doğru ve gerektiğinde güncel olma*”, “*belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenme*”, “*işlendikleri amaçla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olma*”, “*ilgili mevzuatta öngörülen veya işlendikleri amaç için gerekli olan süre kadar muhafaza edilme*” şeklinde belirtilmektedir⁴⁵⁶.

3.3.1. Hukuka ve Dürüstlük Kurallarına Uygun Olma

Kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun şekilde işlenmesi ilkesi, TMK m. 2 kapsamında değerlendirildiğinde Türk Hukuku açısından diğer birçok ilkeyi içine

⁴⁵⁴ İbrahim Korkmaz, s. 99.

⁴⁵⁵ Kama Işık, s. 53.

⁴⁵⁶ Çekin, (Avrupa), s. 82 vd.; İlke GÜRSEL, İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 216-217 (işçi); Küzeci, (kişisel), s. 228 vd.

alması, ayrıca kişisel verilerin korunması kapsamındaki diğer ilkelere kaynaklık etmesi bakımından kapsayıcı ve temel ilke olarak değerlendirilebilir⁴⁵⁷.

Kişisel verilerin korunması kapsamında oldukça önem taşıyan bu ilkenin kişisel verilerin hukuka ve dürüstlük kurallarına uygun işlenmesi olmak üzere iki başlık altında incelenmesi uygun olacaktır. Kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi ilkesi, verilerin işlenmesi sürecinde kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun şekilde işlenmesini zorunlu kılmaktadır. Verilerin dürüstlük kuralına uygun şekilde işlenmesi ise en kapsamlı haliyle veri işleme süreçlerinde veri sahibinin çıkarlarının ve makul beklentilerinin gözetilmesi olarak yorumlanabilir. Bu ilke aynı zamanda, veri işleme sürecinin ilgili kişi için “şeffaf” yürütülmesi ve veri sorumlusunun ya da veri işleyenin bilgilendirme ve uyarı yükümlülüklerine uygun şekilde hareket etmesi gerekliliklerini kapsamaktadır⁴⁵⁸. Kişisel verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi KVKK’de açıkça sayılan hallerde, “diğer ilkelere ve işlenme şartlarına uyulması durumunda” ilgilinin rızası ile mümkündür⁴⁵⁹.

“Şeffaflık ilkesi” KVKK m. 10 hükmü kapsamında değerlendirilmelidir. Buna göre, veri sorumlusu ya da yetkilendirdiği kişi, verilerin toplanması sırasında “veri sorumlusunun ya da temsilcisinin kimliğine”, “kişisel verilerin hangi amaçla işleneceğine”, “işlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçlarla aktarılabilmesine”, “kişisel verilerin toplanmasının yöntemine ve dayandırıldığı hukuki sebebe”, “ilgili kişinin konu kapsamındaki haklarına” ilişkin bilgi vermek durumundadır⁴⁶⁰.

Bu açıdan bakıldığında maddenin amacının “şeffaflık ilkesi”nin desteklenmesi olduğu görülmekle birlikte kanımızca kişinin sadece bilgilendirilmesi kişisel verisinin korunması için yeterli değildir. Günümüzde gelişen teknoloji arayıcılığıyla otomatik işleme sistemleri bilgiyi birden fazla amaçla işleyebilmekte, bu kapsamda bilgi hızla yayılabilmektedir. Özellikle “Big Data”⁴⁶¹ sebebiyle ilgili kişinin verisinin hangi amaçla kullanıldığına dair eksiksiz bilgilendirilmesi mümkün olmayabilir. Bu kapsamda Facebook’un kişilik özelliklerine ve tercihlerine göre farklı algoritmalar kullanarak kişilerin ilgi alanlarına uygun

⁴⁵⁷ İbrahim Korkmaz, s. 100.

⁴⁵⁸ Kılınç, s. 1124-1125; Küzeci, (doktora), s. 212.

⁴⁵⁹ Hizarcı, s. 139; Kama Işık, s. 240-241.

⁴⁶⁰ Kama Işık, s. 241-242; Kılınç, s. 1123.

⁴⁶¹ Ayrıntılı bilgi için bkz: Çekin, (Big Data), s. 630; “https://www.sas.com/en_us/insights/big-data/what-is-big-data.html” (E.T: 01.05.2021); “<https://www.ibm.com/blogs/journey-to-ai/?s=big+data>” (E.T: 01.05.2021).

reklamlar sunması durumunda kişilere verilerinin sadece reklam amacıyla kullanılacağı bilgisinin verilmesi “*şeffaflık ilkesi*” ile uyumlu olmayacaktır⁴⁶².

AB Yönergesi ve Avrupa Konseyi Sözleşmesi kapsamında veri işleme süreçleri oldukça geniş tutulmuştur. Bu açıdan bakıldığında “*hukuka ve dürüstlük kuralına uygun olma ilkesi*” verilerin toplanması, kaydedilmesi, düzenlenmesi, silinmesi, geri alınması, haklarında bilgi verilmesi gibi birçok süreçte etkin tutulmalıdır⁴⁶³.

“*Hukuka ve dürüstlük kuralına uygun işleme ilkesi*” veri işleme sürecinde veri sahibinin kişilik haklarının ve özellikle özel hayatının gizliliğinin makul olmayan şekilde ihlal edilmesinin önüne geçmektedir. Şüphesiz bu kapsamda “*ölçülülük*” ve “*denge*” prensipleri büyük önem taşımaktadır⁴⁶⁴.

3.3.2. Doğru ve Gerektiğinde Güncel Olma

Kişisel verilerin doğru ve gerektiğinde güncel olması ilgili kişi, veri işleyen ve veri sorumlusu için olduğu gibi verilerin işlenmesi ile amaçlanan hedefe ulaşılması açısından da büyük öneme sahiptir. Bu kapsamda yanlış ya da eksik bilgilerin kullanılmasıyla yanlış sonuçların elde edilmesi, veri sahibinin temel hak ve özgürlüklerinin, ekonomik çıkarlarının ve manevi varlığının zarar görmesine sebep olmasının yanı sıra veri sorumlusu açısından da olumsuz sonuçlar yaratacaktır⁴⁶⁵.

İlgili kişinin kendisi ile ilgili verilerin doğruluğunu sorgulama, eksik ya da yanlış bulunduğu bilgilerin düzeltilmesini ve güncel olmayan bilgilerin güncellenmesini talep etme hakkı KVKK m. 11/d hükmü ile koruma altına alınmaktadır. İlgili maddeye göre, “*Kişisel verilerin eksik veya yanlış işlenmiş olması halinde bunların düzeltilmesini isteme*” herkesin veri sorumlusuna başvurmak suretiyle talep edebileceği haklar arasında sayılmaktadır⁴⁶⁶.

İlgili kişilerin kendi verilerinin geleceğini belirleyebilme, verilerin doğruluğunu denetleme ve gerektiğinde düzeltme ve güncelleme talep etme hakkı sadece KVKK kapsamında değil, aynı zamanda Anayasa m. 20/3 tarafından sağlanan temel bir haktır. Anayasa’nın ilgili maddesi bu bağlamda sadece verilerin korunmasını, doğruluğunu ve güncelliğini denetleme ve gerektiğinde düzeltme talep etme hakkı tanımakla kalmaz, aynı

⁴⁶² Çekin, (Big Data), s. 641.

⁴⁶³ Küzeci, (doktora), s. 212-213.

⁴⁶⁴ Çekin, (Avrupa), s. 188-189; Kama Işık, s. 302; İbrahim Korkmaz, s. 103; Küzeci, (doktora), s. 213-214.

⁴⁶⁵ İbrahim Korkmaz, s. 101; Küzeci, (doktora), s. 225.

⁴⁶⁶ Çekin, (Avrupa), s. 154-156; Kama Işık, s. 261-262; Özkan, s. 87-88.

zamanda kişiye bu verilere erişme, verilerin toplanma amaçları doğrultusunda kullanıp kullanılmadığını sorgulama ve silinmesini talep etme hakkı da vermektedir. Bu bağlamda Anayasa m. 20/3 hükmü KVKK madde 11 ile düzenlenen konuları büyük ölçüde kapsamaktadır⁴⁶⁷.

Bu açıdan bakıldığında KVKK m. 11 ve Anayasa m. 20/3 hükümlerinin, KVKK m. 4 hükmünde öngörülen ilkelerle kişisel verilerin doğru ve güncel olmasına hizmet ettiği görülmektedir. Bu kapsamda veri sorumlusu bilgilerin doğru ve eksiksiz olması için kendisinden beklenebilecek özeni göstermekle ve gerekli önlemleri almakla yükümlü olacaktır⁴⁶⁸.

Bu kapsamda ilgili kişinin bilgilerini düzeltme, eksiklerini tamamlama, bilgilerin güncellenmesini ya da silinmesini talep etme hakkı kişinin bilgilerine erişebilme hakkının bir uzantısıdır⁴⁶⁹. Kişisel veriler, ait oldukları kişiyi niteleyen ve kişinin kişiliğine sıkı sıkıya bağlı bilgilerdir. Bu bağlamda, söz konusu bilgilerin doğruluğu ya da yanlışlığını en sağlıklı şekilde değerlendirebilecek kişi, şüphesiz verilerin sahibi olan kişidir. İlgili kişinin verilerini bu şekilde denetleyebilmesinin ön koşulu ise kişinin verilere erişiminin doğru bir şekilde sağlanmasıdır⁴⁷⁰. Burada bilgilerin doğruluğundan kasıt bilginin objektif içeriğinin değerlendirilmesidir. Bu kapsamda ilgili kişinin söz konusu verilere yüklediği subjektif anlamın dışında yapılan objektif değerlendirmenin sonucunda bilginin yanlış, eksik ya da bazı durumlarda güncel olmadığının belirlenmesi önem arz etmektedir⁴⁷¹.

Burada kullanılan “gerektiğinde” ifadesi dikkat çekmektedir. Bazı durumlarda bilginin güncellenmesi yerine eski bilgilerin, söz gelimi arşiv amaçlı toplanan bilgilerinin tutulması gerekebilir⁴⁷².

İsviçre Veri Koruma Yasası’nda verilerin güncel tutulmasına yer verilmemiş, doğru olmaları bu kapsamda yeterli bulunmuştur. OECD Rehber İlkeleri’nin 8. paragrafında ve APEC Çerçeve Belgesi’nin 21. paragrafında verilerin doğru ve güncel tutulması ile birlikte bilgilerin eksiksiz şekilde tutulması bir zorunluluk olarak ele alınmaktadır⁴⁷³. AB Yönergesi’nin 6/1/d ve Avrupa Konseyi Sözleşmesi m. 5/d hükmünde kişisel verilerin

⁴⁶⁷ Öksüzoğlu, s. 216.

⁴⁶⁸ Küzeci, (kişisel), s. 366 vd.; Öksüzoğlu, s. 216-217;

⁴⁶⁹ Çekin, (Avrupa), Küzeci, (kişisel), s. 248-253; s. 154-156; Öksüzoğlu, s. 218.

⁴⁷⁰ Çekin, (Avrupa), 150-152; Küzeci, (doktora), s. 226.

⁴⁷¹ Çekin, (Avrupa), s. 154-156; Öksüzoğlu, s. 217.

⁴⁷² Küzeci, (kişisel), s. 250 vd.; Öksüzoğlu, s. 241.

⁴⁷³ İbrahim Korkmaz, s. 101.

“doğru ve gereken durumlarda güncel olması” gerektiğinden bahsedilerek, her iki düzenlemede ilkeye yer verilmektedir. Bu kapsamda, İsviçre Yasası’nda düzenleme kapsamında “doğruluk” ifadesine yer verilirken OECD Rehber İlkeleri ve APEC Çerçeve Belgesi ilgili bölümlerinde “doğruluk” ve “güncellik” ölçütlerinin yanı sıra bilginin “tamlığı”na da yer verilmektedir⁴⁷⁴.

3.3.3. Belirli, Açık ve Meşru Amaçlar İçin İşlenme

KVKK madde 4/c kapsamında kişisel verilerin belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi öngörülmektedir. İlgili maddenin AB Genel Veri Koruma Tüzüğü 5/1/b maddesinde kişisel verilerin, “belirtilen, açık ve meşru amaçlara yönelik olarak toplanabilmesi ve bu amaçlara uygun olmayan bir şekilde işlenememesi” şeklinde açıklanan “amacın sınırlandırılması ilkesi” ile paralellik gösterdiği görülmektedir. Amacın sınırlandırılması ve belirli, açık ve meşru amaçlar kapsamında işlenme ilkeleri ilgili kişilerin haklarını kullanabilmeleri açısından önem taşımaktadır. Söz konusu ilke aynı zamanda “şeffaflık”, “öngörülebilirlik” ve ilgili kişilerin “verilerinin geleceğini belirleyebilmesi hakkı” ile de ilişkilendirilmektedir⁴⁷⁵.

Kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi aşamalarında bu ilkeye uygun davranılması, işlenecek verilerin sınırını belirlemekte ve belirli amaçlar için toplanan verilerin sadece bu amaçlarla kullanılabilmesini sağlamaktadır⁴⁷⁶.

Bu kapsamda ilkenin üç temel bölümden oluştuğu görülmektedir. Bu bölümler, “verilerin toplanma amacının belirli ve açık olması, verilerin toplanma amacının meşru olması ve verilerin daha sonra işlenme amaçlarının, toplanma amacı ile uyumlu olması”dır⁴⁷⁷.

Verilerin toplanma amacının belirli ve açık olması, verilerin ne amaçla işleneceğinin verilerin toplanma aşamasında ortaya konmasını, ilgili kişinin bu işlemlerin sebebinden haberdar olmasını ve bu durumlar haricinde yapılan işleme faaliyetlerinin hukuksuz olacağını vurgulamaktadır. Yalnızca veri işlemek, bu verileri toplamak ve depolamak meşru

⁴⁷⁴ Küzeci, (doktora), s. 225.

⁴⁷⁵ Dülger, s. 101; GVKT’ye ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: “<https://www.kisiselverilerinkorunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakan%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>” (E.T: 25.04.2021).

⁴⁷⁶ Baskın, s. 61; Küzeci, (doktora), s. 215.

⁴⁷⁷ Küzeci, (doktora), s. 214-215.

bir amaç olarak değerlendirilemez. Bu noktada, ilgili kişinin konuyu anlamasını zorlaştıracak şekilde kafa karıştırıcı, anlaşılması güç bir üslupla ele alınmış, uzun metinlerin açık rıza alınması amacıyla kullanılması amacının belirli ve açık yansıtılmasına engel teşkil edecektir. Bunun yanında amacın ortaya konulmasında işin kapsamı ve ilgili kitle de önem arz etmektedir⁴⁷⁸.

Verilerin toplanma amacının meşru olabilmesi için amacın yasal bir temele dayalı olması, bu kapsamda bütün hukuki gerekliliklerin sağlanıyor olması ve verilerin işlenmesi ile elde edilen çıkarlarla toplanma amacının uyumlu olması gerekmektedir⁴⁷⁹.

“Verilerin toplanma amacının meşru olması ilkesi” veriler toplanırken kişisel verilerin toplanmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerde öngörülen ilkelerin yanı sıra, toplanma amacı ve konusu kapsamında ilgili olabilecek diğer düzenlemelere ve genel olarak hukuki kurallara uygunluğu ve veri işlenmesi adı altında amacı aşan faaliyetlerin gerçekleştirilmemesini kapsamaktadır⁴⁸⁰.

Verilerin işleme amacının toplanma amacı ile uyum göstermesi, ilke ile sağlanmak istenen hukuki yararın gerçekleşmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Amaçların uyumlu olup olmadığının tespiti kolay olmamakla birlikte genellikle ilk amaçla sıkı sıkıya bağlılık gösteren amaçlar, toplanma amacı ile uyumlu olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda ilgili kişinin verilerinin ne amaçla toplandığını ve işleneceğini bilmesi söz konusu ilkenin sağlanması ve kişinin verilerinin geleceğini belirleyebilmesi açısından önleyici koruma sağlamaktadır⁴⁸¹.

Verilerin işlenmesinin toplanma amacıyla sınırlandırılması ilkesi, veri işleyen ve veri sorumlusuna birtakım yükümlülükler yüklemektedir⁴⁸². Özellikle veri sorumlusunun veri işleme faaliyetlerine ilişkin diğer yükümlülükleri ile birlikte verinin *“amaçla orantılı”* ve *“ölçülü”* işlenmesi yükümlülüğüne uyması gerekmektedir. KVKK m. 4’te sayılan bu ilkelere aykırı şekilde gerçekleştirilen veri işleme faaliyetinin hukuka uygun sayılması mümkün değildir. Verilerin amaçla sınırlı olacak şekilde işlenmesi ilkesi birleşme ve devralmalarda işverenin işçilerinin kişisel verilerini devralana aktarması ile somutlaştırılabilir. Buna göre, devreden işçilerin verilerini devralan şirkete aktarmasında

⁴⁷⁸ Kama Işık, s. 241-242.

⁴⁷⁹ Hizarcı, s. 139-140; İbrahim Korkmaz, s. 102.

⁴⁸⁰ Küzeci, (doktora), s. 215-216; Öztürk ve diğerleri, s. 54.

⁴⁸¹ Baskın, s. 62; Küzeci, (doktora), s. 218-219.

⁴⁸² Çekin, (Avrupa), Yücedağ, s. 81; 783-785.

menfaati bulunmaktadır, ancak devralanın şirketin hukuki ve ekonomik durumu hakkında inceleme yapabilmesi için bütün işçi bilgilerine ihtiyacı bulunmamaktadır. Bu nedenle, işçilerin hepsinin ad, soyadı ya da başka kişisel verilerinin bulunduğu bir listeyi devralana sağlamak, kişisel verilerin işlenmesinde amaçla sınırlı olma ilkesine aykırılık teşkil etmesi bakımından meşru sayılmayacaktır. Bu noktada sadece yönetici statüsündeki işçilerin kişisel verileri gibi işleme amacıyla ilgili işçi bilgilerinin paylaşılması, hem ilkenin sağlanması açısından uygun hem de devreden ve devralan şirketlerin menfaatlerinin gerçekleştirilmesi açısından yeterli olacaktır⁴⁸³. Bunun yanında ilke kapsamında kişisel veriler, kişilerin makul beklentileri nazara alınarak işlenmeli ve meşru nedenler bulunmadan kişisel verilerin kişinin aleyhine kullanılmaması gerekmektedir⁴⁸⁴.

3.3.4. İşlendikleri Amaçla Bağlantılı, Sınırlı ve Ölçülü Olması

Kişisel verilerin “*toplanma amaçlarıyla bağlantılı, sınırlı ve ölçülü olarak işlenmesi ilkesi*” açıklandığı üzere verilerin “*belirli, açık ve meşru amaçlar için işlenmesi ilkesi*” ile doğrudan bağlantılı olup her iki ilke de birbirlerini desteklemektedir⁴⁸⁵. Bu nedenle yukarıda “*amaçla sınırlı olma*” ilkesi ile ilgili yaptığımız açıklamalar bu bölüm için de geçerli olacaktır.

Mevcut açıklamalarımızın yanında söz konusu ilke, belirlenen ve açık bir şekilde ortaya konan amaçlara ilişkin⁴⁸⁶ kişisel verilerin işlenmesi, amaçla ilgisi olmayan veya amacın gerçekleşmesine katkı sağlamayacak kişisel verilerin işlenmemesi anlamına gelmektedir⁴⁸⁷.

Kanunun gerekçesinde belirtildiği üzere verilerin toplanma amacından farklı bir şekilde işlenmesi ihtiyacının sonradan ortaya çıkması durumunda, veriler ilk defa toplanacak ve işlenecekmiş gibi KVKK m. 5’te belirtilen kişisel verilerin işlenme şartlarından birinin varlığı aranacaktır. Bunun yanında işlenen veri sadece amacın gerçekleştirilmesi için gereken ile sınırlı olarak tutulacaktır⁴⁸⁸.

⁴⁸³ Yücedağ, s. 784-785.

⁴⁸⁴ Önder KUTLU/ Selçuk KAHRAMAN, Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi. Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 4, 2017, s. 54, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1023029> (E.T: 28.10.2020).

⁴⁸⁵ Kama Işık, s. 239-240.

⁴⁸⁶ Kama Işık, s. 106.

⁴⁸⁷ İbrahim Korkmaz, s. 103.

⁴⁸⁸ Hizarcı, s. 139-140; Kama Işık, s. 243.

Bu ilke kapsamında amacın gerçekleştirmesi bağlamında asgari ölçüde veri toplanacak ve işlenecektir. Bu bağlamda hedeflenen amaca veri işlenmeden ulaşılabiliyorsa veri işlenmeyecek, ulaşılamıyorsa işlenecek veri ise en az gereken düzeyde kullanılacaktır⁴⁸⁹.

95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi m. 6/1/c söz konusu ilkeyi şu kapsamda ele almaktadır: “*toplanma ve/veya bunu izleyen işleme amaçları açısından yeterli ve onlarla ilgili olmalı, aşırı olmamalıdır*”⁴⁹⁰. 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, kişisel verilerin saklanma amacına ayrıca önem vermektedir. OECD Rehber İlkeleri’nde ve BM Rehber İlkeleri’nde söz konusu ilkeye yer verilmemekle birlikte, konu kapsamında “*dürüstlük kuralı*” uygulanmalıdır⁴⁹¹.

3.3.5. İlgili Mevzuatta Öngörülen veya İşlendikleri Amaç İçin Gerekli Olan Süre

Kadar Muhafaza Edilme

KVKK m. 4 kapsamındaki son ilke, kanunun gerekçesinde açıklandığı üzere toplanan verilerin muhafaza edilme süresini düzenlemektedir. Bu kapsamda veri sorumluları topladıkları ve işledikleri kişisel verileri ilgili mevzuatta öngörülen bir süre varsa bu süre ile sınırlı olmak kaydıyla saklayacak, herhangi bir süre öngörülmemiş ise verileri işledikleri amaç için gerekli olan süre kadar tutabileceklerdir⁴⁹². Söz konusu ilkenin veri sorumlusuna doğrudan bir yükümlülük yüklediği görülmektedir⁴⁹³.

Belirtilen bu iki tür süre sona erdiğinde kişisel veriler silinecek ya da anonim hale getirilecektir. Verilerin daha sonra kullanması ihtimali öne sürülerek saklanması bu bağlamda kanuna aykırılık oluşturmaktadır⁴⁹⁴.

Kişisel verilerin muhafaza edilmesi başlı başına hem yükümlülüklerinin yerine getirilmesi açısından veri sorumlusu için hem de menfaatlerinin korunması bakımından verisi işlenen ilgili kişi için bir risk oluşturmaktadır. Bu bağlamda verinin sadece toplanırken ya da işlenirken korunması ve gizlenmesi yeterli olmamakta veri, sorumlusu tarafından silinene ya da anonim hale getirilene kadar korunmak durumundadır. Bu kapsamda gereğinden fazla muhafaza edilmemesi hem taraflar açısından yararlı hem de kişisel verilerin

⁴⁸⁹ Kama Işık, s. 243; Öztürk ve diğerleri, s. 54.

⁴⁹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz: 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi, m. 6.

⁴⁹¹ İbrahim Korkmaz, s. 104.

⁴⁹² Kama Işık, s. 243; Öztürk ve diğerleri, s. 55-56.

⁴⁹³ Kama Işık, s. 247-248.

⁴⁹⁴ İbrahim Korkmaz, s. 104.

korunması ile hedeflenen amacın gerçekleştirilmesi açısından gereklidir. Bunun aksi, kişisel bilgisini paylaşan kişilerin bu verilerin hayatları boyunca bir yerlerde saklandığı ve gerektiğinde kullanabileceği algısını yaratmış olur ki bu durumun olumsuz sonuçlar doğuracağı açıktır. AB Yönergesi istisnai olarak, üye devletler tarafından verilerin korunması bağlamında uygun güvencesinin sağlanması koşuluyla verilerin bilimsel, tarihi ve istatistiki amaçlarla daha uzun süre saklanmasını mümkün kılmaktadır⁴⁹⁵.

3.4. Kişisel Verilerin İşlenme Şartları ve Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi

Çalışma kapsamında belirtildiği üzere Anayasa m. 20/3 bağlamında kişisel veriler ilgili kişinin açık rızasının bulunduğu veya kanunda ayrıca öngörülen durumlarda işlenebilmektedir⁴⁹⁶. KVKK kapsamında asıl kural kişisel verilerin işlenmemesidir⁴⁹⁷. Bu nedenle anayasal bir hak olarak tanımlanan kişisel verilerin korunması hakkı, ancak ilgilinin açık rızasının bulunması ya da maddede açıkça belirtilen istisnai durumların oluşması halinde sınırlandırılabilir⁴⁹⁸.

Kişisel verilerin işlenme şartları KVKK m. 5'te, özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları ise ayrıca m. 6'da belirtilmektedir.

Her iki madde incelendiğinde kural olarak, kişisel verilerin, özel ya da genel nitelikli olup olmadığına bakılmaksızın ilgili kişinin açık rızası alınmadan işlenemeyeceği anlaşılmaktadır⁴⁹⁹.

KVKK'de hukuka uygunluk sebepleri özel olarak düzenlendiğinden, genel nitelikte olan TMK m. 24/2 ve TBK m. 63 ve 64 kapsamında belirtilen hukuka uygunluk sebepleri kişisel verilerin işlenmesinde dikkate alınmamaktadır. Bu kapsamda özel kanun ile öngörülen hükümler veri işleme faaliyetinin hukuka uygunluğunun değerlendirilmesi açısından nazara alınacaktır⁵⁰⁰.

Bu kapsamda m. 5'te kişisel verilerin ilgilinin açık rızası alınmadan işlenebileceği istisnai durumlar sıralanmıştır.

⁴⁹⁵ Küzeci, (doktora), s. 227-228.

⁴⁹⁶ Kama Işık, s.245; Öztürk ve diğerleri, s. 59-60.

⁴⁹⁷ Çekin, (Big Data), s. 635.

⁴⁹⁸ Kama Işık, s. 245.

⁴⁹⁹ Kama Işık, s. 245; Yücedağ, s. 773-774.

⁵⁰⁰ Yücedağ, s. 771.

Madde 6 da aynı şekilde özel nitelikli kişisel verilerin işlenebilmesi için ilgilinin açık rızasının alınmasını kural olarak öngörmüş, kuralın istisnalarına yer vermiştir.

Bu kapsamda açık rızanın nasıl alınması gerektiği ve hangi koşul ve şekillerde geçerli olacağı çalışmanın daha önceki bölümlerinde açıklanmıştır. Bu nedenle bu bölümde açık rıza ile ilgili yeri geldiğinde kısa açıklamalara yer verilecek, m. 5 ve 6 özellikle istisnai durumlar çerçevesinde ayrı olarak ele alınıp değerlendirilecektir.

3.4.1. KVKK Madde 5 Kapsamında Kişisel Verilerin İşlenmesi

KVKK m. 5'in 2. fıkrasıyla ilgili kişinin açık rızası bulunmamasına rağmen hangi durumlarda verilerin işlenebileceğini düzenlemektedir. Buna göre, kanunlarda açıkça düzenlenmesi durumunda kişisel veri, ilgili kişinin açık rızası olmadan da işlenebilir⁵⁰¹.

Bu noktada açık rızanın kısaca farklı açılardan yeniden ele alınmasının hem m. 6 hem de m. 7 kapsamında açıklanacak istisnai durumların anlaşılması açısından yararlı olacağını düşünmekteyiz. Açık rıza, AB Genel Veri Koruma Tüzüğü kapsamında, *“veri öznesinin bir beyanı yoluyla ya da açık bir onaylama fiiliyle kişisel verilerinin işlenmesine cevaz verdiğini gösteren özgür, spesifik, bilinçli ve açık bir göstergesidir”*⁵⁰² şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımdan da anlaşılacağı üzere açık rıza veri işlenmesinin ön şartını oluşturmaktadır⁵⁰³.

AB Genel Veri Koruma Tüzüğü hükümleri uyarınca açık rıza, ilgili kişi tarafından rıza talebi diğer konulardan açıkça ayrılacak şekilde anlaşılır, ilgili konu hakkında verildiği belli olan ve kolayca erişilecek şekilde açık ve yalın bir üslupla ifade edilen yazılı ya da elektronik ortamda sunulan onaydır⁵⁰⁴. Bu kapsamda KVKK madde 3/a hükmü de AB Genel Veri Koruma Tüzüğü'ndeki açıklamaya benzer bir tanım öngörmektedir. Madde kapsamında açık rızanın konusu ve özellikleri açıklanmıştır. KVKK kapsamında açık rıza, *“belirli bir konuya ilişkin olmalı, ilgili kişinin bilgilendirilmesine dayandırılmalı ve kişinin özgür iradesiyle açıklanmış olmalı”*dır⁵⁰⁵.

Kanunda açıkça öngörülmesi istisnası, başka kanunlarda kişinin açık rızası aranmaksızın veri işlenmesine izin verilen durumların bulunması koşulunda, verinin

⁵⁰¹ İbrahim Korkmaz, s. 109.

⁵⁰² Ayrıntılı bilgi için bkz: GVKT, m. 4/11.

⁵⁰³ Kama Işık, s. 245.

⁵⁰⁴ Hoşnut, s. 36; bkz: GVKT.

⁵⁰⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz: GVKT ve KVKK, m. 3.

işlenebileceğini ifade etmektedir⁵⁰⁶. Kanunun gerekçesinde bu durum iki farklı kanundan alınan örneklerle açıklanmaktadır. Buna göre, 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu m. 5 hükmü uyarınca kolluk tarafından bir suç soruşturması durumunda şüphelilerin parmak izi açık rızaları bulunmasa dahi alınabilmektedir. Aynı şekilde 5352 Sayılı Adli Sicil Kanunu kapsamında Adalet Bakanlığı ilgili kişilerin cezai mahkumiyetlerine ilişkin bilgileri işleyebilecektir.

Açık rıza aranmaksızın kişisel verilerin işlenebileceği ikinci durum ise kanunda, “*Fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması*” durumu olarak açıklanmaktadır. Bu kapsamda söz konusu istisnanın kişinin rızasını veremeyecek durumda olması ya da rıza verse bile bu rızanın hukuken geçerli olmaması veya başkasının beden bütünlüğü ve hayatının korunması amacıyla işleme faaliyetinin gerçekleştirilmesi olmak üzere iki aşamadan oluştuğu görülmektedir⁵⁰⁷.

Gerekçede bu kapsamda belirtilen “*kişinin şuurunun yerinde olmadığı ya da akıl hastası olması durumunda hayat ve beden bütünlüğünün korunması amacıyla kan grubu, geçirdiği hastalıklar, ameliyatlar, kullandığı ilaçlar gibi verilerin tıbbi müdahale esnasında işlenebileceğinin*” belirtildiği örnekte söz konusu kişisel veriler kişinin sağlık verisidir ki bu durumda söz konusu örneğin m. 5’te sayılan istisnalar içinde değil, m. 6’da belirtilen “*özel nitelikli kişisel verilerin işlenmesi*” kapsamındaki istisnalar içinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Örnekte sayılan verilerin özel nitelikli kişisel veri olduğu açıktır⁵⁰⁸.

Gerekçede belirtilen ve kanımızca maddenin konusu ile ilişkisi bakımından daha isabetli olan diğer bir örnek ise hürriyeti tahdit edilen kişinin ve şüphelinin verilerinin işlenmesi ile ilgilidir. Bu kapsamda hürriyeti tahdit edilen bir kişinin kurtarılması amacıyla mağdurun ya da şüphelinin telefon, bilgisayar, kredi kartı, banka kartı ya da diğer başka bir teknik araç kullanılarak yerinin belirlenmesi amacıyla bu kapsamdaki kişisel veriler, ilgili kişilerin açık rızaları bulunmaksızın işlenebilecektir.

⁵⁰⁶ Hizarcı, s. 142; Kama Işık s. 246.

⁵⁰⁷ Kama Işık, s. 246-247.

⁵⁰⁸ Kama Işık, s. 247.

Kanunda yer alan bir başka istisnai durum ise “*Bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması*”dır.

KVKK’de söz konusu hukuku uygunluk sebebi 95/45/AT Sayılı Yönerge m. 7/b’ye göre daha dar kapsamda ele alınmaktadır. Bu bağlamda sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilişkili olma, sözleşmenin kurulması ya da ifası için zorunlu olan verileri kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, elektronik ortamda gerçekleştirilen bir satış sözleşmesinde ödemenin yapılabilmesi için kredi kartı bilgilerinin işlenmesi, vekalet sözleşmesinde müvekkilin kişisel verilerinin işlenmesi sözleşmenin kurulması kapsamındadır ve bu nedenle m. 5/c hükmü uyarınca değerlendirilmelidir⁵⁰⁹.

Bir diğer hukuka uygunluk sebebi, başka bir deyişle madde kapsamındaki istisnai durum, “*Veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için veri işlenmesinin zorunlu olması*”dır. Veri sorumlusunun yükümlülükleri genel olarak KVKK m. 10 ve m. 12’de belirtilmektedir. Veri sorumlusunun bu madde hükümleri dışında başka düzenlemelerden kaynaklanan yükümlülükleri bulunabilir⁵¹⁰. Gerekçede bu durum, “*bir şirketin çalışanına maaş ödeyebilmesi amacıyla banka hesap numarası, çalışanın bakmakla yükümlü olduğu kişilerin bulunup bulunmadığı bilgisi, medeni hali, sosyal sigorta numarası, eşinin çalışıp çalışmadığı gibi bilgileri işlemesi*” olarak örneklendirilmektedir.

Madde 5/f hükmüne göre verisi işlenen ilgili kişi söz konusu verilerini alenileştirmiş, başka bir deyişle kamuoyuna açıklamış ise veriler kişinin açık rızası aranmaksızın işlenebilecektir⁵¹¹.

İsviçre Veri Koruma Kanunu’na göre kural olarak ilgili kişi kendi verisini alenileştirmiş ise ve işlenmesini yasaklamamışsa kişinin açık rızasına başvurulmadan verinin işlenmesi durumunda bir kişilik hakkı ihlali oluşmayacaktır, ancak burada kanun koyucu “*kural olarak*” ifadesini özellikle kullanmakta ve aksi ispat edilebilen bir karine oluşturmaktadır. KVKK kapsamında genel olarak ilgili kişinin kendisi tarafından kamuoyuna açıklanan verilerin işlenmesinde korunmaya değer hukuki bir menfaatin olmadığı değerlendirilmektedir, ancak yine de bu durumun somut olayın özellikleri dikkate

⁵⁰⁹ Yücedağ, s. 777-778.

⁵¹⁰ Kama Işık, s. 247-248.

⁵¹¹ İbrahim Korkmaz, s. 110.

alınarak dar açıdan yorumlanması, ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine karşı olası hukuksuz müdahalelerin önüne geçilebilmesi ve menfaatinin korunması açısından yarar olacaktır⁵¹².

KVKK m. 28/2/b hükmü kapsamında ilgili kişinin kişisel verilerinin kendisi tarafından alenileştirilmesi kişinin verilerinin kullanılması sonucu uğradığı zararın tazminini talep etmesine engel teşkil etmemekle birlikte kişi m. 11 hükmü kapsamında düzenlenen diğer haklardan yararlanamayacaktır⁵¹³.

KVKK m. 5/e hükmüne göre, “*Bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması*” durumu da kişisel verilerin, ancak ilgili kişinin açık rızası alınarak işlenebileceği kuralına istisna oluşturmaktadır⁵¹⁴.

Gerekçede bu hukuka uygunluk nedeni, bir şirketin kendi çalışanı tarafından açılan bir davada ispat amacıyla bazı kişisel verileri kullanması ya da kısıtlı bir kişinin haklarının korunması amacıyla vasisi ya da kayyım tarafından kısıtlının mali bilgilerinden oluşan kişisel verilerini saklaması örnekleri kapsamında açıklanmaktadır. Böyle bir durumda şirketin, vasinin ya da kayyımın ilgili kişilerin açık rızası olmadan veri işlemesi hukuka uygun sayılacaktır. Bu durumda, işten ayrılan çalışanın işe iade talepli bir dava açması durumunda söz konusu dava kesinleşene kadar işverenin davacı çalışana ait kişisel verileri saklaması KVKK m. 5/e kapsamında hukuka aykırılık oluşturmamaktadır⁵¹⁵.

KVKK m. 5’in 2. fıkrasının kişisel verilerin işleme şartlarında hukuka uygunluk sebeplerinin açıklandığı son bendi olan (f) bendinde belirtilen durumda kişisel veriler ilgili kişinin açık rızasının olup olmadığına bakılmaksızın işlenebilir⁵¹⁶. Buradaki “*meşru menfaat*” kavramı hukuk düzeni kapsamında onay gören her türlü hukuki, ekonomik veya kişisel yarardır⁵¹⁷. Bir eserin hukuka aykırı şekilde bazı ağlarda paylaşılması durumunda telif hakkı sahibinin haklarının korunmasında meşru menfaatinin olduğu görülür⁵¹⁸.

Gerekçede bu durum, bir şirket sahibinin çalışanlarının kişisel verilerini, çalışanların temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek koşuluyla onların terfilerinin, maaşlarının veya sosyal haklarının düzenlenmesi amacıyla ya da şirketin yeniden yapılandırılması

⁵¹² Yücedağ, s. 780.

⁵¹³ Yücedağ, s. 781.

⁵¹⁴ İbrahim Korkmaz, s. 110; Özkan, s. 113-114.

⁵¹⁵ Sezen Kama Işık, s. 249.

⁵¹⁶ İbrahim Korkmaz, s. 110.

⁵¹⁷ Çekin, (Avrupa), s. 72; Kama Işık, s. 249.

⁵¹⁸ Yücedağ, s. 783.

kapsamında çalışanların rol ve görevlerinin belirlenmesi amacıyla işleyebileceği şeklinde düzenlenmektedir. Bu örneklerde çalışanların terfi alması ya da şirketin yeniden yapılandırılması veri sorumlusu olan şirket sahibinin meşru menfaati içerisinde değerlendirilmektedir. Madde 5/f hükmü uygulanırken veri sorumlusu ile veri sahibi ilgili kişilerin sahip olduğu menfaat dengesi “ölçülülük ilkesi”nin de göz önünde bulundurularak dengeli bir şekilde değerlendirilmesi ve kişisel verilerin korunması hukuku kapsamındaki ilkelere uyulması, maddenin özünün sağlanması açısından gereklidir. Bu kapsamda hükmün yerine getirilmesi için sadece veri sahibinin meşru menfaatinin bulunması yetmez, verisi işlenen ilgili kişinin menfaati ile veri sorumlusunun menfaatinin tartılması gerekir. Burada menfaatlerle ilgili olarak bir dengeleme testi yapılmalıdır. Meşru menfaat kavramı 95/46/AT Sayılı Yönerge m. 7/f hükmünde veri sorumlusu dışında verilerin açıklandığı üçüncü kişileri de içine alacak şekilde daha kapsamlı düzenlenmektedir⁵¹⁹.

İlgili kişinin temel hak ve özgürlüklerinin veri işleme faaliyeti nedeniyle herhangi bir şekilde zarar görmemesi bu istisnanın ana koşulunu oluşturmaktadır. Anayasa Hukuku’nda “temel hak ve özgürlüklere zarar vermeme” gibi bir ifade bulunmaz, bu kapsamda maddede kullanılan bu ifade ile temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ya da ihlal edilmesi kastedilmektedir. Bu kapsamda bir kere daha belirtmek gerekir ki madde 5 hükmünde her ne kadar hukuka uygunluk nedenleri belirtilmiş olsa da ana kural kişisel verilerin işlenmesinde kişinin açık rızasının alınmasıdır. Bu nedenle söz konusu istisna maddelerinin olabildiğince dar yorumlanmasında en başta verisi işlenen ilgili kişilerin hukuki yararı büyük olacaktır⁵²⁰.

3.4.2. KVKK Madde 6 Kapsamında Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesi

KVKK m. 6/1 hükmünde özel nitelikli kişisel veri tanımına yer verilmektedir⁵²¹. Maddenin 2. fıkrasında, m. 5’te olduğu gibi, veri işlenmesinin ana kuralı olan ilgili kişinin açık rızasının alınması gerektiği vurgulanmakta, 3. fıkra da aynı şekilde, m. 5’te yer verildiği gibi hukuka uygunluk nedenleri özel nitelikli kişisel veriler kapsamında değerlendirilmektedir. Son fıkra da ise özel nitelikli kişisel verilerin mahiyetleri gereği ek

⁵¹⁹ Yücedağ, s. 783.

⁵²⁰ Kama Işık, s. 249-250.

⁵²¹ İbrahim Korkmaz, s. 111.

koruma altına alınması düşüncesinden yola çıkılarak⁵²² verilerin işlenmesinde “*Kurul tarafından belirlenen yeterli önlemlerin alınması*” şartı öngörülmektedir⁵²³.

Madde 6 kapsamında sayılan hukuka uygunluk nedenlerinin yanında, nedenlerin amacı, önemi ve hedeflediği koruma göz önüne alınarak somut olayda genel hukuka uygunluk sebeplerinin varlığının da ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda m. 6/3 hükmünün, m. 5’te belirtilen istisnai durumlarla birlikte uygulanması gerekmektedir. Sağlık ve cinsel hayat kapsamındaki kişisel veriler, “*ancak kamu sağlığının korunması, koruyucu hekimlik, tıbbî teşhis, tedavi ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi, sağlık hizmetleri ile finansmanının planlanması ve yönetimi amacıyla, sır saklama yükümlülüğü altında bulunan kişiler veya yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından*”, madde 5/2’de belirtilen bir başka hukuka uygunluk sebebinin de bulunması durumunda ilgili kişinin açık rızasına başvurulmadan işlenebilir⁵²⁴. Kanımızca, bu görüş, çalışmanın daha önceki bölümlerinde savulduğu üzere kanunun genelinde benimsenen “*özel nitelikli kişisel verilerin, özellikleri nedeniyle diğer verilere göre daha kapsamlı ve dikkatli şekilde korunması*” prensibine uygunluk göstermektedir.

Bu açıdan bakıldığında sağlık ve cinsel hayata ilişkin kişisel verilerin tüzük, yönetmelik gibi düzenleyici işlemler kapsamında işlenip işlenemeyeceği konusu hem yukarıda açıklanan görüş⁵²⁵ hem de Anayasa m. 20/3 ve temel hak ve özgürlüklerin, ancak kanunla sınırlandırılabilmesi ilkesi gereği değerlendirilmeli, bu kapsamda söz konusu verilerin tüzük, yönetmelik gibi düzenleyici işlemlerle işlenmesinin kabul edilmesi mümkün olmamalıdır⁵²⁶.

Olağan nitelikli kişisel verilerin, m. 5/2/a’da belirtildiği üzere “*kanunda açıkça öngörülmesi*” durumunda açık rıza aranmaksızın işlenebilmesi, ancak doğası gereği korunması büyük öneme sahip özel nitelikli kişisel verilerin sağlık ve cinsel veriler hariç tutulmak üzere “*kanunda öngörülen*” hallerde ilgili kişinin açık rızası aranmadan işlenebilmesi öngörülen korumayı azaltmaktadır⁵²⁷.

⁵²² Kama Işık, s. 149.

⁵²³ Yücedağ, s. 771.

⁵²⁴ Hizarcı, s. 144-145; Yücedağ, s. 772-773.

⁵²⁵ “Özel nitelikli kişisel verilerin, özellikleri nedeniyle diğer verilere göre daha kapsamlı ve dikkatli şekilde korunması” görüşü.

⁵²⁶ Kama Işık, s. 252-253.

⁵²⁷ Kama Işık, s. 252-253.

Bu nedenlerle ilgili maddelerle hedeflenen özün sağlanabilmesi adına bu istisnai sebeplerin kişisel verilerin korunması hukukunun genel prensipleri, Avrupa Birliği düzenlemeleri ve Anayasa'nın ilgili maddeleri göz önünde bulundurularak değerlendirilmesi gereklidir⁵²⁸.

3.4.3. Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi

KVKK kapsamında kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonim hale getirilmesi kavramlarını incelemeden önce TCK m. 138'de yer verilen "Verileri Yok Etmeme" suçundan kısaca bahsedilmesinin yararlı olacağı düşüncesindeyiz. Bu kapsamda m. 138 hükmüne göre, "*Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevlerini yerine getirmediklerinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verilir*". TCK'nın bu maddesi ile kişisel verilerin korunmasında benimsenen temel ilkelerden "*süre ile sınırlı olma*" ilkesine uygun bir düzenlemenin amaçlandığı görülmektedir. Kişisel verilerin süresiz olarak tutulamaması ilkesi "*amaçla sınırlılık*" ilkesi ile de uyum göstermektedir. Kanun kapsamında ele alınan ölçüt "*kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olması*"dır. Bu husus her ne kadar verilerin tutulmasını bir süreye bağlamış da olsa "*amaçla bağlılık*" ilkesini ıskalamaktadır. Sadece TCK'nın bu maddesine bakılarak toplanma amacı gerçekleştirilmiş ya da amacın gerçekleşmesine imkan kalmamış bir kişisel verinin sırf konu ile ilgili kanunda öngörülen sürenin sona ermemesi nedeniyle veri sorumlusu tarafından tutulması durumunda suç sayılmayacağı anlaşılmaktadır. Bu durum KVKK kapsamındaki "*amaca bağlılık ilkesi*"ne uygun değildir⁵²⁹.

Kişisel verilerin anonim hale getirilmesi kavramı çalışmanın önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklanmıştı. Bu nedenle bu bölümde verilerin anonim hale getirilmesi kavramı hakkında yeri geldikince kısa açıklamalar yapılmasıyla yetinilecektir.

KVKK kapsamında verilerin silinmesi, yok edilmesi veya anonim hale getirilmesi m. 7'de düzenlenmektedir. Madde hükmüne göre, veriler ilgili kanunlara uygun şekilde işlenmiş olsalar bile işlenmesi için gerekli sebeplerin ortadan kalkması durumunda resen ya da ilgili kişinin talebi ile veri sorumlusu tarafından silinmeli, yok edilmeli ya da anonim hale

⁵²⁸ Yücedağ, s. 772.

⁵²⁹ Küzeci, s. 312-313.

getirilmelidir. Veri sahibi ilgili kişi tarafından kişisel verilerin silinmesini talep etme hakkı Anayasa'nın özel hayatın gizliliğini düzenleyen m. 20/3'te ayrıca düzenlenmektedir⁵³⁰.

Gerekçede belirtildiğı üzere kişisel verilerin silinmesi ile silinen verilerin hiçbir yöntemle tekrar kullanılmayacak ve döndürülemeyecek şekilde imhası amaçlanmaktadır. Bu kapsamda veriler tutuldukları evrak, dosya gibi gerçek ortamlardan olabileceğı gibi, CD, disket, hard disk gibi sanal ortamlardan da tekrar kullanılmayacak ve geri getirilmeyecek şekilde silinecektir. Verilerin yok edilmesi ise veri saklamaya elverişli bu materyallerin tekrar kullanılmayacak veya geri getirilemeyecek şekilde imha edilmesidir. Verilerin anonim hale getirilmesi işlemi ile verilerin başka verilerle desteklense dahi kimliğı belirli ya da belirlenebilir bir gerçek kişi ile bağlantı kurulamayacak hale getirilmesinden bahsedilmektedir ki bu durumda kanımızca anonimleştirilmiş veri, kişisel veri olma özelliğini kaybetmiştir.

Sanal ortamda işlenen ve tutulan kişisel verilerin bu kapsamda yok edilmesi, bilişim sisteminde verilere ulaşılmasının tamamen engellenmesi olarak anlaşılmaktadır. Bu anlamda kişisel veriler CD, hard disk gibi araçların somut olarak yok edilmesiyle değıl, soyut olarak ortadan kaldırılmasıyla yok edilmektedir. Bu duruma örnek olarak, bilişim sisteminin belleğindeki verilerin döndürülmesi mümkün olmayacak şekilde format edilmesi (silinmesi) verilebilir⁵³¹.

95/46/AT Sayılı Avrupa Birliğı Yönergesi m. 12. hükmüne göre verileri işlenen ilgili kişi, Yönerge'ye aykırı ya da eksik veya yanlış olarak işlenmiş kişisel verilerin silinmesini veri sorumlusundan talep edebilmektedir⁵³².

Kanun m. 7/2'de kişisel verilerle ilgili madde kapsamında sözü edilen faaliyetlere ilişkin diğerk kanunlarda yer alan hükümlerin saklı tutulacağından bahsedilmiş, maddenin 3. fıkrasında ise bu faaliyetlere ilişkin esas ve usullerin yönetmelikle düzenlenebileceğı belirtilmiştir. Bu kapsamda örneğın Adli Sicil Kanunu'nda konu ile ilgili öngörülen hükümler KVKK'ya göre öncelikli olarak uygulanacaktır⁵³³.

⁵³⁰ İbrahim Korkmaz, s. 120-121.

⁵³¹ ř. Cankat TAşKIN, Bilişim Hukuku Uluslararası Uyuşmazlıklar, Türkiye Barolar Birliğı Dergisi, S. 85, 2009, s. 339, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-85-571> (E.T: 01.11.2021).

⁵³² İbrahim Korkmaz, s. 121.

⁵³³ İbrahim Korkmaz, s. 121.

Son olarak, kişisel verilerin silinmesi, yok edilmesi ve anonimleştirilmesi kapsamında farklı kanunlarda yer verilen düzenlemeler ve öngörülen sürelerle ilgili bazı örneklerin verilmesinin yararlı olacağını düşünmekteyiz.

Mülga 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu m. 2'ye göre, bu kanunun kapsamında belirtilen suçların işlendiğine yönelik şüphenin kalkması ile iletişimin dinlenmesi ve tespitine yönelik tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından kaldırılır. Tedbir kapsamında toplanan veriler derhal ve nihayet on gün içinde yok edilir ve bu yönde bir tutanak düzenlenir⁵³⁴. Kanun her somut önlemin ardından önleme ilişkin ihtiyacın ortadan kalkması durumunda kayıtların silinmesini öngörmüştür⁵³⁵. Bu düzenlemenin hem “ölçülülük” hem de “amaçla bağlılık ilkesi” ile uyum gösterdiğini söylemek kanımızca isabetli olacaktır.

3.5. Kişisel Verilerin Aktarılması

Kişisel verilerin aktarılması KVKK kapsamında bir veri işleme faaliyetidir⁵³⁶. Bu bağlamda kişisel verilerin aktarılması konusu KVKK m. 8 ve m. 9 hükümlerinde düzenlenmektedir. Madde 9'un başlığının “*Kişisel Verilerin Yurtdışına Aktarılması*” şeklinde düzenlenmesi nedeniyle m. 8 hükümlerinin yurtiçinde yapılan veri aktarımları kapsamında uygulanacağı düşünülmektedir⁵³⁷.

Kişisel verilerin yurtiçinde ve yurtdışındaki aktarımlarının düzenlenmesi hususu söz konusu iki madde bağlamında incelenecektir.

3.5.1. KVKK Madde 8 Kapsamında Kişisel Verilerin Aktarılması

KVKK kapsamında veri aktarımı yapılabilmesi için kural olarak veri sahibi ilgili kişinin açık rızasının bulunması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında bir veri işleme faaliyeti olan veri aktarımının, veri işlemenin ana kuralı olan “*ilgili kişinin açık rızasının bulunması ilkesi*” ile uyum gösterdiği görülmektedir. Aynı şekilde kişisel verilerin

⁵³⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz: Mülga 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu, “<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/mbb/files/dsp.php?fn=tc4422.htm&kw=4422+Say%C4%B1%C4%B1+%C3%87%C4%B1kar+Ama%C3%A7%C4%B1+Su%C3%A7%C3%96rg%C3%BCTleriyle+M%C3%BCcadele+Kanunu+&cr=mbb#fm>” (E.T: 01.05.2021).

⁵³⁵ Kerem ALTIPARMAK, Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış: Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 63, 2006, s. 44, <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2006-63-206> (E.T: 09.10.2020).

⁵³⁶ Kama Işık, s. 255.

⁵³⁷ İbrahim Korkmaz, s. 121-122.

işlenmesine ilişkin istisnai durumların bulunması halinde veri aktarımı kişinin açık rızası olmaksızın yapılabilecektir. Bu anlamda genel nitelikli kişisel verilerin istisnai şekilde aktarımı KVKK m. 5 ve özel nitelikli kişisel verilerin istisnai şekilde aktarımı m. 6 kapsamında değerlendirilecektir⁵³⁸.

Kanunun 8. maddesinde kişisel verilerin aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda öngörülen hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir⁵³⁹.

3.5.2. KVKK Madde 9 Kapsamında Kişisel Verilerin Yurtdışına Aktarılması

Önceki bölümde belirtildiği üzere bir veri işleme faaliyeti olan veri aktarımı için kural olarak ilgili kişinin açık rızasının alınması gereklidir⁵⁴⁰. Bu koşul verilerin yurtdışına aktarılması durumu için de geçerlidir. Bu kapsamda açık rızanın KVKK bağlamında uygun görülmesi için veri sorumlusunun bilgi verme yükümlülüğü çerçevesinde kişinin bilgilerinin yurtdışına aktarılabilirliğini bildirmesi yeterli olmamakta, bu bilgilerin hangi ülkeye, hangi amaçla aktarılacak istendiği ayrıca belirtilmelidir⁵⁴¹.

Kanun kişisel verilerin yurtdışına aktarılması konusunda verilerin işlenmesine ilişkin koşulların yanı sıra bazı ek tedbirler alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında ilgili kişinin açık rızasının bulunmadığı durumlarda KVKK madde 5 veya 6 ile öngörülen koşullar haricinde yeterli korumanın sağlanması, yeterli korumanın bulunmaması durumunda ise Türkiye’deki ve verilerin aktarılacak istendiği yabancı ülkedeki veri sorumlularının yeterli koruma sağlanacağını yazılı olarak taahhüt etmeleri ve Kurul’un bu yönde izni bulunması gerekmektedir⁵⁴².

Maddenin 3. fıkrasından anlaşılabileceği üzere verinin ilgili kişinin açık rızası bulunmadan aktarılabilmesi için gereken “*yeterli korumanın sağlanması*” şartının kontrolü Kurul tarafından sağlanmaktadır. Söz konusu yeterli korumanın bulunduğu ülkeler Kurulca tespit ve ilan edilmektedir. Kurul tarafından yeterli korumanın sağlandığına karar verilmemiş ise, bir başka deyişle kişisel verinin aktarılacağı ülke, Kurul tarafından oluşturulan güvenli ülkeler listesinde yer almıyorsa maddenin devamında belirtilen durumlar

⁵³⁸ Kama Işık, s. 255-256; Öztürk ve diğerleri, s. 80.

⁵³⁹ Hizarcı, s. 147-148; İbrahim Korkmaz, s.123.

⁵⁴⁰ Kama Işık, s. 255-256; Özkan, s. 131.

⁵⁴¹ Kama Işık, s. 256; Özkan, s. 131 vd.

⁵⁴² Kama Işık, s. 257.

değerlendirilecektir⁵⁴³. Buna göre, maddenin 4. fıkrasında Kurul'un yabancı ülkede yeterli korumanın bulunup bulunmadığına nasıl karar vereceğine, yeterli koruma yok ise aynı maddenin 2. fıkrası (b) bendinde belirtilen iznin verilir verilemeyeceğine karar vermesi için değerlendirilmesi gereken konular sayılmakta ve gerekli olması durumunda konu ile ilgili kurum ve kuruluşların görüşüne başvurmak suretiyle karar vereceği düzenlenmektedir.

Madde 9/5'te kişisel verilerin uluslararası sözleşme hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Türkiye'nin veya veri sahibi ilgili kişinin menfaatinin söz konusu veriler paylaşıldığında ciddi şekilde zarar göreceği durumlarda ilgili kamu kurum ve kuruluşunun görüşüne başvurularak Kurul'un izni ile yurtdışına aktarılabilmesi belirtilmektedir⁵⁴⁴.

Madde 9/6'da, madde 8'de kişisel verilerin yurtiçinde aktarılması hususunda olduğu gibi yurtdışında aktarılmasına ilişkin diğer kanunlarda öngörülen hükümlerin saklı olduğu belirtilmektedir.

Kişisel verilerin yurtdışına aktarılmasına ilişkin uluslararası düzenlemelere 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi m. 12. hükmü örnek verilebilir. Buna göre, söz konusu düzenleme taraf devletin diğer taraf devlete yapacağı veri aktarımının özel yaşam gerekçesi ile engellenmesini ya da özel bir izne tabi olmasını yasaklamaktadır⁵⁴⁵.

3.6. Kişisel Verilerin Korunması Kapsamında İlgili Kişilerin Hak ve Yükümlülükleri

Kişisel verilerin işlenmesi süreçleri ile ilgili kişilerin, veri sahibi, veri işleyen, veri kullanıcısı ve veri sorumlusu olmak üzere başlıca dört başlık altında toplanabileceği çalışmanın daha önceki bölümlerinde açıklanmıştı⁵⁴⁶. Bu kapsamda KVKK'nin "*Haklar ve Yükümlülükler*" başlığını taşıyan üçüncü bölümünde veri sorumlusunun, veri işleyenin ve veri sahibi ilgili kişinin bazı hak ve yükümlülüklerine yer verilmektedir.

⁵⁴³ Berna GÜR AKÇALI, Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 2, 2019, s. 869, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/902576> (E.T: 29.10.2020).

⁵⁴⁴ İbrahim Korkmaz, s. 126; Özkan, s. 135.

⁵⁴⁵ İbrahim Korkmaz, s. 126; bkz: 108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme.

⁵⁴⁶ Küzeci, (doktora), s. 18.

3.6.1. Veri Sorumlusunun Aydınlatma Yükümlülüğü

KVKK m. 10 hükmünde belirtildiği üzere, kişisel veriler toplanırken veri sorumlusu ya da veri sorumlusu tarafından yetkilendirilen veri işleyicisi, veri sahibi ilgili kişiyi; “a) Veri sorumlusunun ve varsa temsilcisinin kimliği, b) Kişisel verilerin hangi amaçla işleneceği, c) İşlenen kişisel verilerin kimlere ve hangi amaçla aktarılacağı, ç) Kişisel veri toplamanın yöntemi ve hukuki sebebi, d) 11 inci maddede sayılan diğer hakları” konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür. Maddenin başlığından anlaşılabileceği üzere veri sorumlusunun bu yükümlülükleri aydınlatma yükümlülüğü kapsamında değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında belirtilen bilgilerin veri sahibi ilgili kişi ile paylaşılması veri işleme süreçlerinde “şeffaflığın” sağlanması ve ilgili kişinin hak talebinde bulunması durumunda hangi mercilere ne gibi taleplerle başvurabileceğini saptayabilmesi açısından yararlı olacaktır⁵⁴⁷. Veri sahibi ilgili kişinin, veri sorumlusu ya da işleyicisi tarafından aydınlatma yükümlülüğü kapsamında bilgilendirilmesi “dürüstlük kuralı” ile yakından ilişki içindedir⁵⁴⁸.

Veri sorumlusunun ya da veri işleyicisinin veri sahibini aydınlatma yükümlülüğü 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi, APEC Çerçeve Belgesi, 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi, OECD Rehber İlkeleri ve BM Rehber İlkeleri gibi birçok uluslararası düzenlemede ele alınmaktadır⁵⁴⁹. Gerekçede belirtildiği üzere aydınlatma yükümlülüğü, madde 10 hükmünde 95/46/EC Sayılı Direktif’e uygun olarak düzenlenmiştir.

95/46/AT Yönergesi’nde kişisel verilerin doğrudan veri sahibinden elde edilmesi ile üçüncü bir kişiden elde edilmesi kapsamında farklı düzenlemelere yer verilmektedir. Aynı şekilde belli şartların sağlanması durumunda söz konusu yükümlülüğün ortadan kalkması mümkün olmaktadır⁵⁵⁰.

3.6.2. İlgili Kişinin Hakları

KVKK m. 11’de veri sahibi ilgili kişinin hakları düzenlenmektedir. Maddeye göre, veri sahibi ilgili kişi, veri sorumlusuna başvurmak suretiyle kendisi ile ilgili kişisel verilerin işlenip işlenmediğini öğrenme, herhangi bir kişisel verisi işlenmiş ise buna ilişkin bilgi talep

⁵⁴⁷ Kama Işık, s.266; Özkan, s. 135-137.

⁵⁴⁸ İbrahim Korkmaz, s. 100; Özkan, s. 136-138.

⁵⁴⁹ Hizarcı, s. 103-105; İbrahim Korkmaz, s. 129.

⁵⁵⁰ İbrahim Korkmaz, s. 129-130; Ayrıntılı bilgi için bkz: 95/46/AT Sayılı Avrupa Birliği Yönergesi.

etme, kişisel verilerin işleme amacını ve bu amaca uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını öğrenme, kişisel verilerin yurtiçinde veya yurtdışında aktarıldığı üçüncü kişileri öğrenme, kişisel verilerinin eksik ya da yanlış işlenmiş olması durumunda bunların düzeltilmesini talep etme, KVKK m. 7 kapsamında kişisel verilerinin silinmesini ya da yok edilmesini talep etme, bu kapsamda kişisel verilerinin düzeltilmesi, silinmesi ya da yok edilmesi ile ilgili yürütülen işlemlerin verilerin aktarıldığı üçüncü kişilere bildirilmesini talep etme, kişisel verilerinin otomatik sistemler aracılığıyla analiz edilmesi sonucunda kendisi aleyhine çıkan sonuca itiraz edebilme ve son olarak kişisel verilerin kanuna aykırı olarak işlenmesi sonucunda zarara uğraması durumunda söz konusu zararın tazminini talep etme haklarına sahiptir.

Veri sorumlusu, veri sahibi ilgili kişiye verilerinin işlenip işlenmediği konusunda bilgi verirken somut olayın koşullarına göre sözlü, yazılı ya da elektronik bildirim yapabilmektedir⁵⁵¹.

Kişisel verilerin korunması, kişisel verilerin işlenmesi süreçlerinin hukuka uygun şekilde yürütülebilmesi ile mümkün olmaktadır. İlgili kişilerin bu süreçleri takip edebilmesi ise söz konusu verilerin hukuka uygun şekilde işlenebilmesinin önemli koşullarından birini oluşturmaktadır⁵⁵². Bu açıdan bakıldığında madde 11 kapsamında öngörülen haklar veri sahibi ilgili kişiye bu denetim hakkını sağlaması açısından öneme sahiptir.

Söz konusu maddenin 1. fıkrasının (g) bendinin ayrıca ele alınmasının konunun anlaşılması açısından yararlı olacağını düşünmekteyiz. Söz konusu hükümde kişisel verilerin otomatik sistemler vasıtasıyla analiz edilmesi sonucunda ilgili kişinin, kendi aleyhine doğabilecek sonuçlara itiraz etme hakkı düzenlenmektedir. “*Profilleme*” ya da “*profil çıkarma*” GVKT’nin m. 4/4 hükmünde ayrıntılı şekilde tanımlanmakla birlikte kısaca, bir gerçek kişinin çeşitli kişisel verileri kullanılarak o kişiye ilişkin belirli kişisel özelliklerin değerlendirilmesi amacıyla başvurulmuş otomatik kişisel veri işleme yöntemleridir. Kişinin bir arama motorunda bilgisayar aradığı bilgisinin elde edilmesi üzerine, kişiye bilgisayar kılıfı öneren bir sistemin kullanılması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. “*Profil çıkarma*” faaliyetleri kapsamında kişinin aleyhine bir sonucun ortaya çıkması durumunda kişi buna itiraz edebilmektedir⁵⁵³.

⁵⁵¹ Baskın, s. 60; Kama Işık, s. 260.

⁵⁵² Kama Işık, s. 259-260; Özkan, s. 154.

⁵⁵³ Kama Işık, s. 263-264; bkz: GVKT.

3.6.3. Veri Sorumlusunun Aydınlatma Yükümlülüğü Dışındaki Diğer Yükümlülükleri

Veri sorumlusunun ya da veri sorumlusu tarafından yetkilendirilen veri işleyicisinin KVKK madde 10 kapsamındaki aydınlatma yükümlülüğü çalışmanın daha önceki bölümlerinde ele alınmıştı. Veri sorumlusunun bu yükümlülüğü dışındaki diğer yükümlülükleri ise kanun m. 12 hükmünde “*Veri Güvenliğine İlişkin Yükümlülükler*” başlığı altında belirtilmektedir.

Madde 12’de veri güvenliğine ilişkin düzenlenen ilk yükümlülük, verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesi ve verilere hukuka aykırı şekilde erişimin önlenmesi ile verilerin kanuna uygun şekilde saklanması amacıyla, veri sorumlusu tarafından uygun güvenlik düzeyinin temin edilmesine yönelik gerekli teknik ve idari tedbirlerin alınmasıdır⁵⁵⁴.

Bu düzenleme veri güvenliğinin sağlanması açısından en önemli hükümlerdendir. Veri güvenliği ile kişisel verilerin korunmasının aynı anlama gelmediği⁵⁵⁵ daha önce açıklanmakla birlikte, güvenliği sağlanan verinin gerçek bir kişiye ait olması durumunda verinin güvenliğinin sağlanması kişisel verilerin korunması açısından⁵⁵⁶ önem teşkil etmektedir. Veri güvenliği, belirli standartlara uyumu sağlamak amacıyla çeşitli teknik unsurları⁵⁵⁷ içermektedir, ancak veri güvenliği, kişisel verilerin korunmasına da hizmet etmektedir. Bu kapsamda veri güvenliği ve madde 12’nin ilk fıkrasında öngörülen bu yükümlülükler, kanun m. 1 hükmü kapsamındaki hakların tesisi için gerekli teknik yöntemleri belirlemekte ve kanunda öngörülen diğer hukuka uygunluk sebeplerini tamamlamaktadır⁵⁵⁸.

Söz konusu madde fıkrasına ilişkin önem taşıyan başka bir nokta ise, 1. fıkra kapsamındaki yükümlülüklerin mutlak bir sonucu gerekli kılmamasıdır. Kanun, veri sorumlusu tarafından amaca yönelik “*gerekli*” tedbirlerin alınmasının veri sorumlusunun sorumluluktan kurtulabilmesi için yeterli olduğunu, bu kapsamda hukuka aykırı müdahaleleri önlemekle sorumlu tutulmadığını belirtmektedir. Bu düzenleme “*neticeye bağlı bir sorumluluk*” hali değil, bir “*özen sorumluluğu*” halidir⁵⁵⁹. Bu kapsamda teknik ve

⁵⁵⁴ Kama Işık, s. 266; Özkan, s. 139-141.

⁵⁵⁵ Henkoğlu, s. 50.

⁵⁵⁶ Küzeci, (kişisel), s. 414.

⁵⁵⁷ Henkoğlu, s. 48-49.

⁵⁵⁸ Çekin, (Avrupa), s. 186.

⁵⁵⁹ Çekin, (Avrupa), s. 186-187.

idari yöntemlerin belirlenmesinde somut olayın özellikleri dikkate alınmalıdır⁵⁶⁰. Nitekim Adalet Divanı Worten Kararı'nda⁵⁶¹ uygun güvenlik seviyesinin belirlenmesinde, teknolojinin, uygulamanın maliyetinin, korunan verinin özelliğinin ve verinin korunmasına ilişkin risklerin göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamaktadır⁵⁶². Bu kapsamda yeterli teknik ve idari tedbirlerin alınmasının yanı sıra “*şeffaflık*” ilkesinin uygulanabilmesi verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi, verilere erişimin sınırlandırılması ve verilerin muhafazasının sağlanması açısından önemlidir⁵⁶³.

Kanun m. 12 hükmü kapsamında veri güvenliğinin sağlanabilmesi amacıyla bazı güvenceler de verilmektedir. Veri sorumlusu bu kapsamda, veri işleme faaliyetini yürüttüğü kurumda kanun hükümlerine uyumu sağlamak adına denetim yapmak ya da yaptırmak durumundadır. Aynı şekilde, veri sorumluları ve veri işleyenler öğrendikleri kişisel verileri görevleri sona ermiş olsa dahi KVKK hükümlerine aykırı bir şekilde üçüncü kişilere açıklayamazlar ya da işleme amacı dışında kullanamazlar. Maddenin 5. fıkrası uyarınca kişisel verilerin hukuka uygun olmayan şekilde üçüncü kişiler tarafından elde edilmesi durumunda, veri sorumlusu bu durumu en kısa sürede Kişisel Verileri Koruma Kurulu'na bildirmekle yükümlüdür. Böyle bir durumda Kurul, gerekli görmesi halinde, durumu internet sitesinde ya da uygun gördüğü başka bir yöntemle ilan edecektir⁵⁶⁴.

Maddenin 2. fıkrası uyarınca veri sorumlusu, veri güvenliğinin sağlanması amacıyla gerekli teknik ve idari önlemleri alması konusunda veri işleyenle birlikte müştereken sorumludur⁵⁶⁵. Bu nedenle veri sorumlusu ve veri işleyenin sorumluluklarının sınırlarını belirlemek önem taşımaktadır.⁵⁶⁶

3.7. Denetim ve Yaptırım Sistemi

KVKK, anayasal koruma altında olan kişisel verilerin korunması hakkı ile ilgili esas ve usulleri düzenlemektedir. Verilerin hukuka uygun şekilde işlenmesi, silinmesi, yok

⁵⁶⁰ Kama Işık, s. 267.

⁵⁶¹ Bkz: Summaries of EU Court Decisions Relating To Data Protection 2000-2015, Case C-342-12, Worten-Equipamentos Para o Lar Sa v. Act (Authority for Working conditions), 30.05.2013, s. 24, “https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/default/files/caselaw_2001_2015_en.pdf” (E.T: 01.05.2021).

⁵⁶² Kama Işık, s. 267.

⁵⁶³ Hizarcı, s. 153-154; Küzeci, (kişisel), s. 415-416.

⁵⁶⁴ Küzeci, (kişisel), s. 415-416; Özkan, s. 139 vd.

⁵⁶⁵ Kama Işık, s. 268-269; Öztürk ve diğerleri, s. 88.

⁵⁶⁶ ICO (Information Commissioner's Office), Controllers and processors, <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/key-definitions/controllers-and-processors/> (E.T: 07.09.2021).

edilmesi, anonim hale getirilmesi, veri sorumlusu ve veri sahibi ilgili kişinin hak ve yükümlülükleri, veri güvenliğinin sağlanması, verilerin kanuna uygun şekilde muhafaza edilmesi ve verilere yetkisiz erişimin engellenmesi, ilgili süreçlerde hukuka aykırı müdahalelerin engellenmesi ile kişilik değerlerinin korunması⁵⁶⁷ gibi konularda kişisel verilerin işlenmesi ve korunmasına ilişkin temel prensipleri sağlamak, bu yönde denetimler yapmak ve gerekli yaptırımları uygulamak amacıyla m. 21 kapsamında Kişisel Verilerin Korunması Kurul'unu oluşturmuştur⁵⁶⁸. Kişisel verilerin korunması konusuna ulusal hukuk sistemlerinde yer veren birçok ülkede de benzer ilkeler benimsenmektedir⁵⁶⁹.

Kişisel verilerin korunmasına ilişkin yapılan hukuki düzenlenmelerin temel amacı önleyici bir koruma sağlanmasıdır. KVKK kapsamında öngörülen yaptırım sistemi tazminat, idari yaptırım ve cezai yaptırım olmak üzere üç yöntemden oluşmakla birlikte, bu yöntemler değerlendirilirken temel amacın önleyici koruma sağlama olduğu dikkate alınmalıdır⁵⁷⁰.

3.7.1. Denetim Sistemi

KVKK m. 19 hükmü kapsamında, kanun ile öngörülen görevleri yerine getirmesi amacıyla idari ve mali özerkliğe ve kamu tüzel kişiliğine sahip olan “*Kişisel Verilerin Korunması Kurumu*” kurulmuştur. Kurum, “*Başkanlık*” ve “*Kurul*” olmak üzere iki temel yapıdan oluşmakta olup Kurum’un karar organı “*Kişisel Verilerin Korunması Kurulu*”dur. Kurul hukuka uygun bir şekilde veri işlenmesini sağlamak amacıyla Kanun’da düzenlenmiş temel ilkelerin takibini yapmak, hukuka uygun olmayan veri işleme faaliyetlerini engellemek, ilgili süreçleri denetlemek ve yaptırım uygulamakla görevli ve yetkilidir⁵⁷¹. Bu kapsamda Kurulun hakkın uygulanmasını sağlama, denetim, düzenleme, önleme ve kurumsal yönetim ile ilgili sorumlulukları bulunmaktadır⁵⁷².

Kurulun görev ve yetkileri oldukça geniştir. Bu durum Kurulun, aynı zamanda anayasal bir hak olan kişisel verilerin korunması hakkının tesisi açısından önem teşkil ettiğini göstermektedir. Bu açıdan bakıldığında, Kurulun “*özerkliği*” ve “*bağımsız kararlar alabilmesi*”nin önemi artmaktadır. Bu kapsamda KVKK uyarınca Kurul, yetkilerini “*bağımsız*” olarak kullanmak durumundadır. Kurulun görev alanına giren konularda diğer

⁵⁶⁷ Küzeci, (doktora), s. 261-262.

⁵⁶⁸ Hizarcı, s. 167-169; Kama Işık, s. 271.

⁵⁶⁹ Küzeci, (kişisel), s. 422.

⁵⁷⁰ Küzeci, (kişisel), s. 436.

⁵⁷¹ Kama Işık, s. 272; Özkan, s. 168-169.

⁵⁷² Kama Işık, s. 274-275.

organ, makam, merci ya da kişi, Kurula emir ve talimat vermek suretiyle Kurulu yönlendiremez, Kurula bu yönde tavsiyelerde ya da telkinlerde bulunamaz. Denetim organı olan Kurulun bağımsızlığının yalnızca kural olarak belirlenmesi ve teoride kalması kişisel verilerin korunması hakkının tesisi açısından yeterli olmayıp uygulamanın bu yönde işletilmesi gerekmektedir⁵⁷³. Bu kapsamda Avrupa veri koruma hukukun en önemli unsurlarından biri “denetim organının bağımsızlığı”dır. AB Adalet Divanı konu hakkında birçok örnek karara imza atmış ve hakkın tesisi bakımından denetim otoritelerinin “tarafsızlığının” ve “objektif olması”nın sistemin hukuka uygun şekilde işletilebilmesinde önemli rol oynadığını belirtmiştir⁵⁷⁴.

Kişisel Verilerin Korunması Kurumu kapsamındaki diğer bir yapılanma da belirtildiği üzere Başkanlık’tır. Başkanlık, Başkan Yardımcısı ve hizmet birimlerinden oluşmaktadır⁵⁷⁵. Başkanlık görevlerini daire başkanlıkları şeklinde teşkilatlanan birimler vasıtasıyla gerçekleştirmektedir. Başkan hem Kurul’un hem de Kurum’un başkanıdır. Kişisel Verilerin Korunması Kurumu teşkilatı ile ilgili olan dört yönetmelik bulunmaktadır⁵⁷⁶.

Kurul, kişisel verilerin korunması kapsamında veri ihlallerini önleme ve denetleme otoritesi olma sorumluluğunu “Veri Sorumlusuna Başvuru, “Kurul’a Şikayet” ve “Veri Sorumluları Sicili” olmak üzere üç kurum yoluyla yerine getirmektedir⁵⁷⁷.

İlgili kişi Kanunun uygulanmasına ilişkin taleplerini ilk olarak veri sorumlusuna iletmek durumundadır. Bu durumda veri sorumlusu başvuruyu kabul etmesi, reddetmesi ya da başvuruya süresi içinde yanıt vermemesi olmak üzere üç farklı durum ortaya çıkabilmektedir. Başvurunun kabul edilmesi durumunda veri sorumlusunun talebin gereğini yapması ve kendi kusurundan kaynaklı bir durumda ilgili kişiden işlemin maliyetine ilişkin ücret alındıysa ücreti iade etmesi gerekmektedir. İkinci ve üçüncü durumda ya da veri sorumlusunun mevcut cevabının yeterli bulunmaması durumunda, ilgili kişi Kurula şikayet başvurusunda bulunabilmektedir⁵⁷⁸.

Veri sorumluları sicilini tutmak ile görevli yapı “Başkanlık”tır. Veri işleyecek gerçek ve tüzel kişiler bu sicile kayıt yaptırmak zorundadır. Söz konusu sicile, Kurumun internet sayfasında bulunan VERBİS modülü kullanılarak ya da e-devlet üzerinden kayıt

⁵⁷³ Küzeci, (kişisel), s. 424 ve 426; Öztürk ve diğerleri, s. 106-108.

⁵⁷⁴ Kama Işık, s. 274; Özkan, s. 168-169.

⁵⁷⁵ Kama Işık, s. 276; ayrıntılı bilgi için bkz: KVKK, m. 24/3.

⁵⁷⁶ Küzeci, (kişisel), s. 427-428; Özkan, s. 168.

⁵⁷⁷ Kama Işık, s. 277-280; Öztürk ve diğerler, s. 110.

⁵⁷⁸ Hizarcı, s. 164-166; Küzeci, (kişisel), s. 435.

yaptırılabilir⁵⁷⁹. Kanun hükmü tüzel kişiler açısından bir farklılık gözetmemiştir. Bu bağlamda veri işleyecek kamu ve özel hukuk tüzel kişileri sicile kaydolmak durumundadır⁵⁸⁰.

Kamuya açık olarak tutulan Veri Sorumluları Sicili'ne kayıt yaptırılacaklar açısından istisna getirilebilmektedir. Ayrıca KVKK kapsamında bazı veri işleme faaliyetleri de sicile kayıt yükümlülüğünden istisna tutulabilmektedir⁵⁸¹.

Veri Sorumluları Sicili veri işleme faaliyetlerinde etkinliğin sağlanması, ilgili kişiler bakımından veri sorumlularının belirlenebilmesi ve kişisel verilerin korunması hukukuna yönelik farkındalığı sağlaması açısından önem teşkil etmektedir. Söz konusu sicil, kişisel verilerin kanunlara uygun şekilde işlenmesi ve etkin bir şekilde korunması için bir araçtır, tek başına bir amaç değildir⁵⁸².

3.7.2. Yaptırım Sistemi

Kişisel verilerin korunmasında asıl olanın önleyici koruma sağlamak olduğu ve bu önleyici korumanın yanı sıra verilerin etkin bir şekilde korunmasının sağlanması adına öngörülen yaptırımların tazminat, idari yaptırım ve cezai yaptırım şeklinde öngörüldüğü daha önce belirtilmişti⁵⁸³.

Tazminat hukuku bakımından incelendiğinde, kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde işlenmesi ilgili kişinin maddi ve manevi zarara uğramasına sebep olabilmektedir. Bu durumda kişinin Genel Hükümler kapsamında tazminat talep etme hakkı bulunmaktadır⁵⁸⁴.

Kanun m. 18 hükmü KVKK kapsamındaki kabahatleri düzenlemektedir. Buna göre, maddede sayılan, KVKK kapsamındaki bazı düzenlemelerin ihlali durumunda Kurul, belirli oranlarda para cezalarına hükmedebilmektedir⁵⁸⁵. Kurulun hükmedeceği idari para cezalarına karşı idari yargı yolu açıktır⁵⁸⁶. Maddenin 2. fıkrasının lafzından anlaşıldığı üzere belirtilen idari para cezasının muhatabı veri sorumlusudur, ancak bu durum veri işleyenin veri işleme faaliyetleri kapsamında sorumlu tutulabilmesi açısından sorun yaratmakta ve

⁵⁷⁹ Kama Işık, s. 280; Özkan, s. 146-148.

⁵⁸⁰ Hizarcı, s. 156-158; Küzeci, (kişisel), s. 428.

⁵⁸¹ Küzeci, (kişisel), s. 430; Öztürk ve diğerleri, s. 91-93.

⁵⁸² Küzeci, (Kişisel), s. 434.

⁵⁸³ Baskın, s. 126 vd.; Küzeci, (kişisel), s. 436.

⁵⁸⁴ Küzeci, (kişisel), s. 436-437; Öztürk ve diğerleri, s. 120-121.

⁵⁸⁵ Kama Işık, s. 283.

⁵⁸⁶ Küzeci, (kişisel), s. 437; Öztürk ve diğerleri, s. 199.

yetersiz kalmaktadır⁵⁸⁷. Bunun yanında daha önce belirtildiği üzere, kanun m. 12/2 hükmü uyarınca veri sorumlusu maddenin ilk fıkrasında belirtilen yükümlülükler kapsamında veri işleyen ile müştereken sorumludur⁵⁸⁸. Bu kapsamda en azından 18 maddenin 1. fıkrasının (b) bendi açısından veri işleyenin de sorumlu tutulması gerektiğini düşünmekteyiz.

KVKK'de kişisel verilerin korunması hukuku kapsamındaki en ağır cezalar TCK'ya atıf yapılması yoluyla belirtilmektedir. Kanunun 17. maddesine göre kişisel veriler ile ilgili suçlar bakımından TCK'nın 135 ila 140. madde hükümleri uygulanacaktır⁵⁸⁹. Maddenin 2. fıkrası uyarınca, kanun m. 7 hükmü kapsamında kişisel verileri silmeyen ya da anonim hale getirmeyenler bakımından TCK m. 138 hükmünde öngörülen cezalar uygulanacaktır. Söz konusu maddelerde belirtilen suç tiplerinin oluşup oluşmadığının tespiti açısından KVKK'de belirtilen hukuka uygunluk sebepleri önem taşımaktadır⁵⁹⁰.

TCK 135-140 maddeleri kapsamında kişisel verilerin kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak verme, yayma veya ele geçirme ile verileri yok etmeme olmak üzere üç suç belirlenmiştir, ancak KVKK kapsamında veri işleme faaliyetleri çok daha kapsamlıdır. KVKK kapsamında bir veri işleme faaliyeti olan, örneğin verileri sınıflandırma işlemi hukuka uygun olmayacak şekilde gerçekleştirildiğinde TCK'da bir karşılığı olmaması nedeniyle ve ceza hukuku kapsamındaki *“kıyas yasağı”* ve *“suç ve cezaların kanuniliği”* temel ilkeleri bakımından söz konusu eylemin suç teşkil etmesi mümkün olmayacaktır⁵⁹¹. Bu kapsamda TCK'da yer verilen suçlardan daha farklı şekilde ve fazla sayıda hukuka aykırı veri işlenmesi mümkündür, ancak bu eylemler TCK kapsamında suç değildir⁵⁹².

TCK ve kişisel verilerin korunması kapsamındaki bir başka konu ise TCK'nın 135. maddesinde düzenlenen suçun ağırlaştırılmış hali ile ilgilidir. Madde kapsamında sayılan bazı kişisel verilerin kaydedilmesi durumunda öngörülen ceza yarı oranında arttırılmaktadır. Söz konusu madde ile kaydedilen verinin özel nitelikli veri olma özelliği taşıması cezada artırım nedeni olarak belirlenmek istenmiştir⁵⁹³. TCK kapsamındaki özel nitelikli kişisel veriler ile KVKK m. 6/1'de sayılan özel nitelikli kişisel veriler örtüşmemektedir⁵⁹⁴. Bu durum, KVKK kapsamında aynı niteliğe sahip ve bu nedenle aynı düzenlemeye tabi olan

⁵⁸⁷ Çekin, (Avrupa), s. 225.

⁵⁸⁸ Kama Işık, s. 268-269; Öztürk ve diğerleri, s. 88.

⁵⁸⁹ Küzeci, (kişisel), s. 442; Özkan, s. 64.

⁵⁹⁰ Çekin, (Avrupa), s. 225.

⁵⁹¹ Küzeci, (kişisel), s. 444; Öztürk ve diğerleri, s. 49.

⁵⁹² Kama Işık, s. 285; Özkan, s. 64.

⁵⁹³ Gürsel, (işçi), s. 172-173; Küzeci, (kişisel), s. 444.

⁵⁹⁴ Kama Işık, s. 287.

kişisel verilerin cezai yaptırım bakımından farklı şekilde değerlendirilmesini gerektirecektir⁵⁹⁵.

Kişisel verilerin korunmasında asıl olan önleyici korumanın sağlanmasıdır, ancak KVKK'de öngörülen yaptırım sistemi sonuç meydana gelmeden müdahale edilmesini mümkün kılmamakta, özellikle tazminat sistemi için zararın meydana gelmesi sonucunda devreye alınmaktadır⁵⁹⁶.

⁵⁹⁵ Küzeci (kişisel), s. 445.

⁵⁹⁶ Çekin, (Big Data), s. 638.

SONUÇ

“*Diğer insanlar*” hakkındaki bilgileri edinme isteği neredeyse insan var olduğundan beri süregelen bir duygudur. Bunda insanın sosyal bir varlık olması ve diğer insanlarla ilişki içinde yaşamasının etkisi büyüktür. Bu bilme isteği ve “*diğerine*” duyulan merak, özellikle son yıllarda teknolojinin gelişmesiyle farklı boyutlara taşınmıştır. Kişisel verilerin korunması hukuku da bu gelişmelere paralel olarak gelişim göstermiştir⁵⁹⁷.

Özellikle 1960’lı yıllardan itibaren verilerin otomatik işlenmesine olanak sağlayan teknolojilerle devlet kurumları kişisel verileri içeren bilgi bankaları oluşturmuştur⁵⁹⁸. Depolanan bu verilerin kullanılması sonucunda hak kayıplarının oluşabileceği endişesiyle kişilerin söz konusu veriler üzerindeki hakimiyetinin yeniden tesis edilmesi amacıyla çeşitli düzenlemeler yapma yoluna gidilmiştir⁵⁹⁹.

Saklanan verilerin niteliğinde meydana gelen değişimler ve bilgi teknolojisindeki gelişmelerle veri depolama alanlarına yapılan hukuk dışı müdahalelerin artmasıyla verilerin korunmasına ilişkin alınacak teknik önlemlerin ve yapılacak hukuki düzenlemelerin değiştirilmesi gereksinimi doğmuştur. Kişisel verilerin temel hak ve özgürlüklerle olan yakın ilişkisi düşünüldüğünde, konu kapsamında özel düzenlemelerin yapılması bir gereksinimden de öte bir gerekliliktir⁶⁰⁰. Bu kapsamda özellikle verilerin korunması konusunda teknik yöntemleri belirleyen veri güvenliğinde kullanılan yöntemler de farklılaşmıştır⁶⁰¹. Bu bağlamda veri güvenliği kişisel verilerin korunması ile aynı anlama gelmese de güvenliği sağlanan verinin kişisel veri olması durumunda veri güvenliğinin sağlanması, kişisel verilerin korunmasına da hizmet etmektedir⁶⁰².

Özellikle bilişim teknolojilerindeki bu gelişmeler sonucunda internet kullanıcılarının sayısının artması ve sanal ortamlara erişimin kolaylaşması ile kişilik haklarına yapılan saldırılar çeşitlenmiş ve artmıştır⁶⁰³. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması bakımından daha etkin, konuya özel ve modern bir korumaya gereksinim duyulmuştur. KVKK’nin oluşturulması bu noktada önem kazanmaktadır⁶⁰⁴. Özellikle Avrupa’da yarım asra yakın

⁵⁹⁷ Küzeci, (doktora), s. 20-21.

⁵⁹⁸ Çekin, (Avrupa), s. 5.

⁵⁹⁹ Küzeci, (kişisel), s. 117 vd.

⁶⁰⁰ İbrahim Korkmaz, s. 85.

⁶⁰¹ Henkoğlu, s. 46-48.

⁶⁰² Henkoğlu, s. 50; Küzeci, (kişisel), s. 14-15;

⁶⁰³ Akkurt, (sosyal), s. 330-331.

⁶⁰⁴ Kılınç, s. 1132.

süredir yürütülen çalışmaların etkisiyle son yıllarda ülkemizde de bu kapsamda yürütülen çalışmalar hız kazanmıştır⁶⁰⁵.

Kişisel verilerin korunması kişilik değerlerinin korunması ve kişiliğin geliştirilmesinde büyük öneme sahiptir⁶⁰⁶. Kişilik, kişisel değerlerin bir bütünüdür ve kişilik hakkı, kişinin bu değerleri üzerindeki hakkıdır. Kişilik hakkı genel niteliktedir ve hakkın kapsamına giren konular teknolojik gelişmeler ve günlük yaşam alışkanlıklarının değişmesi ile oluşan farklı değerler hakkın kapsamına girebilmektedir. Kişisel veriler de bu doğrultuda kişilik hakkının bir parçasıdır ve bu kapsamda korunmaktadır⁶⁰⁷.

Bu açıdan bakıldığında KVKK'nin kabulünden önce TMK ve TBK tarafından öngörülen genel hükümler kapsamında korunan kişilik değerlerine KVKK ile ilave bir koruma sağlanmıştır. Daha önceleri Anayasa'da özel hayatın gizliliği hükümleri kapsamında değerlendirilen verilerin korunması kavramının Anayasa'ya ayrı bir kavram olarak eklenmesi ile kişisel verilerin korunması hukuku anayasal bir çerçeve de kazanmış bulunmaktadır⁶⁰⁸. Kişisel verilerin korunması konusu “*özel hayatın gizliliği*”nin sağlanması ile yakından ilişkilidir, ancak sadece bu koruma kişilik değerlerinin korunması kapsamında yeterli değildir. Aynı zamanda kişinin verileri üzerindeki hakimiyetinin sağlanması gereklidir. Bu bağlamda kişisel verilerin korunması hakkı zamanla “*özel hayatı gizliliği*” kavramının boyunduruğundan çıkmış ve bağımsız bir hak halini almıştır⁶⁰⁹.

Bu kapsamda kişisel verilerin korunması usulleri genel ve özel koruma sağlaması yönünden ikiye ayrılmaktadır. Özel hayat ve mahremiyet kavramları ve özellikle TMK Genel Hükümler kapsamında kişiliğin korunması bakımından sağlanan koruma genel korumaya hizmet ederken, kişisel verilere ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemeler ile sağlanan koruma, verilerin özel olarak korunmasını sağlamaktadır⁶¹⁰.

KVKK 'nin sağladığı ilave koruma, kişilerin özel hayatının dışına da çıkmakta, kişinin kişiliği ile ilişkilendirilebilen değerler kamu alanı ya da özel alan fark etmeksizin objektif sır niteliğinde değerlendirilmektedir. Bu anlayışın kaynağında kişisel verilerin korunmasının sadece bireye değil, bireyin parçası olduğu toplumun yararına olduğu düşüncesi

⁶⁰⁵ Dülger, s. 73; Küzeci, (kişisel), s. 1, s. 116 ve 316 vd.

⁶⁰⁶ Akkurt, (sosyal), s. 330; Gürsel, s. 37; Manav, s. 98; Vuraloğlu, s. 181.

⁶⁰⁷ Küzeci, (kişisel), s. 447.

⁶⁰⁸ Atasoy, s. 273; Dülger, s. 73-74; Kılınç, s. 1091-1092.

⁶⁰⁹ Akkurt, (veri kavramı), s. 27; Küzeci, (doktora), s. 82.

⁶¹⁰ Yılmaz, s. 38-39.

yatmaktadır⁶¹¹. KVKK'deki düzenlemeler ile kişilik hakkının ve kişilik değerlerinin kapsamı genişletilmemiştir, ancak bu değerleri koruma yöntemleri geliştirilmiştir. Kişisel verilerin korunmasının, özel hukukta kişiliğin korunmasının somut bir görünümü olduğu düşüncesi, bu görüşü desteklemektedir⁶¹².

KVKK'de veri tanımı yapılmış ve veri işleme süreçlerinde verilerin hukuka aykırı kullanımının engellenmesi amacıyla düzenlemelere yer verilmiştir. KVKK ile veri işleme süreçlerinin başından itibaren bir yöntem belirlenmesi, denetim organları ile sürecin denetiminin sağlanması ve süreçler bağlamında çeşitli yaptırımların getirilmesi, kişilerin verileri üzerindeki hakimiyetini sağlaması ve kontrolünü kaybetmemesi açısından büyük öneme sahiptir. Bu durum kişiliğin korunmasını ve kişinin maddi ve manevi varlığını geliştirmesini sağlayacaktır. Bu açıdan bakıldığında iki hak çerçevesinde ele alınan kavramlar birbirlerini destekleyen niteliktedir⁶¹³.

KVKK'nin kişiliğin korunmasına katkısı teknolojik gelişmelerle paralel teknik yaklaşımlar içermesi, veri tanımını ve veri koruma yöntemlerinin sınırlarını belirlemesi ile veri işleme süreçlerinin başından itibaren ilgili kişinin menfaatinin korunması yönünde kendini göstermektedir, ancak konunun sadece teknolojik gelişmeler bağlamında ve bilişim hukuku kapsamında ele alınmasının uygun ve yeterli olmayacağını düşünmekteyiz. Bu kapsamda kişisel verilerin korunması hukuk, bilişim, siyaset, sosyoloji başta olmak üzere disiplinler arası bir alandır⁶¹⁴. Çalışmamızda daha çok hukuki boyutu incelenmekle birlikte konu, yeri geldiğinde diğer boyutlarıyla da ele alınmıştır.

Burada önemli olan nokta, kişisel verilerin korunması hakkının ve kişilik hakkının tesis edilmesinin aynı amaca hizmet etmesi ve birbirlerini desteklemesidir. Kişisel verilerin korunması ile asıl amaçlanan veri sahibi kişinin kişilik değerlerinin korunmasıdır. Bu bağlamda verilerin korunması kapsamında uygulanacak yöntemler ve yapılacak düzenlemeler ile kişilik değerleri korunarak veri sahibi kişinin verisi değil, kendisi korunmaktadır. Bu durumda bir korumanın yeterli olmadığı durumlarda diğer koruma devreye girerek birbirini besleyecek böylece kişilerin verilerinin korunması kapsamında kişilikleri de korunmuş olacaktır. Şunu da belirtmek gerekir ki sürece diğer ülkelerden daha sonra katılması nedeniyle Türkiye, kişisel verilerin korunması konusunun henüz başındadır.

⁶¹¹ Dülger, s. 73-74; Küçük, s. 69-70; Küzeci, (doktora), s. 44-45 ve s. 95;

⁶¹² Küzeci, (kişisel), s. 447.

⁶¹³ Çekin, (Big Data), s. 638; Kama Işık, s. 287; Küzeci, (kişisel), s. 436.

⁶¹⁴ Küzeci, (doktora), s. 5-6; Özkan, s. 1-3.

Bu nedenle var olan düzenlemelerin uygulanması ve ihtiyaca göre yeni düzenlemelerin yapılması her iki hakla korunan ortak menfaatin sağlanması ve özellikle kişisel verilerin korunması hukukunun gelişmesi açısından büyük önem teşkil etmektedir⁶¹⁵.

⁶¹⁵ Gürsel, s. 37; Küzeci, (kişisel), s. 316 vd., s. 446 vd.; Manav, s. 98.

KAYNAKÇA*

Kitap ve Makaleler

AKİPEK Jale G. / AKINTÜRK Turgut / ATEŞ KARAMAN Derya, Türk Medeni Hukuku Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, 8. Baskı, Beta Yayıncılık, Ankara, 2011

AKKURT Sinan Sami, Kişilik Hakkının Sosyal Medya Kullanıcıları Tarafından İhlâli Hâlinde Ortaya Çıkacak Cezaî Sorumluluğa Medenî Hukuk Bağlamında Bir Bakış, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 2, 2017, s. 329-373, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/387044> (E.T: 21.02.2021)

AKKURT Sinan Sami, Kişisel Veri Kavramının Hukuki Niteliğine İlişkin Yaklaşımlara Mukayeseli Bir Bakış, Kişisel Verileri Koruma Dergisi, C. 2, S. 1, 2020, s. 20-32, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1187007> (E.T: 13.10.2020)

ALTIPARMAK Kerem, Büyük Biraderin Gözetiminden Çıkış: Telefonların İzlenmesinde Devletin Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 63, 2006, s. 29-66, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2006-63-206> (E.T: 09.10.2020)

ARSLAN DURMUŞ Seda, İşçinin Özel Yaşamının İş İlişkisine Etkisi, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 25, S. 42, 2020, s. 135-168, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1209630> (E.T: 21.03.2021)

ATALAY Esra, Sanat Özgürlüğü Temel Hakkının Kapsamı ve Diğer Temel Hak ve Özgürlüklerle İlişkisi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 6, S. 2, 2004, s. 1-28, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/754308> (E.T: 24.10.2020)

ATASOY Kemal, Kişilik Hakkı Kapsamında Sosyal Medyada Kişisel Verilerin Korunması ve Veri Sahibinin Rızası, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 22, S. 3, 2016, s. 269-301, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333494> (E.T: 04.06.2020)

AVCI BRAUN Cihan, Kişisel Verilerin İşlenmesinde Rıza, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2018, s. 13-33, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 08.06.2020)

BASKIN Onur, Türk Hukuku Bakımından Kişilik Hakkı Kapsamında Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021

BUDAK Tamer, Türk Vergi Hukukunda Kişiliğin Sona Ermesi ve Sonuçları (Gerçek Kişiler), 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2011, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/giris-9786055373382> (E.T: 11.08.2021)

ÇAVDAR Pelin, İsviçre Borçlar Kanunu 2020 Tasarısı'nda Aşırı Yararlanma ve İrade Sakatlığı Hükümlerinin Düzenlenişi ve Türk Borçlar Kanunu ile Karşılaştırılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 1, 2019, s. 434-449, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/746816> (E.T: 20.03.2021)

ÇEKİN Mesut Serdar, Avrupa Birliği Hukukuyla Mukayeseli Olarak 6698 Sayılı Kanun Çerçevesinde Kişisel Verilerin Korunması Hukuku, 3. Baskı, Onikilevha, İstanbul, 2020.

ÇEKİN Mesut Serdar, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Hakkında Kanun 'un Big Data (Büyük Veri) Ve İrade Serbestisi Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXIV, S. 2, 2016, s. 629-644, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/291147> (E.T: 13.03.2021)

ÇELİK Yeşim, Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 32, 2017, s. 387-406, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/dergi-makale/2017%20Ekim-%20KVK%20ve%20Unutulma%20Hakk%C4%B1.pdf>

(E.T: 13.03.2021) (özel)

ÇELİK Yeşim, Özel Hayatın Gizliliğinin Yansıması Olarak Kişisel Verilerin Korunması ve Bu Bağlamda Unutulma Hakkı, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, S. 32, 2017, s. 391-410, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/981639> (E.T: 28.04.2021) (gizlilik)

ÇUBUKÇU Faruk, Bilgisayar Terimleri Sözlüğü, V Yayınları, Ankara, 1987 (dolaylı gönderme)

DÖNMEZER Sulhi, Din, Vicdan ve Kanaat Özgürlüğü, Erdem, C. 15, S. 42, 2005, s. 1-29, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/683097> (E.T: 04.06.2020)

DÜLGER Murat Volkan, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, Yaşar Hukuk Dergisi, C. 1, S. 2, 2019, s. 71-174, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1335152> (E.T: 27.10.2020)

ERARSLAN TÜRKMEN Sevgi, Özel Nitelikli Kişisel Verilerin İşlenmesinde Açık Rızanın Aranmadığı Haller, On İki Levha Yayıncılık, 2019, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/3-genel-nitelikli-kisisel-veriler-978-605-7820-64-8/1> (E.T: 11.08.2021)

ERCOŞKUN ŞENOL H. Kübra, Gerçek Olmayan Vekaletsiz İş Görmenin Sistematik Açından Borçlar Kanunundaki Yeri ve 2020 İsviçre Borçlar Kanunu Tasarısı 'ndaki Durum, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXII, S. 4, 2018, s. 37-65, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/685806> (E.T: 21.03.2021)

ERDOĞAN İhsan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Genişletilmiş 4. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2019

ERDOĞAN İhsan/ KESKİN A. Dilşad, Türk Medeni Hukuku (Başlangıç Hükümleri-Kişiler Hukuku), Genişletilmiş 3. Baskı, Gazi Kitabevi, Ankara, 2020

ERDOĞAN Yavuz, Bilişim Sistemine Girme Ve Kalma Suçu, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 12, Özel Sayı, 2010, s. 1363-1433, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/756750> (E.T: 21.03.2021)

EREN Fikret, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununa Göre Hazırlanmış-Borçlar Hukuku-Genel Hükümler, 14. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2012

FIRAT Muhamed Sabır, Hukuk Devleti Açısından İnternette İnsan Hakkı ve Kişilik Haklarına Saldırı Sorunu, Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 5, S. 2, 2015, s. 101-115 <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/701593> (E.T: 21.03.2021)

GÖREN Zafer, Sanat ve Bilim Özgürlüğü, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 19, Prof. Dr. Sabri Orman Özel Sayısı, 2020, s. 449-457, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1190715> (E.T: 24.10.2020)

GÖZÜBÜYÜK Şeref, Anayasa Hukuku- Anayasa Metni ve 11. Protokole Göre Hazırlanmış Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 19. Bası, Turhankitavevi, Ankara, 2013

GÜMÜŞ Ali Tarık, Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma ve Geliştirme Hakkı, Eğitim Kitabevi, 2010, <https://books.google.com.tr/> (E.T: 19.11.2020) (anayasa)

GÜMÜŞ Ali Tarık, Türk Anayasasında Kişinin Maddi ve Manevi Varlığını Koruma Ve Geliştirme Hakkı, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 2, 2005, s. 133-172, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262632> (E.T: 19.11.2020) (manevi varlık)

GÜNDOĞMUŞ Ümit Naci, Bilirkişilik Uygulamalarında “Tıbbi Gizlilik İlkesi”, Adli Tıp Bülteni, C. 6, S. 2, 2001, s. 87-91, http://cms.galenos.com.tr/Uploads/Article_44577/TBLM-6-87-En.pdf (E.T: 08.03.2020)

GÜR AKÇALI Berna, Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 25, S. 2, 2019, s. 850-872, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/902576> (E.T: 29.10.2020)

GÜRSEL İlke, İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016 (işçi)

GÜRSEL İlke, İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması Hakkı, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2016, İzmir https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2016_%C4%B0%C5%9F%C3%A7inin%20Ki%C5%9Fisel%20Verilerinin%20Korunmas%C4%B1%20Hakk%C4%B1.pdf (E.T: 27.02.2021)

HAFIZOĞULLARI Zeki / ÖZEN Muharrem, Özel Hayat ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar, Ankara Barosu Dergisi, S. 4, 2009, s. 9-22, <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/2009-4/1.pdf> (E.T: 17.04.2021)

HAFIZOĞULLARI Zeki / ÖZEN Muharrem, Türk Ceza Kanunu-Özel Hükümler-Kişilere Karşı Suçlar, 3. Baskı, U S-A Yayıncılık, Ankara, 2013

HALICIOĞLU Mesut, Türk Hukukunda Veri Sorumlusu Kavramı, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, Ankara, <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/7606/2019-2020%20Mesut%20Hal%C4%B1c%C4%B1o%C4%9Flu%20%28N.15229690%29%20Y%C3%BCksek%20Lisans%20Tezi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (E.T: 01.05.2021)

HELVACI Serap, Kişilik Hakkı İhlâlinde Doğan Vekâletsiz İşgörmeye Kusurun Bir Şart Olarak Aranıp Aranmayacağı Sorunu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi-Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.23, S. 1, 2017, s. 265-301, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/331979> (E.T: 20.03.2021)

HENKOĞLU Türkay, Kişisel Verileriniz Ne kadar Güvende? Bilgi Güvenliği Kapsamında Bir Değerlendirme, Türk Arşivciler Derneği Arşiv Dünyası Dergisi, S. 17/18, 2017, s. 46-56, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/394268> (E.T: 13.03.2021)

HIZ Yüksel / YILMAZ Zekeriya, Bilgi Edinme ve Dilekçe Hakkı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2004

HİZARCI Emine, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun AB Veri Koruma Hukuku Işığında Değerlendirilmesi, Yetkin Yayınları, Ankara, 2020

HOŞNUT Yasime, Uluslararası Düzenlemelerde ve Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması, Yeni Medya, S. 6, 2019, s. 32-45, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1302068> (E.T: 03.07.2020)

HUXLEY Aldous, Cesur Yeni Dünya, çev. Ümit Tosun, 10. Baskı, İthaki, İstanbul, 2014

İMANÇLI Canan, Kişisel Sağlık verilerinin Korun(a)mamasından Doğan Özel Hukuk Sorumluluğu, 1. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/e-insan-haklari-ve-biyotip-sozlesmesi-978-625-7953-80-1/1/sayfa-23> (E.T: 08.09.2021)

KAFKA Franz, Dava, çev. Ahmet Cemal, 32. Baskı, Can Yayınları, İstanbul, 2017

KAMA IŞIK Sezen, Avrupa Veri Koruma Hukukuna Anayasal Bir Bakış, (Yayınlanmış Doktora Tezi), T.C. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, İstanbul, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2019-Avrupa%20veri%20koruma%20hukukuna%20anayasal%20bir%20bak%C4%B1%C5%9F.pdf> (E.T: 14.10.2020)

KARACA DEDEOĞLU Ayşegül, Uluslararası Sağlık Turizminde Hastanın Özel Hayatının Gizliliği ve Mahremiyetinin Korunması Hakkı, Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, C. 10, S. 17, 2019, s. 1875-1910, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/639400> (E.T: 20.02.2021)

KATOĞLU Tuğrul, Türk Hukukunun Bir parçası Olarak Avrupa Konseyi İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 55, S. 1, 2006, s. 157-193, http://repository.bilkent.edu.tr/bitstream/handle/11693/49138/Turk_Hukukunun_Bir_Parçası_Olarak_Avrupa_Konseyi_Insan_Haklari_ve_Biyotip_Sozlesmesi.pdf?sequence=1 (E.T: 18.02.2021)

KILINÇ Doğan, Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 61, S. 3, 2012, s. 1089-1169, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/1690/18020.pdf> (E.T: 02.06.2020)

KIZILIRMAK Baran, Kişisel Verilerin İşlenmesinde Adli ve Önleyici Amaçla Öngörülen İstisnaların Ulusal ve Uluslararası Hukuka Göre Değerlendirilmesi, Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 7, S. 2, 2019, s. 225-261, <http://academicrepository.khas.edu.tr/bitstream/handle/20.500.12469/3223/Ki%C5%9Fisel%20Verilerin%20%C4%B0%C5%9Flenmesinde%20Adli%20ve.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (E.T: 21.02.2021)

KOOPS Bert-Jaap/ LEENES Ronald, ‘Code’ and the Slow Erosion of Privacy, Michigan Telecommunications and Technology Law Review, C. 12. S. 1, 2005, s. 115-188, <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1114&context=mttlr> (E.T: 07.09.2021)

KORKMAZ Ali, İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 16, Özel Sayı 1, 2014, s. 99-103, <http://dergi.kmu.edu.tr/userfiles/file/Mayis2014/14m.pdf> (E.T: 17.10.2020)

KORKMAZ İbrahim, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 124, 2016, s. 81-152, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2016-124-1571> (E.T: 19.11.2020)

KORLAELÇİ Murtaza, Prof. Dr. Necati Öner'in Hürriyet Anlayışı, Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, C. 40, S. 1, 1999, s. 45-78, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/37/743/9479.pdf> (E.T: 15.11.2020)

KUTLU Önder/ KAHRAMAN Selçuk, Türkiye’de Kişisel Verilerin Korunması Politikasının Analizi, Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi, C. 5, S. 4, 2017, s. 45-62, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1023029> (E.T: 28.10.2020)

KÜÇÜK Tefik Sönmez, Kişisel Verilerin Korunması Hakkı Çerçevesinde Kamuya Açık Alanların Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Video Kamera Aracılığı ile Önleyici Amaçla İzlenmesi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, 2018, s. 49-87, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 08.06.2020)

KÜZECİ Elif, Anayasal Bir Hak: Kişisel Verilerin Korunması, Bilişim Dergisi, 2011, s. 143-148, <http://www.bilisimdergisi.org.tr/s128/pdf/142-149.pdf> (E.T: 02.06.2020)

KÜZECİ Elif, Genetik Ayrımcılık Yasağı, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2018, s. 89-131, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 20.03.2021)

KÜZECİ Elif, Kişisel Verilerin Korunması, 4. Baskı, Onikilevha, İstanbul, 2020

KÜZECİ Elif, Kişisel Verilerin Korunması, (Yayınlanmış Doktora Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, Ankara, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2010-Ki%c5%9fisel%20verilerin%20korunmas%c4%b1.pdf> (E.T: 19.11.2020)

MANAV A. Eda, İş İlişkisinde İşçinin Kişisel Verilerinin Korunması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XIX, S. 2, 2015, s. 95-136, http://webftp.gazi.edu.tr/hukuk/dergi/19_2_3.pdf (E.T: 13.03.2021)

METİN Yüksel, Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 57, S. 4, s. 35-63, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/36201>, (E.T: 21.02.2021)

MUMCU Ahmet / KÜZECİ Elif, İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri (Kavramlar, Evrensel ve Ulusal Gelişimleri, Bugünkü Durumları), 6. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012

NAL Sabahattin, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Çerçevesinde Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 57, S.4, 2002, s 65-93, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/36202> (E.T: 15.11.2020)

OĞUZ Habip, Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 0, S. 3, 2013, s. 1-38, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/155549> (E.T: 09.10.2020)

ORWELL George, Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, çev. Celal Üster, 45. Baskı, Can Yayınları, İstanbul, 2014

ÖKSÜZOĞLU Hilal Tuğba, 6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Avrupa Birliği Hukukunda Kişisel Verilerin Silinmesi ve Düzeltilmesi, Bilişim Hukuku Dergisi, C. 1, S. 2, 2019, s. 185-242, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/952233> (E.T: 26.10.2020)

ÖLMEZ Cansu Büşra, Türk Hukukunda Haberleşme Özgürlüğüne Müdahalenin Ölçüsü, Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 23, S. 1, 2015, s. 147-176, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262867> (E.T: 18.10.2020)

ÖMEROĞLU Abdullah, Kişilik Haklarının Alkaya-Türkiye Davası Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması Hukukuna Göre İncelenmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, S. 15, 2020, s. 309-342, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1167647> (E.T: 26.03.2021)

ÖMÜR Rahmi Can, Kişisel Sağlık Verilerinin Korunması ve Hastanelerin Sorumluluğu, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 1, 2018, s. 133- 180, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 27.03.2021).

ÖRSELLİ Erhan, Ulusal Program ve Türkiye’de Düşünce Özgürlüğü, Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, C. 9, S. 17, 2009, s. 219-236, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/289250> (E.T: 24.10.2020)

ÖZEL Çağlar, Sözleşme Dışı Sorumlulukta Yansıma Zarar ve Giderimine İlişkin Bazı Düşünceler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 50, S. 4, s. 81-106, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/629233> (E.T: 20.03.2021)

ÖZDEMİR Hayrunnisa, Elektronik Haberleşme Alanında Kişisel Verilerin Özel Hukuk Hükümlerine Göre Korunması, Ankara, 2009

ÖZKAN DUVAN Ayşe, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 2. Maddesi Çerçevesinde Yaşam Hakkının Korunmasında Devletin Yükümlülüğü, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 24, S. 2, 2018, s. 660-681, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/607581> (E.T: 21.02.2021)

ÖZKAN Oğulcan, Kişisel Verilerin Korunması, 1. Baskı, Yetkin Yayıncılık, Ankara, 2020

ÖZTÜRK Bahri/ ALTINOK ÇALIŞKAN Elif/ SEYHAN Serkan, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Teorik ve Pratik Çalışma Kitabı, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021

SHABANI Mahsa/ BORRY Pascal, Rules for processing genetic data for research purposes in view of the new EU General Data Protection Regulation, European Journal of Human Genetics, S. 26, 2018, s. 149-156, <https://www.nature.com/articles/s41431-017-0045-7> (E.T: 07.09.2021)

ŞİMŞEK Oğuz, Anayasa Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması, Beta Yayınları, İstanbul, 2008 (dolaylı gönderme)

TADDEI Stefano / CONTENA Bastianina, Privacy, trust and control: Which relationships with online self-disclosure?, Computers in Human Behavior, S. 29, 2013, s. 821-826 <https://isiarticles.com/bundles/Article/pre/pdf/74907.pdf> (E.T: 07.09.2021)

TAPAN Mehmet Nuri, Avrupa Birliği (AB) Hukukunun Kaynakları Ve Ulusal Hukuka Etkileri Avrupa Adalet Divanı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 3, 1998, s. 971-1020, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m1998-19983-879> (E.T: 22.02.2021)

TAŞKIN Ş. Cankat, Bilişim Hukuku Uluslararası Uyuşmazlıklar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 85, 2009, s. 332-372, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2009-85-571> (E.T: 01.11.2021)

TEKİNOĞLU Dilara, Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Açısından Mobil Uygulamalarda Konum Gizliliği, On İki Levha Yayıncılık, 2021, <https://www.lexpera.com.tr/literatur/kitaplar/b-hukuki-duzenlemeler-978-625-7334-84-6> (E.T: 14.08.2021)

ULUSOY Sümeyye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında İfade Özgürlüğü, Selçuk Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dergisi, C. 2, S. 2, 2019, 119-153, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/925266> (E.T: 15.11.2020)

UYGUN Murat, Avrupa Birliğinin 95/46 Sayılı Veri Koruma Yönergesi Işığında Kişisel Verilerin Korunması, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi), T.C. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, Ankara, <https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/PDP/akademik/tr/2010-Avrupa%20Birli%C4%9Finin%2095-46%20Say%C4%B1%C4%B1%20Veri%20Koruma%20Y%C3%B6nergesi%20%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20F%C4%B1nda%20ki%C5%9Fisel%20verilerin%20korunmas%C4%B1.pdf> (E.T: 11.10.2020)

ÜNLÜTEPE Mustafa, Medeni Hukuka Giriş ve Türk Medeni Kanunu'nun Başlangıç Hükümleri, 1. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021

ÜNSAL Burçak / ÖZDEMİR Kaan, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) Kapsamında Veri Kayıt Sistemi, İstanbul Barosu Dergisi, C. 93, S. 3, 2019, s. 254-257, <https://www.doganturan.av.tr/wp-content/uploads/2019/08/Cilt-94-Say%C4%B1-2019.pdf> (E.T: 03.07.2020)

VURALOĞLU Mehmet Oğuz, Kişisel Verilerin İşlenmesi Suretiyle Kişilik Hakkı İhlâlinde Kazancın Devri Talebi, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XV, S. 1, 2018, s. 181-203, https://law.yeditepe.edu.tr/sites/default/files/yuhf_dergisi_v.14.pdf (E.T: 08.06.2020)

WARREN Samuel D. / BRANDEIS Louis D., “The Right to Privacy”, Harvard Law Review, C. 4, S. 5, 1890 https://groups.csail.mit.edu/mac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html (E.T: 07.09.2021)

YAVUZ Can, İnternet'teki Arama Sonuçlarından Kişisel Verilerin Kaldırılması-Unutulma Hakkı, 2. Baskı, Seçkin, Ankara, 2018

YILMAZ Berrak, Türk Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Kişisel Verilerin Korunması, (Yayınlanmış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019, Ankara, <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/6960/10246041.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (E.T: 14.06.2020)

YOKUŞ SEVÜK Handan, Haberleşmenin Gizliliğini İhlal Suçu, Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2009, s. 159-195, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/213966> (E.T: 15.11.2020)

YÜCEDAĞ Nafiye, Medeni Hukuk Açısından Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun Uygulama Alanı ve Genel Hukuka Uygunluk Sebepleri, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 75, S. 2, 2017, s. 765-789, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/470647> (E.T: 11.10.2020)

ZEVKLİLER Aydın / ERTAŞ Şeref / HAVUTÇU Ayşe / ACABEY M. Beşir / GÜRPINAR Damla, Yeni Medeni Kanuna Göre-Medeni Hukuk- (Temel Bilgiler), 10. Bası, Turhan Kitabevi, Ankara, 2018

İnternet Kaynakları

<https://www.internetlivestats.com/one-second/> (Erişim Tarihi: 28.02.2021)

https://www.sas.com/en_us/insights/big-data/what-is-big-data.html (E.T: 01.05.2021)

<https://www.ibm.com/blogs/journey-to-ai/?s=big+data> (E.T: 01.05.2021)

<https://www2.tbmm.gov.tr/d26/1/1-0541.pdf> (E.T: 26.09.2020)

EU (European Union): GDPR (General Data Protection Regulation) enforcement, <https://www.dataguidance.com/opinion/eu-gdpr-enforcement> (E.T: 07.09.2021)

Facebook and Cambridge Analytica: What You Need to Know as Fallout Widens, <https://www.nytimes.com/2018/03/19/technology/facebook-cambridge-analytica-explained.html> (E.T: 02.05.2021)

ICO (Information Commissioner's Office), Controllers and processors, <https://ico.org.uk/for-organisations/guide-to-data-protection/guide-to-the-general-data-protection-regulation-gdpr/key-definitions/controllers-and-processors/> (E.T: 07.09.2021)

Protecting personal data when being used by police and criminal justice authorities (from 2018), Summaries of European Union Legislation, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A310401_3 (E.T: 07.09.2021)

Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> (E.T: 17.10.2020)

Vikipedi, özgür ansiklopedi, <https://tr.wikipedia.org/wiki/Panoptikon> (E.T: 07.09.2021)

Hukuki Düzenlemeler

95/46/AT Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Yönergesi, <https://kisiselveri.com/9546ec-turkce> (E.T: 18.04.2021)

108 Sayılı Kişisel Verilerin Otomatik Olarak İşlenmesi Sırasında Gerçek Kişilerin Korunmasına İlişkin Sözleşme,

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2016/03/29/KisiselVerilerinOtomatikIslemeTabiTutulmasiKarsisindaBireylerinKorunmasiSozlesmesi.pdf> (E.T: 17.04.2021)

4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunu (Mülga),

<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/mbb/files/dsp.php?fn=tc4422.htm&kw=4422+Say%C4%B1%C4%B1+%C3%87%C4%B1kar+Ama%C3%A7%C4%B1+Su%C3%A7+%C3%96rg%C3%BCtleriyle+M%C3%BCcadele+Kanunu+&cr=mbb#fm> (E.T: 01.05.2021)

Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Temel_Haklar_Sarti%E2%80%8B.pdf (E.T: 18.04.2021)

Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü, <https://www.kisiselverilerin korunmasi.org/wp-content/uploads/2017/09/GDPR-T%C3%BCrk%C3%A7e-%C3%87eviri-AB-Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> (E.T: 25.04.2021)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, <https://www.danistay.gov.tr/upload/avrupainsanhaklarisozlesmesi.pdf> (E.T: 1 haziran 2020)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, https://www.echr.coe.int/documents/convention_tur.pdf (E.T: 17.04.2021)

Avrupa Veri Koruma Hukuku El Kitabı,

<https://kpveri.com/wp-content/uploads/2017/07/avrupaVeriKorumaHukukuElKitabi.pdf> (E.T: 06.09.2021)

European Convention on Human Rights,
https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (E.T: 01.05.2021)

General Data Protection Regulation (GDPR), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679> (E.T: 29.04.2021)

Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi,
https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktarafilsoz/bm/bm_05.pdf (E.T: 08.09.2021)

OECD Guidelines on the Protection of Privacy and Transborder Flows of Personal Data,
<https://www.oecd.org/digital/ieconomy/oecdguidelinesontheprivacyandtransborderflowsofpersonaldata.htm> (E.T: 30.04.2021)

Mahkeme Kararları

AYMK E. 1963/132, K. 1966/29, K. T. 28.06.1966,
<https://normkararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/Dosyalar/Kararlar/KararPDF/1966-29-nrm.pdf> (E.T:01.05.2021)

AYMK E. 2013/84, K. 2014/183, K. T. 04.12.2014,
<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=amk2013-84.htm&kw=title:`2013/84`&cr=aym#fm> (E.T: 01.05.2021)

AYMK E. 2013/122, K. 2014/74, K.T. 9.04.2014,
<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=amk2013-122.htm&kw=title:`2013/122`&cr=aym#fm> (E.T: 02.05.2021)

Başvuru No: 2018/31036, K.T. 12/1/2021,
<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/amkb2018-31036.htm> (E.T: 01.05.2021)

BVerfGE 65,1 – Volkszahlung-Bundesverfassungsgericht-Urteil-15.Dezember1983,
https://www.datenschutz.rlp.de/fileadmin/lfdi/Dokumente/Gerichtsurteile_und_-_beschluesse/bverfge_65_1_-_volkszaehlung.pdf (E.T: 01.05.2021)

Case of Klass and Others v. Germany, Application No: 5029/71, 06.09.1978,
[https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/rus#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}) (E.T: 01.05.2021)

E.Ü. Başvurusu, Başvuru No: 2016/13010, K.T. 17/9/2020,
<https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/dsp.php?fn=amkb2016-13010.htm&kw=title:`2016/13010`&cr=aym#fm> (E.T: 02.05.2021)

Summaries of EU Court Decisions Relating To Data Protection 2000-2015, Case C-342-12, Worten- Equipamentos Para o Lar Sa v. Act (Authority for Working conditions), 30.05.2013,
s. 24, “https://ec.europa.eu/anti-fraud/sites/default/files/caselaw_2001_2015_en.pdf” (E.T: 01.05.2021).

**Birden çok eserinden yararlanılan yazarlara yapılan atıflarda kullanılan kısaltmalar parantez içinde gösterilmiştir.*